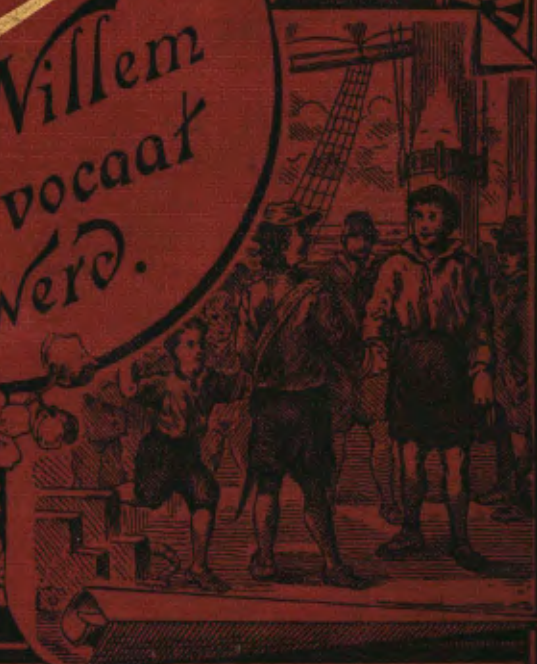

P. Souwense
Hoe Willem
Advocaat
werd.

HOE WILLEM ADVOCaat WERD,

OF

HUGO DE GROOT EN ZIJN TIJD.

HOE WILLEM ADVOCaat WERD,

OF

HUGO DE GROOT EN ZIJN TIJD.

GESCHIEDKUNDIG VERHAAL VOOR OUD EN JONG NEDERLAND

DOOR

P. LOUWERSE.

Tweede, verbeterde Druk.

LEIDEN. — A. W. SIJTHOFF.

De Foenix van het Vaderland,
Het Delfts Orakel, 't groot verstand,
Het licht, dat d'aarde alom bescheen,
De Groot, vertoont zich hier in 't klein.

G. BRANDT.

VOORBERICHT.

„Valt het niet zoo heel moeielijk het leven van eenen Tromp, Koen, Frederik Hendrik, Willem III of De Ruyter, in een geschiedkundig verhaal, zoo onderhoudend en getrouw mogelijk te schetsen, ten opzichte van eenen man als Hugo De Groot, niet minder beroemd dan een der andere genoemde mannen, is dat minder gemakkelijk, omdat zijne beroemdheid van zulk eenen aard is, dat ze minder onder het begrip van het eenvoudige „Oud en Jong Nederland” valt.

Toch heb ik getracht, — de serie van mijne Nederlandsche geschiedverhalen aanvullende, — ook dezen beroemden Nederlander zoo goed mogelijk te schetsen.

Wel begrijpende, dat de heele persoonlijkheid van Hugo De Groot niet instaat zou wezen, een onderhoudend verhaal te geven, wanneer ik hem daarvan hoofdpersoon deed zijn, maakte ik gebruik van de gebeurtenissen van zijnen tijd en van personen, die niet alleen tegelijkertijd met hem leefden, maar ook onmiddellijk met hem in aanraking kwamen.

Tot deze personen behoort Willem Van Velden, die eerst knecht bij Hugo De Groot was, later Advocaat werd, en die huwde met de welbekende Elsje Van Houweningen, de dienstmaagd van Mevrouw De Groot.

Waar die Willem Van Velden geboren is, heb ik nergens kunnen vinden, en dit gaf mij vrijheid hem dáár te plaatsen, waar ik hem voor mijn verhaal het geschiktst oordeelde. Elsje Van Houweningen is, zegt men, te Werkendam geboren. Ik nam de vrijheid haar, op reeds vrij jeugdigen leeftijd, in Delft te laten wonen en in kennis te laten komen met de familie

De Groot, en voor de geboorteplaats van zekeren Willem Burchoutsz., die bij De Groots aankomst op Loevestein aldaar Sergeant-majoor was, heb ik ook Delft gekozen. Ik heb van dien man niets meer kunnen vinden, dan dat hij de Arminiaansche gevangenen terstond voorkomend behandelde, doch daardoor in ongenade bij Luitenant Prowning viel. Den naam van dezen plaatsvervangenden Kommandeur van Loevestein heb ik gespeld naar zijne eigene handteekening. Voor het overige heb ik getracht zoo getrouw mogelijk aan de geschiedenis te blijven."

Het bovenstaande schreef ik als voorbericht bij den eersten druk van dit verhaal. Gaarne had ik ook dit boekje voor den tweeden druk voor een deel geheel omgewerkt, doch ik gevoelde dat ik dan veel te uitgebreid zou worden, zonder daarom nog het beeld van Hugo De Groot duidelijker voor te stellen. Ik liet het daarom bijna zooals het was en bracht er alleen bij kleine tekstwijzigingen de noodige veranderingen in ten opzichte van stijl en spelling.

Moge „Hoe Willem Advocaat werd" weder zijnen weg vinden!

's-GRAVENHAGE.

P. LOUWERSE.

INHOUD.

Eerste Hoofdstuk.

	Bladz.
De weerwolf	1

Tweede Hoofdstuk.

Naar Den Haag om reuzelbollen	12
---	----

Derde Hoofdstuk.

Over reuzelbollen en nog wat	23
--	----

Vierde Hoofdstuk.

Op slecht ijs	34
-------------------------	----

Vijfde Hoofdstuk.

Een ijstochtje vol tegenspoeden	39
---	----

Zesde Hoofdstuk.

Eindelijk te huis	43
-----------------------------	----

Zevende Hoofdstuk.

Niets dan geschiedenis	54
----------------------------------	----

Achtste Hoofdstuk.

De geleerde knecht	60
------------------------------	----

Negende Hoofdstuk.

Dorus Molik	70
-----------------------	----

Tiende Hoofdstuk.

Groote gebeurtenissen	78
---------------------------------	----

Elfde Hoofdstuk.		Bladz.
Ongeluksbode en Vluchteling		88
Twaalfde Hoofdstuk.		
In het Haagsche Voorhout		99
Dertiende Hoofdstuk.		
Een vonnis, maar welk?		108
Veertiende Hoofdstuk.		
Op Loevestein		118
Vijftiende Hoofdstuk.		
De Molik in zijne rol		128
Zestiende Hoofdstuk.		
Een treurig kamerleven		140
Zeventiende Hoofdstuk.		
„Zij past, Hugo!“		151
Achttiende Hoofdstuk.		
Een korte, maar bange tocht		163
Negentiende Hoofdstuk.		
De vogel is gevlogen		173
Twintigste Hoofdstuk.		
Het kooitje is er nog		183
Eenentwintigste Hoofdstuk.		
Na vierentwintig jaar		195

EERSTE HOOFDSTUK.

De weerwolf.

Men schreef Januari van het jaar 1609.

Het was dus in het hartje van den winter en wel van eenen winter, die mee mocht tellen.

Lag me daar al niet van den dag voor Sint Thomas, dat is de eenentwintigste December, het heele weiland als eene spiegelgladde ijsbaan?

Ja, was het niet bijna ééne baan van Den Haag af tot Maassluis en Rotterdam?

En wat werd er gereden en geard!

Iederen dag zag men de prachtig opgetuigde paarden, voor sierlijke arresleden gespannen, over het veldijs voortvlieden, zoo snel als een pijl van den boog.

En wat al tenten en tentjes!

Wat al krabbelaars en bazen!

Heel Holland haalde zijn hart op, en was men het op het ijs moede, dan waren de wegen, waarop eene dikke laag sneeuw lag, ook al geschikt om te arren, of om met priksleden zichzelf voort te schuiven.

Toch schenen eenige Delftsche knapen nu hunne bekomst van ijs en sneeuw te hebben. Men kon dat zoo opmaken uit hun gesprek, dat ze voerden, terwijl ze de straat door naar de Waterslootsche poort gingen.

EERSTE HOOFDSTUK.

De weerwolf.

Men schreef Januari van het jaar 1609.

Het was dus in het hartje van den winter en wel van eenen winter, die mee mocht tellen.

Lag me daar al niet van den dag voor Sint Thomas, dat is de eenentwintigste December, het heele weiland als eene spiegelgladde ijsbaan?

Ja, was het niet bijna ééne baan van Den Haag af tot Maassluis en Rotterdam?

En wat werd er gereden en geard!

Iederen dag zag men de prachtig opgetuigde paarden, voor sierlijke arresleden gespannen, over het veldijs voortvlieden, zoo snel als een pijl van den boog.

En wat al tenten en tentjes!

Wat al krabbelaars en bazen!

Heel Holland haalde zijn hart op, en was men het op het ijs moede, dan waren de wegen, waarop eene dikke laag sneeuw lag, ook al geschikt om te arren, of om met priksleden zichzelf voort te schuiven.

Toch schenen eenige Delftsche knapen nu hunne bekomst van ijs en sneeuw te hebben. Men kon dat zoo opmaken uit hun gesprek, dat ze voerden, terwijl ze de straat door naar de Waterslootsche poort gingen.

„Wat zegt ge, Gerrit?” riep er een, „is het nu niet flauw om weer te gaan glijden?”

„Flauw of niet flauw! Ik doe althans niet mee,” antwoordde de aangesprokene. „Ik heb van ijs en sneeuw mijne bekomst!”

„Dat zegt hij, omdat Willem hem gisteren voorbij vloog toen hij op het ijs lag te spartelen met de beenen in de hoogte, als een varken, dat gekeeld moet worden,” zeide een ander, die Jan heette, lachend.

„Pfoe, wat eene verbeelding!” riep Gerrit. „Ja, gevallen ben ik; maar toen ik Willem een heel eind voor was en ik om hem te plagen, nog gauw mijnen naam in het ijs wilde draaien, kwam ik op een stokje terecht. Ik gleed uit en brak er den schaatsband bij. Waar of niet, Willem?”

„Ja, dat de schaatsband stuk was, heb ik gezien,” antwoordde Willem.

„En dat ik viel over een houtje toch ook?”

„Dat gij gevallen zijt, heb ik gezien; het stokken heb ik niet gezien!”

„Ai, ai, Gerritje, ge zijt nu geheel en al aan het verkeerde kantoor. Willem Van Velden is de zoon van zijnen Vader, en die is niet voor niemendal bij Meester Johan Huigensz. De Groot zoo lang knecht geweest. Er zit wat van eenen Advokaat in onzen Willem! Niet waar, Willem?”

„Och, houd op met dat gesar! Laten we liever wat gaan spelen,” bromde Willem Van Velden.

„Ja, ja! Jongens! Spelen! Wie het eerst bij de poort is mag zeggen, wat we spelen zullen,” riep Jan en zette het alvast zoo hard hij kon op een loopen.

Hij was er dan ook het eerst en daarom riep hij zijnen makkers dadelijk toe: „De booze weerwolf!”

Nu waren de jongens van de zeventiende eeuw volstrekt niet meer meegaande dan die van onzen tijd, en toch riepen ze allen, niet één uitgezonderd: „Ja, dat is goed! De booze weerwolf!”

De oorzaak van die eenstemmigheid was, dat ze dit spel nu al in eene week of wat niet gespeeld hadden, en daar de jongelui van toen even goed van afwisseling hielden, als die van nu, vonden ze het allemaal goed.

En het was me zoo even een prettig spel ook!

Wat kon men er niet een geschreeuw en eene drukte bij maken!

Brullen als een wolf, ja, dat kon toch die Gerrit zoo goed, zoo bovenst best!

„Gerrit, gij zijt de weerwolf,” zei Willem.

„Ik? En ik kan met mijn stijf been niet zoo hard loopen! Neen, ik zal de baas van den weerwolf zijn.”

„En wie dan de weerwolf?” vroeg Jan. „De baas ben ik.”

„Daar is Gerrit toch alleen maar goed voor,” meende Willem. „Geen kan zoo goed huilen of brullen, als hij.”

„Gerrit met zijne dunne spillebeenen en zijn hazewindhond-snoetjen?” riep Jan. „Een mooie weerwolf. Neen, dan Willem Burchoutsz., dat is een andere! Hei, Willem, doet gij mee: „Booze weerwolf?” riep Jan.

De knaap, die aldus aangeropen werd, behoorde niet tot het gezelschap, dat naar de Waterslootsche poort geloopt was, maar kwam doodbedaard met zijne schaatsen onder den arm aanstappen.

Willem Burchoutsz., wiens Vader een eenvoudig handelaar te Delft was, was een flinke, ferme en buitengewoon dikke jongen. De gezondheid lag op zijne volle, blozende wangen en dat hij zijn gezelschap best waard was, kon men hem wel aanzien, als men maar even een kijkje nam in de donkere, bruine oogen, die van vroolijkheid en levenslust glinsterden, als een paar karbonkels.

„Neen, ik ga eens even naar Den Haag eene boodschap voor Vader doen,” was het antwoord.

„Ei wat, heeft dat zulk eene haast?” vroeg Jan.

„Wel neen, als ik maar voor het vallen van den avond thuis ben,” zeide de ander.

- „In hoeveel tijd kunt gij dat ritje doen?”
„Naar Den Haag?”
„Ja! Daar moet ge immers heen?”
„Wel, ik denk zoo in een uurtje!”
„Wat!? In een uurtje! Sukkel, die ge alevel zijt! Als ik goed loop, doe ik het in een uur!”
„Jawel, maar ik maak een baantje om, begrepen?”
„Welnu, maak dan eens geen baantje om. Het is daar juist één uur geslagen. Wees nu tot twee uur voor ons „Weerwolf!” Ik zal de baas zijn.”
„Top, en wie is de herder?”
„Dat zal Willem Van Velden zijn, die is toch te zwaar om te loopen en te vet om te bevriezen. Nietwaar, Willem?”
„Ik weet niet, hoeveel pond vet een mensch noodig heeft om niet te bevriezen,” antwoordde Willem.
„Loop, Advocaat! Kort en goed, het is uitgemaakt, gij zijt de herder. Komaan, ieder op post!”

De jongelui lieten zich de baantjes welgevallen, en allen begaven zich op de plaats, die voor hen bestemd was.

De baas van den „boozen weerwolf” klom aan de eene zijde van de poort op eenen vooruitstekenden steen, en had vlak naast zich zijn vreeselijk roofdier, dat nu reeds buit scheen te ruiken.

Die buit bestond uit de schapen van Willem Van Velden, die aan de andere zijde van de poort op eenen steen stond, en eene kudde van negen schapen naast zich had.

Naar die schapen nu stond de „booze weerwolf” reeds allerlei vreemde en leelijke gezichten te trekken. Hij stak de handen uit en krabbelde met de vingers in de lucht, alsof het een klauw was, die gereed stond eene heele kudde te verscheuren. Bijwijlen liet hij ook een allervreeslijkst gebrul hooren, en zoo zijn baas hem niet stevig vast gehouden had, wie weet welke verwoestingen het dier nu al niet aangericht zou hebben.

Maar opeens hielden de schapen op, luide te blaten en

de „weerwolf” kreeg met eenen zakdoek, waarin een stevige knoop gelegd was, eenen slag op den schouder, met de vermaning: „Stil, boos beest!”

Het booze beest kroop in een hoekje, maar kon toch niet nalaten om, al brommende, nog telkens de klauwen naar de schaapjes uit te strekken.

En op dat gezicht alleen kropen de arme schaapjes, verschrikt en angstig, dicht onder de hoede van hunnen dikken herder.

Nu was het stil.

„Herder!” klonk thans op eenmaal de barsche stem van onzen Jan.

„Wat belooft u, baas?” vroeg de herder, die even angstig scheen te zijn, als zijne kudde.

„Het is mooi weertje vandaag, herder!”

„Ja, baas! Heel mooi weertje!”

„Veel te mooi om thuis te blijven, herder!”

„Ja, baas! veel te mooi!”

„En waarom gaat gij er dan niet uit?”

„Ik kan niet van mijne schaapjes weg, baas!”

„Wel, ge moet de schapen meenemen!”

„Ze durven er niet uit, baas!”

„Niet uit?”

„Neen, baas!”

„Zijn ze dan bang voor leeuwen of tijgers?”

„Neen, baas, er zijn immers hier geene leeuwen of tijgers op den weg!”

„Waarom durven ze dan niet gaan? Verwachten ze onweder of storm?”

„Ook al niet, baas! Er is geen vuiltje aan de lucht!”

„Maar als ze niet bang zijn voor leeuwen of tijgers, en als ze ook geen onweder of storm voorspellen, waar zijn ze dan bang voor?”

„Voor den „boozen weerwolf,” baas!”

„Dat is flauw! De „booze weerwolf” kan niemendal doen!”

„Niet, baas? Is dat stellig waar?”

„Stellig!

De booze, booze weerwolf,
Die zit gevangen
Tusschen twee ijzeren tangen,
Tusschen zon en maan!
Herder, laat de schaapjes gaan!”

Op deze geruststellende woorden, die ook door de schaapjes schenen verstaan te worden, want ze kwamen de een na den ander wat meer voor den dag, zeide de herder:

„Gaat, schaapjes, gaat,
Waar gras en klaver staat!
Eet wat,
Drinkt wat,
Daar is gras en klaver zad!
De booze weerwolf zit gevangen
Tusschen twee ijzeren tangen,
Tusschen zon en tusschen maan!
Gaat gerust naar de hei,
Gaat gerust naar de wei,
Ik kom zoo achteraan!”

Nauwelijks had de herder dat gezegd, of daar begon me het lieve leven.

„Blé-blé-blé-blé!”

De heele kudde van Vader Jacob maakte indertijd zulk een geweld niet.

Men liep op handen en voeten tegen den wal op, deed alsof men naar hartelust klaver en gras at, en bleef alleen nu en dan eens even stilstaan om zoo luid mogelijk een vroolijk „blé!” te laten hooren.

Maar wat schuurt en schaaft daar aan zijnen ketting?

Wiens oogen fonkelen daar zoo vreeselijk en wiens klauwen worden daar zoo wijd uitgestrekt?

Hu, van den „boozen weerwolf”!

„Vlucht, schaapjes, vlucht!” schreeuwt de dikke herder.

„Burr—boerr—boerr—burr!”

„Blé-blé-blé!”

Hooren en zien vergaat hier een mensch.

De verschrikte schaapjes stuiven naar alle kanten heen en trachten, zonder door den weerwolf gevangen genomen te worden, hunne kooi te bereiken, waar de bange herder boven op zijnen steen en uit de verte staat te roepen: „Komt, schaapjes, komt!”

Helaas, niet al de schaapjes keeren terug!

Twee onnoozele lammetjes worden door den vreeselijken wolf naar zijn hol gesleept!

Hoe naar en akelig klinkt hun droef geblaas tusschen zijn leelijk gebrul in!

Maar eindelijk is de rust hersteld. De weerwolf eet zonder dat iemand het ziet, zijn prooi op, en zijn baas vraagt weer aan den herder waarom hij met dit prachtige weertje niet eens met zijne schaapjes de heide opgaat.

De herder geeft opnieuw dezelfde antwoorden, doch laat zich eindelijk op de stellige verzekering van den weerwolfen-baas, dat de weerwolf

„is gevangen

Tusschen twee ijzeren tangen,

Tusschen zon en maan”

andermaal overhalen zijne schaapjes uit te laten.

Hetzelfde geblaas als zoo even begint weer.

Er wordt weer gegraasd en gedarteld tot de weerwolf losbreekt, en opnieuw, onder ijselijk gebrul, eene prooi naar zijn hol medesleept.

Dat ging zoo voort tot Willems kudde op twee schapen na geheel geroofd was.

De twee overblijvende bestjes waren vast niet de onnoozelste van de kudde geweest.

Het waren Gerrit met zijne dunne spillebeenen en zijn hazewindhonden-snoetje, en een andere knaap, die naar den naam van Teunis luisterde.

„Zeg, Burchoutsz.,” fluisterde Jan zijnen weerwolf in, „nu Spillebeen, hoor! Wat zou hij lachen, als hij het laatst overgebleven schaap was en dan met zijn zoogenaamd stijf been „weerwolf” worden mocht. Opgepast, hoor! Gij kunt hem gemakkelijk krijgen! Hij is geene peulschil waard, als gij hem maar eerst bij zijn kleed hebt!”

De weerwolf beloofde te doen, wat hij kon, en was weldra weer met ijselijk gebrul op pad.

Wij weten de afspraak tusschen baas en weerwolf en het verwondert ons dus niet, dat Teunis heel gemakkelijk in de schaapskool terugkeerde.

Het is nog altijd om Spillebeen te doen.

Maar Spillebeen kan het lang volhouden tegen Dikkerd.

Wip, daar is hij achter eenen boom, kijkt links, kijkt rechts, schreeuwt links: „blé!” schreeuwt rechts: „blé!” en neemt, zeker om den weerwolf eens braaf te doen uitlachen, op eens het besluit van achter den boom te schieten en dan Dikkerd het onderstboven te loopen.

Een-twee-drie!

Hei, hei, Gerritje, te veel gewaagd, manneke!

De weerwolf strekt de klauwen uit en....

Onder door de klauwen schiet Gerrit weer naar den boom.

Maar Burchoutsz. is er ook achter.

„Blé-blé-blé-blé!” daar loopt Gerrit naar de kooi.

De weerwolf, ook niet mis, springt hem na, en snijdt hem den pas naar de kooi af.

Rrrrrt, daar loopt Gerrit de poort uit.

„Blé-blé-blé-blé!” bijna loopt hij een paar mannen tegen het lijf. Gelukkig ontwijkt hij ze, en hij is op de brug.

Daar draait de weerwolf den hoek der poort om.

„Burr-boerrr! boerr-burr!”

Hij ziet niemendal; hij hoort niemendal.

Voort! Voort maar!

Bom! He, waar loopt hij tegen?

Pats-klets!

„Au! Au!”

Wat is dat? Wat gebeurt er?

Wel ja, de weerwolf loopt eenen der heeren, die Gerrit nog bijtijds ontweek, tegen het lijf en krijgt nu van dien heer links en rechts om de ooren, dat dezelfde weerwolf, zoo fel en wreed, zoo hongurig en bloeddorstig, opeens een gewone jongen wordt, die „Au, au!” roept.

En geen wonder; want de heer, die hem op die twee oorvijen onthaalde, was alles behalve een kind.

Het was een man van ongeveer vijfentwintigjarigen leeftijd. Zijne wangen hadden eene frissche en gezonde kleur, en de gebogen neus stond tusschen een paar oogen in, die glinsterden van schranderheid en vernuft. Hij had verder een hoog voorhoofd, dat zelfs te zien was onder den hoed met breeden rand, die hem los en bevallig op het dikke, krullende haar stond. Dan had hij nog eenen zwaren knevel en een sikje, zooals de toenmalige Koning van Frankrijk, Hendrik IV, dat droeg, wiens voorbeeld in het dragen van baard en knevel, in dien tijd zóó algemeen gevolgd werd, dat men tegenwoordig nog zegt van iemand, die hierin dien Franschen Koning volgt: „Hij draagt den baard en knevel „à la Henri Quatre.” Zijn gang was los en gemakkelijk; de handen waren vleezig en zijne lengte was iets boven het middelmatige.

Zoodra Willem Burchoutsz wat tot zichzelf kwam, keek hij op en den heer dadelijk herkende, zei hij: „Vergeving, Mijnheere De Groot! Ik zag u niet!”

„Nu, jongen, ik ben in mijnen tijd ook wel eens weerwolf geweest,” zeide de Heer De Groot, „maar ik zorgde toch wel de lieden niet tegen het lijf te loopen, ziet ge! Maar ken ik u niet? Gij komt me zoo bekend voor. Van wien zijt gij een zoon?”

„Ik ben de oudste zoon van Burchoutsz. den winkelier, Mijnheere De Groot”

„Ei, ei, een zoon van Burchoutsz., en hadt gij dangeene

boodschap in Den Haag?" vroeg de metgezel van De Groot. „Ik zou zoo meenen van ja.”

Die metgezel was een heel ander man.

Hij scheen zoo op het oog iets meer dan vijftig jaar oud te zijn, en waar bij den Heer De Groot alles opgeruimdheid en jeugd verried, daar verried bij den ander alles ernst en ouderdom. Hij had bovendien geen vriendelijk uiterlijk en iedereen zag terstond, dat men hier met eenen Predikant te doen had.

Zoodra hij nu aan Burchoutsz. gevraagd had: „Hadt gij dan geene boodschap in Den Haag?" keek de knaap heel vreemd op en zeide: „Ja, Eerwaarde Heer, ik had eene boodschap, en ik meende die juist te gaan doen.”

De Groot schoot in den lach, doch de Predikant lachte niet en vroeg: „En voor wie was die boodschap?"

„Voor den Weleerwaarden Johannes Uitenbogaard, Predikant bij....”

„Juist, juist! Nu, die Predikant ben ik. En wat was uwe boodschap? Of zijt gij die bijgeval geheel vergeten?"

Burchoutsz. haalde nu uit eenen der zakken van zijn wambuis een zoo tamelijk verfrommeld briefje en zeide op eenen aarzelanden toon, die zeer afstak bij het drieste wolvengebrul van zoo even: „Ik moest dit briefje brengen en op antwoord wachten, Eerwaar....”

„Nu, geef maar hier! Ik zelf ben Dominé Johannes Uitenbogaard, en breng me nu maar gauw naar uwen Vader!"

„Och, eerwaarde vriend," zei De Groot, „laat den knaap maar aan zijn spel, dan kan hij zich nog wat oefenen in het goed uit de oogen kijken. Wij moeten toch het huis van zijnen Vader voorbij, en ik-zelf wilde dien ook wel eens spreken.”

De Predikant vond dat goed en zonder de jongens te groeten ging hij verder.

De Groot evenwel keerde zich tot Burchoutsz. en zei: „Beterschap met uwe ooren, jonge maat! Dag, jongens, veel genoeg, hoor!"

„Die jeugd, die jeugd is me tegenwoordig wat mans! Ze bestaat uit Heidenen en Belials-kinderen, niets meer en niets minder,” bromde de Predikant.

„Och, eerwaarde vriend, men is maar eens jong,” zeide De Groot met een goedig lachje.

„Dat weet ik wel,” sprak de ander. „Maar gij zult op die jaren toch niet zoo gedaan hebben?”

„Op die jaren nu juist niet. Ik was vóór mijn twaalfde jaar al op de Leidsche Hoogeschool. Maar als ik met vacantie in Delft kwam, dan bleef ik niet lang tusschen de muren, maar ging dadelijk naar Kraaienburg ¹⁾ om daar mijn hart eens op te halen aan slootje-springen, boompje-klauteren, krijgertje-spelen. En geen boerenjongen, die het van mij won, Eerwaarde!”

„Ei, kom, gij zoekt mij wat diets te maken. Hugo De Groot, die op zijn achtste jaar al Latijnsche gedichten maakte, zou in zulke spelen vermaak gevonden hebben? Dat kan ik niet gelooven. Dat is haast onmogelijk.”

„Het is toch stellig waar, Eerwaarde! Vraag het maar aan Vader en Moeder, die zullen het u ook wel zeggen. Maar, hier is het huis van den man bij wien wij wezen moeten. Ik zal wel eens kloppen!”

De Groot liet den klopper op de deur vallen en weinige oogenblikken later verdwenen de twee heeren achter de deur, en terwijl wij nu naar de jongens aan de Watersloot-

¹⁾ Het oude kasteel Kraaienburg is thans eene buitenplaats waar achter eene fabriek is opgericht. Het ligt ongeveer op de helft van den straatweg tusschen Delft en Den Haag aan den Vliet. Dit kasteel behoorde in de middeleeuwen aan de Heeren van Kraaienburg, die reeds vroeg den bijnaam van De Groot hadden aangenomen. Dat geslacht De Groot stierf evenwel uit in 1530 met het overlijden van Dirk Huigen De Groot, die alleen eene dochter, Ermgardt geheeten, naliet. Deze Ermgardt huwde met den Heer Cornelis Dirksz. Cornets, die van afkomst een Bourgondische Edelman was, doch onder de bepaling, dat de kinderen uit dat huwelijk geboren, alweer De Groot zouden heeten. Deze Cornelis Dirksz. Cornets was de Overgrootvader van onzen Hugo De Groot.

sche poort terugkeeren, heb ik juist gelegenheid u te zeggen, dat we daar kennis gemaakt hebben met onzen beroemden Hugo De Groot, die over een paar maanden vijfentwintig jaar zou worden, en met zijnen trouwen vriend Johannes Uitenbogaard, Predikant te 's-Gravenhage, die toen reeds algemeen in ons land bekend was, doch die later, evenals onze Hugo De Groot, nog veel meer bekend zou worden.

En nu naar de jongens.

Daar zijn ze weer.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Naar Den Haag om reuzelbollen.

„Nu, en ik ga schaatsenrijden,” zeide Burchoutsz., die door zijne makkers ook wel eens „Dikkerd” of „Burchie” genoemd werd, en wiens ooren nog eene hoogroode kleur hadden, zoodra de beide heeren uit het gezicht waren. „Ik bedank er voor om nog langer van den boozen weerwolf te spelen. Ik heb mijne geheele bekomste daar af.”

„Hé, dat is flauw,” riep Gerrit. „Juist nu ik weerwolf mag wezen, houdt gij op met spelen. Mijnentwege waren die twee maar in Den Haag gebleven, als ze hier niets anders konden doen dan ons spel storen. Ik houd niet van spelbrekers, al zijn ze ook nog zoo deftig en geleerd.”

„Stil, Gerritje, laat Willem niet zoo alles hooren! Hij zou het kunnen overbrieven, en dan....”

„En dan?”

„Wel, dan zouden die woorden u leelijk kunnen bekomen,” vervolgde Jan, wiens Vader een der vele bierbrouwers was, die in die dagen ook nog in Delft gevonden werden. „Uw Vader is immers zoo witjes met de familie De Groot?”

„Pfoe, laat Willem voor klikspaan spelen. Ik geef niemandal om de heele familie De Groot, begrepen? Neen, niemandal,” zeide Gerrit, wiens Vader, die Lid van de Delftsche Vroedschap was, inderdaad toch een groot vriend van Hugo De Groot, diens broeder Willem en hunnen Vader was.

Willem Van Velden had er bedoord bijgestaan en zich geen woord laten ontvallen, hoewel men het hem toch wel kon aanzien, dat zulke leelijke praatjes hem niet zeer in den smaak vielen.

„Zeg, trekt gij dat uzelf niet aan, dat ze je voor klikspaan uitschelden?” vroeg Burchoutsz.

„Och, loop heen,” antwoordde Willem knorrig.

„Nu, ik zou het er niet bij laten zitten. Hij noemde je rechtuit klikspaan! En dat zou ik mij door eenen Hagenaar nooit laten doen,” meende Jan, en gaf Gerrit een oogje, alsof hij zeggen wilde: „Dat zeg ik maar om hem boos te maken!”

Wij hoorden Jan daar zeggen, dat Gerrit een Hagenaar was, doch daarin had hij maar half gelijk. Gerrits Moeder was vroeg gestorven, en daar zijn Vader vele zaken om handen had, en dus moeielijk toezicht kon houden op de opvoeding van zijnen zoon, zoo was deze tot zijn dertiende jaar in Den Haag geweest bij zijne Moei, die eene der voornaamste lakenwinkels van de stad in de Hoogstraat had, welke straat ook reeds in dien tijd om de vele winkels, die men er vond, bekend was.

Op de aanmerking van Jan gaf Willem ten antwoord: „Wie zegt dat ik een klikspaan ben?”

„Wie? Wel, Gerrit heeft het gezegd, en duidelijk genoeg ook,” zeide Jan.

„Niets van gehoord,” sprak Willem bedoord.

„Wat! Hebt gij dan spek gegeten en zit er een stuk zwaard achter de ooren? Heeft Gerrit niet gezegd: „Laat Willem voor klikspaan spelen,” wat blijft ge?”

„Maar dat is nog geen zeggen, dat ik een klikspaan

ben! Dat is maar eenvoudig veronderstellen, meer niet. Heeft Gerrit gezegd: „Laat Willem voor klikspaan spelen,” dan bedoelt hij daarmee nog niet, dat ik het doe, vat ge de kneep? Als ik dus alles overdenk, dan zeg ik: Gerrit heeft niet gescholden, en ik meen....”

„Advocaat! Advocaat!” riepen eenigen.

Zonder zich hierover weer te ergeren, vervolgde Willem: „en ik meen, dat ik hem van schuld vrij mag spreken. Maar laat er eens één zeggen, als hij durft: „Willem Van Velden, gij zijt een klikspaan,” dan zult gij eens wat zien!”

„En wat zullen wij dan zien?” vroeg Jan.

„Dat ik dan rechter en beul tegelijk ben,” antwoordde Willem en zette bij dit gezegde eene borst, alsof hij niets meer of minder was dan de „Advocaat van den Lande.”

„Komt, jongens, spelen, spelen, en geene ruzie!” riepen opeens eenige jongens.

„Ja, dat is goed,” zei Jan. „Wij gaan op de stadsgrachten op het ijs en tusschen de wallen en rondeelen wegkruipertje spelen! Dat zal ons weer warm maken!” Hierop nam hij zijnen hoed af en dezen den jongens één voor één voorhoudende, zeide hij het bekende deuntje op:

„Vinger in den hoed,
Die meedoet!”

Al de vingers kwamen er in, behalve die van Willem Burchoutsz., Gerrit en Willem Van Velden, die nu liever op het prachtige veldijs, met de schaatsen onder de voeten, zich wilden gaan vermaken.

De bende was dus nu in twee deelen verdeeld.

De overige jongens op het ijs van de stadsgrachten latende, volgen we ons drietal, dat naar Schipluiden schijnt te willen gaan.

„Zouden we hier maar niet aanbinden?” vraagt Burchoutsz.

„Dat is goed,” zegt Willem. „Maar waarheen gaat het?”

Ik heb een ekel aan dat baantje op en neer rijden. Willen we eens naar De Lier?"

„Neen, jongens ik weet wat beters," roept Gerrit. „Ga mee naar Den Haag. Vandaag is nicht Stientje van Moei Geerte jarig, en als er iemand jarig is, bakt Moei altijd reuzelbollen. Lichtelijk dat er een paar voor ons overschieten. Eene vliegende kraai vangt altijd wat!"

Nauwelijks had Jan over reuzelbollen gesproken, of Willem en Burchoutsz. vonden zijn voorstel uitmuntend, en beloofden hem de reuzelbollen eerlijk te zullen deelen.

Spoedig was ons drietal op pad, en met forsche, ferme streken ging het, achter elkander aan eenen stok, regelrecht naar Den Haag.

Wie tegenwoordig in het hartje van den winter per spoor van Leiden of van Rotterdam naar 's-Gravenhage reist, zal zeker vele weilanden zien, die zoogenaamd blank, dat is, geheel onder water staan. Maar het gelijkt er niet naar, zooals dat nog maar een dertig à veertig jaar geleden was. En dertig of veertig jaar geleden, geleek het er niet naar, zooals het in de zeventiende eeuw was. Door de goede zorgen der polderbesturen is er in dien tijd heel wat veranderd, en bijna overal werden de landerijen van het winterwater bevrijd door het oprichten van stoom-machines, die niet op een vlaagje wind behoeven te wachten om het water weg te malen.

Onze drie jongens bevonden zich nu op eene ijsvlakte, die bijna niet te overzien was. De steden en dorpen geleken wel eilanden, en slechts hier en daar zag men eene boeren-hofstede boven het bevroren water liggen, of enkele plekken weidegrond, die wat hooger lagen dan andere gedeelten, donker afsteken tegen het spiegelgladde ijs.

Hoe meer men Den Haag naderde hoe drukker het werd.

De eene prachtige arreslede was niet voorbij of de andere kwam weer aansnellen.

Gerrit, die, zooals we weten, pas uit Den Haag in Delft

was komen wonen, wees heel wat voorname lieden aan.

„Kijk, kijk, daar komt de slede van Zijne Excellentie Graaf Willem Lodewijk van Nassau!” riep hij, toen ze dicht bij Rijswijk waren en dat dorp rechts lieten liggen.

„Van den Stadhouder van Friesland dan?” vroeg Willem.

„Ja, ja, en kijk, daar komt Zijne Excellentie Prins Maurits aan. Hij stuurt zelf!”

„En wie zitten daar bij hem in de slede?” vroeg Burchoutsz.

„Dat is Jeannin, de Fransche gezant bij onze Staten, en die jongere heer is Graaf Ernst Casimir van Nassau, Generaal-Veldmaarschalk van het Staatsche leger!”

„Stil, kijk die daar eens op een sukkeldrafje rijden met dien ouden, stijven knol! Wie is dat?” vroeg Willem. „Zeker een koopman in suiker of zoo ietewat.”

„Houd den mond, jongen! Dat is een voornaam personage. Het is Heer Johan van Oldenbarnevelt, de Advocaat van den Lande. Een zeer machtig man!”

„Ja, en een man, die onzen Stadhouder wel eens in de wielen rijdt, naar ik hoor,” zeide Willem.

„Houd dan toch den mond, jongen! Men moet niet zoo alles zeggen, wat men denkt,” waarschuwde Gerrit, die op zijne manier een heel voornaam Diplomaat of Staatsman was.

„Zeg, ziet ge wel,” zei Burchoutsz., „dat Zijne Excellentie Prins Maurits hem niet groet?”

„Dat geloof ik wel,” antwoordde Gerrit. „Hij heeft de handen vol om zijn paard te sturen.”

„En den jongen Edelman, en die dame daar in de slede groet hij dan toch wel,” merkte Willem aan.

„Geen wonder, dat is Graaf Hendrik Frederik met zijne Moeder, de Prinses-weduwe. Eene knappe vrouw voor hare jaren,” helderde Gerrit op met een gezicht zoo trotsch, alsof hij oorzaak was, dat Louise De Coligny, de weduwe van Prins Willem, er nog zoo goed uitzag.

„Maar zeg, hoe komt het toch dat de Advocaat van den

Lande en Zijne Excellentie elkaër niet mogen lijden? Als ik toch wel gehoord heb, moet Zijne Excellentie nog al verplichting aan Heer Johan van Oldenbarnevelt hebben. Het was toch, meen ik, bijna alleen het werk van den Advocaat, dat indertijd de Graaf van Leycester niet op het kussen komen kon, en dat Prins Maurits er rustig bleef zitten," merkte Willem heel geleerd aan.

Gerrit haalde de schouders op en zei niets dan: „Och, zulke groote heeren hebben wel eens meer wat met elkander waarvan wij, burgermenschjes, geen sikkepitje begrijpen. Maar past op, we zijn nu op den Vliet, en het ijs schijnt hier niet best te zijn. We moeten liever terugkeeren en langs het veldijs naar den Zuidwal gaan. We komen dan ook gauwer bij Moei.”

Men vond Gerrits raad uitnemend, en weldra had men aan eene gracht, die de „Paveljoensgracht” genoemd werd, de schaatsen afgebonden en begaf men zich naar de Hoogstraat.

„Wat is dat daar voor eene drukte?” vroeg Willem en wees op een gebouw, op den hoek van de Hoogstraat gelegen, waar veel volk verzameld was.

„Dat is eene herberg „het Gulden Hooft” geheeten,” zeide Gerrit. „Daar vertoeven dikwijls zeer voorname buitenlandsche gasten!”

Ons drietal, nieuwsgierig als alle jongens zijn, begaf zich in het gewoel.

„Wat is er gaande?” vroeg Gerrit aan eenen turfdragers.

„Och, een paar heeren uit het gevolg van den zoogenaamden Prins van Oranje hebben het, naar het schijnt, te kwaad gekregen met een paar vrienden van Zijne Excellentie Prins Maurits,” luidde het antwoord.

„Weg met den Spanjool!” klonk het op eenmaal.

„Slaat ze dood!” schreeuwde een ander.

„Wat doen ze hier anders dan kwaad brouwen, die valsche dwarskijkers!” liet een derde zich hooren.

„Zij moeten uit den lande gebruid worden!” riep een grove kerel met eene rauwe stem.

„Breng ze naar Scheveling en we zullen ze aan de garnalen en krabben geven!” tierde eene Schevelingsche vischvrouw, die tot groote verwondering van Willem, de manden met visch los op het hoofd had staan en de beide handen gebruikte om er vuisten van te maken, die zij dreigend naar de deur van „het Gulden Hoofd” opstak.

Het rumoer nam meer en meer toe, hoewel onze drie vrienden nergens zoogenaamde Spanjolen zagen. De deur van „het Gulden Hoofd” bleef ook zorgvuldig gesloten.

Daar ging de deur open, doch bijna op hetzelfde oogenblik ging ze weer toe.

„Slaat dood! Slaat dood!” schreeuwden terstond enkelen, die meenden, dat de voornamen Spaansche Afgezanten nu naar buiten zouden komen.

„Halt!” klonk opeens eene forsche stem van de zijde van de Groenmarkt, die toen Warmoesmarkt genoemd werd.

De woelige menigte bedaarde op dat bevel terstond.

„Zijt gij voor den satan behekt, luiden, om op klaarlichten dag midden op des heeren straten zulk een geweld te schoppen? Wat is hier gaande?”

Hij, die zich zoo moedig tusschen het oproerige grauw waagde, was een der drie Burgemeesters van Den Haag, en heette Pieter Jansz. Palésteyn.

De ergste schreeuwers hielden zich thans schroomvallig achteraan en gaven geen antwoord.

„Nu,” hernam de Burgemeester, „is niemand uwer in staat mij een antwoord te geven? Hier, Gerritsz., zeg op, wat is er gaande?”

Gerritsz., die aldus door den Burgemeester werd toesproken, en die slager van zijn beroep was, stond daar met zijne mand vol vleesch voor den strengen heer, als een arm zondaar met den mond vol tanden.

„Nu, kerel, daar straks schreeuwdet gij als een gek, en

kunt gij nu geen geluid meer geven? Spreek op, wat is de oorzaak van al dit rumoer en getier?"

„Och, Heer Burgemeester, ik ben hier bij ongeluk tuschen het gedrang gekomen. Ik heb niet geschreeuwd!"

„Jawel, Burgemeester, hij heeft geroepen: „Slaat ze dood!" zeide een opgeschoten jongen, die naast Gerritsz. stond. „Het is zoo stellig waar, als ik hier levend voor uwe oogen sta."

„Maar wie moeten er dan dood geslagen worden?" vroeg de Burgemeester, niet weinig driftig wordend.

„De twee Spanjolen uit het gevolg van Mijnheere Filips Willem, Prins van Oranje," antwoordde de jongen.

„En dat waarom?"

„Omdat ze onzen Predikant, den eerwaarden Lamotius, zonder groeten en lachend voorbij gingen."

„Neen, ze hebben den Eerwaarden man geduwd!"

„En op zijde gestooten!"

„Neen, aan zijnen mantel getrokken en voor ketter gescholden. Zelf gezien met eigen oogen."

Zoo klonk het geroep nu van alle kanten en Burgemeester Palesteyn begon wel wat met de zaak verlegen te worden; want alles behalve Spaanschgezind, had hij slechts met moeite zijne woede kunnen verkroppen, toen de Edel Mogenden van Holland vergunning gegeven hadden aan Filips Willem, om hier in Den Haag te komen, ten einde zich in het bezit van zijn vaderlijk erfdeel te stellen.

Wie deze Filips Willem was, zal ik met korte woorden zeggen; het is misschien noodig.

Prins Willem van Oranje was in Juli van het jaar 1551, dus op achttienjarigen leeftijd, gehuwd met het eenige kind van Maximiliaan van Egmond, Graaf van Buren. Uit dit huwelijk werd, den negentienden December 1554, een zoon geboren, die den naam van Filips Willem kreeg. Op betrekkelijk jeugdigen leeftijd ging hij naar de hoogeschool te Leuven, waar hij door Alva, toen deze in het land

kwam, opgelicht werd. Onder geleide van aanzienlijke gevangen-bewaarders, waartoe, behalve twee voornamen Spanjaarden, ook twaalf Kapiteins en twaalf Vaandrighs behoorden, zond men hem naar Spanje, waar hij de hoogeschool van Alcala de Aenares moest bezoeken. Hij werd overeenkomstig zijnen rang behandeld, doch steeds nauwlettend bewaakt. Zijne vermogens waren uitmuntend, zoodat hij weldra als een der geleerdste Vorsten van zijnen tijd bekend stond. Zijn karakter was zachtzinnig, en zijn uiterlijk schrander en vriendelijk. De Koning van Spanje gaf hem, toen hij de hoogeschool verlaten had en in Madrid kwam wonen, jaarlijks zeventuizend gulden. Hiermede kon de Prins, die op eenen zeer voornamen voet leefde, niet toekomen, zoodat ge wel begrijpen kunt, dat hij zeer verlangend was naar de opbrengst van de uitgestrekte landgoederen, die zijne Ouders hadden nagelaten. Niettegenstaande hij een ijverig Katholiek was, bleef hij toch veel van zijnen Vader houden en was er zeer gevoelig voor, als men in zijn bijzijn ten nadeele van hem sprak. Hoe ver die gevoeligheid soms ging, ondervond eenmaal een Bevelhebber der wacht. Deze, met den Prins bezig zijnde met kaartspelen, veroorloofde zich eene smadelijke aanmerking te maken op den Vader van den Prins. In het eerst duldde de Prins dit, doch toen de Spanjaard met zijne ongepaste taal voortging, stond de Prins op, greep den Spanjaard bij de klederen en smeed hem uit het open venster op de straat. De Spanjaard schoot er het leven bij in, en ware de Prins niet door zijnen Page, Gabriël Osorio, die alles gehoord en gezien had, bij den Koning verdedigd geworden, dan zou het hoogstwaarschijnlijk niet best met Filips Willem afgelopen zijn. Blijkt uit deze daad, dat hij zijnen Vader oprecht vereerde, niet minder blijkt er uit, dat het hem ook niet aan lichaamskracht ontbrak. Eerst in 1595 werd de Prins, die altijd onder bewaking geleefd had, in vrijheid gesteld. Het volgende jaar kwam hij in de Nederlanden, en

reed, bij den intocht in Brussel van den nieuwen Spaanschen Landvoogd, Albertus van Oostenrijk, aan diens zijde. Reeds eenigen tijd te voren had hij van zijne komst in de Nederlanden aan de Hoogmogende Staten-Generaal kennis gegeven, doch dezen, vrezende dat zijne komst in de Noordelijke Nederlanden verdeeldheid zou doen ontstaan, zonden hem, met eenen brief van gelukwensching, tevens tienduizend gulden, als eene eerste storting van zijn Vaders nalatenschap. Men verzocht hem evenwel zijne komst in Den Haag tot gelegener tijd te willen uitstellen. Van uitstel kwam afstel, en eerst in 1608 werd het hem vergund in Den Haag te komen. De redenen voor zijne komst waren, schreef Hugo De Groot in zijne geschiedenis der Republiek: 1°. toe te zien, dat men bij de vredes-onderhandelingen, die tusschen Spanje en de Staten-Generaal gevoerd werden, zijne belangen niet op den achtergrond schuiven zou; 2°. zijne vaderlijke erfgoederen, die hij lang nog niet alle bezat, terug te krijgen, en 3°. om met alle kracht en macht den vrede te bevorderen.

Prins Filips Willem was dus een voorstander van den vrede, en hoopte misschien wel, zooals uit zijne brieven aan Oldenbarnevelt blijken kan, op eene hooge staatsbetrekking. Wáár is het, dat Oldenbarnevelt en Prins Filips Willem zeer met elkander bevriend waren, doch of de Lands-Advocaat waarlijk met de Spanjaarden geheuld heeft, zooals uit brieven, die hij in cijferschrift aan eenen koopman in de Zuidelijke Nederlanden schreef, eenigszins gegist kan worden, is nog verre van bewezen. Wel speelde Oldenbarnevelt in die dagen eene voorname rol, en was hij de groote ijveraar voor den wapenstilstand van twaalf jaren, toen het bleek, dat de vrede niet tot stand kon komen. Prins Maurits was niet tegen eenen eervollen vrede, integendeel, hij had gaarne gezien, dat die gesloten werd, maar van een bestand wilde hij niet weten, en eerst later gaf hij toe, omdat men anders misschien onder zijne vijanden

uitstrooien zou, dat hij, om zijn gezag te behouden, dus uit eigenbelang, tegen het bestand was. En wat men ook van Prins Maurits vertellen moge, dat hem niet tot eer verstrekt, eigenbelangzuchtig was hij niet. Het tegendeel zou te bewijzen zijn. Maar wat had hij dan tegen een bestand? Waarom deed hij in het begin alle mogelijke moeite om het niet te doen sluiten? Hiervoor had Prins Maurits gegronde redenen. Duidelijk zag hij in, dat men zoo spoedig mogelijk na het sluiten van het bestand, zou overgaan tot het afdanken van krijgsvolk, en dat men er niet aan denken zou, nieuw krijgsvolk te werven vóór het bestand ten einde was geloopt en de vijand in ons land dreigde te vallen. Maar dan zou het leger, waarover hij in dit geval te gebieden had, niet het leger zijn, dat hij nu had en dat eene oefenschool mocht genoemd worden voor ieder, die het oorlogvoeren wenschte te leeren. Verder zag hij in, dat hij, als Stadhouder in tijd van vrede, gaandeweg zijn gezag zou verliezen, en dat Oldenbarnevelt en zijne vrienden het oppermachtig gebied zouden voeren. En Prins Maurits wantrouwde Oldenbarnevelts vaderlandsliefde, ja, hij verdacht hem van Spaanschgezindheid, hoewel toen van de brieven, waarover ik hier boven schreef, nog niets bekend was.

Het gevolg van dit alles was, dat er tusschen Prins Maurits en Oldenbarnevelt niet alleen verdeeldheid, maar ook vijandschap gekomen was, en Maurits, die de kunst van een verstandig zwijgen van zijnen grooten Vader niet geleerd had, maakte van zijn hart geen moordkuil en kwam open en rond voor zijn gevoelens uit. Oldenbarnevelt daarentegen was een doorkneet Staatsman, die veel meer dacht dan hij zeide, en dus wél oppaste, dat hij zich niet anders dan in zeer voorzichtige woorden over den Prins uitliet. In naam was hij steeds de onderdanige man, en zou hij niet nalaten den Prins het eerst te groeten, ja, al keerde Maurits zich ook twintigmaal om, als hij Oldenbarne-

velt ontmoette, de Lands-Advocaat zou den eenentwintigsten keer nog even vriendelijk zijn.

En de gevolgen van die verdeeldheid tusschen twee mannen, die in de Republiek der Vereenigde Nederlanden zoo hoog geplaatst waren, openbaarden zich ook reeds bij het volk.

Keeren we na deze lange uitweiding, die evenwel tot goed begrip van ons verhaal noodig was, tot „het Gulden Hooft” terug, waar Burgemeester Palesteyn voortdurend omringd is door de menigte, die, nog veel meer geschreeuw maakt dan vroeger.

DERDE HOOFDSTUK.

Over reuzelbollen en nog wat.

Terwijl het geschreeuw en gejoel zijn hoogste punt scheen te zullen bereiken, en Burgemeester Palesteyn eigenlijk niet wist, wat hij te midden van dien woeligen hoop doen moest, kwam Prins Filips Willem van Oranje met een paar heeren van zijn gevolg te paard uit de Veenestraat aan rijden. Bij „het Gulden Hooft” gekomen, hield hij stil en vroeg, in gebrekkig Nederlandsch, aan iemand, wat er toch te doen was.

De aangesprokene, een bedaard en eenvoudig man, die aan het gejoel niet mededeed, ontblootte eerbiedig het hoofd en zeide: „Ik zou het Uwe Excellentie niet kunnen zeggen. Ik vermoed, dat de heele zaak niet veel anders is dan een volksstandje.”

Op hetzelfde oogenblik werd de deur der herberg geopend en traden vier mannen er uit. Men kon best aan hunne kleeding en hun gelaat zien, dat ze geene Nederlanders waren.

Zij begaven zich dwars door het volk naar den Prins en spraken hem eenige woorden in het Spaansch toe.

Het vriendelijke gelaat van den Prins betrok, en op eenigszins hoogen toon sprak hij, alweer in zijne gebroken taal:

„Zou het den Haagschen borgeren ook gelieven plaats te maken voor mij en de Heeren, die mij volgen?”

Hoe krom gesproken, verstond het volk die woorden toch zeer goed en, was het hier en daar ook morrend en brommend, toch maakte men ruimte en liet den Prins en de Heeren door.

Langzamerhand droop de een na den ander af, en weldra stonden onze drie vrienden nog maar alleen midden op de straat.

„Komt aan, jongens,” zeide Gerrit, „wij hebben ons hier nu lang genoeg opgehouden. Gaat mee naar Moei, anders verbeuren we de reuzelbollen!”

„Nu, dat voor geen geld ter wereld,” viel Burchoutsz. uit, die op dit gebak zeer verzot scheen.

Hierop gingen Burchoutsz. en Gerrit door, doch Willem bleef nog in gedachten staan.

„Hoe is het maat, gaat gij niet mede?” vroeg Gerrit. „Wat staat gij daar toch te kijken, alsof gij uw zondags-oortje versnoept hebt?”

„Ik denk,” zei Willem.

„Aan reuzelbollen? Die groeien hier niet op straat,” sprak Burchoutsz.

„Neen, neen, ik denk aan heel wat anders,” antwoordde Willem, die nu toch mede ging.

„En waaraan dan, als ik vragen mag?” vroeg Gerrit.

„Aan den verwarden staat van zaken, die we hier te lande gaan beleven!”

„Ei wat, bekommer u daarover niet! Ik althans laat alles stilletjes gaan, zooals het gaan wil, als de lieden het reuzelbollen bakken maar niet afleeren! Hoezee, voor de reuzelbollen!” juichte Burchoutsz.

„Dag, Moei, dag, Moei,” riep Gerrit, toen hij een paar huizen verder zijne Moei op de stoep zag staan.

„Dag, Moei,” zeiden ook de andere jongens, begrijpende dat ze met haar dezen titel te geven, meteen vertelden hoe goed ze met haren neef Gerrit bevriend waren.

„Wat, Gerrit, wat komt gij hier doen?” vroeg Moei, niet zonder eenige verbazing.

„Ik kom u geluk wenschen met nicht Stientjes verjaardag, Moei, en ik hoop dat....”

„Houd toch op, malle jongen, gij hebt u heelemaal vergist! Stien is eene maand geleden jarig geweest!”

„Dat is een leelijk tegenvallertje,” bromde Burchoutsz., en zoo luid dat Moei Geerte het wel verstond.

„Zoo, jonge borst, en dat waarom?” vroeg ze.

„Dat kan ik wel zeggen, Moeder,” sprak Stientje, die achter hare Moeder was komen staan en braaf gelachen had, toen Gerrit zoo dapper aan het gelukwenschen gegaan was.

„Zoo, kind,” sprak Moeder terwijl ze zich omkeerde, „zoo, wat is dan een tegenvallertje?”

„Weet Moeder nog, wat ze verleden jaar op mijnen geboortedag gebakken heeft?”

„Ja, zeker weet ik dat. Maar toen werdt ge vijftien en dat is een kroonjaar. Nu ge zestien geworden zijt, heb ik het niet gedaan! Het moet niet op!”

„Dat weet ik wel, Moeder! Maar verleden jaar heeft Gerrit gezegd: „Hoor eens, Stientje, al woon ik een volgend jaar aan het uiteinde der wereld, ik kom naar Den Haag om reuzelbollen te eten! Nietwaar, Gerrit, hebt gij dat niet gezegd?”

„Ja, Stientje,” antwoordde Gerrit met zulk een onnoozel gezicht, alsof hij geen tien tellen kon.

„Ei, ei, de jonge borst komt dus uit Delft enkel en alleen om hier eens zijn hart op te halen aan reuzenbollen? En dat brengt me nog een paar kornuiten mede om den boel te helpen opmaken? Hoe heet gij?”

Deze vraag gold Burchoutsz., en deze antwoordde: „Ik heet Willem Burchoutsz. en Vader is winkelier tot Delft, Moei!”

„Zoo, gij met Moei! Ik ben geene Moei van heel de wereld! Gij alleen kunt, geloof ik, wel een baksel voor een heel weeshuis aan, niet?”

„Zóóveel niet, Moei!” zeide Burchoutsz. met een lachje.

„Nu, hoeveel bollen zoudt gij wel op kunnen?”

„Wel, Moei, ik denk, dat ik er aan een twintig wel genoeg zou hebben!”

„Zoo, twintig! En gij, knaap, hoe heet gij?”

„Ik heet Willem Van Velden, Moei!”

„En hoeveel kunt gij er wel op?”

„Dat hangt geheel af van de grootte van het baksel, Moei! Men heeft groote en kleine reuzelbollen.”

„Gij zijt wakker, manneke! Maar, komt er in, jongens! Stien, is er nog reuzel, olie, bloem en rozijnen?”

„Ja, Moeder, er is nog van alles in de spinde. Zal ik hier over bij den bakker maar gist halen?”

„Doe dat, kind! Ik zie, dat gij ze ook lust, al hebt ge vanmiddag gegeten als een slootgraver! Maar gij, jongens, wat zult gij zoo lang doen? Want, ziet ge, gij moet een uurtje geduld hebben!”

„Wel, Moei, dan kon ik met Burchoutsz. en Willem wel eens even wat rondloopen, des te meer trek hebben we, als we straks aan het smullen gaan,” zeide Gerrit.

„Doet dat. Maar geene straatschenderij, hoor!”

„Nee, Moei, neen! We gaan maar wat wandelen,” sprak Gerrit, en begaf zich met zijne makkers op pad.

Het 's-Gravenhage van toen verschilde heel wat met het 's-Gravenhage van nu. Wel was het toen reeds een zeer aanzienlijk vlek, maar toch veel kleiner dan thans. Ook had men in die dagen nog zoo geen slag van uitstallen als tegenwoordig. Men scheen toen te denken: „Ik verkoop goede waar, en zoo lang die waar goed is, komen de lieden vanzelf bij mij koopen. Met onnoodige pronkerij behoef ik ze niet te lokken!”

Gelukkig, dat de heerlijke winterdag, al wat in Den Haag aanzienlijk heette, op de been bracht.

Burchoutsz. en Willem kregen dien dag meer beroemde en vermaarde mannen te zien, dan ze nog ooit gezien hadden.

„Kijk, Willem,” zeide Gerrit, „hier woont Domine Uitenbogaard, bij wien Mr. Hugo De Groot ingewoond heeft. Zijn Vader was zeker bang, dat ze hem levend zouden verkopen, toen hij hier, als een piepjong Advocaat, zich in Den Haag kwam vestigen. Hij moet al vroeg knap geweest zijn!”

„Vroeg knap! Daarvan is geen tweede voorbeeld aan te wijzen,” zeide Willem met trots.

„Ho, ho, geen tweede voorbeeld. Gij spreekt te boud, Willem,” zeide Burchoutsz. „Daar hebt ge Jan Rasmus van Rotterdam”

„Erasmus bedoelt ge,” viel Willem hem in de rede.

„Nu ja, Jan Rasmus, Jerassjemus of Erasmus, het is hetzelfde. Gij weet wien ik bedoel, en dan is het genoeg. Die Erasmus was me toch ook zoo even een bol der bollen, en het staat te bezien of Mr. Hugo De Groot ooit zulk een man worden zal!”

„Erasmus een bol der bollen? Deed hij er geen jaar over om het a. b. c. te leeren?” vroeg Willem.

„Dat heb ik ook wel eens hooren vertellen,” zei Gerrit. „Maar zou dat wel waar zijn? Ze hebben me ook wel gezegd, dat Erasmus te Deventer op eene Fraterschool ging en dat de beroemde Rudolf Agricola hem bij een examen de hand op het hoofd legde en toesprak: „Ga zoo voort, mijn zoon, dan zult gij te eeniger tijd een groot geleerde worden!” Wat zou nu waar zijn?”

„Dat hij een beroemd man is geweest,” zeide Burchoutsz., „anders hadden ze te Rotterdam voor hem geen steenen standbeeld opgericht!”¹⁾

¹⁾ Bij gelegenheid dat Filips, zoon van Karel V, in 1549 te Rotterdam zijnen intocht deed, had men een houten beeld van Erasmus, die toen reeds dertien jaar dood was, laten maken, om, als het ware, door Rotterdams beroemdsten burger den aanstaanden Heer dezer landen welkom te heeten. Men vond dit beeld te mooi om het, na gebruik, te laten vernemen, en maakte er een soort van standbeeld van, dat reeds in 1557 door een steenen vervangen werd. Het koperen standbeeld, dat nu te Rotterdam staat, is in 1622 opgericht.

„Ik zeg immers niet, dat Erasmus geen beroemd man man geweest is,” zeide Willem. „Ik heb alleen gezegd, dat van vroeg knap zijn geen tweede voorbeeld is te vinden bij onzen Mr. Hugo De Groot!”

„Weet gij er dan zooveel van? Gij zijt van Mr. Jan De Groot toch geen kind van den huize?” vroeg Gerrit.

„Neen, maar Vader is er jaren lang vertrouwd huisbediende geweest en heeft onzen Hugo op diens reis naar Frankrijk, nu elf jaar geleden, zelfs vergezeld als knecht in zijn gevolg. Heeft uw Vader u dat nooit eens verteld?”

„Mij niet. Maar dan zult gij er zeker wel veel van weten! Vertel ons wat van hem, terwijl we naar Moei Geerte gaan; want het begint tijd te worden,” zeide Gerrit.

Willem plaatste zich tusschen zijne twee makkers in en verhaalde al voortgaande: het volgende:

„Onze Hugo De Groot werd in 1583 geboren, en zijn Vader, Meester Jan De Groot, die zelf een zeer geleerd man is, ontdekte spoedig, dat er in onzen Huig, zooals hij in huis meest genoemd werd, iets meer dan rechtuit stak. Klimmen en klauteren was zijne lievelingsbezigheid. Geen boom was hem te hoog, geene ladder stond hem te steil. Maar als hij een boek kon meester worden, dan was hij in de wolken van blijdschap. Dan keek hij zijne Moeder met een paar oogen aan, alsof hij zeggen wilde: „Toe, lees me eens wat voor!”

„Hoe heet zijne Moeder?” vroeg Gerrit.

Willem Burchoutsz., die toch ook graag wat van zijne Delftsche kennis wilde laten blijken, zeide: „Mevrouw De Groot heet van zichzelf Jonkvrouwe Alida van Overschie, en ze is Roomsch!”

„Roomsch geweest,” hernam Willem. „Haar zoon heeft haar tot het Gereformeerde geloof weten over te halen. Hij deed dat toen hij twaalf jaar oud, en dus al een jaar op de Hoogeschool te Leiden was.”

„Och, loop heen! Een student van elf jaar! Maak dat

de ganzen wijs, die beestjes zijn niet wijzer," zeide Gerrit.

„Ja, het geloof kan ik niet geven! Maar vraag het aan Burchoutsz., die weet het ook wel," sprak Willem.

„Het is, zooals Willem zegt, Gerrit! Op zijn elfde jaar ging Mr. Hugo al naar de Hoogeschool," bevestigde Burchoutsz.

„Ik zal nog meer zeggen," hervatte Willem. „Hij maakte op zijn achtste jaar al Latijnsche verzen. Het eerste was op de blijde tijding, dat Nijmegen in 1591 zich aan Prins Maurits had overgegeven, en het luidt:

„Plaudite Mauritio victori quotquot . . ."

„Ga heen, met dat potjes-latijn! Wie verstaat dat gebrabbel?" riep Burchoutsz., die wel wat verlegen was, dat hij, die toch ook al meer dan een jaar op de Latijnsche school ging, nog geen Latijn genoeg verstond om te begrijpen, wat Willem, die amper de Hollandsche school had kunnen bezoeken, daar zeide. „Zeg liever bij welke gelegenheid Mr. De Groot zijn tweede Latijnsche gedicht maakte, doch zeg het dan maar niet uit uw hoofd op, want gij spreekt die taal erbarmelijk slecht uit, en dat komt, omdat gij zelf niet verstaat, wat gij zegt."

Willem werd rood tot achter de ooren en sprak: „Heelemaal verstaan, neen, dat kan ik niet; maar toch wel wat. En slecht uitspreken, dat geloof ik niet; ik heb het zoo van Vader geleerd!"

„Uw Vader spreekt Latijn, als een bok Grieksch. Waar zou hij dat geleerd hebben?" viel Burchoutsz. nijdig uit.

„Nu, nu, geene ruzie! Vertel verder, Willem," zeide Gerrit, „en zeg ons wanneer de wonderknaap zijn tweede gedicht maakte."

„Dat maakte hij zoowat op denzelfden tijd en wel bij gelegenheid, dat zijn broertje Jan gestorven was."

„Maar weet ge, wat ik niet begrijp?" vroeg Gerrit.

„Nu, wat dan niet?" zei Willem.

„Ik begrijp niet waar hij den tijd vandaan haalde om

zooveel te kunnen leeren. Ik doe ook mijn best op school, en toch zie ik geene kans om de helft te doen van wat Mr. De Groot gedaan heeft!"

"O, ik wel," sprak Burchoutsz., „als ik maar wilde doen, wat hij deed!"

„En wat deed Meester De Groot dan?"

„Wel, hij stal kaarsen van zijne Moeder en bleef des nachts zitten werken. Zoo is het niemendal waard om heel vroeg knap te zijn!"

„Daar is niemendal van aan," hernam Willem met vuur. „Zijne Moeder, die bang was, dat hij door dat vroege nachtbraken zijne gezondheid verliezen zou, verbood hem het opblijven en sloot de kaarsen weg."

„Die hij dan toch wist te kapen," zeide Gerrit.

„Ook al niet waar. Toen zijne Moeder de kaarsen voor hem wegsloot, bewaarde hij, en dat kon niemand beletten, zijne Zondagsduiten er voor. Dat is zoo waar, als dat tweemaal twee vier is. Het kan ook wel zijn, dat hij door het schrijven bij dat walmend licht van die lange zessen zulk eene slechte hand van schrijven gekregen heeft, dat bijna niemand zijn schrift lezen kan. Toen hij vijftien jaar oud was, deed hij in gezelschap van den Admiraal van Zeeland, Justinus van Nassau, en in dat van den Lands-Advocaat, Johan van Oldenbarnevelt, eene reis naar Frankrijk. Bij die gelegenheid hield hij voor Koning Hendrik eene sierlijke redevoering, waarmede deze Vorst zóó ingenomen was, dat hij hem eenen gouden ketting met zijne beeltenis er aan, om den hals hing. Bij die gelegenheid leerde hij ook den tegenwoordigen Franschen Ambassadeur bij den Staten-Generaal, Pierre Jeannin, kennen, en de Koning was zoo opgetogen over de groote wijsheid van den knaap, dat hij uitriep: „Voilà le miracle d'Hollande." ¹⁾

¹⁾ „Ziedaar het wonder van Holland." Men zegt zelfs dat Koning Hendrik IV hem reeds tot Ridder wilde maken en in den Adelstand van Frank-

„Dat wil zeggen: Moei Geerte wacht al met de reuzelbollen,” zei Burchoutsz., die, toen ze Plaats afkwamen en de Hoogstraat insloegen, de goede vrouw reeds op den uitkijk zag staan.

„Nu begrijp ik waarom Mr. Hugo De Groot bij den Heer van Oldenbarnevelt en bij den Franschen Ambassadeur zulk een wit voetje heeft. Hij zal dan ook wel geene al te beste vrienden met Zijne Excellentie Prins Maurits zijn,” sprak Gerrit.

Willem meende hierop nog wat te antwoorden, doch Moei Geerte belette het door te roepen: „Maakt dan toch wat voort, jongens! Is dat wegblijven!”

„Wel ja, Moei, maar er is hier in Den Haag ook zoo veel te zien, dat...”

„Dat gij heelemaal vergeten zoudt, dat ge nog aan de reuzelbollen en dan naar Delft moet,” viel Moei hem in de rede. „Het is zóó avond!”

„O, Moei, van Den Haag naar Delft doen we over het ijs op ons gemak in een half uur en de bollen hebben we in een kwartier binnen,” zeide Burchoutsz.

„Jawel, gij met twintig bollen! Gij kunt ze niet als lauwater drinken, hoor! Ze komen warm uit den pot en dan, wij krijgen heel spoedig verandering van weer, dat voel ik wel aan mijne beenen!”

„En het luchtje staat zoo helder,” sprak Gerrit.

„Het vriest nu al, dat het kraakt. Kijk maar, de bloemen

rijk opnemen, doch dat deze gunstbewijzen door den jeugdigen geleerde geweigerd werden. Men trachtte verder De Groot in Frankrijk te houden, door hem de betrekking van Geheimschrijver te bezorgen bij den tienjarigen Prins van Condé, Hendrik de Bourbon; tot wien Hugo De Groot zich zeer aangetrokken gevoelde. Dit aanbod werd door Johan van Oldenbarnevelt afgeslagen. Niettegenstaande dat alles bleef onze De Groot toch den titel van Geheimschrijver van dezen Prins houden. De geleerde knaap bleef een jaar in Frankrijk, en hij promoveerde aan de Hoogeschool te Orleans tot Doctor in de rechten. Bekend is het, dat De Groot zoo erbarmelijk slecht schreef, dat slechts enkelen zijn schrift vlot konden lezen.

komen weer op de ruiten! Ik geloof, dat we vannacht....”

„Nee, niet vannacht, maar van avond nog verandering krijgen,” hernam Moei Geerte en schoof Burchoutsz., die de laatste opmerking gemaakt had, al vast een bord met vijf reuzelbollen toe.

„Hoezee, voor de reuzelbollen,” riep Burchoutsz., eenen van de bollen op zijne vork in de hoogte stekende, waarna hij er eenen grooten hap in deed.

„Au, au,” schreeuwde hij echter terstond, terwijl hij allerlei leelijke gezichten trok om het afgehapte stuk, dat nog brandend heet was, in den mond te houden.

„Dominé, brand je bekje niet!
Bekjes branden geeft verdriet;
Bekjes branden geeft veel pijn
Dominé moet voorzichtig zijn!”

riep Stientje, die met vijf andere bollen aankwam en die aan haren neef gaf.

„Wist ik, dat ze zoo heet waren?” zeide Burchoutsz. en dronk gauw een glas water om zijnen mond wat te verkoelen. „Maar, lekker zijn ze, dat heb ik toch al geproefd.”

Het werd met dien reuzelbollen-maaltijd een kwartiertje met eenen staart, en Burchoutsz. zag weldra, dat zijn oog veel grooter was geweest dan zijne maag. Toch deed hij zijn best het tot twintig te brengen.

„De ruiten zijn al ontdooid,” zei Willem, die er aan acht al meer dan genoeg had gehad, en nu met ongeduld zat te wachten op zijne makkers, die eigenlijk tegen heug en meug zaten te eten, en tanden en kiezen heel langzaam lieten gaan.

„Dat wil ik wel gelooven,” bromde Burchoutsz. met eenen vollen mond. „Dat komt door den warmen damp van de bollen.”

„En Moei heeft een vuur onder de schouwe, alsof er een os over gebraden moet worden,” zeide Gerrit, die zijne vork neerlegde om een oogenblik te wachten.

„Toe, maakt toch wat voort, jongens,” bromde Willem, die van ongeduld op zijnen stoel heen en weer zat te schuiven: „Ik geloof ook, dat er verandering komt. Het wordt zoo mistig!”

„De damp van de reuzelbollen is op uwe oogen geslagen,” mompelde Burchoutsz, weer, terwijl hij een gezicht zette, als eene kat, die meelbrij kauwt.

Eensklaps begon Gerrit te huilen.

„Wat scheelt er aan, jongen?” vroeg Moei.

„O, Moei! — o, Moei!”

„Wat is er dan toch, jongen, hebt gij uzelf gebrand? Gauw, Stien, een bonkske sneeuw van de plaats!”

Stientje liep heen en met een stuk bevrozen sneeuw terugkomende, stopte ze dat Gerrit, die al huilende tegenweer bood, in den mond.

„Neen, neen, Moei, ik heb me niet gebrand,” riep hij, nadat hij de sneeuw uit den mond op de spiegelglad ge-poetste haardplaat smeed.

„Zijt gij wel mal, jongen, hier roestvlekken op de plaat te brengen,” bromde Moei, terwijl ze in het eerste oogenblik van drift hem eenen draai om de ooren gaf. Maar spoedig hierover berouw gevoelende, hernam ze op vriendelijke toon:

„Deed het zeer, neef? Nu, wees maar niet boos! Ik meende het zoo erg niet! Mijne hand gleed uit! Waarom huilt ge, hè? Ik heb het zoo hard niet gemeend!”

„O, Moei,” antwoordde Gerrit, terwijl hij zijn oor stond te wrijven, „ik-ik-kan-niet-niet meer-meer eten, en, ik-ik-lu-lust ze-zoo-zoo gr-graag!”

„Stien,” riep Moei, „haal dat ledige, blikken trommeltje eens uit de kast!”

„Hier is het, Moeder,” sprak ze en reikte Moei Geerte

eene blikken trommel over, waarin men de mondbehoefte van éénen dag wel voor een heel vendel hongerige soldaten bergen kon.

„Haal nu het overschot reuzelbollen!” beval Moei.

Weldra kwam Stientje met eenen verbazend grooten schotel van rood aardewerk terug. Die schotel lag opgetast met reuzelbollen, en na eenen schoonen doek in het „trommeltje” gelegd te hebben, liet Moei den inhoud van den schotel in het groen geschilderde blikken gevaarte verdwijnen. Het deksel werd dicht gedaan, het klepje met een houtje gesloten en

„Nu, lieve jongen, smul dan morgen nog maar eens, en ga nu weg; want er komt heusch spoedig verandering van weer,” sprak Moei.

De jongens, die zelven wel begrepen, dat Moei Geerte niet voor de grap op een spoedig vertrek aandrong, dankten hunne vriendelijke gastvrouw recht hartelijk voor het gulle onthaal en gingen heen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Op slecht ijs.

De lucht was thans geheel en al betrokken en uit het noord-noordwesten woei een halve storm.

„We krijgen sneeuw of regen,” zei Willem. „Loopt toch wat vlugger!”

„Wel ja!” antwoordde Burchoutsz., „wel ja, vlugger! Ik kan haast niet voort. Mijne beenen wegen zoo zwaar als lood.”

„Ik kan ook niet vlugger gaan,” klaagde Gerrit.

„Ik wil het gelooven, gij met de „Arke van Delft” vol

reuzelbollen op den rug, en met bijna even zooveel in de maag! Geef maar hier, ik zal ze voor u wel dragen," bromde Willem.¹⁾

Aarzelend, alsof hij bang was, dat Willem met de groene „Arke" aan den haal zou gaan, gaf Gerrit hem de trommel over.

„Dat zal een rokje sneeuw geven, of regen en wind," hoorde het drietal eenen man tot eenen anderen zeggen.

Gerrit had moeite Willem bij te houden en Burchoutsz. kwam blazend en hijgend bijna eene straat ver, als het hinkende paard, achteraan.

„Wacht toch wat, ik kan u niet bijhouden," riep hij, terwijl hij, eene wanhopige poging doende om harder te loopen, eene buiteling op een prachtig glijbaantje maakte.

„Jongens, jongens, een vet varken op de baan! Kijk hem eens rollen," schreeuwde een straatjongen, die met eenige makers zich op dat baantje vermaakte.

„De hofbeer, jongens, de hofbeer!" riep een tweede. „Toe, hij moet geslacht worden!"²⁾

„Ik bij den kop," riep er een.

¹⁾ Tijdens de belegering van Leiden in 1574 had men te Delft een groot gevaarte gebouwd, dat uit twee schepen bestond. De bedoeling was met dit vaartuig door de binnenwateren en vaarten binnen Leiden te komen, teneinde daar leeftocht te kunnen brengen. Het werd door raderen, die twaalf man in beweging brachten, voortbewogen, en behalve dat het met eenige stukken geschut bewapend was, vond men er ook nog vijftig vrijbuiters op. De heele onderneming kon echter niet ten uitvoer gebracht worden, omdat die „Arke" te veel diepgang had, als ze geladen en bewapend was. Zonder lading nu had men ze te Leiden niet noodig.

²⁾ Het is langen tijd in gebruik geweest, dat de Utrechters eenen beer, dat is een mannetjes-varken aan het Hof van Holland ten geschenke moesten geven. Men zegt, dat de Utrechters hiertoe door Karel V waren veroordeeld geworden, omdat ze in 1528 den Gelderschen Veldoverste, Maarten van Rossem, dapper mee geholpen hadden om Den Haag te plunderen. Niettegenstaande Karel V al lang dood was, ja, niettegenstaande men met de Vorsten uit het Oostenrijksche huis niets meer wilde te maken hebben, werd dat varken, onder den naam van Hofbeer, toch nog ieder jaar door de Utrechters aan het Hof van Holland ten geschenke gegeven.

„En ik bij de pooten,” schreeuwde een tweede.

De jongens voegden de daad bij het woord en vielen met hun allen op hem aan.

„Help! Help!” gilde Burchoutsz., die sloeg, trapte, beet en verder alles deed, wat hij kon om uit de handen der jongens te komen.

Maar hoe meer hij zich te weer stelde, hoe meer pret zijne plagers hadden, en als hij er een zeer deed, kreeg hij geregeld het een of ander terug, dat minder plezierig te ontvangen was.

Willem en Gerrit schenen zijn erbarmelijk hulpgeschreeuw niet te hooren.

„Losgeld! Laat den hofbeer losgeld betalen,” zeide een groote, lummelachtige jongen, die eens even kwam kijken wat die tien knapen daar toch uitvoerden.

„Dat is goed! Dat is goed! Hofbeer, hoeveel zijt gij waard?” vroeg men van verscheidene kanten.

„Ach, ik heb geen en duit op zak,” antwoordde Burchoutsz.

„Leugens! Zoo een fijn gekleed man zou geen en duit op zak hebben? Geloof hem niet! Slacht hem, jongens,” sarde de groote lummel.

„Nog eens, hofbeer, hoeveel zijt gij waard?” vroeg de knaap, die het eerst geroepen had; „De hofbeer!”

Daar schoot Burchoutsz. wat in de gedachten.

Zou hij? Zou hij?

„Gauw, hoor, zeg op: hoeveel?” klonk het weer

„Eene groote, bliken trommel vol versche reuzelbollen,” zeide Burchoutsz., terwijl het angstzweet hem op het voorhoofd parelde.

Een vreeselijk gelach steeg onder de jongens op en schreeuwend en joelend klonk het in koor: „Ha, ha, eene groote, bliken trommel vol reuzelbollen! Ha, ha!”

„Die ze ons zeker met talhouten-soep en schoppen-wijn te smullen zullen geven, als we er bij Moederken om komen?” zeide de lummel.

„Neen, neen,” riep Burchoutsz., „een van mijne twee kameraads daar ginder heeft ze bij zich!”

Dit zeggende wees hij op Willem, die toch eens achter zich gekeken had, en Burchoutsz. niet ziende, een eindweegs terugkeerde. Hij droeg nog altijd de trommel.

„Hij heeft eene trommel op den schouder,” zeide er een.

„En daar zitten ze in,” vulde Burchoutsz. aan.

„Is het stellig waar?” vroeg een magere knaap met gescheurde kleederen.

„Ja, stellig en zeker,” was het antwoord.

„Hoezee! Reuzelbollen! Hoezee!” tierde de bende en stormde op Willem los.

Zoodra Willem en Gerrit begrepen, dat het om hen te doen was, zett'en ze het op een loopen.

Daar waren ze op het ijs.

„Hoezee! Reuzelbollen! Hoezee!” joelden de kwajongens en sprongen ook op het ijs.

„Leg af dat vrachtje, Delftsche bierbederver,” schreeuwde de magere knaap en gaf zichzelen eenen zet, dat hij als een pijl uit den boog over het ijs gleed.

„Neen, Haagsche windhappers,” riep Gerrit, die Willem heel leuk met het vrachtje liet loopen.

Daar had de magere knaap hem bijna ingehaald.

„Ik zal hem het onderstboven rammeien,” bromde hij, zette zich af, boog het hoofd heel laag en vloog — bons — tegen Willems beenen op, zoodat deze achterover op het ijs viel, en de trommel hem van den schouder tuimelde, rrrrt, een heel eind ver over het ijs.

„Hoezee! Reuzelbollen! Hoezee!” riep de magere en snelde op de trommel toe, doch de anderen meenende, dat de magere alles nemen zou, maakten ook, dat ze er bijkwamen, en....

Plomp, daar rolde de groene „Arke van Delft” met haren kostelijken inhoud in eene pas gehakte bijt.

Glip — de magere er bij!

Plons — de lange lummel er in.

Geschreeuw aan den kant van de bijt.

Gevecht en gespartel in het water.

„Pak aan, pak aan! Eerlijk deelen,” roept de magere en reikt zijnen makkers de trommel toe, die hij uit de modder opgevischt heeft.

„Geef hier,” schreeuwt de lange en grijpt er naar.

„Laat los! Laat los!” laten de anderen zich hooren.

De lange geeft niet gauw krimp en houdt vast.

Toch winnen de anderen op hem.

Zie, hij heeft enkel nog een stokje beet, dat in het blikken oogje zit.

„Laat los!”

Och hé, daar glipt het houtje uit!

De groene „Arke” is veroverd!

„Hoezee! Reuzelbollen! Hoezee!”

In dronkenmansvreugde gooien ze de trommel, zoo moeilijk veroverd, in de hoogte.

„Nog eens, nog eens!”

En terwijl de groene blikken „Arke” hoog boven de hoofden der jongens omtuimelt, vliegt het deksel open.

De lange krijgt het ledige gevaarte op den knikkerbol. Het doet hem zeer en hij kan zijn pret best alleen op. Dat zou men althans zoo kunnen opmaken uit de leelijke gezichten, die hij trekt, terwijl hij zijn hoofd staat te wrijven.

De reuzelbollen vallen links, rechts, achter, voor en dansen en glijden over het ijs, dat het een lust zou geweest zijn om te zien, als ze maar niet zoo heerlijk geweest waren.

„Bindt aan, als de wind zoo vlug,” had Willem geroepen, zoodra de straatslijpers de trommel veroverd hadden.

„Maar mijne reuzelbollen en Moei's trommel,” kermde Gerrit. „Moet ik die dan in den steek laten?”

„Die is voor de kapers, en als we niet maken, dat we weggomen, zit er bovendien voor ons nog een pak slaag op! Gauw, bindt aan! Het begint al te sneeuwen ook!”

Gerrit en Burchoutsz. schenen ten laatste te begrijpen, dat er nu eenmaal niets anders opzat en bonden zoo schie-lijk ze konden de schaatsen aan.

De straatjongens zagen het wel; maar hadden het onder elkander veel te druk om onze drie verder lastig te vallen.

„He, he,” zuchtte Burchoutsz., „dat is me wel een reisje geweest om er van te vertellen, als we thuis zijn, dat ver-zeker ik!”

„Dat geloof ik ook,” antwoordde Gerrit. „En als ik straks onder de schouwe bij het vuur zit, zal ik heel wat te pra-ten hebben om mijn paadje schoon te maken. Ge moet mee-gaan, hoor, Willem, en gij ook, hoor, Burchtje! Ge moet me helpen, anders loop ik nog een pak slaag op ook.”

„Ja, ja, praten we daarover, als we te Delft zijn. We zijn nu nog niet thuis,” zeide Willem en zette wat door.

Willem had gelijk. Ze waren zeker nog niet thuis.

En als ze thuis kwamen, dan zouden ze nog meer te vertellen hebben dan van reuzelbollen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Een ijstochtje vol tegenspoeden.

Het was nu op het ijs een heel ander gezicht dan een uur of drie geleden.

De slederijders en de liefhebbers op de schaatsen hadden de bui zien aankomen, en waren tijdig naar Den Haag teruggekeerd.

Alleen vloog er zoo nu en dan nog eene slede met heeren en vrouwen voorbij.

Hier en daar kwam nog een schaatsenrijder aansnellen.

De knapen kwamen nu weldra op de vlakte.

Geen mensch of dier was er meer te zien.

Maar men kon ook geene twintig schreden ver voor zich uitkijken.

Nog nooit hadden ze de sneeuw in zulke groote vlokken en zoo dik en zwaar zien nederdalen.

Het waren geene vlokken, die dwarrelend naar beneden daalden. Het waren losse sneeuwballen, die, plof, op den grond vielen.

Prachtig om te zien, als men voor de ontdooide venster-ruit zat, terwijl men, niet verre van zich af, een heerlijk knappend houtvuur onder de schouwe had branden.

Grappig om de menschen, die, onder eene witte wollen deken gekropen zijn, daar langs de straat te zien voortsuk- kelen, om hen nu eens op de sneeuwstelten, die zich onder aan hunne klompen hechttten, en al hooger en hooger wer- den, te zien nedertuimelen, en om hen dan weer pogingen te zien aanwenden om tegen steenen of houten paaltjes die stelten af te schoppen.

Kijk, dat dienstmeisje krijgt eenen sneeuwkogel in hare mand. Geen jongen heeft gegooid. De heele massa kwam van een dak schuiven.

Bom! Die heer heeft den kraag van zijnen mantel hoog opgezet en krijgt iets minder dan de helft van dien sneeuw- kogel tusschen zijnen kraag en blooten nek.

Brrr, al te frisch!

Nietwaar, het is grappig om te zien!

Het is om zich bijna een ongeluk te lachen!

Maar die drie jonge vrienden, daar op het groote ijsveld, tusschen Den Haag en Delft?

Ze hebben het stelliger wel eens prettiger gehad.

Hoewel ze nog niet zoo heel ver van Den Haag verwij- derd zijn, is er van heel de stad niets meer te zien, en even- min van Rijswijk, Voorburg of Delft. Hoe ver ze nog rijden moeten weten, ze niet, want geene twintig schreden voor zich uit kunnen ze iets zien. De vlakke te houden, is te ge-

vaarlijk en daarom zullen ze trachten de Delftsche vaart te vinden. Als ze deze maar eenmaal hebben, zullen ze zoo gauw niet verdwalen, want al ligt ook het jaagpad onder, de boomen, die langs de vaart op den weg staan, zullen toch niet ondersneeuwen.

Het gaat slecht, zeer slecht voort!

Op eene laag witte wollen dekens is het minder goed schaatsenrijden.

„Gij gaat te veel links, Gerrit,” zegt Burchoutsz.

„Niet waar! Gij gaat te veel rechts! Straks komen we nog bij Wateringen uit,” is het antwoord.

„Nu, en ik ga meer rechts,” bromt Gerrit op eenen knorrigen toon. „Meer links is glad verkeerd.”

„En ik links, hoor,” bijt Burchoutsz. hem min of meer vinnig toe.

„Bij mekaër blijven, jongens! Ik geloof dat we zóó goed rijden,” spreekt Willem bedaard.

Gelukkig luisteren de andere twee naar hem en naderen elkander weer.

Het wordt al donkerder en donkerder. Nog altijd vallen de losse sneeuwballen in dichte menigte neer.

„Houd even op,” zegt Burchoutsz., „mijn hielleertje zit los. Ik kan zoo niet rijden!”

De twee anderen wachten tot de dikkerd klaar is, en dan gaat het weer verder, zoo goed en kwaad, als het kan.

Bij gebrek aan eenen stok, die er bij den aanval op de groene „Arke” bij ingeschoten is, houden ze elkander aan zakdoeken vast, en Gerrit, die de beste schaats slaat, is de aangewezen persoon om voorrijder te zijn, doch welke kunsten hij anders tot verbazing van velen, op het ijs kon uithalen, nu schiet zijne kunst verre te kort.

„Eene taaie sneê,” zouden de boeren zeggen.

„Ik kan niet meer, Willem! Nu is het uwe beurt om voor te rijden,” zegt Gerrit eenige minuten later met eenen diepen zucht, en het zweet, dat hij zich van het gelaat

wischt, toont duidelijk aan hoe hij zich ingespannen heeft.

„Wij rijden stellig veel te veel rechts,” laat Burchoutsz. zich hooren. „Ik zie hier niemendal van dat, wat we op onze heenreis gezien hebben. Geen boom, geen paal, geen huis, geene hoeve! Ik wed dat we ten slotte te Schipluiden terecht komen!”

„Ik zou wel eens willen weten wie er met zulk weer nog iets zien kan,” klaagt Gerrit.

„Niet praten, jongens! Dat vermoeit! Vooruit maar!” laat de bedaarde Willem zich hooren.

Krak, daar scheurt het helleertje van Burchoutsz.’ schaats midden door.

„Hebt gij niet een touwtje bij u?” vraagt hij.

Willem voelt in de zakken, doch vindt niets.

Gerrit vind ook niets.

„Afspannen, jongens,” beveelt Willem.

„En dan?” vragen de andere twee bijna te gelijk.

„Dan gaan we loopen! We vorderen toch, als eene slak op eene teerton!”

Er zat niets anders op dan dien raad te volgen.

„Waarom heeft er nu ook niemand een touwtje bij zich? Wij zijn ook mooie schaatsenrijders! Alsjeblief!” bromde het dikke „Burchie.”

„Mijn spul was vertrouwd. Ik behoef van dat gesnor nooit wat in den zak te hebben,” zeide Gerrit.

Toch deden we dom,” merkte Willem aan. „Een nieuw schip neemt toch ook waarlooze voorwerpen mee. Men kan niet weten wat er gebeurt!” ¹⁾

¹⁾ Waarloos heet aanboord van een schip alles, wat medegenomen wordt om voorwerpen van gelijken aard, als deze onklaar worden, te kunnen vervangen.

ZESDE HOOFDSTUK.

Eindelijk te huis.

Morrend en mokkend maken Willem en Gerrit hunne schaatsen los, binden ze aan elkander, hangen ze over de schouders en staan met de handen in de zakken elkander eene poos aan te kijken, alsof de een aan den ander wil vragen: „En wat nu?”

Eindelijk nam Gerrit het woord en zeide: „Als de aarde nu draaide en Delft bleef staan, zouden we misschien zóó thuis komen, maar nu vrees ik er voor. Zegt op, wat zullen we? Wat valt er te denken?”

„Ik denk er over hoe we nu loopen zullen. Ware het door die sneeuw maar niet zoo vervoerd donker. We moesten op goed geluk af nog maar vierhonderd tellens rechtuit loopen,” sprak Willem.

„Goed! Een voetstap telt,” liet de dikkerd zich hooren. „Ik zal wel tellen! Een- twee- drie- vier- vijf- zes- zeven! Het is precies of we niet meer op het ijs zijn! Acht-negentien! Voelt ge wel dat het hier erg hobbelig is?”

„Tellen,” klonk het uit Willems mond.

„Elf- twaalf- dertien! We gaan de hoogte op! Veertien- vijftien- zestien- zeven . . . Ik weet waar we zijn. We zijn op den weg en op den goeden weg ook. Straks krijgen we het Huis te Hoorn! Let op of het niet waar is.”

„Gij vergeet te tellen! En het Huis te Hoorn? Neen, Kraaienburg, ja! Tel op! Ge waart bij zeventien,” zeide Willem, maar als gij gezwegen hadt, zoudt ge nu bij dertig zijn.”

„Zeventien- achttien- negentien- twintig- een en twin....”

„Stil, ik hoor wat,” riep Willem, terwijl hij zijne makers tegenhoudt.

„Wat? Wat?“ vroeg Burchoutsz. en hij voelde, dat zijn hart van angst klopte.

„We moesten maar verder gaan,” fluisterde Gerrit, die zich ook niet heel erg op zijn gemak gevoelde. „Ze zullen thuis zoo ongerust worden. Wie weet hoe laat het al is. Wij hebben immers als gekken loopen dwalen. Ik had wel gelijk toen ik zei, dat we meer rechts moesten!”

Terwijl Gerrit dit bijna onhoorbaar stond te fluisteren, bleef Willem met alle aandacht naar een vast punt kijken, en eindelijk zeide hij: „Ik hoor om hulp roepen. Het is op den Vliet! Komaan, jongens, helpen!”

„Ik durf niet!” bracht de dikkerd er met moeite uit. „Als het eens landloopers zijn!”

„Ei wat,” bromde Willem, „gij hebt de maag te vol geladen met reuzelbollen en dat maakt u zoo angstig. We zijn toch met ons drieën en....”

„Help! Help! Help!” hoorde men heel flauw roepen.

„Nu, ik ga er van door, hoor!” mompelde Burchoutsz. en trok Gerrit al vast bij het wambuis om hem op zijne vlucht mede te nemen.

„Wel, als ge nu geen ziertje moed meer hebt, ga dan! We zijn nu op den goeden weg. Gij houdt de boomen maar, dan komt ge vanzelf tot Delft. De poort zal wel gesloten zijn. Zeg aan den portier, dat ik ook nog kom,” zeide Willem doodbedaard en ging in de richting vanwaar hij nog altijd: „Help! Help!” hoorde roepen.

„Nee, ik ga mee, Willem,” besloot Gerrit, en Burchoutsz., die inderdaad erg bang was, hoewel hij zelf niet begreep, hoe dat kwam, volgde met looden pootjes het voorbeeld van Gerrit.

„Help! Help! Help!” klonk het nu duidelijker.

Willem zette de handen aan den mond en riep: „Wij komen! Waar zijt gij? Wij zien niets.”

„Hier! Hier!” hoorde men niet ver van zich af terug roepen, en het leek wel eene meisjesstem.

„Wie ben je?” schreeuwde Burchoutsz. nu, die opeens, hij wist nu ook alweer niet hoe, zijnen moed voelde terugkomen, en thans vol courage was.

„Help maar, och, help maar,” gaf men ten antwoord.
„Gij kent mij toch niet!”

Door dat gedurig roepen was men eindelijk op den rechten weg gekomen om de plaats te bereiken, waar iemand hulp noodig had.

„Ik zie wat,” riep zeide Willem en stak den weg dwars over en kwam op den Vliet.

„O, help me toch,” klaagde nu een meisje van een jaar of twaalf.

„Helpen?” vroeg Willem. „Helpen? Graag, als ge maar zegt waaraan we helpen moeten.”

„Ja, juist! Waaraan?” vroeg ook de dikke held.

„Och, aan mijne slede! Zij zit heelemaal in sneeuw en in ijsbonken, en mijn arm zusje zit er in!”

„Ik hoor niemendal!” bromde Gerrit.

„Ach, ze kan niet meer schreeuwen, de arme ziel! Ze heeft zich inslaap geschreeuwd. Helpt me, alsjeblief, de slede maar losmaken, anders moeten we hier heel den nacht blijven, en dan sterven we nog van koude.”

Nadat ze dit gezegd had, begaf ze zich door de drie jongens gevolgd, naar de plaats waar de slede stond.

Het was eene gewone schuifslede, die men op het ijs gebruikt, en, onder eenen dikken mantel lag een kind, dat in den slaap snikte.

„Als we nu maar een touw hadden,” bromde Willem, „dan zouden we gauw klaar zijn.”

„Daaraan kan ik wel helpen,” zeide het meisje en hare hand in de slede stekende, haalde ze er een lang touw uit, waarmede de meisjes touwtje-springen kunnen.

„Hier,” hernam ze, „dat heb ik van Moei gekregen om touwtje te kunnen springen!”

„Dat is een ferm lang touw,” zeide Willem en knoopte

het handig aan de slede, waarop hij en Burchoutsz. gingen trekken, terwijl Gerrit de slede van achter sturen zou.

Een-twee-drie! — Trekken! —

Te vergeefs. Ze bleef staan.

„Zouden we dat kind er niet uit nemen?” vroeg Gerrit.

„Laat zitten dat kind,” beval Willem. „Nog eens! Een-twee-drie! Trekken!”

Alweer voor niemandal. De slede scheen vast gevoren.

„Ik geloof toch ook, dat het kind er uit moet,” waagde Burchoutsz. te zeggen.

„Ik weet nog wat,” fluisterde het meisje. „Als die jongen en ik, terwijl gij trekt, de slede opwippen, misschien dat ze dan los komt!”

„Het is te probeeren,” liet Willem zich hooren. „Komaan! Een-twee-drie! Trekken!”

Het meisje en Gerrit hingen er van achter met alle macht aan, en trokken wat ze konden.

Ze bewoog wat.

„Nog eens!” beval Gerrit. „Een-twee-drie! Trekken!”

Ha, daar ging ze!

Gelukkig, de slede was los.

„En waar moet ge nu heen?” vroeg Willem.

„Ik moet naar Delft,” antwoordde het meisje.

„Naar Delft? Wij ook! En waar komt ge vandaan?”

„Wel, het was vanmiddag zulk mooi weer, dat Moeder zelf: „Els, ga eens naar Moei Bartelsz., en vraag eens, of ze van de week niets eens voor een nachtje komt. Ga met de slede over het ijs en neem uw zusje dan mee!”

„Waar woont die Moei Bartelsz.?”

„Te Leidschendam!”

„En hoe heet ge en waar woont ge?”

„Ik woon sedert een week of zes in de „Drie Langetjessteeg. We zijn van Werkendam hier komen wonen.”

„De Dirk-Langen-steeg, bedoelt ge,” zeide Willem Burchoutsz. op terechtwijzenden toon.

„Nu ja, dat kan zoo wel zijn, maar al de menschen uit de heele buurt noemen die steeg toch zoo als ik, weet ge,” sprak het meisje ietewat snibbig.

„En hoe heet ge?” vroeg Gerrit.

„Ik heet Elsie Van Houweningen, en mijne Moeder is gelukkig drie dagen in de week werkster bij Mevrouw De Groot; want voor Vader, die timmermans-gezel is, valt hier ook al niet veel te verdienen.”

„Dat wordt op het laatst nog familie van je, Advocaat!” zeide het dikkertje spottend, terwijl hij, ondeugend lachend, Willem eens aanstotote.

„Genoeg gepraat, jongens,” sprak deze. „Komaan, we gaan samen naar huis. Het sneeuwt nu niet meer en we zullen best den weg vinden. Wij trekken, Burchie! en Gerrit en Els moeten duwen!”

„Wat moois!” bromde Burchoutsz., die aan het touw trok, alsof er eenige duizenden ponden aan vast waren.

„Neen, wat goeds! De reuzelbollen zouden u morgen zeker verkeerd zitten, maat! Het is eene uitkomst voor u,” sprak Willem lachend en begon al vast te trekken.

„Eene uitkomst, die ik mijnen buurman gun,” klonk het brommend uit den mond van den dikzak, die evenwel dapper mee hielp trekken, en er zelfs eenigszins pret in begon te krijgen.

Het was anders een heel werk.

Men liep tot de knieën in de sneeuw en de weg lag er zeer hobbelig.

„We moesten de trekvaart nemen,” meende Gerrit.

„Ik heb de eer hiervoor hartelijk te bedanken. We zouden immers in bijten en trekpaten kunnen vallen? Ik ben mooi blij dat ik den weg onder mijne voeten heb, al is die ook niet effen,” sprak Willem.

Langzaam, hortend en stootend ging het voort, en weldra ook onder het erbarmelijk geschreeuw van de kleine Anna, die door het korte slaapje weer nieuwe gilkracht gekregen had.

Toch vorderde men, al was het ook weinig.

„Daar komen er uit de stad,” zeide Gerrit, die met Elsje nu liep trekken.

„Het is Vader! Ik hoor Vaders stem! Vader is er bij!” riep Elsje.

Het meisje had goed gehoord; want ongerust door het lange uitblijven zijner dochter, was hij er met een paar zijner buurlieden op uitgegaan om zijne kinderen, die in den omtrek den weg nog niet goed wisten en nu met zulk weer stellig verdwalen zouden, op te zoeken.

„Zijt gij daar, Els?” riep Vader al uit de verte.

„Ja, Vader!” klonk het antwoord en meteen deed ze zulk eenen ruk aan het touw, dat het bijna geheel over den kop van de slede heenschoof.

Gerrit bemerkte er niets van. Hij deed nog eenen trek....

Glip, zei het touw terwijl het heelemaal losliet.

Flap, zei Gerrit en viel met den neus op de klomp van Vader Van Houweningen.

„Die zegt beleefd goeden avond,” riep een der buurlieden vroolijk lachend uit.

Met moeite krabbelde Gerrit op en voelde zeker nu eerst, dat hij zich erg bezeerd had, althans hij pakte zijnen neus met beide handen beet en schreeuwde: „Au, au, mijn neus is heelemaal verschoten!”

Dat gaf me wat een gelach.

„Wacht, jonge borst,” sprak een der mannen, die smidsgezel was en wel eens voor paarden-dokter speelde, „wacht, ik zal dien neus in het fatsoen brengen!”

Dat in het fatsoen-brengen van dien neus scheen evenwel nog al hard in zijn werk te gaan, althans Gerrit gilte, als een mager varken, dat men bij kop en staart op eenen wagen laadt.

De kleine Anna liet zich ook niet onbetuigd en zoo kwam het, dat er op dien donkeren Januari-avond van het

jaar 1609, een kwartiertje buiten Delft, een leven als een oordeel was.

Eindelijk scheen de neus, die zelfs in het donker gezien wel eenen reuzelbol geleek, die uit de „Arke van Delft” afkomstig was, in zijn fatsoen te zijn.

„Het is klaar, Van Houweningen,” sprak de zeergeleerde paarden-dokter. „Het karweitje is afgeloopen en de neus zit op zijne plaats. We kunnen inrukken. Komaan, vooruit!”

„Een liedje er bij, Dorus?” vroeg een ander aan den smidsgezel.

„Wel zeker, wel zeker, een mopsjen! Ik begin al vast.” Zoodra hij dat gezegd had, begon hij met eene rauwe stem zoogenaamd te zingen een mopsje, of liedje op den slag bij Gibraltar.

„Ontwaecht ghy helden triumphant,
Om strijden voor het vaderlant
Ins vyants macht maect kleyn gheschil,
Vertrout Godt die u helpen wil,
Als hy meer heeft bewesen;
Voor Gibraltar nu oock, int lest,
Heeft hy verstoort den Spaenschen nest,
Twaelf Galioens daer waren,
Met noch meer schepen, t'haerder baet;
Om rooven, dat, in zee noch straet,
Gheen Hollands schip sou varen.”

Weldra zong ieder, behalve Gerrit en de kleine Anna mede, en zoo naderde men Delft.

De Haagpoort was gesloten.

„Doe open!” riep Dorus en begon met beide vuisten op het klinket te bommen.

„Neen, wij doen geen dronken volk open,” riep de portier aan de andere zijde der poort.

„Wat, dronken!?” schreeuwde Dorus. „Je meutje is dronken; je vrouw is dronken; jij bent dronken; heel de wereld is dronken. Wij alleen zijn doodnuchter!”

Bom-bom-bommerdebom-bom-bom! klonk het andermaal

op de poort met Dorus' vuisten, en ondertusschen zong hij, geholpen door een stuk of drie anderen, die nu ook door den regel van drieën heen waren, naar het scheen:

Heemskereck, als Admirael ghestelt,
 Vrywillich, niet om goet noch ghelt,
 Maer 't vaderlant ten dienste,
 Met een scheepsvlote toegetherust,
 Zeylende langhs de Spaensche cust
 Om eer, en nyet om winste;
 Als hij dees tijdingh hadt...."

Daar vloog het klinket eensklaps open en stormde de heele wacht naar buiten.

„Sta, oproerkraaier, moord- en brand-schreeuwer!” riep de Kapitein der wacht en greep Dorus, die onder het zingen maar altijd had staan bommen, bij de armen.

Maar Dorus was voor geen klein geruchtje vervaard. Hij rukte zich los en zou er boven-arms op geslagen hebben, als niet Van Houweningen den arm van den ruwen gezet tegengehouden had.

„In de cachot met dat zootje!” riep de Kapitein en, van alle kanten aangevallen, zat het heele gezelschap weldra in het vertrekje, waar de mannen van de wacht gewoonlijk den nacht doorbrachten, als ze de ronde niet deden.

Er brandde een groot turfvuur, en de dobbelsteenen, die op de ruwe tafel lagen, bewezen, dat men den langen avond, bij het walmend licht van eene kaars, met spel meende door te brengen.

Bij het licht van het vuur kon men de personen vrij duidelijk van elkander onderscheiden. Vooral Dorus, die dicht bij de schouwe trad, viel goed in het oog. Hij was een kloek en zwaar gebouwd man, doch zijn uiterlijk was meer dan gemeen. Het linkeroog hield hij altijd gesloten en het rechter- kroop weg achter eene groote zwarte wenkbrauw, die zooveel te meer uitkwam, omdat hij er boven het linkeroog in het geheel geen had. Ook scheen de linker-

wang met het vuur kennis gemaakt te hebben. Later vernam men uit zijnen eigen mond, dat hij niet altijd zoo leelijk geweest was.

„Ja, kijk me zoo maar niet aan, jij daar met eenen neus als een zinkroer!” riep hij tot Gerrit.

„Wel, man,” zei Gerrit, „ik keek niet naar u! Ik wilde, dat we hier maar uit waren. Vader en Moeder zullen vreeselijk in den angst zitten.”

„Gij keekt me wel aan, slingersaus-schutter! Ge vindt me foei-leelijk, he? Nu, ik ook. Maar vroeger, de knapste kerel van heel het vendel was ik. Zei me bij Nieuwpoort Kapitein Paulus Bax ¹⁾ zaliger niet: „Dorus, je bent het pronkjuweel van heel het leger! Een kerel als Goliath, en een gezichtje zoo fijn en schoon als een Spaansch zoetelaarstertje!” En het was zoo. Maar de Spanjolen hebben me te pakken gekregen, en had dezelfde Paulus Bax me niet ontzet, ze hadden me aan mijnen rechterkant zoo mooi geroosterd, als nu aan mijnen linkerkant. En deze jaap,” hij wees op een breed litteeken boven het voorhoofd, — „deze jaap heb ik er ook opgelopen! Nu ben ik zulk een mooie jongen! En waar kan ik terecht? Het vet is van den ketel in het leger sedert die pennelikker in Holland alles naar zijne hand zet!”

„Ssst,” riep men van verscheidene kanten.

Dat scheen evenwel olie in het vuur te zijn; want Dorus begon nu letterlijk te schreeuwen: „Wat ssst! Van mij mag ieder het hooren: Vivat Maurits! Weg met den pennelikker en zijne zoetsappige kornuiten!”

¹⁾ Joan, Paulus en Marcellis Bax waren drie broeders, die zich in den tachtigjarigen oorlog beroemd gemaakt hebben. Vooral de daden van Paulus en Marcellis grenzen soms aan het ongeloofelijke, en het was dus geen wonder, dat zij bij Prins Willem I, maar vooral bij Prins Maurits, hoog aangeschreven stonden. Voor Paulus en Marcellis werd te Bergen-op-Zoom, van welke stad eerst Paulus en daarna Marcellis tot Gouverneur werd benoemd, in de Groote kerk een schoon praalgraf opgericht, dat evenwel in 1747 bij het bombardement dier stad, geheel vernield werd.

„Wilt gij daar eens zwijgen,” beval de Kapitein van de wacht, die binnenkwam.

„Zwijgen!? Een, die zich voor het vaderland heeft laten roosteren, wordt het zwijgen opgelegd door een pennelikkers-vrindje! Of weet gij niet wie die pennelikker is? Zeg, mooie Kapitein, die geen ander vuur geroken hebt dan dat van uw Vaders bakkers-oven . . .”

„Zwijg, zeg ik,” riep de Kapitein barsch. „Mijn Vader is hier ter stede een eerzaam bakker; maar ik ben Kapitein bij het vendel van de wacht. En of ik nu vuur geroken heb of niet, ik beveel je te zwijgen, of ik zal je dáár brengen waar je liever niet zijn wilt!”

De kleine Anna, die ook in hare ijslede in de wacht-kamer gebracht was, begon opeens hard te schreien.

„Wat een held van taai-taai-deeg die man is! Hij kan kinderen bang maken,” sarde Dorus, gelukkig niet zoo hard, dat de Kapitein het hoorde; want deze was begonnen met de namen van al de lieden, die daar in de wacht waren, op te schrijven.

Zoo kwam ook de beurt aan Dorus.

„Hoe heet je?” vroeg de Kapitein.

„In het vuur en over het vuur, Kapitein,” was het antwoord van Dorus, die eene onderdanige houding aannam.

Iedereen lachte; maar de Kapitein niet en hij herhaalde de vraag met andere woorden: „Hoe is uw naam?”

„Zoo, mijn naam? Ja, ja! Laat zien, wat zei Moeder ook altijd tegen me? Die memorie, die memorie, bij een oud mensch! Ze schiet er ten laatste heelemaal bij in!”

„Kom, kom, haast u wat! Moeten al deze lieden voor uw plezier hier heel den nacht blijven? Uw naam!”

„Weet ge wat, als het kind dan toch eenen naam moet hebben, laat zien, wel, schrijf dan op, schrijf dan op, Dorus heet ik van me zelve, — toe verzin ook eens eenen naam! Gij zijt immers nog al slim uitgevallen?”

„Geen verzonnen naam, uw eigen naam!” beet de Kapitein hem toe.

„Zoo, dus geen verzonnen naam! Nu, schrijf dan al vast maar op Dorus, dan hebt ge tenminste al wat.”

„Dorus,” zei de Kapitein; „het staat er. En verder?”

„Wel, wel, Dorus, Dorus — weet ge wat, schrijf maar Dorus Molik. Ja, ja, een molik is een vogelverschrikker. Dorus Molik, Kapitein! Om u te dienen, Kapitein!”

Of de Kapitein werkelijk dien naam opschreef, geen mensch, die het zag, maar Dorus behield hem zijn leven lang. Na dien tijd heette hij te Delft en overal waar men hem leerde kennen: Dorus Molik.

„Nu, ge kunt gaan,” sprak thans de Kapitein, „later zult ge er meer van hooren!”

De een na den ander verliet het vertrek.

„Zeg, Van Houweningen, laat dat kind hier, dan kan ieder man van het vendel op zijne beurt zich van nacht oefenen in het bang maken van kinderen! Ik dank je wel voor je prettig gezelschap, hoor! Ge zijt lollige jongens,” zeide Dorus grinnikend terwijl hij zich langzaam verwijderde.

Deze laatste woorden golden den mannen der wacht, die zoo blij als een engel waren, dat ze van het heele gezelschap ontslagen waren en weer konden gaan dobbelen.

Zoodra Dorus op straat kwam, begon hij, veel harder en leelijker dan een half uur geleden op den weg, nu een oud liedeken op Don Juan van Oostenrijk te galmen:

„Al naar een groot verblijden,
Komt wel een droefheit na,
So schiet mij nu ten tijden,
Sprack Don Jan d'Austria.
Uyt Italjen, sonder schromen,
Tooch ick 't Nederlant in,
Was ick daer nyet gecomen,
Dat waer wel mynen sin.

Met veele loose listen,
Die reyse....”

Maar verder hoorden Willem, Burchoutsz. en Gerrit het niet. Zoodra ze vrij op straat mochten, liepen ze samen zoo hard ze konden naar huis, om daar hunne Ouders, die zeker in doodelijken angst verkeerden, gerust te stellen.

Toen Willem de deur van de ouderlijke woning binnentrad, sloeg de klok juist half acht. Het viel hem dus nog al mee. Maar eer hij al zijn wedervaren verteld had, werd het negen uur, en dat was in dien tijd in den winter al veel te laat voor een gewoon burgermensch om dan nog op te zijn. Vroeg achter de gordijnen en vroeg in de kousen, gold bijna als algemeene regel.

De avondmaaltijd werd dus spoedig gehouden, en eer de klok half tien sloeg, maakte Willem bij zichzelf de leuke opmerking: „Het is hier onder de dekens toch beter dan daar buiten!”

Nu, dat zullen Willem Burchoutsz., Gerrit en Elsje ook wel gedacht hebben, dunkt me.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Niets dan geschiedenis.

Het Twaalfjarig Bestand was den zesden April 1609 gesloten en thans kon men, naar veler meening, eens beginnen met zich uitsluitend aan het in orde brengen van binnenlandsche aangelegenheden te wijden. Zoo dachten velen, ja, en misschien hoopten ze ook wel op eenen tijd, dat het goud met manden vol van den boom des vredes zou geplukt worden. Dat zouden heerlijke dagen zijn en vroolijk klonk het lied van verwachting:

„Dat heeft geduert zoe langen tijd,
Omtrent de viertich jaeren,
o Nederlant, weest nu verblijt,
Wilt vreugde openbaeren,

Al hebt gij lange gekermt, geclaeght,
Oorloge wort nu van u verjaeght,
Leefft nu vrij zonder bezwaeren."

Maar velen zagen het Bestand ook met minder goede verwachtingen aan. Vrede van buiten, — twist van binnen.

Die twist van binnen was niet pas begonnen; hij bestond al jaren.

Het was de twist tusschen twee Hoogleeraren in de Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te Leiden. De een heette Franciscus Gomarus en de andere Jacobus Arminius. Die twee konden het met elkander over eenige godsdienstpunten niet eens worden en kregen, zooals dat gewoonlijk gaat, ieder eenen aanhang. Die aanhang nu bestond uit Studenten in de Godgeleerdheid, en toen dezen naderhand Predikanten werden, begonnen ze op den kansel die twisten voort te zetten. Over en weer werden er nu Predikanten afgezet; hier een, die zei: „Gomarus heeft gelijk,” en daar een, die zei: „Wel neen, Arminius heeft gelijk!”

Dat ging eindelijk al verder en verder, even als met de jongens op straat. Het begint met eene kleinigheid en het eindigt met een vreeselijk gevecht.

De volgelingen van Arminius, die zich Arminianen noemden, konden het niet verkroppen, dat zij hier en daar, in het ongelijk gesteld werden, en dienden daarom bij de Staten van Holland een vertoog in om te bewijzen, dat zij stellig overtuigd waren, dat hun onrecht geschiedde. Dit vertoog heette in de taal van die dagen, welke nu nog maar al te veel gevolgd wordt, remonstrantie. En naar die remonstrantie kregen de volgelingen van Arminius den naam van Remonstranten.

Het gevolg van het indienen van dit vertoog was, dat men in Den Haag een aantal Predikanten van de beide partijen bij elkander liet komen om te trachten het geschil bij te leggen. Maar inplaats van bijleggen, gebeurde er heel wat anders. De meerderheid van die Predikanten was van

gevoelen, dat de Arminianen ongelijk, ja, groot ongelijk hadden, en daarom besloten ze van hunne zijde eene contra-remonstrantie te stellen. Naar deze contra-remonstrantie kregen de volgelingen van Gomarus den naam van Contra-Reonstranten.

En over welke punten liep die twist?

Ja, hoort eens, beste vrienden, dat zeg ik liever niet. Niet omdat ze niet genoemd mogen worden, maar wel omdat ze te ver boven een eenvoudig menschen-verstand gaan. Ge begrijpt, dat een twist tusschen twee Hoogleeraren niet over een eenvoudig onderwerp begint. Zulk een geleerd man heeft daar dagen en dagen over zitten denken eer hij zei: „Vriend, gij hebt ongelijk, en ik zeg u dat het niet zoo, maar zóó is,” en de tegenpartij antwoordde: „En ik verzeker u, dat gij het mis hebt.”

Waarover de twist ontstond en wie er gelijk had, zullen we dus maar stil laten rusten. Het is jammer genoeg, dat er twist was, en liever hadde ik er zelfs maar geheel over gezwegen, als diezelfde twisten niet oorzaak waren geweest, dat het met onzen Hugo De Groot niet afliep, zooals hij zelf wel gewenscht had, en zooals velen met en na hem wel gewild hadden.

We weten, dat het sluiten van het Bestand ook al ontevredenheid gewekt had, vooral tusschen Prins Maurits, en Johan van Oldenbarnevelt. Die twee waren elkander op verre na niet genegen, en als we de geschiedenis van die dagen eens goed nagaan, dan zien we dat van Oldenbarnevelt met buitengewone bekwaamheid en rusteloozen ijver er in slaagde, de Staten van Holland bijna te verheffen tot Regeerders over het heele land, die er alleen in vredestijd eenen Stadhouders op nahielden, als een soort van weelde-artikel.

Al zeide ik het u niet, en al vindt ge het zelfs in geen enkel boek, dan zoudt gij zelf wel tot het besluit komen: „Dat moet Prins Maurits wel gehinderd hebben.”

Nu, het hinderde hem meer dan hij zeggen kon, en daarom zweeg hij er liever in het eerst maar heelemaal over, en duurde het zelfs heel lang, eer hij wat van zich liet hooren, want al was hij ook geboren Krijgsman, zooveel begreep hij er toch wel van, dat voorzichtig en eerst na kalm overleg handelen, meer dan noodig was.

En ziet nu eens aan wat een kleine oorzaak groote gevolgen kan hebben.

De Staten van Holland, zoowel als die van Utrecht, waren op de hand van de Arminianen of Remonstranten. De andere provinciën, eenige steden in Holland en al de eenvoudige burgermensen, waren voor de Contra-Remonstranten. Dat die Heeren van Holland zooveel te zeggen hadden, hinderde den Heeren uit de andere provinciën niet weinig; de godsdienst-twisten reikten de hand aan de staatkundige twisten en — vergeten werd de boom des vredes. De gouden appelen waarop men gehoopt had, bleven weg. Het was verdeeldheid overal. Iedereen koos zich eene partij; men was of Remonstrant, of Contra-Remonstrant. De eene Nederlander stond tegenover den anderen, soms met meer vijandschap dan vroeger de Nederlander tegenover den Spanjaard stond.

Johan van Oldenbarnevelt was aan de zijde der Remonstranten, of Arminianen.

Prins Maurits, die zooals we reeds gezegd hebben, bijzonder lang zweeg, koos eerst in 1617 partij. Waarom hij zoo lang deed of de zaak hem eigenlijk heelemaal niet aangaang? Was het onverschilgheid? Dat kon bijna onmogelijk zijn; want hij was een bijzonder schrander man met een zeer helder hoofd, ook daar waar het geene oorlogszaken betref. Hij had bovendien eene zeer godsdienstige opvoeding gehad. Was het zijne bijzondere genegenheid voor Dominé Uitenbogaart, die Hof-prediker was, en die toch aan de zijde van de Remonstranten stond? Dat kan misschien wel eene van de oorzaken geweest zijn. Maar zelfs in 1616

nog stelde hij aan Dominé Uitenbogaart voor, de zaken zoo in der minne te schikken, dat Remonstranten en Contra-Remonstranten ieder hunne eigene kerken en Predikanten zouden hebben. Iedere partij moest dan natuurlijk in hare eigen uitgaven voorzien. Dit voorstel vond geen bijval, omdat de Remonstranten, zegt een geschiedschrijver, ¹⁾ wel begrepen, dat ze niet zoo rijk en sterk waren om dat te kunnen doen.

En hoe ging het intusschen met onzen De Groot?

Toen onze drie jonge vrienden in Den Haag liepen, en Gerrit voor de woning van Dominé Uitenbogaart de opmerking maakte, dat daar Mr. Hugo De Groot gewoond had, woonde deze er niet meer; want hij was een half jaar te voren gehuwd. Zijne vrouw heette Maria van Reigersbergen en was eene dochter van Heer Pieter van Reigersbergen, Burgemeester van de Zeeuwsche stad Veere, die toen in opkomst en lang zoo klein en nietig niet was, als tegenwoordig. Na zijn huwelijk vond hij altijd nog gelegenheid om de weinige vrije oogenblikken, waarover hij, tengevolge van zijne drukke betrekking, slechts te beschikken had, aan het schrijven van geleerde vertoogen, gedichten, treurspelen en andere werken te besteden. Onder deze laatste was een werk, getiteld: „Van de oudheid der Batavische Republiek.” Hij schreef dat in het Latijn en gaf het naderhand ook in het Nederlandsch vertaald uit. Omdat hij dat werk aan de Edel Groot Mogenden van Holland en West-Friesland had opgedragen, kreeg hij hiervoor een geschenk van driehonderd gulden. De Spanjaarden waren zoo weinig met dit boek ingenomen, dat het verboden werd te lezen, en De Groot kreeg van hen zelfs den naam, dat hij was „een gedoemd schrijver”.

Intusschen arbeide hij met ijver aan de Latijnsche be-

¹⁾ Mr. C. M. Van der Kemp. Maurits van Nassau, Prins van Oranje, in zijn leven, waardigheden en verdiensten voorgesteld.

schrijving van zijne „Nederlandsche jaarboeken en Historiën,” zoodat dit werk in 1612 klaar was. Hij had dit werk vervaardigd op last of verzoek van de Staten, en ofschoon De Groot er zijn loon voor ontving, werd het niet gedrukt. Eerst in 1657 werd het door zijnen zoon uitgegeven. In 1613 stierf Elias van Oldenbarnevelt, een broeder van Johan, als Pensionaris van Rotterdam. Aanvankelijk werd Rombout Hogerbeets tot het vervullen van die betrekking geroepen, doch toen deze bedankte, viel het oog op Mr. Hugo De Groot, en deze werd, niettegenstaande hij slechts dertig jaar oud was, tot Pensionaris van Rotterdam benoemd. De Groot nam deze betrekking aan op voorwaarde, dat de Stedelijke Regeering hem niet naar willekeur kon ontslaan. Eer hij evenwel deze betrekking aanvaardde, ging hij in een Gezantschap naar Engeland en liet zich daar niet weinig uit over de zaak der Remonstranten en Contra-Remonstranten. Hij stond de zaak der eerste met hart en ziel voor. Toen hij van zijne reis wedergekeerd was, aanvaardde hij zijne gewichtige betrekking. En waarom was die betrekking gewichtig? Wel, in de Regeering van Holland en West-Friesland waren achttien steden vertegenwoordigd, en iedere stad bracht in de Staten-vergadering eene stem uit. Die stem werd uitgebracht door den Pensionaris of raadgevenden Advocaat bij de Stedelijke Regeeringen. Hierdoor kwam het, dat Pensionarissen van groote steden zeer voorname personen in den lande waren.

De woelingen in het land vermeerderden ondertusschen, en allerlei wanordelijkheden hadden hier en daar plaats. Nu besloten de Staten van Holland, om die woelingen tekeer te gaan, in elke stad soldaten aan te stellen, die de rust moesten bewaren. Deze mannen, waardgelders geheeten, werden in verscheidene steden aangesteld, doch lang niet met goedvinden van Prins Maurits, die hierin een nieuw bewijs zag, dat de Staten van Holland alles deden, wat ze konden, om hem te dwarsboomen.

„De waardgelders,” zeide hij, „zijn erger dan Spaansche kasteelen, en het is noodzakelijk, dat zij verwijderd worden.”

Ook was er in die dagen weer meer dan vroeger sprake van het houden eener Synode, die in de kerkelijke geschillen uitspraak zou moeten doen. De Staten van Holland waren tegen eene Synode en natuurlijk vóór de waardgelders, en om dit te verdedigen, gebruikte men hoofdzakelijk de pen van Hugo De Groot, die zich daardoor openlijk als vriend van den Lands-Advocaat, Johan Van Oldenbarnevelt, en als tegenstander van Prins Maurits verklaarde.

Te midden van dat alles had onze Stadhouders, in zake van den godsdienst, partij gekozen en zich aan de zijde der Contra-Remonstranten geplaatst, door de godsdienst-oefening, door eenen Predikant der Contra-Remonstranten gehouden, in de Kloosterkerk te gaan bijwonen. En zoo stond men eindelijk partij tegenover partij. Het was nu de vraag maar wie het winnen zou.

Hiermede eindigen we dit korte hoofdstuk over niets anders dan geschiedenis, dat misschien wel vervelend zal geweest zijn om te lezen, maar dat men toch lezen moest, om te weten waarom de beroemde en geleerde Hugo De Groot voor ons land niet geworden is, wat hij zonder die godsdienst-twisten en den Advocaat van den Lande anders had kunnen worden.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De geleerde knecht.

Het is op den negenentwintigsten Augustus van het jaar 1618, dat we ons alweer in Den Haag bevinden, dat is dus negen jaar na den reuzelbollen-tocht.

Willem Van Velden, Willem Burchoutsz., Gerrit Dirksz.

Meerman, Elsje Van Houweningen, en ook zij, die bij de Waterslootsche poort te Delft de „booze weerwolf” speelden, zijn lang geene kinderen meer. Willem Van Velden is knecht bij Mr. Hugo De Groot; — Elsje dient bij Mevrouw De Groot, als meid; — Gerrit is in Den Haag in de lakennering van Moei Geerte gekomen en helpt, nu Moei Geerte wat oud geworden is, met nicht Stientje trouw achter de toonbank. Willem Burchoutsz. is soldaat geworden en heeft het, door betoonden moed kan men niet zeggen, want er was niet gevochten, maar alleen door vlijt en oppassendheid, reeds tot Sergeant-Majoor gebracht. Hij behoorde tot de lijfwacht van Prins Maurits en lag dus ook, als Zijne Excellentie niet ergens elders heentrok, in Den Haag. De vriendschap tusschen Willem, Gerrit en Burchoutsz. was, wonder boven wonder, blijven bestaan. Willem toch was zijnen heer zeer genegen. Al wat De Groot deed, was in Willems oogen onverbeterlijk, hoewel hij nu ook weer niet zoo dom was om niet te begrijpen, dat zijn meester groot gevaar liep, zich bij Zijne Excellentie Prins Maurits gehaat te maken. Meer dan iemand anders wist Van Velden, dat De Groot nu niet maar zoo op alles, wat de Staten van Holland goed beliefd en te noemen, ja en amen zeide. Hij wist, dat er al veel gedaan was, waarover de geleerde man het hoofd geschud had, en het was zelfs wel eens gebeurd, dat De Groot tegen hem gezegd had: „Jongen, Willem, ge zijt eigenlijk gelukkiger dan ik. Ge leeft uit de korf zonder zorgen. Ge kunt overal te recht; want een knecht als gij zijt, kunnen ze overal gebruiken. Ge doet uw werk, ge bemoeit u niet met Remonstranten of Contra-Remonstranten, ge hebt niets te maken met de waardgelden, ge leeft uw leven gerust. Maar omdat ik het geluk heb, wat meer te weten, dan een gewoon mensch, trekken ze me nu in deze en dan in die zaak!”

„Meneer had al lang eene betrekking van Professor te Leiden moeten aannemen,” zeide Willem toen. „Al hadden

ze u het niet aangeboden, ge zoudt er toch best gekomen zijn. Het had u maar een enkel woordje moeten kosten. Professor te zijn geeft rustiger leven dan Pensionaris van Rotterdam te wezen."

De Groot had had daarop gezocht en gezegd: „Ik ben in het schuitje, Willem, en ik moet meêvaren!"

Er bestond dus tusschen Willem en zijnen meester heel wat vertrouwelijheid, en dat zal wel niemand verwonderen; want onze Willem was geen alledaagsche knecht, die van den eenen heer naar den anderen liep, als er ééne laars minder te poetsen en een paar geldstukken meer te verdienen waren. Hij was door en door getrouw, en, althans over de zaken zijns meesters, zoo stom als een visch. Maar behalve dat alles, had Willem nog eene goede eigenschap. Ge weet, dat ze hem al vroeg plaagden met hem „Advocaat" te noemen, en dat was niet zoo maar zonder redenen. Willem had een goed en helder hoofd en had veel lust in het leeren. Had hij in huis een oogenblik vrij en kon hij een boek bekomen, dan zat hij altijd te lezen of te leeren. Nu zoo wat een week of vier geleden, had hij de studeerkamer van zijnen meester eens opgeruimd. Het zag er daar nu niet altijd even ordelijk uit.

Hier een stapel boeken met perkamenten omslagen en zwaar als lood. Daar een hoop brieven, die beantwoord moesten worden. Ginder een pak stukken van de Regeering van Rotterdam. Wat verder een twintigtal besluiten van de Staten van Holland. Op een paar stoelen brieven, die De Groot geheel of half beschreven had. Op den vloer nog eenige folianten in het Latijn, Grieksch, Fransch, Engelsch, Duitsch of Nederlandsch. Onder de tafel Latijnsche of Grieksche gedichten. Papier, beschreven en onbeschreven, hier. Kladjes, die bewaard moesten blijven, daar. Kladjes, die verscheurd moesten worden, in en bezijden eenen snipperbak. Pennen, vol inkt, gevallen op den vloer, en daar opgedroogd en vastgekleefd. Een ledige inktpot tusschen aller-

lei schrijfgereedschap, en een volle, bijna omgekanteld door een vrachtje boeken, dat omgevallen was, op het kantje van de tafel.

Zoo zag het er in de studeerkamer van De Groot uit, en meestal liet hij het maar liggen, zooals het lag, als hij ergens heen geroepen werd.

Nu was Mevrouw De Groot, onze bekende Maria van Reigersbergen, wel eene Zeeuwsche juffer geweest, maar in Zeeland hielden de vrouwen ook van bezem, luiwagen, boender, dwell en stofdoek, geen klein weinigje. En als ze dan in haar mans kamer kwam, en ze zag daar het huishoudentje aan, dan kon ze het niet over haar hart verkrijgen, dat zoo te laten, en begon ze, met behulp van Elsje, het rommeltje wat op te knappen. Als dan De Groot thuis kwam, zag er alles heel netjes uit, maar als hij wilde gaan werken, kon hij niets vinden. De kladjes, die bewaard moesten blijven, waren zoo netjes den snipperbak ingegaan, als ge maar ooit gezien hadt, en zijne boeken, — o, heel netjes in de kast gezet, even als soldaten in het gelid, maar, alles door elkander, schutters tusschen huzaren, en vier mariniers bij twee rijdende artilleristen.

Dat bolde onzen De Groot niet erg best, doch daar hij veel van zijne vrouw hield, en niet graag wilde, dat zij ontevreden was, zoo had hij Willem geleerd, het boeltje op te ruimen, en daardoor was onze knecht op het laatst in de bibliotheek van zijnen meester even goed bekend, als in de straten van Delft, waar hij van tijd tot tijd nog wel eens kwam om zijne Ouders te bezoeken.

Nu was het dan gebeurd, dat Willem dien eenen keer bijzonder gauw klaar was geweest met het opredderen van het rommeltje, en daar hij toch op het oogenblik niets te doen had, was hij naar de boekenkast gegaan, en had daar eene kleine Latijnsche spraakkunst gegrepen, waaruit zijn meester nog geleerd had toen deze schoolging.

Het scheen, dat Willem dat boekske al meer bij de hand

gehad had; want toen hij het bijleggettje niet vond, bromde hij: „Ik weet het toch wel; ik ben op bladzijde achtenveertig.”

Hij sloeg het boekje bij die bladzijde open en begon . . . ja, dat valt u mee, — zichzelf de voorgaande les te overhooren, en toen hij bemerkte, dat hij die kende, leerde hij de volgende.

Maar dat was eene zeer moeilijke.

„Ze moet er in, en ze zal er in,” zei Willem en de ellebogen op de tafel leggende en voor elk oor eene hand houdend, boog hij zich over het boek en begon zóó te leeren, dat hij alles om zich heen vergat en niets hoorde.

„Een prettig boek, Willem?” vroeg De Groot, die binnenwas gekomen, zonder dat Willem iets ontdekt had.

Willem schrikte op en zei zoo nuchter weg: „Neen, Mijnheer, ik leer mijne les!”

„Uwe les?” vroeg De Groot. „Gij zijt toch al aangenomen! Welke les bedoelt ge?”

Nu eerst bemerkte Willem, dat hij zich versproken had, doch geene leugen willende verzinnen, zeide hij: „Ik leer mijzelfen wat Latijn, Mijnheer!”

„Gij, Latijn leeren? En waarom dat? Ge wilt mijne brieven toch niet leeren lezen, wel?”

„O, Mijnheer,” antwoordde Willem schertsend, „heb daarvoor geene vrees. Uwe Edelheid weet wel, dat er bijna geen sterveling is, die uw schrift kan lezen!”

„Maar als ge het daarom niet doet, waarom doet ge het dan? Welk doel hebt gij er mede?”

„Och, Mijnheer, waarom zou ik, als ik geen werk te doen heb, ledig zitten? Ik heb dat zoo maar voor tijdverdrijf bij de hand genomen!”

De Groot nam het boek, en ziende, dat het op bladzijde achtenveertig open lag, zeide hij lachend: „En nu begint ge midden in het boek te leeren?”

„Neen, neen, Mijnheer! Het voorgaande heb ik al geleerd. Ik ben bij de eerste les begonnen.”

De Groot keek hem weer lachend aan en zeide: „Nu, laat ik u eens overheeren!”

Hij zette zich op zijn gemak en begon eenige vragen te doen, die onze Willem werkelijk goed beantwoordde, al was het ook, dat er nu en dan wel wat aan de uitspraak haperde.

„Hoor eens, Willem,” zeide De Groot, „het spijt mij dat ik niet meer tijd heb, anders zou ik u graag het Latijn leeren! Uwe uitspraak is veelal niet goed. Maar dat zou er in een paar lessen wel op verbeteren. Maar eilacie, ik heb geen tijd. Ze overladen mij met werk!”

„Mijnheer moest meer rust en zijne gezondheid meer in acht nemen. Misschien zou uwe maag, die nu telkens ongesteld is, dan wel op streek komen!”

„Ja, rust, rust,” bromde De Groot. „Het ware te wenschen, dat de menschen wat minder den mond vol hadden van rust. Men rust en slaapt en dommelt en luiert, eilacie, al te veel.”

„Neem me niet kwalijk, Mijnheer! Maar Uwe Edelheid rust te weinig. Tusschen te weinig en te veel is een groot onderscheid. Mevrouw meent dat ook, en verontrust zich zeer, dat uw nachtbraken uw leven verkorten zal. Uwe Edelheid slaapt inderdaad veel te weinig.”

„Kom, kom! Gij ook al op dat aanbeeld timmeren? Gekheid. Weet ge mijne spreuk?”

„Neen, Mijnheer!”

„Nu, daar ge toch al zooveel Latijn kent, zult ge wel weten, wat ze beteekent. Ik zeg: Ruit hora! Weet ge wat dat zeggen wil?”

„Neen, Mijnheer, dat weet ik niet!”

„Niet? Dan zal ik het zeggen. Het beteekent: De tijd snelt heen.”

„Zoo, Mijnheer!”

„En ik denk er dan bij: Gebruik er daarom zooveel van als ge kunt!”

„Zoo, Mijnheer!”

„Ja, zoo! Of zijt ge eene andere leer toegedaan?”

„Ik heb het al gezegd, Mijnheer! Men moet in alles maat weten te houden; maat in rust, maar, stellig ook maat in arbeid!”

„Ja, ja, dat zegt men! Doch wees maar gerust, Willem! Binnen eenigen tijd krijg ik misschien wel voor eenen heelen tijd rust, als de Magistraat van Rotterdam en de Heeren Edel Mogenden van Holland het moede worden, dat ik gestaag doe hooren, dat men te ver gaat. Door mijne bemiddeling zijn de waardgelders tot Rotterdam voor de helft afgedankt, en hadde ik mijnen zin gekregen, dan zouden ze, terwille van den lieven vrede, hen allen bedankt hebben. Ik doe ook pogingen om onze partij over te halen tot het beleggen eener synode. Dat zijn allemaal dingen, Willem, die men liever niet van mij zag. En daarom kon het wel zijn, dat men mij het leven zoo moeilijk en lastig begon te maken, dat ik voor het pensionaris-schap van Rotterdam bedanken moest.”

„Dat zou Zijne Excellentie Prins Maurits graag zien,” zeide Willem, tamelijk ondoordacht.

„O, gij Staatsman van éenen dag, waarin steekt gij den neus al niet! Maar genoeg, ik moet aan het werk. En denk er om, als ik binnenkort gedwongen rust krijg of neem, dat ik u dan les in het Latijn zal geven, hoor!”

Willem ging zijn gewone werk doen en De Groot zette zich aan den arbeid.

Hadde hij eens geweten, dat hij werkelijk al zeer spoedig, maar op eene heel andere manier rust zou krijgen, dan hij zich voorstelde!

Wij zeiden in het begin van dit hoofdstuk, dat het den achtentwintigsten Augustus van het jaar 1618 was, en dat we ons verbeelden moesten in Den Haag te zijn.

Kijk, kijk dien man eens loopen! Wat heeft hij eene haast!

Zou er brand zijn?

We zullen het hem vragen.

„Is er brand, vriend, of is er ergens een ongeluk gebeurd? Waarom hebt gij zulk eene haast?”

„Loop, ik heb geen tijd!” zegt hij en snelt voort.

Het gaat regelrecht naar eene zeer drukke buurt en daar laat hij den klopper op eene deur vallen.

Men schijnt niet gauw te komen, en daarom laat de ongeduldige man den klopper nog eens een paar keeren, maar nu wat haastiger en harder vallen.

„Verbazend, vriend, wat zijt gij heet gebakerd! Wat is er toch zoo vroeg aan de hand?” vraagt de man, die opendoet. „Ge lijkt in dat opzicht tenminste veel op uwen heer, die me ook zoo even een echt Jantje Ongeduld is!”

Zonder op die lange toespraak te letten loopt de haastige man de trap op en tikt, weer even gejaagd, aan eene deur.

„Binnen!” roept een man, in wiens stem we onzen Hugo De Groot herkennen.

De deur wordt opengedaan en

„Mijn hemel, Willem, zijn de duinen te Schevelingen soms weggespoeld, dat ge de trap komt opstormen als een dolle. En wat zijt ge heet! Wat is er toch aan de hand?”

„Dominé, Dominé Uitenbogaard is — is —” zegt Willem, doch blijft halverwege in zijne woorden steken.

„Opgelicht en gevangen genomen soms?” vraagt De Groot nu ook gejaagd.

„Nee, men begrijpt niet waarom, hij is den lande uit gevlucht! Heel Den Haag is er vol van!”

„De Heeren Predikanten der Remonstrantsche partij krijgen het zwaar te verduren, Willem! Toch geloof ik, dat de man best had kunnen blijven. Hij zal zeker geloof geslagen hebben aan de geruchten, die er loopen!”

„Welke, Mijnheer?”

„Wel, dat de tegenpartij sommige Heeren gevangen wil nemen. Eenige dagen geleden heb ik den Heer van Oldenbarnevelt nog gewaarschuwd. Ik geloofde er toen ook aan. Gelukkig was de man wijzer dan ik en zeide, dat hij er niets van geloofde, en dat het bepaald valsche geruchten moesten zijn.”

„Maar als het toch eens waar was, Mijnheer!”

„Och, kom, malle kerel, dan zou dat immers al gebeurd moeten zijn! Ge zijt toch niet ongerust over mij?”

„Om u de waarheid te zeggen, ja, Mijnheer!”

„Wel, komaan, nu nog mooier! Heb ik dan wellicht ook boevenstreken uitgehaald?”

„Bewaar me, Mijnheer, dat zeg ik immers niet? Maar u is, vooral na uwe benoeming tot Pensionaris van Rotterdam, heel veel met den Advocaat van den Lande, Meester van Oldenbarnevelt, in aanraking geweest!”

„Dat bracht mijne betrekking mede.”

„Jawel, Mijnheer, maar Uwe Edelheid loopt ook hoog met hem weg!”

„Zeker! Wie den Heer van Oldenbarnevelt heeft leeren kennen, als ik, die moet wel veel van hem houden. Een weergaloos knap man, Willem!”

„Ja, Mijnheer!”

„En een vroom man, Willem!”

„Ja, Mijnheer!”

„En een man, die zijn Vaderland oprecht liefheeft en het gelukkig en welvarend tracht te maken!”

„Dat zegt niet iedereen Uwe Edelheid na. Heeft Zijne Excellentie Prins Maurits indertijd niet gezegd: „Oldenbarnevelt zoekt alles overhoop te werpen, zoowel het kerkelijke als het politieke?”

„Ik ben er niet bij geweest, Willem, toen Zijne Excellentie dat zeide, ik weet het dus niet. Maar wel weet ik, dat Zijne Excellentie na dien tijd bewezen heeft, dat hij den Heer van Oldenbarnevelt niet zocht te benadeelen,

daar hij diens oudsten zoon, Reinier, Heer van Groeneveld, tot zijnen Luitenant-Houtvester verhief. En weet ge, wat hij toen tot zijnen broeder Prins Filips Willem, die hierover erg verwonderd was, gezegd heeft?"

„Nee, Mijnheer, hoe zou ik dat kunnen weten?"

„Hoor dan, Willem! Zijne Excellentie heeft gezegd: „Oldenbarnevelt is een man, die zijn Vaderland lief heeft en dient dus in zijne kinderen beloond te worden."

„Was Uwe Edelheid daar dan bij toen Zijne Excellentie dat zeide?" vroeg Willem, en dacht er eerst aan, dat hij voor eenen knecht al eene zeer onbescheiden vraag gedaan had, toen hij, wat ook heel natuurlijk was, zijn meesters voorhoofd ontevreden rimpelen zag.

„We moesten hierover maar zwijgen, Willem! Bovendien, het is tijd, dat ik mij ter vergadering der Heeren Staten begeef," sprak De Groot, en na nog enkele boodschappen gegeven te hebben, verwisselde hij het gemakkelijke huisgewaad met de deftige kleeding en begaf zich naar de vergaderzaal.

Als naar gewoonte in gedachten verzonken zag hij de nijdige en dreigende blikken, die velen hem toewierpen, niet. Hij hoorde ook niet, hoe enkelen uit het volk en sommige straatjongens hem vrij luid het scheldwoord „Arminiaan" toesnauwden.

Om u te zeggen, dat Willem door de onbezorgde houding en de geruststellende woorden van zijnen meester geheel gerust gesteld was, dat gaat niet aan, maar toch gevoelde hij zich niet zoo angstig en gejaagd, als eenige oogenblikken geleden. Onder het werken begon hij zelfs vroolijker te worden, en toen hij een uurtje later de straat opging om zich wat aan het strand te Scheveningen te gaan verlusten, was zelfs alle vrees bij hem geweken en liep hij een liedje te fluiten.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Dorus Molik.

De weg van Den Haag naar Scheveningen zag er in de dagen van het Twaalfjarig Bestand, en nog lang daarna, heel anders uit dan tegenwoordig, en weinigen zouden, alleen uit vermaak, omstreeks den middag van eenen zomerdag, eenen tocht van Den Haag naar het zeedorp ondernemen. Scheveningen zelf was toen zeer armoedig en alleen het breede strand, dat er nu nog is, was heerlijk, maar altijd des morgens of tegen den avond.

Van eene straat was niets te zien. Alles was zand en duin, en het eenige, wat men er vond, was een tamelijk breed pad, dat gebruikt werd door de Scheveningers om naar Den Haag te komen. Dit pad volgden ook de Hage-naars, die naar Scheveningen wilden.

Hier en daar zag men eenen dwergeik en een berkje. Beide schenen evenwel te vragen: „Ik zou wel eens willen weten, wat ik hier doe? In den zomer worden we door de zon bijna verbrand en drogen we tot op het hart uit, en in den winter vergaan we van koude.”

Het was tegen den middag, dat Willem, bij eenen blakerenden zonneshijn, dat pad opging.

Er was geen stuk kled aan zijn lijf, dat hem niet hinderde. Maar vooral was hem de hoed met breeden rand in den weg. Gaarne zou hij dien afgezet hebben, maar hij begreep, dat hem dit niet veel baten zou, en dat de rand hem nu nog tot zonnesherm diende.

Bijna stond hij gereed den tocht naar het strand te laten varen, toen hij, eene kleine hoogte overgeklommen zijnde, niet ver van zich af, eenen hellebaardier uit de lijfwacht van Zijne Excellentie bedaard naar Scheveningen zag wandelen.

„Als dat Dorus Molik niet is, dan ben ik Willem Van Velden niet,” bromde Willem. „Ik wil het weten.”

Ondanks de hitte versnelde hij zijne schreden en hoe nader hij kwam, hoe meer hij verzekerd was, dat die soldaat Dorus Molik moest zijn. Het kon geen mensch anders wezen.

Willem kuchte eens en de soldaat keek achter zich en iemand ziende, stond hij stil.

„Wat doet die valschaard hier in de lijfwacht van Zijne Excellentie?” dacht Willem.

„Naar Scheveningen, kompeer?” vroeg Dorus.

„Ja,” gaf Willem ten antwoord. „Ten minste, als ik niet terugkeer; want het is me wel wat warm!”

„Toch niet bang van me, wel?” zeide Dorus met een valsch lachje, en maakte daardoor zijn gezicht nog leelijker dan het al was.

„Bang? Waarom zou ik bang zijn?” sprak Willem be daard, doch wenschte den valschaard te midden van het Kleefsche land.

„Waarom bang zijn? Wel, om wat anders dan mijn leelijk gezicht en mijn pak.”

„Nu,” zeide Willem, „ik ben geen kind, dat voor boemannen wegloupt, en uw pak, wat zou dat?”

Dorus, die onzen Willem niet meer herkende, meende nu eenen vriend van de Contra-Remonstranten voor zich te hebben, en begon uit te pakken van belang.

„Jongen,” dacht onze geslepen knecht, „hij kent me niet meer. Dat is goed. Wie weet, wat ik nu te hooren kom, als ik het voorzichtig aanleg.”

Zoodra Dorus ophield met ratelen en opsnijden van zijne dapperheid en zijnen moed, reeds bij Nieuwpoort betoond, zei Willem: „Nu, man, dan verdient ge de rust, die ge nu geniet, wel! Ge zult zeker wel niet veel te doen hebben?”

„Te doen hebben? Zoo goed als niemendal! Maar rust houden, ja, dat kunt ge aan uw hart voelen! Neen, man,

het zal zoo lang niet meer duren of we zullen de handen vol hebben! Let op mijne woorden!”

„Ge meent zeker als het Bestand afgeloopen is?”

„Het Bestand? Loop heen met dat Bestand! Daarmee hebben we nog drie jaar den tijd!”

„Wat dan?”

„Wat dan? Wat dan? Zeg, kerel, ge behoort toch wel tot de lui, die de Kloosterkerk bezoeken, is het niet?” ¹⁾

„Ik behoor hier niet te huis. Ik woon eigenlijk te Rotterdam en ga, daar ik toch in Den Haag ben, nu Schevelingen maar eens bezoeken. Ik weet dus zoo goed, als niemendal van de Kloosterkerk af!”

Hier sprak Willem onwaarheid; want hij kwam dikwijls genoeg met zijnen heer in Den Haag om van deze gebeurtenis alles af te weten.

Dorus scheen evenwel met dat antwoord tevreden te zijn en zei: „Gij zult toch zeker wel gehoord hebben van de gewichtige gebeurtenissen, die op til zijn?”

„Gewichtige gebeurtenissen? Welke?”

„Och, loop heen! Ge houdt me voor den gek, of — of”

Hier keek Dorus onzen Willem eens goed aan.

„Ik heb uwe tronie meer gezien! Wie zijt gij toch?” vroeg hij eensklaps.

„Een Rotterdammer, dien gij toch niet kent!”

„Ja, schoenen met strikjes en blokken met hartjes, gij komt me bekend voor! En heb ik je niet meer gezien?”

„Misschien wel!”

„Te Delft soms?”

„Dat kan wel zijn, man! Dat kan wel zijn!”

¹⁾ Den negenden Juli 1617 hadden de Contra-Remonstranten zich in den Haag van de Kloosterkerk meester gemaakt, en reeds veertien dagen later woonde Prins Maurits er de godsdienst-oefening bij. Hierdoor voegde hij zich geheel aan de zijde der Contra-Remonstranten. Den zestienden Juli was hij nog onder het gehoor van zijnen Hof-prediker Uitenbogaard geweest, doch had toen verklaard dezen niet langer te willen hooren.

„Dan ben je, dan ben je”

„Nu, wie dan!”

„Ha, ha, ik weet het al! Wel jou akelige Arminiaan, zou je me daar zoo in het riet sturen om pijpkins te snijden? Ei, ei! Stom, Dorus, stom!”

„Wat stom? Wat meent gij nu toch?”

„Wat ik meen? Hebt gij al eens pandspel gespeeld?”

„Wel zeker?”

„En dan „stommetje” gedaan? Dan mag er geen mensch spreken of hij verbeurt pand. Ze hebben me nooit een pand kunnen laten geven!”

„Komaan, kunt gij zoo goed zwijgen? Ei, ei!”

„Ja, net, zeg jij maar: Ei, ei! Maar hoe mooi je nu ook praat, van mij geen woord, geen boe of ba meer!”

Hierop begon Dorus, alsof hij zich in een gezelschap bevond, het deuntje op te zeggen:

„Stommetje, stommetje lag onder de deken,

Niet te lachen, of niet te spreken.

Stom!” —

Willem lachte eens en beproefde zijnen metgezel op den Scheveningschen duinweg aan het lachen of praten te krijgen; maar geen spier van Dorus' leelijk gelaat vertrok zich, en daar toch alle moeite te vergeefs bleek te zijn, keerde Willem zich om en ging naar Den Haag terug. Zoodra hij zich een tiental schreden verwijderd had, keek hij eens om en zag Dorus ook omkijken en eene diepe buiging maken.

„De valschaard,” bromde Willem. „Hoe jammer, dat hij mij zoo wat scheen te herkennen. Wie weet welke gewichtige mededeelingen hij mij had kunnen doen!”

Nog eens keek hij om en

Dorus was met den rug naar Scheveningen blijven staan en maakte nu nog veel dieper buiging dan zoo even.

„O, zulk eene padde! Zulk eene hagedis! Zulk eene

slang!" siste Willem tusschen de tanden en begon nu, alsof de Augustus-zon geene warmte meer gaf, met zooveel drift naar Den Haag te loopen, dat het zweet hem bij straaltjes langs de wangen liep.

Dorus daarentegen scheen van het „stommetje" spelen nu zijne bekomst te hebben; want hij begon, terwijl hij zijnen weg naar Scheveningen vervolgde, met dezelfde afschuwelijke stem van voor negen jaren, te zingen:

„Wie wil hooren een nieu liet,
Wat in Julius is gheschiet,
Van d'Admirant, van d'Admirant,
Hoe dat hy quam al int verdriet
In Vlaenderlandt.

Maurits heeft enen tocht ghedaen,
Met ruyters, knechten onbelaen,
O Admirant, o Admirant!
Hy sette zyn volck te schepe aen,
In Vlaenderlandt.

Al meer dan met twee duysent scheep,
Maurits zijnen aenslach begreep,
Den Admirant, den Admirant
Most danssen also Maurits peep
In Vlaenderlant."

Hoewel Dorus zijn best scheen te doen Willem te laten hooren dat zijn „stommetje spelen" heelemaal uit was, hoorde deze zijn gebrul niet meer, daar hij de eerste huizen van het Noord-Einde reeds nabij was. ¹⁾

Weinig vermoedde hij, dat hij een paar minuten later van zijne vrienden Burchoutsz. en Dirk tendeele zou vernemen, wat Dorus hem misschien zou verteld hebben, als deze geene lont geroken had, en toen op staanden voet begonnen was „stommetje" te spelen.

¹⁾ De rij heerenhuizen, die men nu onder den naam van Zeestraat kent, was er toen nog lang niet. Het Scheveningsche veer was aan deze zijde het einde van Den Haag.

Vermoeid van het loopen, nam Willem het besluit om even in „Het Gulden Hoofd” uit te blazen en eene kan bier te drinken. Op zijnen weg daarheen zag hij hier en daar wel enkele troepjes menschen staan, die, naar het scheen, elkander veel te vertellen hadden, doch Willem sloeg er niet veel acht op.

Hij liep maar gestadig door en zou in de Hoogstraat zijnen vriend Gerrit zelfs voorbij geloopt zijn zonder te groeten, als deze niet geroepen had: „Hei, Willem!”

„Wat is het?” vroeg Willem.

„Eene leelijke geschiedenis, hè? Zijt gij er niet van ontsteld?” vroeg Gerrit, die meende dat zijn vriend, juist tengevolge van hetgeen gebeurd was, zulk eene haast had.

„Eene leelijke geschiedenis en ontsteld? Wat is er dan gaande? Ik weet van niets bijzonders.”

„Waar komt ge dan vandaan?” riep Gerrit verwonderd uit.

„Ik? Wel, ik meende eens naar Scheveningen te wandelen, doch onderweg haalde ik onzen ouden bekende, Dorus Molik, in. En daar ik van zijn gezelschap niet gediend beliefte te zijn, ben ik teruggekeerd. Ik weet dus van niets. Wat is er gaande?”

„Dorus dient in het vendel van onzen ouden Dikkerd, Willem Burchoutsz. Heeft die Dorus u niets gezegd?”

„Hij wilde wat zeggen, maar hij meende mij te herkennen en zweeg toen.”

„Ik kom zoo uit „Het Gulden Hoofd” en heb daar ons Dikkerdje gesproken. Hij vroeg mij of ik niet wist waar gij waart, want hij had u niet thuis gevonden!”

„Maar wat is er dan aan de hand?”

„Ga mee! Burchoutsz. zelf zal het u wel zeggen,” zeide Gerrit en ging nu met zijnen vriend de pas verlaten herberg weder binnen, waar Burchoutsz. nog achter zijn bier zat.

Het was daar in dat vrij ruime vertrek meer dan vol met mannen van allerlei rang en stand. De zwoele en benauwende warmte sloeg de deur uit, als men deze maar even opende.

En eene drukte en een gewoel!

En weinig dat er gedronken werd!

Men bestelde eene kan bier, doch had het zoo druk met praten, dat men het drinken heelemaal vergat.

Willem Burchoutsz. stond met nog eenen Onder-hopman en een paar eenvoudige lakenvollers in een druk gesprek, en lette niet op de binnentredenden.

Willem en Gerrit naderden hem ongemerkt.

„Hier is het verloren schaap,” zei Gerrit, en klopte den stevigen Sergeant-Majoor op den schouder.

„Zoo, gij nog hier?” vroeg deze zeer verwonderd.

„Ja,” zei Willem.

„En nog niet naar Rotterdam?”

„Ik naar Rotterdam? Wat zou ik daar moeten doen?”

„Dat is al eene heel domme vraag. Ge neemt de heele geschiedenis dan maar wat leuk op!”

„Maar, mijn hemel, welke geschiedenis dan toch?”

„Wat? Weet gij dan nog niemandal?”

„Hij is een vreemdeling in Jeruzalem,” zeide een der lakenvollers, en klopte Willem lachend op den schouder.

„Vertel het hem dan bij stukjes en beetjes, hellebaardier, anders krijgt onze maat nog eene appelflauwte,” spotte de andere lakenvoller.

„Dominus Uitenbogaard is vandaag de plaat gaan poetsen!” zeide Burchoutsz., die den raad van den laatsten spreker werkelijk scheen te willen opvolgen.

„Oud nieuws,” bromde Willem. „Ik wist dat vanmorgen al!”

„En de Advocaat is in bewaring genomen!”

„Wat? De Advocaat? Meester Johan van Oldenbarnevelt?”

„Ik ken geen anderen. En Hogerbeets, de Pensionaris van Leiden, is ook niet onder goede vrienden!”

„Wat!?”

„Ja, en onze Grotius zit ook achter slot!”

„Wat!? Mijn goede meester! En ik sta hier als een gruttenteller mijnen tijd te verbeuzelen en laat hem in de pekel!”

„Waar is hij? Waar? Ik zal hem verlossen!” schreeuwde Willem, en de grootste ontzetting en woede lag nu over zijn gelaat, dat anders zoo stemmig en bedaard was.

„In de pekel, man, in de pekel. Goed voor bederf bewaard,” zeide de spotachtige voller.

„Waar is hij? Waar is mijn brave meester?” schreeuwde Willem andermaal, en plaatste zich als een woedende leeuw tegenover zijnen vriend Willem Burchoutsz.

„Ksss, ksss! Pak 'm! Pak 'm! Ksss!” riep de voller.

„Wees bedaard, Willem! Er is niets aan te doen,” sprak de Sergeant-majoor kalm en bedaard.

„Dan hem, als hij een poosje in de pekel gezeten heeft, op te eten! Het is een mooie jongen, ja,” zeide de voller en begon om zijne eigene geestigheid te lachen.

„Ik kan niet bedaard zijn,” riep Willem. „Ik moet mijnen meester hebben!”

„Gij moet bedaard zijn, vriend, verstaat gij wel, gij moet! Onze Grotius is zoo goed verzekerd, dat gij hem niet kunt laten ontsnappen,” zeide Burchoutsz., die alles in het werk stelde om zijnen ontstelden vriend, die werkelijk woedend was en niet recht wist, wat hij zeide of deed, eenigszins tot kalmte te brengen.

„In verzekerde bewaring? Hij, mijn goede meester, die geen hond of geene kat leed zou kunnen doen?”

„Het is zooals ik u zeg!” sprak Burchoutsz.

„Mogen ze voor een kanon gezet worden, die dat gedaan hebben,” riep Willem en sloeg met de volle vuist de leuning van eenen stoel in stukken.

„Sergeant-majoor uit de lijfwacht van Zijne Excellentie, kunt gij de taal van dien driftkop van eenen Arminiaan aanhooren, zonder hem gevangen te nemen?” vroeg de bedaarde lakenvoller, die nu driftig werd.

„Dien man gevangen nemen? Zijt gij bezeten, voller? Die man weet op het oogenblik niet, wat hij zegt. Ga met me mee, Willem, ik zal u alles vertellen, wat er gebeurd

is," sprak de goedge soldaat, en hielp met Gerrit den ontstelden Willem uit de herberg op straat.

„Waarheen brengt ge mij? Ben ik ook uw gevangenenman?" vroeg Willem, zoodra ze buiten gekomen waren.

„Ge zegt in uwe drift veel, Willem, eigenlijk meer dan ik aanhooren mag," sprak Burchoutsz. bedaard, en zich hierop tot Gerrit wendende, vroeg hij dezen: „Kunnen wij bij uwe Moei aan huis niet eens alles vertellen?"

„Wel zeker," antwoordde Gerrit. „Ga maar mee!"

TIENDE HOOFDSTUK.

Groote gebeurtenissen.

Spoedig zaten onze drie vrienden nu in hetzelfde achtervertrek, waar ze negen jaren geleden het reuzelbollen-maal gehouden hadden.

„Een oude bekende van den reuzelbollen-maaltijd, Moei," zeide Gerrit tot Moei Geerte, die voor het opgeschoven raam een steekje zat te breien, zooals ze zei, maar eigenlijk haar middagdutje deed.

„Heel goed," sprak Moei. „Dus Willem Van Velden, de vertrouwde knecht van onzen Grotius? Eene leelijke geschiedenis, jongen!"

„Ja, Moei, hij weet er eigenlijk nog niemandal van, dan het voornaamste. En nu wilde onze Sergeant-majoor het hem hier eens even zeggen. Wij zitten u toch niet in den weg?" vroeg Gerrit.

„Volstrekt niet, jongens! Gaat je gang," antwoordde Moei en begon ijverig te breien, maar eigenlijk nog veel ijveriger te luisteren naar hetgeen er verteld werd.

Slechts met moeite werd Willem gedwongen eenen stoel

te nemen en te gaan zitten, en toen dat gelukt was, zeide Burchoutsz: „Ge hebt toch zeker wel gehoord, dat er al eenigen tijd vreemde geruchten geloopt hebben omtrent Meester Johan van Oldenbarnevelt?”

„Ja, ja! Vanmorgen nog met Mijnheer over gesproken! Ik heb hem nog gewaarschuwd toen ik hem kwam vertellen, dat Dominus Uitenbogaard gevlucht was. O, hadde hij naar mijnen raad maar willen luisteren!”

„Hij geloofde dan niet, dat zijne partij in den laatsten tijd gevaarlijk spel speelde?” vroeg Gerrit.

„Neen, hij was zich geen kwaad bewust! Die arme Mevrouw! En hij met zijn ziekelijk lichaam! De goede man! Heere, Heere, waartoe kan men al niet komen?”

„Nu, als hij zoo vast en zeker overtuigd is van zijne onschuld, dan zal het met hem niet zulk eene vaart loopen,” meende Gerrit. „Er komt geen hangen of branden van!”

„Het is te hopen; want we zouden het besterven! Maar hoe is toch alles in zijn werk gegaan?”

„Dat zal ik zeggen,” antwoordde Burchoutsz. „Gij weet dat de Advocaat zich meestal naar de vergadering der Staten rijden laat!”

„Ja! Ik weet dat wel!”

„Goed! Vanmorgen dan te negen uren reed de Advocaat weer naar de vergadering. Maar toen hij voorbij het Hof van Zijne Excellentie kwam, verscheen er iemand, die zeide, dat de Prins hem wilde spreken!”

„En geloofde de Advocaat dat?” vroeg Willem.

„Welzeker! Waarom zou hij dat niet geloofd hebben? Dat gebeurde vroeger zoo dikwijls!”

„Juist, vroeger! Maar in den laatsten tijd toch in het geheel niet meer!”

„Dat is zoo! Toch meende de Advocaat geene redenen te hebben iets te wantrouwen. Hij ging uit de koets en strompelde, steunende op zijnen stok, naar boven. Men liet hem in een afzonderlijk vertrek, en nauwelijks was hij daar,

of Luitenant Nythof van de lijfwacht kwam hem zeggen, dat hij hem uit naam van de Hoog-Mogende Heeren Staten-Generaal gevangen nam."

„Wat? Zeide de Luitenant dat? En Zijne Excellentie liet dat doen? Hoe is het mogelijk?"

„Ja, Zijne Excellentie liet het doen, doch inderdaad op bevel van de Hoog-Mogenden!"

„En mijnen armen meester nam men misschien ook wel zoo bij verrassing gevangen?"

„Ja. Toen hij wat later in het Collegie van de Gecommitteerde Raden kwam met het plan zich vandaar naar de Staten te begeven, kwam een kamerbewaarder hem zeggen, dat Zijne Excellentie hem spreken moest en dat de Advocaat er ook was."

„Eilacie, en hij ging?"

„Waarom zou hij niet? Zoodra hij evenwel boven kwam, zeide Kapitein Pieter Van der Meulen, dat Hunne Hoogmogenden hem bevel hadden gegeven, den persoon van den Pensionaris van Rotterdam, Mr. Hugo De Groot, gevangen te nemen. Eerst werd hij in eene gewone kamer gebracht, en daar door twee hellebaardiërs bewaakt, doch naar ik hoor, zal hij vandaag nog voor tijd en wijle in een welgesloten vertrek, dat op het Binnenhof uitkomt, gevangen gehouden worden. De Pensionaris van Leiden, Rombout Hogerbeets, is op dezelfde wijze gevangen genomen, en vanmorgen vroeg reeds heeft men naar Utrecht bericht gezonden om daar Ledenberg aan te houden en gevankelijk hier heen te voeren."

„Wat moet ik doen, wat moet ik doen?" klaagde Willem en liet moedeloos het hoofd hangen.

„Dat weet ik wel," zeide Burchoutsz. op zulk eenen vasten toon, alsof hij er jaren over nagedacht had eer hij een besluit nam.

„Gij? Wat zoudt gij weten?" vroeg Willem, zoo bitter, als hem maar mogelijk was. „Gij weet van niets anders dan eenen Stadhouder te dienen, die onafhankelijk Vorst

worden wil, en dat niet anders kan, dan door eerst drie of vier van de voortreffelijkste mannen van den lande achter slot en grendel te zetten!"

"Het is goed, dat we niet meer in „Het Gulden Hoofd" zitten, Willem," sprak Burchoutsz., zonder in het minst boos te worden. „Want hoe goed ik het met u meen, en hoe graag ik u ook die hatelijke woorden vergeef, ik zou daar niet bij machte zijn u van gevangenneming te bevrijden. Maar wilt ge weten, wat ge doen moet?"

„Dat weet ge toch niet! O, die ongelukkige Mevrouw De Groot! Die arme kinderen!"

„Dat weet ik wèl! Laat mij uitspreken! Gij kent immers Enoch Much toch wel?"

„Ja, dat is de boekhouder van den Prins!"

„Goed. Het is dezelfde, die met den Advocaat Gillis De Glarges, den Apotheker Abraham Le Fèvre en den plaatsnijder Hendrik Hondius, ten vorigen jare door den Advocaat terdood zouden veroordeeld zijn, omdat ze beschouwd werden als de hoofden der Contra-Remonstranten, die de Kloosterkerk namen. Gelukkig is Zijne Excellentie er achter gekomen, en waren toch niet alle heeren voor dien vreeselijken maatregel. Maar die Enoch Much dan, ontmoette Kapitein Van der Meulen en deze zeide hem: „De Heer De Groot zou wel eene boodschap naar zijnen knecht willen sturen, die in het logement vertoeft. Hierop heeft Much gevraagd wat dat was, en de Kapitein heeft gezegd: „De Heer De Groot wenschte wel, dat iemand zijnen knecht opzocht om hem te verzoeken, dat hij aanstonds naar Rotterdam ging en Mevrouw De Groot voorzichtig op de inhechtenis-neming voorbereidt, eer een ander komt, die het haar klakkeloos in het gezicht zegt!"

„En toen?" vroeg Willem.

„Toen heeft Enoch Much gezegd: „Laat liever den Sergeant-majoor Willem Burchoutsz. komen, die kent De Groot's knecht, en zal hem wel weten te vinden."

„Toen ben ik bij den Kapitein ontboden en deze heeft mij verzocht u de boodschap te doen. Ziet ge wel, dat ik wel weet, wat gij doen moet, en dat althans niet alle menschen zoo zwart zijn, als gij denkt?”

„Vergeving, beste vriend! Maar het is ook zoo hard eenen heer te moeten missen, die meer uw vriend dan uw meester is. Er leeft geen braver en abeler man op de wereld! O, o, die noodlottige twisten! Ze verscheuren het land en slaan huisgezinnen, die in vreugde waren, in angst en droefheid! Maar wat helpt klagen? Ik dank u voor de boodschap, Willem! Ik ga dadelijk heen. Maar ik zal toch eerst de papieren van mijnen goeden meester in orde brengen en medenemen!”

„Dat behoeft niet, goede vriend! Die zijn op bevel van Hunne Hoogmogenden reeds afgehaald.”

„Maar dat is dan toch liederlijk gemeen! Wie geeft hun het recht een andermans goed weg te halen?” riep Willem.

„Wie hun dat recht geeft? Willem, Willem, nu zie ik dat men u ten onrechte den naam van „Advocaat” gaf. Kunnen dan diezelfde papieren misschien geene deugdelijke bewijzen van schuld opleveren?” zeide Gerrit.

„Eilacie, ja!” zuchtte Willem, en wilde, na gegroet te hebben, heengaan.

„Hei, hei, jongenlief!” sprak nu Moei Geerte. „Dat gaat maar niet zoo zonder nat of droog heen! Eerst een stukken eten en een sloksken drinken!”

„Dank u, Moei! Ik kan niets gebruiken,” was Willems antwoord, die sedert den reuzelbollen-maaltijd de goede vrouw nog maar altijd Moei noemde, als hij er zoo eens eenen enkelen keer kwam.

„Niet eten of drinken? Gekheid! Ik wil dat hebben en nu de jongens uitgepraat zijn, heb ik ook een woordje te zeggen, tenminste als ik eenen raad geven mag!”

„U altijd, Moei!”

„Mooi! Dan raad ik u aan, niet zoo heen te gaan, zonder wat te gebruiken. En, wat zult ge nu aan Mevrouw De Groot zeggen? Hoe zult ge het aanleggen om het arme mensch de geschiedenis mede te deelen, zonder haar de stuipen op het lijf te jagen? Het is eene moeielijke boodschap, jongenlief!”

„Dat is het, Moei!”

„Goed! Laten we er dan met mekaër eens ampel over spreken. Ik heb ook eenen man gehad van wien ik zielsveel hield, ziet ge? Misschien weet ik u eenen goeden raad te geven. Ik zeg maar: een mensch gaat in zulke omstandigheden van zichzelf uit. Zit dus, Willem! Eene kwade tijding komt altijd vroeg genoeg, en al zitten we hier nu ook nog een uur, geen mensch zal u te Rotterdam vóór geweest zijn.”

Willem gaf gehoor aan de uitnoodiging der goede vrouw en terwijl hij een paar boterhammen met vleesch door de keel spoelde, eten kon hij niet, wist Moei Geerte hem kalm te maken en hem te beduiden hoe hij het aanleggen moest, om die arme Mevrouw De Groot niet geheel van streek te brengen.

Toen dat geschied was nam hij afscheid en ging heen.

„Het is Woensdag vandaag, Gerrit,” zeide Moei, „en dus een slappe dag in den winkel! Breng uwen vriend tot Delft en op de schuit naar Rotterdam!”

Met graagte maakte Gerrit van dat verlot gebruik en gaarne zou Burchoutsz. die twee gezelschap hebben gehouden; doch zijn dienstplicht vergunde het hem niet. Hij moest in Den Haag blijven. Het kon immers wel gebeuren, dat er nog wat voorviel ook; want de drie gevangenen hadden vele en goede vrienden in de Hofstad. Hij nam dus afscheid bij de Wagenstraat en zocht zijn kwartier op, ontevreden op zichzelf, dat hij tot de lijfwacht behoorde van eenen man, die toch eigenlijk wel de hoofdoorzaak scheen te zijn, dat die drie mannen gevangen genomen waren.

Ondertusschen was de lucht begonnen te betrekken en de brandende zonnearmte was overgegaan in eene drukkende hitte, en uit alles bleek duidelijk, dat men dien dag, wanneer, zooals men wel eens zei, de eb de bui niet mee in zee nam, een hevig onweder kon verwachten.

Zoodra ze dan ook op het Zieken kwamen, zei Willem: „Hoor eens, Gerrit, uw gezelschap is me lief; maar ik geloof, dat ik ook nu maar met de schuit naar Delft gaan zal. Wat hebt gij er aan om u doornat te laten regenen?”

Gerrit begreep dat ook en daarom scheidden de twee vrienden van elkander.

Willem stapte in de schuit en eenige oogenblikken later luidde de bengel en vertrok ze.

„Weinig passagiers vandaag, schipper,” zei Willem, die met twee jonge meisjes alleen in de roef zat.

„Woensdag, — nooit druk,” antwoordde de schipper kortaf en keek dadelijk eenen anderen kant uit.

„Anders nog al een druk veer, geloof ik,” hernam Willem na een poosje.

„Geloof, — geloof, — het is maar welk geloof je er op nahoudt!”

„Met marktdag hier in Den Haag of te Delft zeker wel de schuit vol?”

„Zeker, vol, heelemaal! Het is om rijk worden te doen!”

Na zulke antwoorden ontvangen te hebben verloor Willem den moed, nog meer te vragen of te spreken. Hij wendde het dus over eenen anderen boeg en begon met de twee meisjes te praten.

Maar dat viel ook niet mee. Dezen lachten bij alles, wat ze zeiden, en spraken dan zoo onduidelijk, dat men ze amper verstaan kon. Ook hier was Willem dus gaauw uitgepraat.

Langzaam ging de schuit verder. Het paard scheen de warmte in de pooten te hebben, of het jagertje was in slaap gevallen.

„Zeker al een oud beestje, schipper,” zeide Willem, opnieuw een praatje met den schipper aanknoopend.

„Kruit geroken, — in den slag bij Nieuwpoort geweest!”

„Zoo, zoo, dus gij hebt dan in uw leven ook van leer getrokken. Dan hebt gij het nu heel wat rustiger.”

„Dat is zoo duidelijk als de dag, maar ik heb ook wel aan een touw getrokken,” sprak de schipper spottend, en de handen voor den mond brengend, liet hij dadelijk, een luid en lang gerekt: „Jagertje, ho-o-o-o-o!” volgen.

Deze laatste uitroep gold den voerman van het trekpaard, en nu bleek het, dat de man niet sliep; want hij liet aanstonds het paard stilstaan.

Men was nu zoo wat op de hoogte van het kasteel Kraaienburg, dat zooals we weten, een eigendom van De Groots familie was.

Willem kwam uit de roef en zag nu langs het jaagpad eenen boeren-arbeider aankomen.

„Moet die man meê, schipper?” vroeg Willem.

„Ik weet niet of hij moet; misschien wil hij wel. Vraag het hem zelf,” luidde het antwoord.

Thans lag de schuit stil.

De arbeider naderde en toen hij aanboord stapte, merkte Willem, dat de onvriendelijken schipper hem voor eenen arbeider al heel veel beleefdheid bewees, ja, hij meende zelfs te ontdekken, dat hij den man met de oogen toewenkte, voorzichtig te zijn, want dat er iemand in de schuit was, die denkelijk niet te vertrouwen viel.

De arbeider scheen dat te begrijpen en zette zich, na „goeden dag, vriend,” gemompeld te hebben met den rug naar de deur van de roef en sprak geen woord.

„Wat Zaterdag,” dacht Willem, „wat heeft die man een bekend gezicht! Waar ergens kan ik hem toch ontmoet hebben? Ik weet zeker, dat ik hem meer gezien heb.”

Ondertusschen was de onweersbui al nader en nader gekomen; ze kondigde zich door een toenemend gerommel aan.

„Het werd, hoewel het nog geen vijf uur was, aarde-donker.

„Ik denk dat we de heele bui krijgen, schipper,” zeide Willem, wien het „stommetje spelen” verveelde.

„Doet me plezier, dat gij dat denkt!”

„Het zou er alles van opfrisschen, als het eens flink regende! Er word hard naar wat water verlangd!”

„Zoo! Wist het niet! Blij dat ik het weet!”

Op hetzelfde oogenblik werd de donkere lucht dicht in hunne nabijheid in gloed gezet.

Een bliksemstaal schoot de schuit langs den boeg voorbij, en sneed de treklijn midden door.

Een ratelende, kletterende en oorverdoovende slag volgde.

De twee meisjes in de roef begonnen hard te gillen en om hare Moeder te roepen.

Een vreemd geruisch naderde. Het was een plasregen. Daar was hij bij de schuit.

Vreeselijk, vreeselijk, wat een regen!

Het viel niet in druppels, niet in stralen, maar bijna in plassen.

Willem vluchtte naar binnen.

De eene donderslag volgde den anderen.

De schipper bleef bij het roer en de arbeider ook. De schuit lag stil en het jagertje kwam met de gebroken treklijn, die hij ingepalmd had, nader.

„Wachten, wachten, geen weer om aan te binden,” zei de schipper. „Kom binnen, jagertje, en zet het paard vast!”

„Komt toch in de roef, menschen! Ge wordt druipnat!” sprak Willem den arbeider en schipper toe.

Inplaats van antwoord te geven schoof de schipper het deurtje van de roef dicht.

„Wat een lompe, brutale vlegel toch,” bromde Willem in zichzelf en zette zich gemakkelijk in een hoekje neer.

Weldra bemerkte hij dat de schuit weer op gang was, en toen een kwartiertje daarna het zonnetje weer doorbrak,

en men dicht bij Delft gekomen was, hoorde Willem den schipper andermaal roepen: „Jagertje, ho-o-o-o-o!”

Weldra lag de schuit stil, en daar Willem het in de roef wel wat benauwd kreeg, deed hij de deur open en zag juist op dat oogenblik den arbeider vanboord stappen.

Even, heel even, keken die twee elkander aan.

„Wie kan het toch zijn?” dacht Willem. „Ik ken dien man. Ik weet het zeker.”

Thans riep hij al de menschen waarmede hij in zijn leven zooal kennis gemaakt had, in zijn geheugen en.... en....

Nu wist hij het, ja, hij wist het zeker. Hij zou het den schipper eens vragen.

„Zeg, schipper, was die man, dien gij daar ginds uitgelaten hebt....”

„Een boeren-arbeider, wat anders? Gij hebt toch oogen in het hoofd, of steekt gij ze in den zak, inplaats van ze te gebruiken?”

„Ik dacht zoo dat het Dominus Uitenbogaard was,” sprak Willem nu eenigszins achterhoudend.

Het was of de schipper van kleur verschoot; maar hij antwoordde niet.

Ook Willem wilde op het oogenblik niet verder vragen, omdat die twee meisjes misschien zouden luisteren. Hij begreep nu ook, dat hij al heel dom gedaan had, zoo luid te vragen of die arbeider Dominus Uitenbogaard niet was. Als hij het nu eens werkelijk was, en die meisjes vertelden thuis eens.... o, foei, wat was hij daar toch dom geweest!

Daar was de aanlegplaats van de schuiten.

Willem stond al gereed uit te stappen.

„Hei, man, even wachten. Naar binnen, alsjeblief, en deur toe,” zei de schipper.

„Wat is dat nu voor gekheid?” dacht Willem.

Er stond eenig volk op den kant.

„Zeg, jongens, loodst dien passagier, dien ik aanboord

heb, een paar uurtjes ergens binnen! Ik wil eene grap met hem hebben," fluisterde de schipper een paar van die lieden toe en sprong, na hun eenen teerpenning gegeven te hebben, weer aanboord. Hij deed het deurtje open en zei: „Alsjeblief, heerschap! Nu kunt ge gaan!"

„Gij zijt zeker geen Delftenaar, schipper?" vroeg Willem. „Gelukkig niet!" was het onvriendelijke antwoord.

„Dat dacht ik wel," sprak Willem. „Anders zoudt ge wel wat beleefder uitgevallen zijn!"

De schipper lachte en bromde vergenoegd in zijnen baard: „Die leelijke prinsenan! Valsch tot in zijne nieren! Maar den Weleerwaarden Uitenbogaard krijgen, neen, daar zullen zij op den kant wel voor zorgen!"

ELFDE HOOFDSTUK.

Ongeluksbode en Vluchteling.

Willem verliet nu de schuit en wilde dadelijk naar de aanlegplaats van de Rotterdamsche schuit gaan, toen hij door eenige kaaigasten omringd werd, die met veel getier riepen: „Jongens, hij is het! Hij is het werkelijk. Kom, oude jongen, een kanneke bier op uwe gezondheid!"

„Wat wilt gij toch? Voor wien ziet ge mij aan?" vroeg Willem, die geen van de vier kaaigasten kende.

„Neen maar, hij houdt zich goed, hoor! Komt, jongens, in „Het vluchtend Hert"! Dat is het dichtst bij!" riep er een.

„Ja, ja, in „Het vluchtend Hert," dat is goed!" schreeuwden de andere drie, en hoe Willem zich ook teweer stelde, hij kon niet loskomen.

De kaaigasten loodsten hem heel netjes de herberg binnen,

en toen de schipper dat zag, wreef hij van pret de handen, en zeide tot zijnen knecht: „Hier, Jan, hier is geld! Zorg dat die vier hem daar in de herberg een paar uurtjes aan den praat houden. Ik vertrouw dien kerel niet. Hij is vast een dwarskijker van Zijne Excellentie!”

Jan de knecht ging, en voldeed, natuurlijk met blijdschap, aan het verzoek van den schipper.

De vier kaaigasten hadden, zoodra ze de herberg binnen-traden, naar het optrekje gevraagd, om daar eens heelemaal vrij een paar uurtjes met eenen ouden vriend door te brengen.

De herbergier bracht er zijne gasten heen. Dezen begonnen weldra zich aan het bier uit „Het vluchtend Hert” te goed te doen, en Willem was niet zoo goed, of hij moest bescheid geven.

De eene kan volgde op de andere en eindelijk kwam er ook een kannetje van het zwaarste bier, dat de herbergier had.

Dit kannetje was voor Willem, die het met tegenzin ledigdrank.

Weldra begon hij de werking van het bier te gevoelen, en dit gevoegd bij de ondragelijke hitte, die er in het optrekje heerschte, maakte hem dommelig.

Dit zagen de kaaigasten, en nauwelijks deed Willem even de oogen toe, of — weg waren ze, en de deur op slot gedraaid.

„Onze maat kon het zware bier niet verdragen, Jaspersz.! Hij doet een tikje. Wilt ge hem over een paar uurtjes wekken?” zeide een der kaaigasten, die betaalde van het geld, dat de schippersknecht, die in de herberg zat, hem in de hand gemoffeld had, terwijl hij het andere in den zak hield.

„Zeker, zeker, mannen,” was het antwoord.

„Jawel, maar we kunnen er immers op vertrouwen? Zoo om een uur of negen, als het donker is,” sprak de kaaigast.

„Een man, een man; — een woord een woord!” antwoordde de herbergier. „Om negen uren wek ik hem; niet eerder.”

Zoodra de klok negen geslagen had, ging de waard naar het optrekje, en Willem bij den schouder schuddend, zei hij: „Word wakker, man, word wakker. Ik houd hier geen logies!”

„He, wat bliefje? Wat is het?” vroeg Willem nog half dommelend. „Wat zegt gij toch, man?”

„Ik zeg, dat ik hier in „Het vluchtend Hert” geen logies houd,” hernam Jaspersz. „Het is negen uren geslagen, dus als ge nog logies zoeken moet, wordt het meer dan tijd.”

„Wat!? Negen uren? Zijt gij wel dwaas?”

„Ik ben niet dwaas, maar gij zijt boven uw bier!” antwoordde Jaspersz.

„Wat, ik boven mijn bier? Ik? En waar zijn die mooie vrienden van me?”

„Hunnen neus achteraan, kompeer! Val niet van het trapje, en hier, ge vergeet hoed en mantel!”

Willem, die inderdaad al bij het trapje stond om heen te gaan, ontdekte dat Jaspersz. waarheid sprak, en hoed en mantel meenemende, liep hij zoo hard zijne loome beenen hem dat toelieten, naar het veer om de nachtschuit op Rotterdam nog te halen.

Dit gelukte hem, en hij was blij, dat hij zich in de roef op zijn gemak neêrzetten kon; want het zware bier zat hem leelijk in den weg.

Zoodra de schuit op gang was, kwam de schipper bij hem en hem wakker makende, vroeg hij: „Waarheen?”

„Naar Rotterdam, schipper!” was het antwoord.

„Nu, slaap dan maar door. Dan heeft het al den tijd. Als we aankomen, zullen we het geld wel krijgen.”

Willem vond dat goed, zette zich weer gemakkelijk en sliep weldra in.

Na zoo een paar uren geslapen te hebben, werd hij wakker, en daar hij het vrij benauwd in de roef vond, zoo deed hij de deur open en — bij het licht der maan zag hij alweer denzelfden boeren-arbeider met wien hij een deel der reis naar Delft gemaakt had, bij den schipper staan.

Willem schrikte ervan.

Zou hij hem vragen of hij werkelijk Dominus Uitenbogaard was?

Maar de schipper, wat was die? Was die Contra-Remonstrant of Remonstrant? Kon hij den man maar eens in de roef lokken. Hij zat daar toch alleen en kon hem dan gerust zeggen: „Domine, wees maar niet bang, dat ik u verklikken zal! Ik ben Willem Van Velden, de knecht van uwen vriend, Mr. Hogo Grotius!”

„Zoo, de bierroes uitgeslapen?” vroeg de schipper.

„Roes, roes,” bromde Willem. „Wie heeft u gezegd dat ik boven mijn bier was?”

„Wie? Geen mensch, man! Dat zag ik wel. Maar de frissche nachtlucht zal u wel opknappen!”

„Het is me anders wel wat al te frisch buiten. Hu, wat is die lucht afgekoeld met dat onweder,” zeide Willem, en hij huiverde van de koude.

„Ja, ja, dat ziet men meer! En, we zullen nu wel een poosje regen en wind houden, denk ik! De lucht is heelemaal van streek af!” sprak de schipper en hij klapte met de vingers, alsof hij zeggen wilde: „Begrepen? Zulk een profeet ben ik nu!”

„Ja, dat kan wel. En als een schipper mij dat zegt, dan wil ik het wel gelooven ook. Schippers en boeren zijn meestal goede weerpropheten. Nietwaar, huisman?”

„Die man is erg doof, naar het schijnt,” zei de schipper. „Ik kan tenminste geen woord uit hem krijgen, en hij is doornat. Zeker vanmiddag ergens die bui gehad!”

„Dat heeft hij, in de schuit van Den Haag op Delft!”

„Waart gij dan daar aanboord?”

„Ja, en die man ook. Maar vóór we te Delft kwamen, is hij al uitgestapt.”

„Gij komt dus uit Den Haag?”

„Ja, man, ik kom er rechtstreeks vandaan! En....”

De schuit voer op dit oogenblik, omdat ze eene andere schuit, die van de tegenovergestelde richting kwam, moest voorbij gaan, dicht langs den wal.

Zoodra Willem gezegd had, dat hij rechtstreeks uit Den Haag kwam, scheen de doove arbeider niet op zijn gemak meer te zijn. Althans, gebruik makende van de gelegenheid zoo dicht bij den wal te zijn, sprong hij uit de schuit op den kant en liep zoo hard hij kon het land in.

„Wel, heb ik van mijn leven,” riep de schipper. „Wat overkomt dien kerel daar zoo opeens? Wie weet welk gemeen persoontje hij is, en of hij niet een moord op zijn geweten heeft!”

„Het kan een Arminiaan zijn, die vlucht,” merkte Willem zoo even aan.

„Ja, van Arminianen gesproken, ik meende het straks al te vragen, maar de sprong van dien kerel joeg de woorden in mijne keel terug. Wat is er toch aan van de praatjes, die ik in Delft gehoord heb? Zit de groote baas achter slot en grendel?”

„De groote baas? Wien bedoelt gij?”

„Wien ik bedoel? Wel, den Advocaat bedoel ik!”

„Ja, die is vanmorgen in alle stilte door Zijne Excellentie gevangen genomen!”

„Blij toe. Hij zal ons dus niet meer aan Spanje of Frankrijk verkoopen en Zijne Excellentie den voet dwars zetten. Ik heb al zoo lang gezegd: Zijne Excellentie wil baas blijven en de Advocaat wil het worden, als hij het niet al is, en twee groote masten op ééne schuit, dat gaat niet.”

„Neen,” antwoordde Willem, die nu duidelijk bemerkte, dat hij alvast met geen Arminiaan te doen had en daarom besloot heel voorzichtig te wezen.

„En hebben ze er soms nog meer bij de kladden gekregen?” vroeg de schipper.

„Weet ge dat niet? Nu, dan zal ik u meer nieuws vertellen. De Pensionarissen van Leiden en Rotterdam, Mr. Rombout Hogerbeets en Mr. Hugo De Groot zijn ook gevangen genomen!”

„Zoo, onze Pensionaris ook al? Dat spijt me voor den man; want boos of kwaad was hij niet! Maar wat deed hij ook bij dien landverrader van eenen Advocaat „Alsjeblief, Meneer de Advocaat” voor, en „Dank u, Meneer de Advocaat” na te spelen. Meester De Groot had zichzelf niet in zulk een wespennest moeten steken. Het was een kwaad baantje, en hij was knap genoeg om, zonder den Advocaat, aan het kostje te komen. Maar, hij was oud genoeg, en slim genoeg ook, om te weten, dat de zaken voor de Arminianen een verkeerd einde zouden nemen.”

Willem was onder het praten van den schipper erg verstoord geworden, en zei: „Gij hebt daar straks gezegd, dat de Advocaat een landverrader was, en dat hij ons aan Spanje en Frankrijk verkoopen wilde. Is dat uitgemaakt?”

„Uitgemaakt? Uitgemaakt? Iedereen zegt het!”

„Ja, iedereen behalve de Arminianen. Maar als gij dat nu eens voor de Rechters onder eede verzekeren moest, zoudt ge dat dan wel durven doen?”

„Ik zou ze bedanken,” zeide de schipper. „Ik sta niet voor de waarheid van al de praatjes van de menschen in! Ik vertel maar, wat ik heb hooren zeggen, en voor het overige laat ik de heele geschiedenis blauw-blauw! Ik zeg maar, het fijne van de zaak zullen wij, eenvoudige menschjes, wel nooit te weten komen. Maar dat de Advocaat van de baan zal geknikkerd worden, dat doet me plezier. We leeren toch dat een volk, dat verdeeld is en aan allerlei twisten doet, van kwaad tot erger vervalt, vooral als er twee hoofden zijn, die tegen mekaër opgewassen zijn!”

„Maar als de zaken nu eens omgekeerd waren en Zijne

Excellentie was eens gevangen genomen, wat dan?"

„Wat dan? Wel, dan konden de zaken ook goed gaan!"

„Zoudt gij dat dan liever gezien hebben, ja?"

„Dat zeg ik niet! Maar weet ge wat? We moesten over die heele zaak maar zwijgen. Ik houd het bij mijnen ouden schipper, bij wien ik, als jongen, aanboord kwam. Het was toen in de dagen van Leycester. Toen had men in ons landje ook zulk een gelarrewar, en de Spanjool lachte in zijn vuistje, zooals hij nu gedaan heeft en misschien nog doet. Maar als wij over Leycester en Prins Maurits aan het babbelen waren en we kraamden op onze manier heel veel wijsheid uit, dan kwam onze schipper erbij en zei: „Wilt gij wel eens maken, dat ge thuiskomt! Wat doet gij met de klompen op glad ijs?" — Dat zei hij, en, dat zeg ik nu ook. Daarom een ander praatje. Hoe kwam het toch dat gij daar straks de hoogte zoo hadt?"

„Ik had bij Jaspersz. in „Het vluchtend Hert" wat zwaar bier gedronken!"

„Bij Jaspersz.? Hoe waart gij daar verzeild? Dat is de grootste Arminiaan, die in Delft leeft!"

„Kon ik dat ruiken? Ik had dorst en „Het vluchtend Hert" was dicht bij de aanlegplaats!"

„De „Dorstige Marktschipper" was toch dicht bij, en beter Contra-Remonstrant leeft er niet! Zeker ook wel aardig moeten betalen ook?"

„Niet meer dan bij een ander geloof ik. Maar weet ge wat, het wordt me te koud. Ik ga naar binnen, hoor!" zeide Willem, en voegde de daad bij het woord.

„Die wilde me ook mooi beet hebben," dacht Willem toen hij weer zat. „Dat is een vriendje van Zijne Excellentie!"

„Nu, blij toe, dat die kerel het te koud vond. Hij met zijne slimme vragen maakte het mij mooi warm. Zeker een zendeling of verklikker van den Prins", mompelde de schipper en begon daarop een deuntje te fluiten.

Hadden ze eens geweten wat ze van elkander dachten!

Ja, dan zat de boeren-arbeider misschien ook wel in de roef, inplaats van tot aan de oksels in eene moddersloot, zooals nu het geval was.

De schipper begon een praatje met den knecht, en Willem ging maar wat slapen.

Toen ze in Rotterdam aankwamen was het nog te vroeg om nu al bij Mevrouw De Groot aan te kloppen.

„Eene kwade tijding komt altijd vroeg genoeg,” dacht Willem en ging maar wat omloopen tot het een uur of zes was. Om zes uur toch was Elsje gewoon op te staan. Hij kon dan gevoegelijk binnen komen. De tijd viel hem anders erg lang. Het was alsof de uren voortkropen. Eindelijk liet de toren van de Groote kerk zes zware slagen hooren.

„Ten laatste dan toch zes uur,” mompelde Willem en huiverde van koude.

Hij versnelde nu zijne schreden, doch juist toen hij de Hoogstraat insloeg, meende hij heel in de verte den boeren-arbeider te zien loopen.

„Nu, als hij het is, voor wien ik hem houd, dan wed ik, dat ik hem straks wel ontmoeten zal. Bij wie anders zal hij hier in Rotterdam komen dan bij Mevrouw De Groot,” zei Willem en spoedde zich nu naar huis.

„Wel, Els,” riep hij, toen hij Elsje bezig zag met de lui-ken te openen, „wel, Els, schrik niet!”

„Heer in de wereld, Willem! Gij hier? Wat komt ge hier doen?”

„Niet veel goeds, Els! Maar zeg me eens gauw, heeft Mevrouw De Groot gisteren soms ook de eene of andere tijding uit Den Haag ontvangen?”

„Welneen, jongen! Meneer is pas een paar dagen weg; hij schrijft altijd als de week om is. Dat weet gij wel!”

„Dus niets gehoord?”

„Nee, zeg ik! Gisteren avond nog heeft Mevrouw mij verteld, dat ze, eer Meneer uit Den Haag terugkomt, voor eenige dagen naar Delft gaat. Ik mag dan zoolang mee.”

„Zoo, dus niemendal gehoord? Niemendal, ook geen gerucht of zoo iets?”

„Wel, ongeloovige Thomas, ik heb immers al gezegd van neen. Maar is er dan wat gebeurd?”

„Ja, Els, heel wat!”

„O, goede herder, Meneer is toch niet ziek? Wat is er met Meneer dan toch gebeurd?”

„Heel wat, Els! Heel wat! Meneer is gevangen genomen!”

„Wat!? Gevangen genomen, hij? Och, loop naar de maan, waarom zou hij gevangen genomen zijn? Meneer De Groot is geen dief of moordenaar!”

„En toch is het waar, stellig en zeker waar. De Advocaat en Hogerbeets zijn ook in verzekerde bewaring!”

„Maar wat hebben ze dan toch gedaan?”

„Ja, wat gedaan? Dat is zoo maar niet met een paar woordjes te zeggen. Zijne Excellentie Prins Maurits zit niet met hen op denzelfden stoel, daarin zit de heele zaak.”

„Maar ze zullen toch weer wel gauw op vrije voeten gesteld worden?”

„Ja, daar weet ik niemendal af. Maar Mevrouw is zeker wel al op en te spreken?”

„Ik heb haar om zes uren geroepen; maar beneden is ze toch nog wel niet, denk ik. En hoe zult gij het aanleggen om het haar te zeggen?”

„Dat heeft Moei Geerte me gezegd! Ik zal het zoo voorzichtig mogelijk doen!”

„Elsje, sta den tijd niet te verpraten! Is de melkboer er al?” riep Mevrouw De Groot.

„O, hemeltje! Mevrouw is al op!” riep Elsje en ging door Willem gevolgd naar binnen.

Willem wilde juist de deur sluiten toen Mevrouw De Groot in de gang trad.

„Willem, Willem, gij hier? Wat is het? Willem, wat is het?” sprak ze gejaagd.

„Ja, Mevrouw,” antwoordde Willem, „Meneer heeft mij gisteren middag naar u gestuurd, en ik zou gisteren avond al gekomen zijn, maar door een bijzonder geval kon ik te Delft eerst de nachtschuit krijgen, en”

„Ja, ja, ge kwaamt met de nachtschuit; maar waarom komt gij hier? Wat is er gaande?”

„Wel, Mevrouw moest maar eens even gaan zitten, dan zal ik het Haar Edele zeggen!”

„Is mijn man een ongeluk overkomen? Is hij dood? Spreek dan toch, Willem, en martel me niet!”

Willem troonde Mevrouw in de keuken en begon daar met allerlei omwegen een en ander te vertellen tot het er eindelijk uitkwam, dat Meneer gevangen was genomen.

Mevrouw zeide niets, doch bleef strak voor zich kijken.

„Geef me-me-wat-wa-water, Els! Ik, ik-word-z-z-zoo-raar!” bracht ze er met moeite uit.

Maar eer Elsje met water kwam, was de goede vrouw zoo bleek, als een doode, en geheel buiten bewustzijn.

„Azijn, straffe azijn!” beval Willem.

Elsje bracht het, en nu begonnen onze twee, zoo goed ze konden, Mevrouw met azijn te wasschen, doch terwijl ze hiermede bezig waren, werd er op de deur geklopt.

Elsje liep heen en kwam weldra terug met de boodschap dat een man, die erg bemodderd en heel armoedig gekleed was, Mevrouw wenschte te spreken; maar dat zij hem de deur voor den neus dicht gesmeten had.

„Dat zal onze Dominé zijn!” riep Willem en naar voor loopende deed hij de deur open. En?

Ja, het was de boeren-arbeider.

„Dominus Uitenbogaard,” zei Willem. „Goddank, dat ge komt, Weleerwaarde!”

De man keek Willem vragend en ontsteld aan.

„Ja, ja, Dominé, ik ben de man van de schuit en de knecht van Meneer De Groot. Had u mij maar vroeger gekend, of had ik u maar durven toespreken! Kom binnen,

Dominé! Ik heb zoo even de boodschap bij Mevrouw gebracht en ze ligt nu stokstijf van zichzelf."

Dominus Uitenbogaard, die werkelijk zich onder het pak van eenen boeren-arbeider onkenbaar gemaakt en verborgen had, trad binnen, doch zeide, dat hij niet kon begrijpen, dat Mevrouw zijne vlucht zich zoo aantrok.

„Dominé weet het dan niet," vroeg Willem, „dat Mijnheer De Groot, Hoogerbeets en de Advocaat gevangen gevangen genomen zijn?"

„Wat?! Die drie gevangen? Alle drie? Prins Maurits, gij durft veel, man! Gij speelt hoog spel! Maar de Heere zal richten tusschen u en ons! Breng me bij Mevrouw, man! Of is ze nog niet?"

„Ik weet het niet, Dominé," zeide Willem en bracht Dominus Uitenbogaard ook in de keuken.

Met behulp van den besten vriend van onzen De Groot, werd de fel geschokte en diepbedroefde vrouw weldra tot zichzelf gebracht, en het was alleen aan de verstandige taal van den Dominé te danken, dat Mevrouw De Groot niet aanstonds naar Den Haag snelde om daar, — nu ja, machteloos te staan en toch niets te kunnen doen.

Dominus Uitenbogaard, die in het Remonstrantsch-gezinde Rotterdam veilig was, bleef daar een paar dagen, en gebruikte dien tijd om Mevrouw te onderrichten, wat ze doen moest, en om Willem te vertellen, hoe het hem speet, dat hij eigenlijk om niemendal vanboord gesprongen en, den weg niet wetende, door den donker in eene moddersloot terechtgekomen was, waaruit hij zichzelf niet dan met zeer veel moeite gered had.

Des Zaterdag vertrok hij, als eenvoudig burgerman gekleed, met eene schuit naar Dordrecht, waar hij zich bij Burgemeester Van Beveren, als Dominus Uitenbogaard, bekend maakte. Deze hielp hem nog den eigen dag verder voort, en een paar dagen later kwam onze vluchteling te Antwerpen aan, waar hij onder de Spanjaarden volkomen

veilig was tegen alle aanslagen op zijn leven en zijne vrijheid. Vóór zijn vertrek had hij echter gezorgd, dat Willem De Groot, een broeder van onzen Hugo, naar Rotterdam kwam om daar met zijne schoonzuster te overleggen, wat er in haar geval te doen viel. Wat er verder geschiedde, willen we echter in een volgend hoofdstuk vertellen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

In het Haagsche Voorhout.

De winter van 1619 neep vinnig.

Op den Hofvijver vermaakten honderden zich met schaatsrijden of met het aan te zien.

Sierlijke arresleden, althans voor dezen tijd sierlijk, vlogen langs Vijverberg en Voorhout.

Ambachtsgezellen, die in dezen tijd niet veel te doen hadden, loerden op de hoeken der straten naar dienstboden om dezen met sneeuwballen te gooien.

Hetzelfde werk werd ook door enkele jongens verricht, terwijl anderen zich vermaakten met sneeuwpoppen te maken.

Zulk een groepje vond men in het ruime Voorhout aan den gang, daar waar ze geen nood hadden door de arresleden gehinderd te worden.

We willen er eens heengaan.

Twee poppen staan er al; men is aan de derde bezig.

„Zeg, jongens, zullen we er ook een voor Ledenberg ¹⁾

¹⁾ Onder de Heeren, die met Oldenbarnevelt, De Groot, en Hogerbeets tot de gevaarlijken in den lande gerekend werden, behoorde ook Gillis van Ledenberg, Secretaris van de Staten van Utrecht. Hij werd gevangen genomen en naar 's-Gravenhage gebracht, doch reeds den achtentwintigsten September beroofde hij zich in de gevangenis van het leven.

en Uitenbogaard maken?" riep een ruwe knaap uit eene der achterbuurten.

„Loop, Gillis! Voor Ledenberg, die zich in de gevangenis „kapoeris" gemaakt heeft!" klonk een antwoord.

„Het is, omdat hij ook Gillis heet, evenals die mooie Ledenberg," grinnikte een jongen, die onder zijne kornuiten bekend was als „Job de Stoelenmaker."

„Neen, akelige Job, daarom niet; maar die vijf zouden dan toch gehangen worden, als ze allemaal in de doos zaten. Ze passen zoo bij elkander. Het is één pot nat."

„Gij spreekt daar van gehangen en hun vonnis is nog lang niet uitgesproken," zeide een.

„Nu, uitgesproken of niet, gehangen worden ze toch! Wat zou men anders met die vijanden van Zijne Excellentie uitvoeren, denkt ge?"

„Het is de vraag of een van de drie dan nog wel gehangen kan worden," meende Job.

„Denkt gij dat die oude Advocaat niet tegen eenen kouden winter kan? Jongens, hij is zulk een taaie. Vader zegt: als ze hem laten leven, kan hij wel honderd jaar worden," sprak Gillis op eenen toon, alsof men er bij hem in de buurt eigenlijk alles van wist.

„Ik bedoel den ouden landverrader niet! Ik weet wel dat hij taai is. Ik bedoel Meester Hugo De Groot!"

„Die is toch zoo oud niet?" merkte een ander aan.

„Oud niet," sprak Job; „maar hard-ziek. Er zijn twee Meesters (geneesheeren) vandaag bij hem geweest!"

„Dat heb ik ook gehoord! Maar Vader zei...."

„Dat hij „Dorus Molik" heet, en de leelijkste molik is, die er in levenden lijve door Den Haag loopt!" zeide de knaap uit de achterbuurt.

„Ik weet immers net zoo goed, als jij dat mijn Vader „Dorus Molik" heet," hernam zijn zoon spijtig; „maar dat heeft Vader nu toch niet gezegd, weet-je! Het was heel wat anders!"

„Wat dan?” vroeg Gillis.

„Wel, Vader doet dikwijls boodschappen voor Kapitein Van der Meulen, en die heeft dien De Groot vierkant in het gezicht gezegd: „Heel uwe ziekte is niemendal anders dan de wroeging van je conscientie!”

„Nu, dat kon die De Groot in den zak steken!” riep Gillis. „Maar kijkt, jongens, daar loopt zijn knecht! He, wat maakt hij beenen!”

„Wiens knecht?” vroegen eenigen.

„Wel, De Groots knecht, Willem Van Velden. Gij weet toch, dat die nog altijd bij zijnen baas is, en dat hij uit en in de gevangenkamer mag komen! Willen we hem eens van laken geven?”

Nauwelijks was dat voorstel gedaan of een twintigtal sneeuwballen, waaronder eenige goed gemikte, vlogen Willem om de ooren of tegen het lijf aan.

Eerst deed Willem, alsof hij het niet bemerkte, maar toen hij eenen heel vasten bal tegen het hoofd kreeg, keerde hij zich om en kwam op de jongens af.

„Staat, jongens! Niet bang zijn!” kommandeerde Gillis.

Maar Gillis had goed kommandeeren; want toen Willem naderkwam, was Gillis de eerste, die het op een loopen zette. Al de anderen volgden zijn heldhaftig voorbeeld.

Willem trachtte niet, er eenen beet te krijgen en daarom ging hij ook weer verder.

De jongens keerden daarop naar hunne poppen terug, en weldra stonden er vijf smeeuwbeelden. In het midden was Johan van Oldenbarnevelt. Aan zijne rechterzijde stonden De Groot en Uitenbogaard en aan de linkerzijde Hogerbeets en Ledenberg.

„En nu eene rechtbank beleggen, jongens,” zeide een.

Dat voorstel vond terstond bijval, en Steven, de zoon van „Dorus Molik”, werd tot Voorzitter uitgeroepen.

„Daar staat ge nu, vijf landverraders, daar staat ge nu, en wat hebt gij nu te zeggen?” aldus begon de Voorzitter

„Hi- hi, zij spreken geen stom woord!” merkte een der zoogenaamde Rechters aan.

„Het Fransche geld heeft de tong van den ouden baas vastgemaakt. Hij is zilver- en goudstom,” riep een tweede.

„Ze vragen beleefd even op de pijnbank gelegd te mogen worden,” spotte een derde.

„Uitenbogaard heeft al zijne woorden in de kerk gegooid. Hij heeft er nu niet meer,” sprak een vierde.

Zoo riepen verscheidene stemmen en dat zou misschien een geschreeuw van de andere wereld geworden zijn, als de Voorzitter niet geroepen had: „Wilt gij nu wel eens even den mond houden? Eerst menschen en dan langooren!”

„Ik ben geen langoor,” riep Gillis. „Jij bent er een!”

„Zwijg je nu?”

„Nee, ik wil niet zwijgen! Ik zwijg voor geene zes zulke windbuilen, als jij er een bent!”

Nu vergat Steven heelemaal, dat hij Voorzitter was en bedoord moest blijven. Hij stond op en het hoofd van Ledenberg, dat niet heel groot uitgevallen was, grijpende, smeed hij dat Gillis vlak op den neus.

Daar had men het lieve leven onder de achtbare Rechters eerst recht gaande.

In een oogenblik werd iedere pop een wapen-magazijn en in minder dan vijf minuten waren ze in stukken en brokken, terwijl men over en weer niets dan „Arminiaan” hoorde schreeuwen.

Toen de wapenvoorraad nu op was, en men begon ze van den grond op te zoeken, of aanstalten maakte de vuist te gebruiken, kwam „Dorus Molik” aan.

Terstond waren de jongens stil; want ieder van hen was bang voor Dorus, omdat hij zoo leelijk was.

„Waarover hebt gij het te kwaad, jongens?” vroeg hij nu.

„Wel, Vader,” zei Steven, „ik was tot Voorzitter van de

rechtbank uitgeroepen en daarom wilde ik stilte in het vendel hebben."

"Hij schold ons voor langoooren!" riep Gillis.

"Dat was zóó maar!" hernam Steven en deed daarop zijnen Vader een getrouw verslag van alles, wat er voor-gevallen was.

Zoodra Dorus dat gehoord had, begon hij hard te lachen en zeide: „De heeren Rechters hebben recht gesproken en het vonnis meteen voltrokken. Maar luistert eens. Een mijner kameraads heeft een aardig mopsje gemaakt, dat moet gij ook zingen, dan weet heel de stad het morgen."

"Ja, ja, Vader, zingt dat eens!" riep Steven, en zoodra Dorus zijn leelijk gezicht tot zingen vertrok, schaarden al de knapen zich om hem heen, en Dorus zong zijn lied:

o, Hollant schoon seer triumphant
Die valsche dienaers brenghen tlant
Ten onder, ten onder!
Hang op die luyden aen een pael,
Oft treft haer koppen met het stael,
Bysonder, bysonder!

's Lants Advocaet heel hoog gheacht,
Die heeft het Lant ten val ghebracht
Met listen, met listen!
Maer plof daer viel die Grote Heer,
Al van syn hooch ghestoelte neêr
In nisten, in nisten!

Oock Huyg de Groot, die als een man,
Het cromme selfs recht maecken can,
Most bucken, most bucken!
Hang ze op, dan sal haar snood verraed,
So boos gepleeght op onsen Staet,
Niet lucken, niet lucken!

En syn er dan gheen galghen meer,
Dan hangtse saemen aen een leer,
Die gheesten, die gheesten!
So sal het yderman vergaen!
Hang se op dat volck van Armienjaen,
Die beesten, die beesten!"

„Keurig, heel keurig man!” riep eensklaps een deftig gekleed personage uit, die ongemerkt nader gekomen was. „Wie heeft dat liedeken gemaakt?”

„Ik, Sinjeur, ik zelf! Vindt ge dat niet knap van Dorus Molik?”

„Het is heel aardig, vriend, heel aardig! Ik wilde u evenwel graag eens alleen spreken,” zeide de heer.

„Tot uwen dienst, Sinjeur,” zeide Dorus en zich tot de jongens wendend, sprak hij: „Maakt er nog maar drie, jongens! Drie is genoeg; want de een is al dood en de ander is de plaat gepoetst. Ik zal dan straks wel zeggen, wat gij er verder meê doen moet!”

Hierop begonnen de jongens hun beeldhouwers-werk weer met nieuwen moed op te vatten.

Dorus ging naar den heer, die een eindje voortgegaan was, en zeide: „Hier ben ik, Sinjeur!”

„Zoo, dat is goed! Kent gij me ook?” vroeg de heer.

Dorus bekeek den vrager van alle kanten, zag hem eens goed in het gezicht en antwoordde: „Nee, Sinjeur, ik ken u niet! Is Uwe Edelheid hier uit Den Haag?”

„Het is goed, dat gij mij niet kent, vrindschap! En hoe ik heet en waar ik vandaan ben, heeft niets met de zaak te maken. Ik wilde alleen vragen of gij zeker weet, dat die drie landverraders zullen gestraft worden met den koorde, dat de dood er na volgt?”

„Of ik dat zeker weet? Nee, Uwe Edelheid!”

„Geloof gij dat het beter zou zijn, als ze niet gehangen werden?”

„Nee, Uwe Edelheid! Alle Arminianen moesten door een hennepen venster kijken, dan eerst zoude er rust in den lande komen!”

„En weet ge, wat ik nu dezen morgen voor vast heb hooren vertellen?”

„Nee, Uwe Edelheid!”

„Niets vernomen, heelemaal niets?”

„Ik kwam zóó van de wacht, Uwe Edelheid! En de Sergeant-majoor heeft ons verboden iets over die mannen te spreken, nòch ten goede, nòch ten kwade!”

„Hoe heet die Sergeant-majoor?”

„Willem Burchoutsz., Uwe Edelheid!”

„Dient hij bij de lijfwacht van Zijne Excellentie Prins Maurits?”

„Ja, Uwe Edelheid, al sedert meer dan een jaar!”

De vreemde heer haalde nu een boekje uit den zak en schreef daarin den naam van den genoemden Sergeant-majoor op. Toen dat geschied was, stak hij het boekje weer in den zak en zeide: „Gij heet Dorus Molik, nietwaar?”

„Zoo noemen ze mij tenminste! Ik heet eigenlijk Dorus Endehalt, Uwe Edelheid!”

„Goed! Maar nu zal ik u eens vertellen, wat ik dezen morgen gehoord heb. Twee der landverraders zullen er stellig het leven afbrengen!”

„Die oude paai ook?” riep Dorus verwonderd.

„Als gij met dien ouden paai den gewezen Advocaat van den Lande bedoelt, dan kan ik zeggen, dat die er denklijk wel het hachje bij inschieten zal. Zijne familie houdt zich heel stil, en doet, als of de zaak haar niet aangaat. En de „oude paai” is bovendien erg koppig ook. Hij wil maar niet bekennen, dat hij het land heeft willen verkoopen. De Rechters zullen dus met hem niet veel zeemanschap gebruiken. Maar met De Groot en Hogerbeets schijnt men eenen anderen weg te willen opgaan. Vooral zet de familie De Groot alle zeilen bij, en hij-zelf heeft ook al verleden jaar eenen brief aan den Heer van Vosbergen, Kamerheer van Zijne Excellentie geschreven, waarin hij zoete broodekens bakt. Ook moet hij gezegd hebben, dat hij van alle ambten en bedieningen in den Lande afstand wil doen, en zich wijden aan de huiselijke aangelegenheden van Zijne Excellentie!”

„Heeft Zijne Excellentie daar ooren naar, Uwe Edelheid?”

„Zijne Excellentie is niet zoo kwaad, en zou zeker vergeeten en vergeven, als hij dat verzoek in handen kreeg; maar de Prins is van al die mooie beloften niets te weten gekomen. De Groots brief is zelfs niet aan den Heer van Vosbergen terhand gesteld, maar kwam terecht in handen van eenen der Heeren, die met het onderzoek belast zijn.”

„En wat zouden die nu willen, Uwe Edelheid?”

„Men zegt dat zij tot zachtere straf overhellen!”

„Tot zachtere straf? Een verstokte Arminiaan zou voor al zijne schandelijke bedrijven in en buiten de kerke, slechts eene zachte straf ontvangen? Maar dat kunnen ze niet doen, Uwe Edelheid!”

Toen Dorus dat zoo zei, fronste de vreemde heer het voorhoofd en zeide kortaf: „Goed, zeg dat ik het niet weet. Gij hebt de wijsheid in pacht!”

„Neen, neen, Uwe Edelheid, dat meen ik niet! Uwe Edelheid zal het beter weten dan ik; maar ik was zoo verwonderd over hetgeen Uwe Edelheid mij vertelde, dat ik dien uitroep deed!”

„Wees dan op eenen anderen tijd wat minder verwonderd, vriendschap, dan loopt ge geen gevaar iemand, die u bevoordeelen wil, van u af te stooten en hem te noodzaken eenen dienst aan anderen te vragen.”

„Uwe Edelheid vergeve mij dien uitval,” sprak op vleienden toon Dorus Molik, die veel te begeerig was om wat te verdienen, vooral als hij er de gevangene Arminianen mee benadeelen kon. „Zeg mij slechts, wat ik doen moet!”

„Welnu, dan,” gaf de andere brommend ten antwoord, „men fluistert zoo iets van Loevestein!”

„Van Loevestein, Uwe Edelheid?”

„Ja, men zegt dat de meerderheid van de Rechters er voor is, De Groot en Hogerbeets levenslang op Loevestein gevangen te zetten en hunne goederen verbeurd te verklaren!”

„Dus niet hangen?”

„Neen, dat hoort gj!”

„Maar dat is jammer, Uwe Edelheid!”

„Goed, als ge dat werkelijk meent, maak dan dat het liedje, dat ge daar straks voor dien hoop kwajongens gezongen hebt, meer onder het volk komt. Het volk”

Rinkel-kinkel-rinkel kinkel-rinkel-kinkel.

Daar kwam eene arreslede aan.

Plotseling trok de vreemde heer den hoed dieper over de oogen en haalde zijnen mantel zoo hoog op, dat men bijna niets van zijn aangezicht te zien kreeg, en eer Dorus Molik tijd had om van zijne verwondering te bekomen, was de vreemdeling, na den soldaat een goudstuk in de handen geduwd te hebben, al den hoek van den Vijverberg omgeslagen, voort loopende zoo snel, als een fatsoenlijk man dat mocht doen.

Rinkel-kinkel-rinkel-kinkel-rinkel-kinkel!

De arreslede was nu op de hoogte gekomen van de jongens, die de sneeuwbeelden van van Oldenbarnevelt, De Groot en Hogerbeets gemaakt hadden.

„Gooit dien ouden Advokaat, dien leelijken landverrader en Arminiaan eenen steen tegen den knikkerbol,” schreeuwde Gillis, en wel zoo hard, dat de heer, die in de slede bij eene voorname en deftige oude vrouw zat, het hoorde.

Terstond hield de slede stil, en kwam een knecht, na van zijnen Heer een bevel ontvangen te hebben, op de jongens af en zeide: „Ruwe rabauwen, wilt gij dat spel wel eens staken, hé? Zijne Excellentie Prins Frederik Hendrik gebiedt het! Voort, hoepelt op, straatslijpers!”

Weg was de zoogenaamde lieve jeugd. Ze wisten geen van allen gauw genoeg weg te komen.

De Heer in de slede was niemand anders dan Prins Frederik Hendrik, en de oude, deftige dame was zijne Moeder, Louise de Coligny.

Toen de jongens weg waren, schopte de knecht de sneeuwpoppen om, ging weer naar de slede en reed verder.

„Als die twee baas waren,” mompelde Dorus Molik, „dan

zou het in mijn voordeel zijn, zoo ik een Arminiaan werd! Het is maar goed, dat Zijne Excellentie Prins Maurits weet welk vleesch hij aan die twee in de kuip heeft. Nu begrijp ik ook waarom die vreemde heer zoo gauw weg liep. Maar al krijg ik er niet zooveel geld voor, het volk zal mijn liedje toch leeren. Misschien ontmoet ik dien man later nog wel eens!"¹⁾

Na dit gezegd te hebben zocht Dorus zijn zoontje op en ging met hem naar huis. Het duurde evenwel geruimen tijd eer ze daar aankwamen, want waar Dorus maar een troepje lediglopend werkvolk zag, daar ging hij heen en liet er, trouw geholpen door zijnen zoon, die het heele liedeken reeds uit het hoofd kon opzeggen, het schimpdeuntje op van Oldenbarnevelt en de Arminianen hooren.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Een vonnis, maar welk?

Nu we Dorus Molik verlaten hebben, willen we onze Willem Van Velden opzoeken, die misschien een uurtje geleden, de joelende en tierende straatjongens snel voorbijliep en derhalve haast scheen te hebben.

„Hei, Willem, zeg, ziet gij geene kleine menschen meer?” vroeg eensklaps een rijzig burger jonkman, die Willem groette, doch geen antwoord kreeg.

Willem bleef even staan en Gerrit Meerman ziende, zei hij: „Dag, Gerrit! Hoe gaat het?”

¹⁾ Vooral in het begin, toen de gevangenneming der drie Heeren bekend was geworden, zong men op straat, markt, plein, haven en gracht, allerlei liedjes om de gevangenen en hunne partij te beschimpen. Het liedje, dat Dorus Molik zong, is evenwel niet van hem.

„Met mij best en met u zeker ook, althans ge loopt als een kievit! Is er zulk eene haast bij?”

„Haast, nu ja, ik moet wat halen waar Mijnheer op wacht. Ik moet een pakje drukproeven aan den Leidschen wagen afhalen.”

„Nu, daar is toch niet zulk eene haast bij. Maar kijkt Mijnheer De Groot dan nog drukproeven na? Ik dacht, dat hij ziek was, en erg ziek ook!”

„Hij is ziek; maar daarom leest en werkt hij wel. Hij doet het zelfs nog meer dan anders. Hij heeft pas nog in keurige vaerzen een boekske geschreven voor zijne dochter Cornelia. Het heet „Korte Onderwijzinge der gedoopte kinderen.” Het zijn honderdvijfentachtig vragen en antwoorden op rijm. En het baat mij niet, of ik hem al verzoek wat minder te werken.”

„Dus het zijn nieuwe drukproeven, die gij halen moet? Wat schrijft hij dan nu al weer?”

„Och, neen, het zijn drukproeven van zijnen vriend, den geleerden Heer Scriverius, die de gedichten van den Haagsche poëet Janus Secundus uitgeeft!”

„Loop, er woont hier in Den Haag geen Janus Secundus!”

„Hij heeft hier gewoond en is hier geboren. Hij heette eigenlijk Johannes Nicolai; maar hij is al bijna honderd jaar dood. Nu geeft de Heer Scriverius zijne vaerzen nog eens uit; hij is nu aan de „Basia”, dat beteekent zooveel als „Kusjes”, weet ge!”

„Hoor eens, een knap man is uw meester; maar een wonderlijk man toch ook. Een boek over „Onderwijzinge der gedoopte kinderen” te schrijven en een boek over „Kusjes” te lezen, dat rijmt slecht,” zeide Gerrit.

„Och, goëman, gij weet nog niet, wat er bij de geleerden rijmt. Maar nu ga ik verder, anders is de wagen weg.”

De twee vrienden namen afscheid van elkander en ieder ging zijns weegs.

Eene kleine poos later kwam Willem terug met twee

pakjes drukproeven. Er was er weer een bij voor Hogerbeets, evenals de andere twee keeren, maar ditmaal was er eene boodschap bij van Mevrouw Hogerbeets en hare dochter, die vroegen waarom de Heer Hogerbeets die proeven toch niet las. Zij zouden hem, zoo luidde de boodschap verder, heelemaal opvroolijken.

„Nu, ik kan het best begrijpen,” dacht Willem bij zichzelf, „dat de Heer Hogerbeets die „vaerzen” niet meer leest. Hij is een veel te oud en deftig man om smaak in zulke boeken te hebben! Ik zou wel eens willen weten waarom Mevrouw en Juffer Hogerbeets er zoo op staan, dat hij ze leest.”

Onder dat denken liep Willem ongemerkt langzamer.

„Maar,” zoo dacht hij een poosje later, „hoe weten ze daar in Leiden, dat hij die vaerzen niet leest? Zou er soms eene list achter zitten? Zouden er misschien, tusschen die proeven in, eenige berichten staan van de vrienden buiten? Ik moet toch eens op Mijnheer letten, als hij ze leest. Die „vaerzen” zijn toch ook geen kost voor hem. Ik zeg het met Gerrit, de boeken, die hij schrijft, rijmen er in het geheel niet mede. Kon ik Mijnheer maar eens alleen spreken; maar altijd is er een spion bij om te hooren of ik hem wat zeg, of om te zien, of ik ook wat doe!”

Willem stond nu eene poos stil, doch daar hij de klok hoorde slaan, merkte hij tot zijnen schrik, dat hij veel langer weg was geweest dan anders. Om die schade in te halen zette hij het weer op een loopen.

Eindelijk kwam hij op het Binnenhof, en naar den schildwacht gaande, die voor Hogerbeets' kamerdeur stond, zei hij: „Och, vriendschap, wilt ge deze drukproeven eens aan den Heer Hogerbeets terhand stellen, en hem zeggen, dat ZijnEd's vrouw en dochter ernstig verzoeken, dat hij die „vaerzen” toch goed lezen zal, daar het haar gebleken is, dat hij ze niet leest. Zij zeggen, dat ze hem heelemaal zullen opvroolijken, als hij ze maar goed leest.”

De schildwacht nam het pakje aan en gaf het met de boodschap er bij aan Hogerbeets' dienaar, die juist met de proeven naar zijnen Heer wilde gaan, toen Kapitein Van der Meulen aankwam. Hij had de boodschap ook verstaan.

„Hei, hei, wat hebt gij daar?” vroeg hij den knecht.

„Drukproeven van „vaerzen”, die Mijnheere Hogerbeets lezen moet,” antwoordde de knecht.

„Geef die eens even hier,” beval Van der Meulen.

„Uwe Edelheid kan ze toch niet lezen; want het is Latijn,” sprak de knecht.

„Wat ik kan, en wat ik niet kan, gaat u niet aan, lomperd! Ik zeg: geef hier!”

De knecht gaf nu de drukproeven over en Kapitein Van der Meulen begon er eens in te bladeren. Al spoedig evenwel zag hij, dat hij er niets van maken kon. De zaak kwam hem evenwel zeer verdacht voor, omdat de gevangene zoo dringend uitgenoodigd werd, ze toch te lezen, en dat nog wel door vrouw en oudste dochter.

„Weet ge wat, voor alle zekerheid zal ik ze eens bij Mijnheere De Voogd, eenen der Rechters in deze zaak brengen,” zeide Kapitein Van der Meulen in zichzelf, en terstond ging hij heen om aan dat plan gevolg te geven.

Zoodra de Heer De Voogd de drukproeven eens goed onderzocht, vond hij het raadsel van het zenden dier proeven opgelost. De slimme Scriverius had tusschen de verbeteringen, met Latijnsche spreuken, allerlei berichten geschreven waarmede Hogerbeets en De Groot, wanneer ze verhoord werden, hun voordeel konden doen. Toen de Heer De Voogd dit nu ontdekte, hield het zenden van proeven geheel en al op, en werden de papieren, die ze reeds ontvangen hadden, in beslag genomen.

Steeds nauwer bewaakt, en in alles, wat hij deed nagegaan, leefde De Groot nu voort.

Het eenige, wat hem in zijne gevangenschap en zelfs in zijne herhaalde ziekten en ongesteldheden troostte, was zijn

gerust geweten en de voortdurende nabijheid van zijnen trouwen knecht Willem Van Velden, die gedurig naar Rotterdam ging om daar Mevrouw De Groot op de hoogte van den toestand van haren man te houden.

„Willem,” sprak De Groot den vierden Maart, dat was één dag vóór het onderzoek door de aangestelde Rechters zou aanvangen. „Willem, hoe kan ik ooit de liefde en trouw vergelden, die gij mij bewijst, jongen?”

„Och, Mijnheer, spreek daar niet van? Ik doe toch niets meer dan mijne plicht!”

„Ja, ja, uwe plicht, Willem,” zeide De Groot met eenen diepen zucht. „En wie zijne plichten trouw volbrengt, die brengt het, eilaci, al heel ver in de wereld. Dat ziet ge aan mij, beste jongen! Gebracht tot in de gevangenis.”

„Maar Mijnheere zal toch wel vrij gesproken worden, als zijne zaak voor de Rechters komt,” meende Willem.

„Och, Willem, denk aan het oude liedeken:

„En waeren 't al mijn vrienden,
Die mijn vianden sijn.”

Ik heb veel, heel veel vijanden, Willem!”

„Jawel, Mijnheer, maar de Rechters zullen zich daaraan niet storen. Men zal toch bij het uitspreken van het vonnis of bij het onderzoeken van de zaak, zich niet laten leiden door het geschreeuw en getier van enkelen uit het volk, die wel weten waarom ze dat doen.”

„Al mijne Rechters zijn mijne vijanden, Willem! En gij zult ook wel weten, dat men elke zaak van twee kanten bekijken kan. Zelfs eene goede daad kan zóó voorgesteld worden, dat zij in het oog van de groote menigte, den naam van schelmstuk verkrijgt!”

„Gij verwacht toch niet een streng vonnis, Mijnheer?”

„Bedoelt gij soms een doodvonnis, Willem?”

Willem knikte en pinkte eenen traan weg.

„Nu, zóóver zal men het toch niet brengen, denk ik! Of hebt gij er meer af gehoord?”

Willem keek rond of er niemand in de nabijheid was, die hem beluisteren kon, en toen hij niemand zag, fluisterde hij De Groot in het oor: „Het volk noemt vast den naam van den Lands-Advocaat en dicht allerlei liedekens op hem.”

„De oude Lands-Advocaat zal het zwaarder te verantwoord hebben dan wij,” sprak De Groot als in zichzelf. „Hij heeft langer tegenover Zijne Excellentie gestaan dan ik, en hij is wel wat ver gegaan ook! Hij heeft te lang met Zijne Excellentie gestreden!”

„En wellicht ook wel met minder eerlijke wapenen,” waagde Willem aan te merken.

De Groot keek Willem aan en vroeg: „Wat zegt gij daar, Willem? Met minder eerlijke wapenen?”

„Ik zeg, Mijnheer, dat de Heer van Oldenbarnevelt misschien met minder eerlijke wapenen gestreden heeft dan Uwe Edelheid!”

„De Heer van Oldenbarnevelt is, die hij schijnt, en schijnt, die hij is, Willem! Hij stopt zijne meening niet...”

„De gevangene mag niet fluisteren!” klonk op dit oogenblik de bevelende stem van den schildwacht.

Willem schrikte bij het hooren van die woorden; hij wist dat „Dorus Molik” daar stond, en dat deze, als hij zijne kans maar schoon zag, steeds de voorzanger was van al de schimp-liedekens onder het volk.

„Vraag dien man wat hij hier te bevelen heeft,” zeide De Groot. „Hij is de eerste, die zoo iets waagt.”

Willem ging naar Dorus en bracht hem de vraag zijns Meesters over.

„Dat heeft de Sergeant-majoor mij bevolen,” antwoordde Doris Molik met eenen valschen lach.

„De Sergeant-majoor?” zeide Willem. „Dat kan Burchoutsz. niet bevolen hebben! Hij is tot zóó iets niet in staat.”

„Dat raadt ge ineens!” zeide Dorus alweer met eenen valschen grimlach.

wacht vervangen wordt en hier niet meer komt. Doch ter zake, Monsieur De Groot! Ik kwam u zeggen, dat gij u voorbereiden moet op de komst van de Heeren Sylla, Mandemaeker en De Voogd, om u te ondervragen."

"Ik wenschte dat mijne zaak aan een einde kwame," sprak De Groot. "Het is mij onbegrijpelijk, dat men er niet eer mee klaar komen kan! Hebben we wat gedaan, dat niet goed is, onze daden getuigen dan tegen ons, en de Rechters hebben dan slechts te vonnissen. En zoo er gezocht moet worden, of men ook ergens misschien nog iets vinden kan, dat tegen ons getuigt, dan is de lange afwezigheid van vrouw en kinderen ons al straffe genoeg geweest, voor het weinigje, dat er misschien eindelijk gevonden kan worden!"

"Ziedaar, Monsieur De Groot, de reden dat de zaak zoo lang duurt. Beken, en de Rechters kunnen een vonnis of eene vrijspraak doen hooren!"

"Bekennen," zeide De Groot bitter. "Wat zal men voor kwaads bekennen, als men zichzelf niets kwaads ten opzichte van den Staat te verwijten heeft? Kan Uwe Edelheid uit een ledig vat tappen, Monsieur van Swieten?"

"Gij *schijnt* een ledig vat te zijn; maar is het ook waar, Monsieur De Groot? Zijn de vaten van u en uwe vrienden wel ledig? Zijn het ook vaten met dubbele bodems? En wat zit tusschen die twee bodems? Zie, als ik u eenen goeden raad mag geven, wees eerlijk in uwe antwoorden. Een man als gij, zoo geleerd en zoo vermaard, zit hier eigenlijk ten schande van de heele Republiek gevangen! Maar, gij moet zelf weten, wat gij doet, ik wil niet, dat gij gedwongen handelt. Daar komen de Heeren!"

De Heer van Swieten verwijderde zich en de andere Heeren traden binnen om het onderzoek voort te zetten, en de geheimen van den dubbelen bodem te vinden.

Onze De Groot bleef evenwel voet bij stuk houden en zeide, dat hij altijd gehandeld had op gezag van hen, die boven hem gesteld waren, en dat er bij hem van geheime

bedoelingen, die den Lande gevaarlijk konden zijn, geene sprake was.

Zoo ging de eene dag na den anderen voorbij en eindelijk werd door de aangestelde vierentwintig Rechters het vonnis over den Advocaat uitgesproken.

De gewezen Advocaat van den Lande werd veroordeeld, onthoofd te worden. De anderen werden met verbeurdverklaring van hunne goederen tot eene levenslange gevangenschap veroordeeld, doch dat geschiedde eerst vijf dagen later, op Zaterdag voor Pinksteren.

Het was Maandagmorgen den dertienden Mei 1619.

Hugo De Groot, in den laatsten tijd vooral door de weinige beweging, die hij had, weer ongesteld, lag te bed.

Daar trad Willem Van Velden bij hem.

„Willem,” sprak De Groot, „ik heb van nacht gestadig hooren kloppen en timmeren! Wat is er toch uitgevoerd?”

„Hier is een briefken van Mevrouw,” sprak Willem, het antwoord op de vraag ontwijkend.

De Groot, die in den laatsten tijd zelfs geen schrijfgereedschap meer hebben mocht, en al de brieven van zijne vrouw en bloedverwanten open ontving, nam het briefken aan, en las het. Vooral het slot herhaalde hij een paar keeren: „Vertrouw op Godt en uwe Conscientie.”

Eindelijk vouwde hij het papiertje dicht en zeide: „Willem, gij hebt mij daar straks niet geantwoord op mijne vraag. Wat beteekende dat kloppen en timmeren? Ik hoorde het wel flauw; maar toch duidelijk!”

Willem bleef zwijgen.

Nu ging De Groot voor hem staan en zeide: „Willem, is de Advocaat om hals gebracht? Heeft men dát gevaagd? Dát?”

De trouwe knecht begon te snikken en knikte toestemmend.

De Groot vroeg nu niets meer. Hij begreep er alles van en ging met de handen onder het hoofd aan tafel zitten.

Eindelijk kwam Willem naar hem toe en zeide: „Mijn-

heer, UEd. moest gratie vragen! Men zegt, dat men alleen de drie scherprechtters in de stad houdt en het schavot zal laten staan om u te bewegen, dat pardon te vragen."

„Heeft de Heer van Oldenbarnevelt het gedaan, Willem?"

„Neen, Mijnheer!"

„Of iemand van zijne familie?"

„Neen, Mijnheer, ook niet!"

„Heeft de Heer Hogerbeets het gedaan, Willem?"

„Neen, Mijnheer! Wel zijn er terstond na het onthoofden van den Advocaat drie Rechters bij hem geweest om hem over te halen, pardon te vragen, en toen hij halsstarrig weigerde, beet een der Rechters hem toe: „Zoo zult gij varen als van Oldenbarnevelt. Het schavot staat er nog!"

„Welnu, Willem, er mag van komen, wat wil, ik vraag ook geen pardon. Ik zal doen, wat mijne vrouw mij schrijft, en vertrouwen op God en mijne conscientie! Wees zoo goed en vraag Kapitein Van der Meulen pen en inkt. Ik wil mijne vrouw met een paar letterkens antwoorden."

Willem deed het en eenige oogenblikken daarna schreef De Groot aan zijne vrouw, dat hij haren raad zou volgen.

Toen nu de Rechters zagen dat de gevangenen, met uitzondering van den Heer van Moersbergen, die ook gevangen zat, geen pardon wilden vragen, werden ze den achttienden Mei veroordeeld hun leven lang gevangen te zitten met verlies van al hunne goederen. Eerst later kwam men tot het besluit, dat het slot Loevestein Hogerbeets en De Groot tot gevangenis zijn zou.

Toen Willem Van Velden, die zich inspande om zoo spoedig mogelijk te weten te komen, welk vonnis men over zijnen Meester uitgesproken had, wist hoe dat luidde, schudde hij het hoofd en bromde: „Een vonnis, maar welk?"

En velen in den lande, die buiten den invloed van de heerschzuchtige voorvechters der beide partijen stonden, en zulken waren er duizenden in den Lande, zeiden ook, zodra ze het uiteinde van den Advocaat en het vonnis der

anderen vernomen hadden, misschien wel zuchtend over zooveel partijdigheid: „Een vonnis, maar welk?”

En meer dan twee en eene halve eeuw later zou de vraag door heel Nederland en wel door alle staatkundige partijen gedaan worden: „Een vonnis, maar welk?”

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Op Loevestein.

Het was op Woensdag van den vijftden Juni 1619 tuschen elf en twaalf uren, dat eene afdeeling soldaten onder bevel van Kapitein Van der Meulen twee wagens begeleidde, die den weg naar Delft reden.

„Hij zal zeker wel eens door het raamken kijken of hij de torens van Delft niet zien kan. Het zal dan wel voor het laatst zijn,” zeide een der soldaten, die voorop gingen, tot eenen zijner makkers.

„Wie zal kijken, Dorus?” vroeg de aangesprokene.

„Wie? Vraagt ge nog wie?” vroeg Dorus, die, zooals blijkt, hierbij was. „Vraagt ge nog wie? Wel, onze mooie De Groot! Hij is te Delft geboren!”

„Het is te donker om goed te kunnen kijken, leelijkje,” zeide een ander. „Ze kunnen geen onderscheid zien tuschen uwe gemeene schollen-facie en het blomzoet-gezichtjen eener gezonde boerendeerne! Maar zeg, mooie, zouden we daar in dat uilennest van Loevestein moeten blijven?”

„Welneen, knap man,” antwoordde Dorus. „Het spookt daar des nachts. De geesten van de Spanjolen, die in 1570 door Herman De Ruiters zoo netjes naar eene andere wereld gezonden werden, maken het daar voor mooie helden, als gij er een zijt, veel te onveilig. Mij kunnen ze al

niet leelijker maken dan ik ben. Ik ben door de wol heen!"

"Zeg, zouden we liever niet een liedeken zingen dan kakelen als kippen?" klonk het uit eenen anderen mond.

Dit werd natuurlijk goed gevonden en weldra klonk in den stillen nacht een gemeen schimp-liedeken op de beide gevangenen, die dit wel moesten aanhooren.

"Lafaards," bromde De Groot. "Nu we veroordeeld zijn, hebben ze den moed ons te beschimpen, doch zoo we vrijgesproken waren, zouden ze in hunne schulpen kruipen van angst."

"Zal ik uit den wagen gaan en vragen of ze willen ophouden?" vroeg Willem, wien vergunning gegeven was zijnen Meester in de gevangenis te vergezellen.

"Om u te laten uitjouwen, Willem? Neen, jongen, blijf maar hier. Ik zal trachten wat rust te nemen! Ik ben moede," sprak De Groot en zette zich zoo gemakkelijk hem dit mogelijk was, in den schokkenden wagen.

Het was al dag toen men te Delftshaven aankwam.

"Nu, schipper, zijt gij nog niet klaar?" vroeg Kapitein Van der Meulen aan den schipper, die de gevangenen tot Dordrecht brengen zou.

"Ik wel," antwoordde de schipper, "maar het tij nog niet!"

"Slaat ze dood! Slaat ze dood!" hoorde men eensklaps door eenige ruwe stemmen brullen.

Het waren een vijf- of zestal varensgezellen, die naderden. Zij hadden er de lucht van gekregen, dat in die wagens de twee gevangenen zaten, die naar Loevestein moesten, en nu wisten ze hunne vaderlandsliefde al niet beter te toonen, dan eenen aanval op de wagens te doen.

Doch Delftshaven behoorde toen nog aan Delft, en slechts weinigen werden in deze stad gevonden, die niet verbitterd waren over het vonnis, dat men over hunnen beroemden burger uitgesproken had. Het was dus geen wonder, dat men de matrozen, eer ze bij de wagens waren, te lijf ging en hen zóó afroste, dat hun alle lust om zich op de gevangenen te werpen, vergaan was.

Zoodra de matrozen het hazenpad gekozen hadden, kwam het volk nader en begon zich om de wagens te verdringen.

„Schipper, ik wilde met de gevangenen wel scheep gaan,” zeide de Kapitein. „Ik vertrouw dat volk niet!”

„Zooals de Kapitein wil,” antwoordde de schipper en bracht de loopplank uit.

Eenige oogenblikken later waren De Groot en Hogerbeets aan de blikken der nieuwsgierigen onttrokken en zaten ze, omringd door de heele wacht, in de schuit, die kort daarop vertrok.

De reis ging slechts langzaam voort, en menig ruw woord hadden de gevangenen van de zijde hunner bewakers te verduren, zoodat ze blijde waren, den toren van Dordrecht in het gezicht te krijgen.

Van Dordrecht werden ze overgezet op Papendrecht, waar men de gevangenen weer in twee wagens deed plaats nemen, en zoo kwam men eindelijk op Loevestein aan.

Het bevel over deze sterkte was tijdelijk opgedragen aan eenen zekeren Luitenant Jacob Prowning, genaamd Deventher. De eigenlijke Slotvoogd van het kasteel was Gideon, Baron van den Boetzelaer, Heer van Langerak, en een van De Groots felste tegenstanders.

Zoo de vijanden van De Groot met opzet naar iemand gezocht hadden, die er een zeker genoegen in vond om voor cipier van Arminiaansche gevangenen te spelen, dan hadden ze er geen en beteren kunnen vinden dan deze Jacob Prowning was.

Prowning was van afkomst een Brabanter. Zijn Vader had ten tijde van den Graaf van Leycester eene voorname rol gespeeld, en het zelfs zóó ver weten te brengen, dat hij zitting kreeg in de Vroedschap van Utrecht. Toen de Graaf van Leycester evenwel voor goed ons land verlaten had, kreeg de Heer Gerard Prowning ook zijn afscheid. Hij weet dit vooral aan den invloed van Johan van Oldenbarnevelt, en zorgde er voor dat zijn zoon, Jacob, dien man

niet minder haatte dan hij-zelf. Van Johan van Oldenbarnevelt ging Jacobs haat ook over op de Arminianen en vooral op De Groot en Hogerbeets. Als hun cipier zou hij nu eens toonen, dat zij hem boven zich hadden, en — de man hield woord ook.

Zoodra de gevangenen aan wal stapten, kwam de Sergeant-majoor van het fort en ontving de beide mannen zoo vriendelijk mogelijk, en beloofde van zijne zijde, alles te zullen doen, wat hij kon en mocht.

Geen wonder, dat hij dit wilde doen; want deze Sergeant-majoor was niemand anders dan onze bekende Willem Burchoutsz., die op eenmaal uit Den Haag verdwenen was.

Willem Van Velde zag met blijdschap, dat hij althans onder de bezetting iemand had, dien hij kende. Hij toonde dat evenwel niet, en hield zich, alsof hij eigenlijk niets met dien man uitstaan had. Hij was nu wel een eenvoudig knecht; maar zóó dom was hij niet, of hij begreep wel, dat hij de zaak heelemaal verkerven zou, als hij zich aan hem bekend maakte.

Ook Burchoutsz. scheen van hetzelfde gevoelen te zijn; want door geen enkel teeken of woord liet hij blijken, dat hij niet alleen den gevangenen alle achting bewees, maar dat hij bovendien ook met De Groot's knecht bevriend was.

Geen wonder, dat die twee zich heel wat van elkander voorstelden.

Maar ach, ze hadden buiten den waard, dat is, buiten Luitenant Prowning, gerekend.

Deze kende geen der twee gevangenen en evenmin Willem Van Velden.

Er was er slechts één, dien hij kende, en deze was Dorus Molik.

Zoodra de gevangenen in hunne kamers waren, ging hij de trap af, die tot de eerste verdieping, waarop zijne kamer was, toegang verleende, en zocht de soldaten van de wacht op.

„Zeg, mannen, vindt ge het hier niet ruim zoo mooi als

in 's-Gravenhage?" vroeg hij aan de soldaten, die aan het dobbelen waren.

„Wel, Luitenant," zei een der snorrebaarden, „het is hier een Paradijs! De wijn is er goed en de teerlingen vallen allemaal op een hoog nummer. Het is hier best uit te houden!"

„Jammer, dat ge morgen aan den dag al weg moet. Ik heb hier opeters genoeg, en de twee Arminianen moeten al heel wat mans zijn, als ze het mijnen soldaten te kwaad maken."

Na dit gezegd te hebben, wendde hij zich tot Dorus Molik en vroeg: „Kennen wij elkander niet?"

„Jawel, Luitenant," antwoordde Dorus. „Wij hebben samen de eer genoten onder Kapitein Paulus Bax te dienen en naderhand hebben we nog wel eens een paar veldtochten met elkander gemaakt!"

„Dan heb ik toch niet mis gezien! Gij zijt dus niemand anders dan „Mooi-leelijkje!"

„Om u te dienen, Luitenant! Ze noemen mij anders wel eens „Dorus Molik", ziet u!"

„Nu, dat ontloopt mekaër niet veel," sprak de Luitenant en wilde zich verwijderen.

Dorus was hem evenwel genaderd en vroeg hem fluisterend: „Ik zou u wel eens onder vier oogen willen spreken, Luitenant!"

„Welnu, ga dan maar een eindweegs met mij mede. Ik kan het nu best velen; want de gevangenen zijn bezorgd en ik heb al den tijd!"

„Met uw verlof, Luitenant, ik wilde u liever spreken op eene plaats waar niemand ons beluisteren of zien kan! Ik heb daarvoor zeer gegronde redenen!"

„Zoo! Nu, weet ge wat ge dan doen moet? Zorg omstreeks vannacht elf uren bij het tuighuis te zijn. Ik zal dan bij u komen!"

„Is dat achter het kogelpark bij den kruittoren, Luitenant?"

„Juist! Ge weet al goed den weg hier, dat moet ik zeggen. Nu, tot elf uren. Maar zeg..."

„Wat belijft u, Luitenant?”

„Als ge mij voor niemandal laat komen, of me verhalen opdicht, die het aanhooren niet waard zijn, dan zult gij u beklagen, mij op dat ongelegen uur daar te hebben laten komen! Begrepen?”

„Ik verzeker u, Luitenant, dat ge luisteren zult!” sprak Dorus, valsch lachend.

„Het zal tot uw eigen voordeel zijn,” antwoordde Luitenant Prowning en verwijderde zich.

Dorus keek hem na, en heel boosaardig bromde hij in zichzelf: „Wat eene verbeelding me dat manneke van moppendeeg heeft! Ik zou mij beklagen! Ha, ha! Stil, Japie, dat kost je duiten, man! Morgen wil ik op je gezondheid drinken, en dan tegelijkertijd op het welzijn van de twee roervinken, die daar in de kooi zitten!”

Dorus kwam weer bij zijne makkers, die hem ontvingen met den uitroep: „Raakt „Mooi-leelijkje” niet aan, jongens! „Mooi-leelijkje” heeft voorname kennissen!”

„Licht, dat ik wat heb,” antwoordde Dorus, die zich niet zoo gauw uit het veld liet slaan en altijd een antwoord gereed had. „Gijlieden hebt een mooi gezicht, weest maar tevreden! Of zou er misschien een zijn, die met me ruilen wilde?”

„Nu, nu, word maar niet zoo akelig dominé's-achtig. Vertel ons liever wat, dat verkort den tijd! We hebben al lang onze bekomst van de teerlingen,” zeide er een.

Dorus gaf hieraan gaarne gevolg en daar hij slag had, heel wat van hetgeen hij nimmer ondervonden, en alleen van anderen gehoord had, voor gebeurtenissen uit zijn eigen leven te laten doorgaan, zoo was er op het laatst niet een, die voor „Dorus Molik” niet het noodige ontzag had en hem niet voor een zeer merkwaardig personage hield.

Dicht bij de barak waarin de soldaten, die de gevangenen over gebracht hadden, voor dien nacht ingekwartierd waren, was het gewone wachthuis, dat door de bezetting van

Loevestein op het oogenblik verlaten was, daar deze zich met de nieuw aangekomenen onderhield over gebeurtenissen van den laatsten tijd. Dat had Luitenant Prowning ook wel gezien, doch er niets van gezegd. Er stak dan ook geen kwaad in. Hij wist dus niet beter of het wachthuis was ledig, en terwijl hij met Dorus in fluisterend gesprek was, stond hij dicht bij het wachthuis, dat echter niet geheel ledig was; want een der soldaten lag daar bedaard te rusten. Juist toen de twee oude kennissen afgesproken waren, elkander te elf uren bij het tuighuis te ontmoeten, was hij evenwel wakker, en die woorden waren niet zóó zacht gesproken of de soldaat had ze gehoord. Hij richtte zich voorzichtig wat op, en keek door de reet van de half openstaande deur wie die twee waren. Zijnen Luitenant kende hij natuurlijk terstond, en in den anderen herkende hij den leelijken soldaat, die des middags met de gevangenen op het kasteel gekomen was. Hij legde zich weder terstond neer en hield zich, alsof hij sliep; want de Luitenant kwam naar het wachthuis. Deze trad het evenwel niet binnen en ging verder.

„Dat moet ik toch den Sergeant-majoor eens zeggen,” dacht de soldaat, die zich vaak van het ruwe gezelschap der anderen afscheidde, en daarom van hen den naam „Ziekentrooster” gekregen had. „Ik vertrouw dien leelijken kerel niet! Wie weet, wat hij in het schild voert. Hij ziet er gemeen genoeg uit om die Arminianen te laten ontvluchten!”

Zoodra Luitenant Prowning het kasteel was binnen gegaan, verliet de „Ziekentrooster” het wachthuis door de achterdeur en ging rechtuit naar de buitengracht, waar hij verzekerd was, den Sergeant-majoor, Willem Burchoutsz. te zullen vinden. Deze toch vond geen behagen in den omgang met den stuggen en trotschen Prowning, en nog veel minder in het verkeer met de soldaten. Het gevolg hiervan was, dat hij, als hij vrij was, zich meestal met het visschen met den hengel bezighield. Bij dit werkje, alsmede met

vogels-vangen op het „Monnikenland”, dat onmiddellijk aan de buitengracht grensde, was hij wel eens door Thijs, dit was de voornaam van den „Ziekentrooster,” geholpen geworden. Thijs was een echt buitenkind en met dit werk van jongsaf vertrouwd geweest. Burchoutsz. mocht Thijs gaarne bij zich hebben, en daardoor was er tusschen deze twee eenige vertrouwelijkheid ontstaan.

Het was, zooals Thijs vermoed had, de man, dien hij zocht, was aan het visschen en haalde juist een blikje op.

„Gaat de vangst goed, Mijnheer?” vroeg Thijs.

„Nu, dat gaat nog al! Ik heb er nu zeven! En kijk eens, wat mooie snoek hier in mijn vischzak is!”

Thijs keek in den zak en zei: „Die zit daar best, en het is een heele baas ook. U heeft dat netjes gedaan; want men vangt niet zoo gemakkelijk snoeken. Als men denkt, dat men ze heeft, breekt het snoer, of ze springen van den kant in het water, eer men tijd heeft hen eenen voet op het lijf te zetten. Maar eenmaal in den zak hebben ze niets meer te vertellen, tenzij eene kwaadwillige hand hen er uithaalt, in het water smijt en weer de vrijheid geeft voor zij dood zijn. Maar van andere snoeken gesproken, wat dunkt u van die twee Arminiaansche snoeken, die hier op Loevestein in den vischzak zitten?”

„Wat ik er van denk? Hoe bedoelt ge dat?” vroeg onze Sergeant-majoor, die wel wist, dat Thijs een echte Contra-Remonstrant en dus geen vriend van de Arminianen was.

„Wel, ik zou zoo denken, dat Loevestein een vrij zekere vischzak voor zulke snoeken is!”

„Dat geloof ik ook wel!”

„Ja, maar wat helpt een goede vischzak, als een kwaadwillige hand ze weer de vrijheid geeft!”

Burchoutsz. voelde, dat hij rood werd. Hij meende dat Thijs er achter gekomen was, dat hij, de Sergeant-majoor, niet zulk een groot Arminianen-vijand was, als waaraan men op Loevestein behoefte had, en eenigszins aarzelend

vroeg hij dan ook: „Wie zou zulk eene kwaadwillige hand hebben om dat te durven doen?”

Thijs keek voorzichtig naar alle kanten rond om te zien of men hem niet beluisterde en zeide toen: „Hebt gij vanmiddag ook dien foei-leelijken soldaat gezien, die bij de wacht was, die de gevangenen hier bracht?”

Ja, zeker! Ik ken hem wel ook! Hij noemt zich gewoonlijk „Dorus Molik!”

„Zoo, dat is een goede naam; want nog nooit heb ik eenen mensch gezien, zóó leelijk als die man. Als Vader zulk eenen molik op zijn erwtenveld zette, zouden zelfs de musschen en duiven er wel vandaan blijven.”

„Dat kan wel; hiervan hebt gij meer ervaring dan ik. Maar wat is er van dien „Dorus Molik?”

Thijs vertelde hierop aan Willem, wat hij, zonder het zelf te willen, gehoord had.

Burchoutsz. bleef een oogenblik in gedachten staan en was juist vanplan te zeggen, dat zoowel Luitenant Prowning als Dorus Molik veel te fel op de Arminianen gebeten waren om de kwaadwillige hand te zijn, die De Groot en Hogerbeets uit het sterke fort zouden doen ontsnappen, toen hij zich bedacht en vroeg: „Vertrouwt gij dan den Luitenant niet?”

Alweer keek Thijs voorzichtig in het rond en zeide toen kort af: „Neen, geen zier!”

„Hebt hij dan redenen hem te wantrouwen?”

„Ja! Ik heb gehoord, dat hij alleen op de Arminianen gebeten is, omdat de Lands-Advocaat zijnen Vader indertijd aan den dijk gezet heeft! Heer Gideon van den Boetzelaer had, meen ik, moeten zorgen als hij naar Frankrijk ging, eenen anderen plaatsvervanger aan te stellen.”

„Nu, mij dunkt, dat zijn haat jegens den Advocaat reden genoeg is om hem te vertrouwen in het bewaken van Arminianen!”

„Ja, aan den eenen kant heeft u gelijk, maar aan den

anderen kant niet. Hij is brandgierig en dient hem, die hem het best den zak vult. Ge kunt mij gelooven. Vader kent de heele familie en zegt, dat ze allen met hetzelfde sop overgoten zijn. Maar, kijk, kijk, u heeft aan! Sla op! Sla op!"

Op dit geroep van Thijs sloeg Burchoutsz. wat al te driftig op, en, hetzij er een groote visch aan den haak zat, of dat de haak in de biezen en waterplanten vastgeraakt was, de schok was te sterk, en het snoer brak, zoodat hij genoodzaakt was op te houden met visschen en naar het kasteel terug te keeren. Thijs droeg den vischzak en Willem, die achter hem kwam, zei, om bij de gracht aan het gesprek een einde te maken: „Zeg aan niemand, wat ge gehoord hebt! Ik zal vannacht wel eens voor luister-vink spelen!"

Thijs vond dat goed, en nadat hij de visch schoongemaakt en aan de kookvrouw van het slot gegeven had, begaf hij zich naar zijne barak en legde zich op de brits om tot vier uren te gaan slapen. Hij moest dan op wacht voor de hoofddeur van het kasteel.

De Sergeant-majoor evenwel, die des nachts te twaalf uren de ronde moest doen, ging op zijne kamer, nam papier en inkt en begon eenen brief te schrijven. Zijn doel was dezen ongemerkt aan Willem Van Velden te geven; want terwille van zijnen eigen naam, en ook terwille van De Groot, wiens lot hij alleen maar wat verzachten kon, had hij besloten Willem geheel, als vreemde, te behandelen, en alleen dan, als niemand hen zag, hem over een en ander aan te spreken.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

De Molik in zijne rol.

Zoo onder het schrijven vloog de tijd voorbij en opkijkend zag Willem, dat de zandlooper reeds half afgelooopen was en dat het dus half elf moest zijn.

Het was den heelen dag snikheet geweest, doch toen Willem naar zijn kamertje ging was de lucht nog helder. In een uurtje kan evenwel heel wat gebeuren en vooral bij zomerdag in den dampkring.

Groote, zware wolken verrezen aan den horizon en klommen steeds hooger, zoodat men, al zag men af en toe ook niet het lichtgeflinker in de lucht, nog geen weerprofeet behoefde te zijn om een naderend onweder te voorspellen.

Om nu de eerste te zijn, die bij het tuighuis was, borg onze vriend zijne papieren en zijn schrijfgereedschap en begaf zich naar het tuighuis, waar hij langs de zinken waterpijp naar boven klauterde en in de breede goot plaats nam.

Nog niet lang was hij daar of hij hoorde iemand naderen. Het was „Dorus Molik”.

Hij zette zich op den grond neer en begon geduldig te wachten.

De torenklok van Woudrichem, dat slechts een paar duizend schreden hemelsbreedte van Loevestein lag, sloeg op dat oogenblik elf uren.

Dorus rees op en scheen te kijken of hij niemand zag aankomen.

Er was evenwel niets te hooren en ook niets te zien.

Alleen kon men nu en dan de lucht en den heelen omtrek verlicht zien door de bliksemstralen, die laag in het oosten, de zwarte wolken doorkruisten.

„Zou hij niet komen?” bromde Dorus.

„Wie niet komen?“ vroeg een ander.

Dorus schrikte. Hij had niemand hooren aankomen en stond nu eensklaps voor den Luitenant, die wel zag, dat Dorus schrikte, en daarom lachend vroeg: „Wordt „Mooi-leelijkje“ op zijn ouden dag een beetje bang, hé?“

„Neen, Luitenant,“ gaf Dorus ten antwoord.

„Ik dacht het maar. Zeg nu maar kort en gauw wat ge te zeggen hebt, want te twaalf uren moet de Sergeant-majoor de ronde doen, en hij moet jou althans nergens anders kunnen vinden dan op de brits in de barak bij je makkers! Zeg op, welk geheim hebt ge mij mede te deelen?“

„Het is omdat u een oude kennis van me is,“ sprak Dorus en hield op met spreken.

„Nu verder! Waar zal die oude kennismaking op neerkomen?“ vroeg de Luitenant op eenen alles behalve vriendelijken toon.

„Anders zou ik mijn geheim liever bewaren; want ik loop gevaar er nadeel bij te hebben!“

„Nadeel? Zou Zijne Excellentie jou soms in rang verlagen? Lager dan gemeen soldaat kan het toch niet!“

Dorus beet op zijne lippen, doch hij bleef de nederige man en vervolgde: „Ik heb vrouw en kinderen, die....“

„Zeker nog leelijker zijn dan jij bent,“ viel Prowning hem spottend in de rede.

Maar Dorus zeide, alsof hij die hatelijke opmerking niet gehoord had: „ik heb vrouw en kinderen, die ik graag in Den Haag zou laten; want verhuizen kost bedstroo. En door mijn geheim u mede te deelen, loop ik gevaar hier te moeten blijven. Als gij dus beloven wilt dat ge aan niemand zult zeggen wie de zegsman van dat geheim is en....?“

„Dat belooft ik dadelijk.“

.... „en u geeft me tien dukaten voor de mogelijkheid, die er bestaat, dat het toch uitlekt en ik hier moet blijven, dan....“

„Tien opstoppers, ja, of tien uren op de pijnbank om de

tong los te maken," sprak de Luitenant vrij luid, en hij daar boven in de goot had grooten trek in eenen luiden lach uit te barsten.

.... „dan zal ik u mijn geheim mededeelen," vervolgde Dorus onverstoord.

„Voor niemendal uw geheim, of — pas op! We hebben hier op het fort nog uitmuntende, ouderwetsche foltertuingen, Mooi-leelijkje! Gij hebt nu maar te kiezen!"

„Ik verkies dan de pijnbank, Luitenant! Maar luister goed, ik zal dan meteen ook vertellen, u weet wel, van zekeren Jacob Prowning, die met zekeren Franschman...."

„Wilt gij den mond wel eens houden, kerel! Gij hebt er immers een rechtmatig aandeel van gehad?"

„Op tien dukaten na, en die zou ik nu willen hebben, ziet u! Ik kan ze zoo uitmuntend gebruiken," sprak Dorus vrij sarrend.

Luitenant Prowning stond een oogenblik in gedachten en zei toen: „Welnu, gij zult ze hebben! Morgen...."

„Ik vraag u wel vergeving, Luitenant! Mijn Vader was koopman en zei altijd: „geld bij den visch!"

„Vertrouwt ge mij dan niet?"

„Zeker, zeker! Maar morgen ochtend zullen wij vertrekken, en u kon dan wel eens geene gelegenheid hebben ze mij te geven, ziet u! Daarom acht ik het vóór alle dingen beter, dat u ze nu maar geeft!"

De Luitenant tastte in den buidel en gaf Dorus het geld.

„Morgen zal ik bij daglicht wel eens zien of het echte zijn," sprak Dorus en stak ze in den zak.

„Ik ben geen valsche munter, schoelje," zeide Luitenant Prowning bevend van nijd.

„Nu, nu, onder oude kameraads, die de vervalletjes samen gedeeld hebben, kijkt men zoo nauw niet. Maar luister nu naar mijn geheim. Over een dag of wat krijgt ge nog grooter huishouden. De vrouwen en kinderen van de gevangenen komen hier ook op het kasteel!"

„Hoe weet gij dat?”

„Wat gaat u dat aan hoe ik dat weet? Ik zeg het u, en eer het jaar eene week ouder is, zult gij zien, dat ik u geene verdichtsels op de mouw gespeld heb. De meid van Mevrouw De Groot komt ook al mee. Pas op, dat is eene heks!”

„Is dat uw geheim?”

„Neen, neen, er komt nog meer! Ge zult iederen dag voor elken gevangene vierentwintig stuivers krijgen voor onderhoud. Dat is wel niet veel; maar op den duur is er toch nog al wat mede te verdienen, als ge den pot zóó laat koken, dat de honden er zelfs den neus voor zouden optrekken. Dan zullen de vrouwen zelve hare mannen op eigen kosten onderhouden, en zoolang niemand dat weet, steekt gij elken dag achtenveertig stuivers in den zak! Wat belieft u? Zal de raad, dien ik u geef, u niet spoedig de tien dukaten dubbel en dwars vergoeden?”

„Als ik dien raad tenminste wil opvolgen! Maar hoe kunt gij nu denken, dat ge, door mij dit te zeggen, gevaar zoudt loopen niet op Loevestein te moeten blijven? Of hebt gij nog meer geheimen?”

„Ja, nog één!”

„En welk is dat?”

„Ja, ziet u, Luitenant, het gaat mij nu, als de kunstmakers op straat. Als deze hunne grootste kunst zullen gaan doen, moeten ze eerst nog eenen extra-penning hebben. Als u me nu nog vijf dukaten wil geven, dan zal ik het u mededeelen!”

„Zeg, ziet ge mij nu voor krankzinnig aan? Denkt gij, dat ik vijftien dukaten voor een stuk of drie lorrige geheimen geef? Scheer je weg, kerel!”

„Vijftien dukaten? De Luitenant vergist zich. Hij geeft er in het geheel maar vijf; want de tien, die ik in den zak heb, komen mij nog eerlijk toe van vroeger. Ja! ja, „Mooi-leelijkje” kan wel een weinig rekenen, al heeft hij er

van onzen Simon Stevin nooit les in gehad. Voor vijf dukaten deel ik u mijn geheim mede. En, let wel, als ik het u niet mededeel, dan loopt gij gevaar, dat op eenen of anderen dag de vogels gevlogen zijn. En dan weet ik niet zeker, of Luitenant Jacob Prowning, in het Staatsche leger, wel plaatsvervangend Kommandant van Loevestein blijven zou!"

"Gij bedoelt zeker, dat ik dien knecht Willem Van Velden, of Mevrouw De Groots meid bijzonder in het oog moet laten houden? Nu, dat is duidelijk!"

"Die knecht is een lobbies, die het buspoeder niet zou uitvinden, als het nog niet gevonden was. En die meid, al is ze ook nog zulk eene heks, daar kan men het ook wel mee klaar spelen. Neen, ik heb eenen anderen persoon, die niet te vertrouwen is, op het oog."

"Wien hebt ge dan op het oog?"

"Geef me vijf dukaten om morgen op uwe gezondheid te drinken, dan zeg ik het u, en anders blijf ik zoo stom, als de muur van dat oud en vervallen krot, dat men tuighuis belieft te noemen."

"Schrokkige kerel, voor geld zoudt ge, geloof ik, Vader en Moeder aan de galg praten!"

"Dat is alweer mijne zaak, Luitenant! Ik vraag u om vijf dukaten voor mijn ander geheim! En nu spoedig, doen ofte niet!"

"Hier, geldwolf, hier zijn er vijf! En nu als de wind je geheim; want anders worden we door den Sergeant-majoor verrast."

Dorus stak met een valsch lachje het geld in den buidel en zei: „Wacht u voor dien Sergeant-majoor Burchoutsz. Vroeger diende hij in de lijfwacht van Zijne Excellentie, Prince Maurits, maar ik wist, dat hij geene andere dan Arminiaansche vrienden heeft en nu heb ik zóó weten aan te leggen, dat hij van vendel verwisselen moest en hier kwam. Ik kon vooraf niet weten, dat hij op Loevestein nog slechter geplaatst zou zijn dan in Den Haag, hoewel ik er

altijd nog een klein voordeeltje voor vrouw en kinderen door heb."

„Maar wat weet gij dan zoo al van dien Sergeant-majoor?" vroeg de Luitenant.

Het antwoord, dat „Dorus Molik" hierop gaf was eene aaneenschakeling van een weinig waarheid met de grofste leugens en de laagste verzinsels, en hij die daar in de breede dakgoot alles verstond, had niet weinig moeite om niet te voorschijn te komen en den laaghartigen deugnet eens op gevoelige wijze de les te lezen.

Gelukkig misschien voor al de betrokken personen, maakte het snel opkomende onweder aan die samenkomst een einde, want onverwachts zette een felle bliksemstraal heel den omtrek in eenen schitterend witblauwen gloed, en volgde er een krakende donderslag, zoodat de luisteraar niet hooren kon wat de twee mannen bij het afscheid elkander zeiden. Hij zag alleen, dat de Luitenant Dorus eene hand gaf en zich schielijk verwijderde.

„Nu, even als vroeger, goede maatjes," zeide Dorus lachend en verwijderde zich onder eene hevige stortbui.

Burchoutsz. haastte zich zoo gauw mogelijk beneden te komen, en ging in zijnen mantel gedoken de ronde doen. Alles was in orde en weldra bevond hij zich op zijne kamer, die vlak onder die van De Groot lag, waar hij zich in een droog pak stak en spoedig een briefje schreef. Toen dat klaar was, trok hij het droge pak weer uit en het natte aan, deed het briefje in een spleetje van eenen langen stok, opende zijn raam en er zich doorbuigende, tikte hij met het einde van den stok tegen de in lood gezette ruitjes van De Groots venster.

De Groot, die zelden vast sliep, werd op dit geluid wakker en wekte Willem.

„Men tikt tegen het venster! Ga eens kijken wat het zijn kan," sprak De Groot.

Bij het licht van den bliksem zag Willem den stok en

het briefje. Hij deed het raam voorzichtig open, nam het briefje van den stok, en na het venster weer gesloten te hebben, kwam hij bij het bed van zijnen Meester.

„Kunt ge vuur maken, Willem?” vroeg De Groot.

„Nee, Mijnheer,” antwoordde deze. „Ik heb geen tonder en nog veel minder zwavelstokken.”

„Nu, dan moeten we wachten tot het dag is. Het spijt mij wel; want ik brand van nieuwsgierigheid te weten te komen, wie hier op Loevestein zich nog het lot van eenen Arminiaan aantrekt,” sprak De Groot, die het briefje onder zijnen borstrok verborg en weer trachtte te gaan slapen.

„Zulk een ontzettend zwaar onweder heb ik nog nooit bijgewoond,” zeide Burchoutsz. in zichzelf, terwijl hij nog eens naar buiten ging. „Het is soms of de heele lucht in brand staat!”

Zoo sprekende, waagde hij zich dwars door de buien heen naar de buitenpoort, om te zien of er geen brand in den omtrek was, en nauwelijks had hij dezen beklommen, of hij meende nu en dan zich iets te zien bewegen.

„De drommel haal me, als dat Dorus Molik niet is,” bromde de Sergeant-majoor. „Wat moet die schuimer hier doen? Heeft hij nog meer vriendjes? Daarvan moet ik het mijne hebben!”

Hij liet zich zakken achter den trans om zoo bij het bliksemlicht hem niet in het oog te vallen.

Dorus beklom de poort ook en keek in het rond.

„Eene schoone gelegenheid hier,” zei hij half fluisterend. „Als de een mij te weinig betaalt, is het licht met den anderen te probeeren. Of . . . zou het mes ook van beide kanten te gelijk kunnen snijden?”

Burchoutsz. spitste de ooren om geen woord van die alleenspraak te missen.

Na eens goed rondgekeken te hebben begon Dorus verder in zichzelf te redeneeren.

„Van hier naar Woerkum,” — hij bedoelde Woudrichem, —

„zal al niet veel meer dan tweeduizend pas bedragen. Het is vast en stellig minder. Naar Gorkum is het verder. Dat zal wel vijfduizend pas zijn. Misschien iets minder. Maar met eene flinke schuit en eenen bezeilden wind is men er gauw. Jongens, jongens, Dorusje, dat zou je geene wind-eieren leggen. Den Luitenant zeggen: „de Arminiaan is naar Woerkum gevluht, en De Groot vertellen: „vlucht naar Gorkum!” Dat zou wat in het zakje geven vanwege den Luitenant; dat gaf eene volle beurs van den Arminiaan, wiens vrouw een aardig potpenningke heeft, en dan, als hij te Gorkum was en ik de duiten beet had, gaan schreeuwen: „De Groot is ontvlucht! Hier, valsche Arminiaan!” dat gaf dan nog wat in het zakje vanwege de Heeren Staten. Dorus, Dorus, dat zou een mes met twee kanten zijn!”

De ellendige kerel, die iedereen wilde dienen en zichzelf het meest, zweeg eenige oogenblikken en wreef zich vergenoegd de handen. Het was dan ook een keurig en voordelig plannetje, dat hij daar maakte.

„Maar vandaag nog niet, overmorgen nog niet, van het jaar nog niet. Ons veugelken moet eerst wat hok- en zaadvast zijn, zoodat men weinig meer aan hem denkt, en hij zelf en heel zijne mooie familie gelooft, dat hij nooit meer vrij komt. En wie zal mij dan helpen? Willem of Elsje? Dat is van later zorg! Ik ga naar de barak, men zou niet kunnen weten! Stom, wat een weer toch! Zulk een nachtje, wel, dan zie ik kans een heel leger te laten ontvluchten! Maar hij, die vrome Burchoutsz., hij moet eerst de laan uit. Bij dien inhaligen Prowning heb ik mijne stekjes al gestoken, en, dat weet ik zeker, dat ze allemaal groeien zullen en mooie bloemkens zullen dragen! Maar de zaadjes, Heer Prowning, zijn alweer voor mij. Eer dat ge goed en wel een potje hebt, weet heel de familie van dien Arminiaan, van Van Reigersbergen en van Hogerbeets, hoe Schraalhans daar op Loevestein keukenmeester is. Ik weet

immers alles in de puntjes, en als ze gaan onderzoeken, dan zullen ze zien, dat ik waarheid gesproken heb. Dat geeft weer wat. Ha-ha, Dorus, wie leelijk is moet slim zijn om door de wereld te komen!"

Na dit gezegd te hebben verwijderde hij zich.

Willem, die alles met afschuw gehoord had, stond mede op, en begunstigd door den donkeren nacht, waarin de plasregen bij stroomen neerviel, en hooren en zien letterlijk verging, maakte hij een klein omweegje, waardoor het scheen, dat hij Dorus dicht bij het wachthuis tegenkwam.

„Wie daar?" vroeg nu onze Sergeant-majoor.

„Goed vriend, Meneer Burchoutsz.! Ik ben een van de wacht, die de Arminianen hierheen heeft gebracht!"

„En wat loopt ge hier zoo laat rond te schuimen? Gij moet in de barak zijn!"

„Dat moet ik ook, Meneer Burchoutsz.! Maar in die barak is het zoo smoorheet met al die menschen. Ik kon het er vanwege de warmte en de bedompte lucht niet uithouden. Ik was dol van de hoofdpijn! Daarom ben ik er even uitgelopen! Dat mag ik toch wel?"

„Wel zeker, dat mag gerust! En heeft de regen u wat opgefrischt, ja?"

„Ja, Meneer Burchoutsz., wel wat; maar toch niet geheel! Doch nu zal ik maar naar binnen gaan, want ik ben druipnat en op Loevestein ziek worden, zou ik liever niet. Ik verlang weer te hard naar wijfke en kinderkens. Morgen vertrekken we weer! Niets te zeggen in Den Haag soms? Zal ik even bij Sinjeur Meerman in den lakenwinkel op de Hoogstraat aanloopen, en daar uwe groeten brengen?"

„Dank-je! Maar ja, het is goed! Zeg hem maar eens, dat ik mij hier op dat kraalennest hard verveel, en niets vuriger verlang dan weer in Den Haag te zijn!"

„Met alle genoegen, Meneer Burchoutsz.! Wel te rusten!" zeide Dorus en trad in de barak.

„Domme lummel, die hij is," bromde hij. „Men kan hem

alles wijsmaken. Nu, als die aan het uitvinden wil gaan, dan mag hij ook wel eens eerst verbakken worden!"

Hierop legde Dorus zich, zoo nat als hij was, op de brits en sliep weldra in.

Ook onze Sergeant-majoor zocht zijne kamer op, en begaf zich, na eerst weer droog ondergoed aangetrokken te hebben, te bed, en hij zeide in zichzelf: „Het beste zal zijn dien vlegel in het oog te houden en er tegen niemand iets van te zeggen. Aan mij zal het niet haperen, als zijn driekantig mes hem zelf wondt!"

Kort daarop vertelde eene geregelde ademhaling, dat ook Willem Burchoutsz. sliep.

Op hetzelfde oogenblik, de schemering van den zomermorgen brak al door, stond De Groot op, ging naar zijn raam en het briefje nemende, las hij zoo goed hem dit mogelijk was, het adres, en toen hij het ontcijferd had, zag hij, dat er op stond: „Aan den eerzamen Willem Van Velden."

„Alzoo niet voor mij," fluisterde De Groot. „Wie zou zich ook om den armen Arminiaan, die vrouw, kinderen, vader of broeder niet eens bij zich hebben mag, bekommeren?"

Hij liep een paar keeren de kamer op en neer en zeide toen, weer voor het venster stil blijvende staan: „Wie zou er gelijk hebben? Festus, die zei: „Gij raest Paule: de groote geleertheit brengt u tot rasernye!" of Paulus, die antwoordde: „Ick rase niet, machtigste Feste, maer ick spreke woorden van waerheyt, ende van een gesont verstant." Ik heb, eilaci, thans al den tijd mij hierop te bezinnen! Als het maar blijken mag, dat ik in waarheid, als een Paulus, woorden van waarheid en een gezond verstand gesproken heb, en gedaan heb, wat tot voordeel van de Vereenigde Nederlanden strekken kan!"

„Is u al op, Mijnheer?" vroeg Willem, die althans voorlopig met zijnen Meester hetzelfde vertrek deelen moest.

„Ja, Willem! En hier, dat briefken dat ons vannacht bezorgd werd, is niet voor mij; maar voor u!"

„Voor mij?” zeide Willem, wijs genoeg, met gedempte stem om niet door den eenen of anderen luisteraar verstaan te worden.

Hij sprong ten bedde uit en het briefje aannemend, vervolgde hij zijn bijna onverstaanbaar gemompel: „Voor mij? Dan is het van mijnen vriend Willem Burchoutsz., die hier op het kasteel bij de bezetting als Sergeant-majoor dient.”

„Is dat dezelfde jonge man, die ons gisteren aan het veer ontving en wel stug, maar toch zeer beleefd was?”

„Dezelfde, Mijnheer! Hij is een Delftenaar en heeft van Uwe Edelheid eens twee draaien om de ooren gehad!”

„Van mij, Willem?”

„Ja, Mijnheer! Dat geschiedde in de Januari-maand van het jaar onzes Heeren 1609. Wij speelden toen „De booze weerwolf,” en hij, die toen „weerwolf” was, liep Uwe Edelheld tegen het lijf!”

„Is die jongen nu hier? Nu, dan zullen die twee klappen mij wel ruimschoots teruggegeven worden! Lees maar eens wat hij schrijft!”

Willem opende het briefken en las:

„Zeer waarde Willem!

Zeg aan Mijnheere De Groot, dat over een paar dagen zijne vrouw en kinderen denklijk zullen komen. De Heeren hebben goedgevonden, of zullen goedvinden, dat weet ik niet, haar verlof te geven op Loevestein te komen. Mevrouw Hogerbeets komt ook. De Heeren zullen een dagelijksch tractement van achtentwintig stuivers hebben om er van te leven. Ik zal zien, dat ik de heele instructie krijg, die den Luitenant van het fort gegeven wordt. Neem u in acht voor dien Luitenant en vertrouw hem niet. Zijne vrouw is beter te vertrouwen. Om uwen Heer zooveel mogelijk genoegten te kunnen doen, zal het beter zijn, dat we ons in het eerst houden, alsof we elkander niet kennen.

Zoo ik u wat te zeggen of te schrijven heb, zal ik u

over dag driemaal een onaangenaam woord zeggen. Des avonds om elf uren kunt ge dan weer een briefken wachten. Misschien dat ik dan ook wel een middel verzin om dat gemakkelijker te bezorgen. Meer kan en meer mag ik niet doen! Ik dien Zijne Excellentie en heb mijnen eed gedaan. Reken er dus niet op, dat ik u of Mijnheere De Groot in het uitvoeren van andere plannen ooit zal helpen. Integendeel, ik zal en moet mijne oogen en ooren den kost geven, dat er niets gebeuren kan, dat tegen het plan van Hunne Edelmogenden is. Hebt gij dat begrepen? Doe mijne gebiedenis (groeten) aan Mijnheere De Groot, en zeg hem, dat ik voor mijzelfen, de twee klappen, die ik eens van hem ontving, toen ik hem in mijne betrekking van „weerwolf” tegen het lijf liep, maar op de rekening geschreven heb, die hij, met gevangene op Loevestein te zijn, betaalt. Mocht hij eenmaal, waaraan ik niet twijfel, verlof bekomen dit kasteel te verlaten, dan zal ik er mij over verheugen. Maar tot zóó lang zal ik hem als gevangene, maar ook als mensch beschouwen! Dat gij de gevangenis met uwen Meester deelt, dat staat u schoon, Willem! Weet gij wel dat wij als jongens u altijd „Advocaat” noemden? Ge hebt een vlug hoofd, Willem, en uw Meester heeft veel ledigen tijd! Laat Loevestein voor u nu eens de Hoogeschool zijn, waaraan gij studeert. Nu, tot later!

Dijn WILLEM BURCHOUTSZ.

Willem had het briefken stil voor zichzelf gelezen, en daar hij wel zag, dat zijn Meester brandend nieuwsgierig was om te weten, wat er zoo al in stond, gaf hij het hem over, en zei: „Hier, Mijnheer, lees u ook maar! Gij moogt alles weten!”

De Groot las het en ge kunt begrijpen, dat de tijding, dat zijne vrouw en kinderen ook op Loevestein kwamen, hem ongemeen verheugde. Dat tractement van achtentwintig stuivers per dag beviel hem evenwel niet, doch wel vond

hij, dat Burchoutsz. een rechtschapen en nobel man was, die niet anders handelen mocht dan hij deed, wilde hij zijnen eed niet schenden.

„Die Burchoutsz.,” zeide hij tot Willem, „is een man van karakter en als mijne Rechters gedacht hadden als hij, dan zat ik hier niet als een verlaten staatsgevangene. Maar wat het slot van zijn briefje betreft, nu, hoor eens, aan mij zal het niet liggen, Willem, als Loevestein voor u geene hoogeschool wordt. Als gij wilt, ik wil graag. Het zal mij afleiding bezorgen.”

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Een treurig kamerleven.

De kamer, of liever de groote zaal, die aan De Groot gegeven was om deze gedurende zijne gevangenis-schap te bewonen, was op de eerste verdieping van het slot en had twee ramen. Het eene stond aan de noordwest-zijde, en het andere aan de noordoost-zijde. Het raam aan den noordwest-kant zag uit op de rivier en eenigszins op Gorkum. Dat raam had eene hoogte van twee en eene breedte van één Meter. De zaal zelve lag tien Meter boven den beganen grond en was negen Meter lang, ruim acht en een halven Meter breed en iets meer dan vijf Meter hoog. De vloer, die gemaakt was van vijf duims dikke, greinen planken, rustte op negen zware balken. Zooals ge ziet, was er aan ontsnappen wel veel denken, maar weinig kans dat het gelukte. daar ook de ramen van zwaar traliewerk voorzien waren. ¹⁾ In het

¹⁾ Naast de kamer van die van De Groot was nog eene andere, die veel kleiner was, doch niet minder stevig en zeker. Dit vertrek diende in 1692 eenen zekeren Halewijn, van Dordrecht, tot gevangenis. Hij was Burgemeester

geheel moest men door dertien deuren om buiten in de vrije lucht te kunnen komen. Voor het raam aan de noord-oost-zijde had De Groot zijne schrijftafel staan, en bij die schrijftafel bevonden zich een paar boekenkasten. Naast de schrijftafel stond eene kist half vol met boeken.

Die kist was niet van De Groot, maar van eenen zijner vrienden.

Het was onzen geleerden en ijverigen man onmogelijk het studeeren te laten, en om dat goed te kunnen doen, had hij aan de Staten-Generaal verlof gevraagd, nu en dan wat boeken te mogen ontvangen van zijnen vriend Vossius en Erpenius of Van Erp. Deze Erpenius had eene zuster, Johanna genaamd, en deze was gehuwd met zekerén Abraham Daatselaar, eenen koopman in ellewaren te Gorkum.

Bij dien Daatselaar was, voor zoover het de familie De Groot betrof, het bestelhuis voor Loevestein. Wat de familie had te verzenden, werd daar heen gebracht, en wat de familie had te ontvangen, werd daar afgegeven.

Dit was voor de arme gevangenen, die door Prowning zeer hard, ja, zelfs lomp en onbeschoft behandeld werden, een groot gemak, zoodat het ons niet verwondert, dat er tusschen die twee familiën eene nauwe vriendschapsbetrekking ontstond.

dier stad en werd beschuldigd, in het geheim voor den vrede met Frankrijk gewerkt te hebben. Na vier jaar gevangen gezeten te hebben, wist hij te ontsnappen. Hij deed dit op de volgende wijze. Met het grootste geduld had hij in den vloer zijner kamer een gat weten te snijden en toen dit klaar was, sneed hij zijne deken aan reepen, en liet zich door dat gat aan die reepen afzakken in de kerk, die zich onder zijn vertrek bevond. Uit een kerkraam sprong hij in de gracht en wist zich zóó spoedig uit de voeten te maken, dat men hem niet vinden kon. Hij vluchtte naar de West-Indiën en overleed daar. Anderen zeggen dat hij een net gebreid had en hiermede liet afzakken.

In deze kamer zat ook Hogerbeets gevangen, en toen deze na het overlijden zijner vrouw, zich nog meer verlaten gevoelde, vroeg hij vergunning de deur tusschen zijne en De Groots kamer te mogen laten openen. Het werd hem echter geweigerd.

Nu we dit alles weten, treden we op Dinsdag, den negentienden October van het jaar 1620 de kamer van De Groot binnen.

Er zijn op het oogenblik slechts twee personen in het groote vertrek, waarin het uit gebrek aan versche lucht, omdat de ramen niet geopend kunnen of mogen worden, erg bedompt en vunzig is.

De eerste persoon, die ons in het oog valt, is Willem Van Velden, die aan eene tafel, die midden voor het raam staat, Latijnsche en Grieksche thema's zit te maken. Dat ze niet gemakkelijk zijn, kunnen wij wel aan hem zien, want hij zit met de linkerhand onder het hoofd en bijt op de pen, die hij met de rechterhand vasthoudt.

„Ge moet eens eenen nieuwen slag aan mijn zweepje maken, Willem,” zoo klinkt eene stem uit den hoek, die uit gebrek aan licht en door de groote boekenkast, zoo tamelijk donker is.

„Ja, Mijnheer, ik zal het doen,” antwoordt Willem en gaat voort met op de pen te bijten.

Rrrrt, daar vliegt wat over den vloer.

Wat zou het zijn?

Raadt eens even!

Het is een groote drijftol, die rommelend op de planken staat te draaien, en om hem aan den gang te houden zien we een zesendertigjarig man er met een zweepje achter loopen. Met heel veel overleg weet hij den tol zoo te slaan, dat deze niet tusschen de reten van de planken komt, en als hij slaat, kan men zien, dat hij zijn best doet, goed en ferm te raken. Ware de tol niet bijzonder zwaar, dan zou hij zeker wel eens door de ruiten gevlogen zijn.

Weet gij wie die man is?

Ge kunt het wel al half gissen, daar Willem hem als „Mijnheer” aanspreekt.

Het is onze Hugo De Groot, die, als hij vrij man was, den tol wel voor zijne kinderen zou overlaten; maar die

nu, om toch eenige beweging te hebben en zijne gezondheid, die er in dit bedompte en vunzige vertrek niet beter op geworden is, niet geheel en al te verliezen, zijne toevlucht tot dit spel genomen heeft.

Want van even buiten te mogen komen is geene sprake.

De Sergeant-majoor Burchoutsz. had eens voorgesteld om de gevangenen een paar keeren per dag, doch steeds onder streng toezicht, zich flink in de buitenlucht te laten bewegen. Er was immers ruimte genoeg en aan ontvluchten viel niet te denken, want het slot lag rondom in het water en overal werd scherpe wacht gehouden.

Luitenant Prowning, gedachtig aan den raad, dien Dorus Molik hem gegeven had, vond in dit voorstel wat waarnaar hij reeds lang gezocht had. Hij wilde dien Burchoutsz. door eenen anderen Sergeant-majoor vervangen zien, doch Willem deed zóó uitstekend zijnen dienst, dat de Luitenant niets vinden kon om de Regeering duidelijk te maken, dat ze wijs en verstandig doen zou, zoo zij dien Burchoutsz. door eenen anderen Sergeant-majoor liet vervangen. Nu had Prowning echter wat. Willems voorstel was in het belang der gevangenen en wie in hen belangstelde moest, dat kon immers niet anders, zelf een Arminiaan zijn.

Ja, dat kon wèl anders, Willem bewees dat, maar de Regeering was op dit punt zóó gemakkelijk te overtuigen, dat zij Prowning groot gelijk gaf, hem om zijne trouw aan het Vaderland prees en Willem Burchoutsz. van Loevestein terugriep om zijne betrekking op het slot aan eenen anderen Sergeant-majoor over te geven.

Dat dit Willem Van Velden en de heele familie De Groot zeer speet, spreekt vanzelf, temeer omdat het kamerleven zeer ongunstig werkte op de gezondheid van De Groot.

Nu we dit weten mogen we ons verhaal weer vervolgen.

Eenklaps hield De Groot op en Willem, die nu al heel de pen doorgebeten had, lachend aanzien, vroeg hij: „Vlot het vandaag met onzen student niet al te best?”

„Neen, Mijnheer! Het gaat slecht, zeer slecht,” was het antwoord, dat door eenen zucht gevolgd werd:

„Laat hooren waarmede gij omhoog zit,” sprak De Groot. Willem nam zijn boek op en las: „Mortuo leoni etiam lepores insultant.”

„Nu, dat is toch zoo moeilijk niet, dunkt mij. Gij hebt wel eens harder noten te kraken gekregen!”

„Ja, Mijnheer, dat weet ik wel! Maar ziet u, ik kan dat wel vertalen, edoch....”

„Wat zoudt ge er dan van maken?”

„Ik meen dit: „Als de leeuw dood is, durft een haas hem wel aanvallen!”

„Ik heb er niets tegen. Heb ik het wel, dan maakte onze dichter Jacob Cats ervan

„Een Haes bespringt oock wel een Leeuw,
Indien hij geeft sijn lesten schreeuw.”

„Jacob Cats, zegt u? Ik wist niet dat deze dichtwerken had uitgegeven!”

„Ik zeg ook niet, dat hij dichtwerken heeft uitgegeven; maar ik heb hem wel eens te Middelburg ontmoet, als ik in Ter Vere bij de familie van mijne vrouw te gast was. Hij is een zeer gezellig man en kan aardige rijmpjes knutselen. Maar, ter zake. Wat bedoeldet gij daar straks met dat edoch?”

„Och, wat zal ik u daarvan zeggen? Zie hier, Mijnheer!”

Willem reikte De Groot het papier toe waarop hij de thema's had gemaakt, en terwijl De Groot dat las, fronste hij eensklaps de wenkbrauwen en zeide: „Maar, Willem! Hoe komt gij er toe te schrijven: Als de leeuw dood is, durft Prowning hem wel aanvallen?”

„Omdat ik haast zeggen zou: Dat is een tekst, die van toepassing is op onzen tiran!”

„Stil, Willem! Niet te hard, bid ik u. De muren hebben soms ooren,” sprak De Groot en scheurde hierop het vel

papier in snippers, doch zorgde, dat hij het woordje „Prowning” in de hand hield. Dat stukje papier werd nu in zulke vezeltjes verscheurd, dat men ze met geene mogelijkheid uit den snipperbak meer bij elkaër zoeken kon.

Willem zag bedaard toe, dat De Groot zijn werk verscheurde en zeide: „Ik zou wel eens willen weten, wie er op den duur al die tergingen van dien aap van eenen kerel uitstaan kan?”

„Is er dan weer wat gebeurd, Willem?”

„Och, Mijnheer, er gebeurt elken dag wat, dat ons ergert, al zeggen wij het u niet! Heeft u vanmorgen onder uw raam niet hooren timmeren?”

„Ik heb er geen acht op gegeven! Wat heeft men dan gedaan?”

„Wel, hij heeft daar een venster laten dicht spijkeren, omdat een der werklieden vanmorgen met Elsje sprak!”

„De man is zeer voorzichtig, Willem!”

„Ja, Meneer, eene mooie voorzichtigheid! Het is niets anders dan valsheid en begeerte om bij de Regeering een wit voetje te verkrijgen. En noemt u dat ook voorzichtigheid, als hij iederen soldaat en allen, die op het kasteel in betrekking staan, verbiedt, een onzer zelfs maar „goeden dag” te zeggen, of antwoord te geven op onze vraag hoe laat het is?”

„Dat is ongetwijfeld voorzichtigheid, Willem? Of zoudt gij, als de soldaten of anderen u te woord mochten staan, met hen geene afspraak kunnen maken?”

„Goed, Mijnheer, laat dat dan zelfs voorzichtigheid zijn! Maar weet ge, wat hij onlangs gedaan heeft? Hij heeft onze goede Mevrouw gezegd, dat zij voor het huisgezin geene spijzen door anderen mag laten koopen. En toen Mevrouw zei: „Meneer Prowning, u gaat uw last te buiten,” sprak hij met een valsch lachje: „O, Mejuffer, als ik dien last nog niet heb, dan zal ik wel maken, dat ik hem

krijg!" Dat zei de tiran, de Tiberius, de Nero, de Alva, en ik had moeite mij in te houden, want mijne vuist danste al van ongeduld om hem al de tanden uit den mond te slaan! En wat doet hij met Mevrouw Hogerbeets? De ziel ligt op haar uiterste, en hoewel Dokter Benschop alle moeite gedaan heeft om haar frissche buitenlucht te doen genieten, en haar voor eenigen tijd tot herstel van gezondheid buiten het kasteel te laten gaan, de dwingeland bleef weigeren. Nog pas heeft hij eenen jonkman, die eene boodschap voor Elsje verricht had, gestraft met hem altijd buiten het slot te doen waken. En hoe te denken over het luttele toezicht, dat hij houdt over de soldaten, die alle goederen voor de gevangenen bestemd niet alleen onderzoeken, maar bovendien stelen? Is er niet onlangs op een okshoofd wijn van negentig stoop maar even veertig stoop vermist? Zooals het met den wijn gaat, gaat het met alles, en als Mevrouw of Elsje zich hierover eens beklaagt bij Joffer Prowning, die de eenige eerlijke ziel van al onze bewakers is, dan weet deze niet anders te zeggen, dan: „De soldaten en hunne vrouwen steken overal de hand in, want zij zeggen: „het is Arminiaansch goed." Zij denken, dat zij het op vrijbuit halen." Wanneer Mevrouw haar vraagt of Joffer Prowning er toch niets aan doen kan, dat zelfs hare kinderen geene schimpliedekens op de gevangenen zingen, dan haalt Joffer Prowning de schouders op en zegt: „Och, Jacob, lacht er om, als ze dat doen. Wat helpt nu het verbieden van de Moeder, als de Vader het aanmoedigt?" Wij hebben hier geen leven, Meneer! Dat is geene voorzichtigheid van Jacob Prowning meer, dat is plagen, kwellen, sarren, martelen, pijnigen, treiteren! Hoor, Mijnheer, daar begint het weer!"

Wat Willem bedoelde was het zingen van een schimpliedeken, nu niet door de kinderen van Jacob Prowning, maar door eenige soldaten der bezetting, en de voorzanger, die er telkens nieuwe bedacht, scheen alweer eene proeve

dat het meer dan schande was, dat eene liederlijke bende brooddonken soldaten door hunne gemeene liedekens het stervensuur eener drieënzestigjarige vrouw verzwaarden.

„Och, loop, Dokter, met uw geteem! Ge zult zóó lang met allerlei verzoeken aankomen, tot ik u den toegang tot de gevangenen geheel ontzeg,” sprak Prowning en was niet te bewegen, bevel te geven het gezang te staken.

Aan die sponde stond ook een zestigjarig man, de echtgenoot van de stervende vrouw, gebogen onder zijn zwaar kruis en met rood geweende oogen.

Dat was Hogerbeets.

Medelijdend zag hij zijne zes kinderen aan, die den laatsten blik der oogen van hunne goede Moeder wilden opvangen.

„Een Armienjaen
Moet van de baen,
Hij moet ter galghe gaen.”

klonk daar buiten.

Mevrouw Hogerbeets hoorde het niet meer. De trouwe Echtgenoot en Moeder was uit haar lijden.

„Zeg, Els,” zeide de meid van Mevrouw Hogerbeets, „zeg, Els, ons waken is uit, hoor!”

„Ja? Dat is gelukkig! Heeft de Kommandeur dan eindelijk toegestaan dat mijne Mevrouw en ik om beurten ook zullen waken? Dat laat ik haar weten.”

Elsje wilde zich verwijderen, doch de andere riep haar terug en zei: „Neen, zóó meen ik het niet! Mijne goede Mevrouw heeft daar zoo even het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. Het is akelig om te zien welk een weet Mijnheer en de kinderen ervan hebben. Een mensch moet maar ongelukkig zijn.”

De dienstmaagd ging weenende heen en liet Elsje staan.

„Ik zal het nog maar niet aan mijne lieve Mevrouw laten weten,” sprak Elsje in zichzelf. „De ziel zelve is ziek en mag nu thuis bij hare bloedverwanten wel wat tot rust komen. Ik zal

het Willem zeggen, en die kan het dan aan Mijnheer vertellen!"¹⁾

Elsje deed dat des avonds vóór ze op het punt stond ook van Loevestein te gaan om hare Mevrouw buiten de gevangenis de behulpzame hand te bieden.

„Ik wilde wel," zei Willem, „dat ge maar terug kwaamt, Elsje! Geloofst ge dat wel?"

„Een mooie wensch! Het is me hier ook een prettig, een heerlijk leventje, alsjeblijf," sprak Elsje spijtig.

„Nu, kom dan niet terug en maak dan maar dat Mijnheer ook van Loevestein mag! Dat vind ik ook beter," hernam Willem en beproefde hierbij te lachen.

„Ja, dat kunt ge begrijpen! Eene dienstmeid kan nog al wat doen ook! Neen, man, Meneer zit hier en hij blijft hier!"

„Welnu, dan komt Mevrouw ook terug! En als Mevrouw terugkomt, dan is Elsje er bij!"

„Pas op, als het waar is! Denkt gij dan, dat ik mijn heele jonge leven hier op dat akelige kasteel verslijten wil? Neen, man! Wel wát dwaas, maar zóó dwaas niet."

„Ja, Elsje! Wat gij daar zegt dat meent gij niet! Wij zien u terug! Maar zeg, wilt ge in Den Haag niet eens bij mijnen vriend Dirk Meerman aanloopen en hem mijne groete doen. Hij heeft eenen lakenwinkel in de Hoogstraat. En

¹⁾ Eenige dagen vóór het overlijden van Mevrouw Hogerbeets had Mevrouw De Groot, nadat de familie van haren man een verzoekschrift ingediend had, van Hunne HoogMogenden verlof bekomen met hare kinderen Loevestein te verlaten. Er werd evenwel bijgevoegd dat zij, zoo ze weer naar haren man in de gevangenis wilde terugkeeren, weer eerst verlof aan Hunne HoogMogenden vragen moest. De oorzaak van dat vertrek van Loevestein was, dat zij in Den Haag bij de Heeren zelve wilde gaan vragen of de Kommandeur wat menschelijker mocht te werk gaan, en om verlof te bekomen, wanneer ze te Gorkum boodschappen had te doen, zelve daar heen te gaan. Ze werd evenwel met een kluitje in het riet gestuurd, en al hare pogingen hadden alleen het gevolg, dat Prowning heel beleefdelyk verzocht werd wat beleefder te zijn tegen de vrouwen van de gevangenen. Ten laatste evenwel, misschien wel om van die lastige vraagster af te komen, kreeg ze verlof om eenmaal per week naar Gorkum te gaan. Wilde zij zelve niet, dan kon ze den knecht of de meid sturen.

vraag hem dan meteen of hij niet weet waar onze goede Willem Burchoutsz. gestoven of gevlogen is!"

„Zoo, en zal ik hem dan ook zeggen, dat ge denkelijk binnen kort de bruidegom wordt?"

„Als hier op Loevestein maar een Dominé was, dan ja!"

„Zoo! Met Trina, de Zoetelaarster, zeker?"

„Neen!"

„Dat durft nog neen te zeggen, hoewel ik vanmorgen met eigen oogen gezien heb, dat gij met haar stondt te lachen!"

„Ja, Els, jaloersche oogen zien alles! Ik heb met Trina staan lachen, dat is zoo. Maar het was toevallig over haren man, die uit visschen was geweest en van onder tot boven bemodderd en zonder visch thuis kwam. Trina is getrouwd' Els! Ik bedoel dus eene andere."

„Nu, met wie zoudt gij dan trouwen, als er een Dominé op het slot was!"

„Met Elsje Van Houwingen, Els!"

„Malle boekworm," riep Elsje rood wordend, „nu kom ik zeker niet terug!"

„We zullen zien," sprak Willem en ging, na haar goede reis gewenscht te hebben, heen met de bedoeling zijnen goeden Meester voor te stellen om een spelletje op het verkeerbord of met de damschijven te doen. De Groot deed dit wel niet graag en noemde het leven te kostbaar om zoogenaamde verveling door spel te verdrijven, maar Willem, die niet zulk eenen studie-geest had en vaak niet wist, wat hij doen moest, had graag een verzetje. Als Mevrouw De Groot en de kinderen op Loevestein waren, zocht Willem zijn verzet met de kinderen, doch nu dezen er niet waren liep hij zich dikwijls te vervelen en trachtte dan zichzelf diets te maken, dat het voor zijnen Meester zoo goed was, als hij zijnen geest eens met een onschuldig spel verzette. In de hoop dus eens eenige oogenblikken te kunnen spelen, trad hij de gang in naar de groote gevangen-kamer.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

„Zij past, Hugo!”

Eer hij binnengetreden was, hoorde hij reeds, dat zijn Meester op het oogenblik bezoek had. Wie het was, behoefde Willem niet te vragen, want hij kende al te goed die luide, grove en ruwe stem, die zich boven alles uit liet hooren.

Ware hij nog te Rotterdam of in Den Haag in betrekking geweest, dan zou hij zich wel gewacht hebben, om zoo maar zonder kloppen binnen te treden. Hier was het echter heel wat anders, want Willem wist, als de Luitenant daar binnen was, dat zijn Meester dan niets te hooren kreeg dan onbeschofte en beleedigde woorden.

Hij trad dus onbeschoemd binnen, en het eerste, wat hij hoorde was: „Hoor eens, man, je mag nou zeggen, wat je wilt, maar als jij mij op de mouw wilt spelden, dat je Zijne Excellentie Prince Maurits geen kwaad hart toedraagt, dan zeg ik je vlak in je facie: dat is een smoesje. Ik ken mijn volkje wel, hoor, en ik weet wel welk vleesch ik in de kuip heb.”

Zulk eene taal had Willem hem nog nooit hooren voeren. Hoe hatelijk, hoe onbeschoft! Woedend van kwaadheid trad hij op zijnen Meester toe, doch hij hield zich in, en om den Luitenant te toonen, hoe men eenen man als De Groot aanspreken moest, zeide hij zoo beleefd mogelijk: „Belieft Uwe Edelheid, dat ik mij verwijdere zoo lang de Luitenant met Uwe Edelheid in gesprek is?”

De Groot zag zijnen trouwen knecht aan en begreep hem. „Och, Willem,” zei hij, „houdt toch op met mij Uwe Edelheid te noemen! Gij hoort het, dat de Heer Luitenant zelf zijne gevangenen eenvoudig met man, jij en jou toespreekt! Doe ook zoo, Willem!”

„Dat nooit, Uwe Edelheid! Ik heb mij niet te richten naar iemand anders. Wie zoo lomp is om Uwe Edelheid bijvoorbeeld „schavuit” te noemen, moet het zelf weten. Voor mij, voor Willem Van Velden, blijft Mr. Hugo De Groot immer en altijd, Uwe Edelheid!” sprak de trouwe knecht met vuur.

„Ei, ei, wat heeft me die vink in de kevie leeren slaan,” sprak Prowning, van nijd tot achter de ooren rood wordend, op venijnigen toon. „Maar als jouw meester het jou niet gebiedt hier vandaan te gaan, dan gebied ik het jou! Begrepen? Terstond! Ingerukt, marsch!”

Willem bleef staan.

„Nou, hoor je niet, lummel? Moet ik je soms ook uit het vertrek smijten?”

„Sakkerloot, Heer Luitenant, dat zou ik u niet aanraden! Ik ben geen gevangene en niet ziek ook. Het zou altijd nog te bezien staan wie er het eerst uit was, u of ik,” sprak Willem, de armen bedaard over de borst kruisend en den Luitenant uittartend aanzien.

Prowning sprong vol gramschap op, en de hand op het gevest van zijnen degen leggend, brulde hij: „Ga je nou, lompe vlegel, ja ofte neen?”

Willem op het oogenblik niets anders in zijne nabijheid ziende, greep eene ijzeren blaaspijp, en deze van den spijker nemende, wendde hij zich tot De Groot en vroeg: „Wat beveelt Uwe Edelheid? Zal ik blijven of heengaan?”

„Duid het mij niet ten kwade, dat ik u beleefdelijk opheldering vraag, Heer Luitenant! Wie heeft in dit vertrek over mijnen knecht te bevelen, u of ik?”

„Ik heb te bevelen over jou en over jouw knecht!” barstte Prowning uit.

„Ga dan, Willem,” sprak De Groot kalm.

Willem verwijderde zich, doch beet van kwaadheid zijne lip aan het bloeden.

Zoodra Willem weg was, zeide De Groot: „U ziet, Heer

Luitenant, dat ik u de handen boven het hoofd houd, ook daar waar u tegen uwe instructie handelt! U heeft onrecht met zoo te handelen en laat u door drift beheerschen.”

„En heb ik hier niet te gebieden?” vroeg Prowning nog bevend van gramschap.

„Dat zeg ik niet! Ik zal het laten onderzoeken in hoeverre u daartoe recht heeft. Maar u heeft eene belediging aangenomen, die niet rechtstreeks tot uw persoon gericht was!”

„Met Arminiaansche Advocaten-streken houd ik mij niet op. Die lompe vlegel had de bedoeling mij te beledigen! Kan jij dat tegenspreken?”

„Ik kan er niet voor- of niet tegenspreken, Heer Kommandeur! Wilde ik mij hier beslist uitlaten, dan zou ik hem moeten ondervragen!”

„En heeft hij dan niet gezegd: „Wie zoo lomp is om Uwe Edelheid bijvoorbeeld „schavuit” te noemen? Heeft hij dat niet gezegd, duidelijk en goed gezegd?”

„Dat heeft hij!”

„Welnu dan, noemt hij mij dan niet „lomp”?”

„Neen, Heer Kommandeur! Hoe komt u daartoe?”

Prowning stampte met den voet op den grond, dat de zware vloer er van dreunde, en zei: „Hoe ik daartoe kom? Durft gij dat nog vragen?”

„Zeker, Heer Kommandeur! U heeft mij immers niet den scheldnaam van „schavuit” naar het hoofd geworpen?”

„Nog niet; maar het zal er van komen, als dat zoo voort blijft gaan!”

De Groot deed, alsof hij die hatelijke woorden niet hoorde en vervolgde: „Welnu, dan heeft mijn knecht u ook niet bedoeld! Eerst dan als u mij „schavuit” genoemd had, dan zouden er termen gevonden kunnen worden om te zeggen, dat hij u beledigd had door u „lomp” te noemen.”

„Hoor eens, man, ik bewonder jouw advocaten-streken. Maar met al je Arminiaansche wijsheid ben je dan toch

niet den dans ontsprongen en zit je zoo netjes in de kast, als je ooit gezien hebt,” snauwde Prowning De Groot toe.

„Als ik u eenen goeden raad mag geven, dan is het deze: Heer Kommandeur van Loevestein, beledig uwe gevangenen niet!”

„En als ik dat nu eens doen wilde, wat dan?”

„Dat zou u moeten afwachten, Heer Luitenant!”

„Afwachten? Wil ik je eens wat zeggen?”

„Het spreken kan ik u niet verbieden, Mijnheer! Wat heeft u te zeggen?”

„Dat ik van avond nog jouw knecht van het kasteel jaag en dat ik wel zal zorgen, dat hij er niet meer op komt. Heb je dat nou wel goed verstaan?”

„Jacob Prowning, genaemt Deventher,” sprak De Groot, „ik zeg u dat mijn knecht niet op uw bevel dit kasteel en mij verlaten zal; want zoo gij dat doet, zal ik zorg dragen, of beter nog, zal hij zorg dragen een en ander van hetgeen hier op Loevestein gebeurt, ruchtbaar te maken! En over zoo heel veel invloed kan ik mij nu niet beroemen, maar mijne vrienden en bloedverwanten kunnen toch nog wel wat uitrichten!”

„Ik ben mij niets kwaads of verkeerds bewust,” zeide Prowning, doch het rood zijner ooren bewees het tegendeel.

„Welnu, doe dan, zooals u meent dat in uwe oogen recht is. U kan dan met een rein gewisse de gevolgen afwachten,” sprak De Groot altijd even bedaard.

Prowning kon het tegenover dien kalmen Advocaat niet langer in het vertrek uithouden en ging heen zonder De Groot te groeten.

Zijn plan stond vast: Die knecht moest vandaag weg. Maar juist toen hij daartoe het bevel wilde gaan geven, stond hij even stil en fluisterde: „Nee, laat ik de kat uit den boom kijken! Men kan niet weten, wat die ellendige Arminiaan tegen mij in het schild voert. Laat ik die twee liever zóó ver brengen, dat zij mij, als het kan, in het

bijzijn van getuigen beledigen, dan heb ik minder gevaar van achter het net te visschen!”

Na dit gezegd te hebben keerde hij zich om, begaf zich naar zijne vertrekken, en begon daar al vast middelen te beramen hoe hij zijn plan zou kunnen volvoeren.

Nauwelijks had de Kommandeur zich verwijderd, of Willem trad weer in het vertrek zijns Meesters.

„Willem, Willem,” sprak deze, „wat hebt gij u zelven en mij door uwen onbekookten uitval in perijkel gebracht!”

„Ik kan niet dulden dat die soldaat van fortuin, die als u niet gevangen waart, zich voor u in het stof zou buigen, Uwe Edelheid zoo onbeschoft behandelt!”

„Dat moet gij leeren dulden, Willem, of ik kan u niet langer hier bij mij houden. Gij zoudt noodeloos uzelf in moeielijkheden brengen en mijn lot er waarlijk niet door verbeteren, maar wel zwaarder maken.”

„Maar moet ik dan zwijgen, als men Uwe Edelheid....”

„Gij moet zwijgen, Willem! En nu maar spoedig gezegd: Kunt gij dat niet?”

Willem zweeg.

„Nu?” vroeg De Groot.

„Uwe Edelheid, maar—maar—” bracht Willem er stotterend uit.

„Geene maren, Willem, doch flink en oprecht: Kunt gij niet zwijgen?”

„Moet ik dat kunnen, Uwe Edelheid?”

„Ja, dat moet gij kunnen!”

„Is dat zóó noodzakelijk?”

„Dat is noodzakelijk voor u en voor mij!”

Willem gaf nog niet terstond antwoord.

„Wat mart gij dan toch? Wat zal het zijn: Ja ofte neen?”

„Ik zal zwijgen, Uwe Edelheid! Niet om mijnentwille, maar om uwentwille!”

„Herhaal die belofte vandaag voor u zelven nog honderdmaal, opdat gij ze niet vergeet! Ik bid er u om!”

„Ik zal ze nooit vergeten,” riep Willem en pinkte een paar tranen weg.

„Nu, dan ben ik ook weer gerust,” sprak De Groot. „Maar weet ge wel, dat ik u inderdaad met eenen advocatenstreek gevrijwaard heb, van u nog vandaag van het kasteel te doen jagen?”

„Uwe Edelheid heeft mij gevrijwaard?”

„Zeker! Prowning is heengegaan met het plan u oogenblikkelijk van het kasteel te laten jagen!”

„En wat belet hem dit te doen?”

„Och, ik heb op goed geluk af hem wat bang gemaakt. Zijn gewisse is niet rein, dat weet ik wel; maar het zou mij moeielijk vallen te bewijzen, wat hij verkeerd uitgevoerd heeft; maar toen ik hem op hoogen toon en heel geheimzinnig dreigde, kroop hij in zijne schulp, dat zag ik wel. Hij zal u dus niet weggagen. Hij durft nu niet. Maar hij zal dat durven, als gij hem in werkelijkheid beleedigt, en reken er op, hij zal het er op toelleggen, dat gij dit doet in het bijzijn van getuigen! En als hij dat gedaan kan krijgen, dan zou ik u niet kunnen helpen en — wat hebt gij er aan mij daardoor te verlaten? Mijn leven is zoo eenzaam en de lessen, die ik u iederen dag geef, verschaffen mij zulk eene gewenschte afleiding! Maar door al dat gekibbel vergat ik te vragen: hoe gaat het met Mevrouw Hogerbeets?”

„Niet te best, Mijnheer, niet te best!”

„Ge zegt dat zoo meewarig! Is de ziel misschien ook al overleden, ja?”

„Ja, Mijnheer! Hedenmiddag!”

„Zij ruste in vrede: de Heere hebbe hare ziel! Zij was een voorbeeld van vroomheid en godzaligheid,” sprak De Groot en naar zijne schrijftafel gaande, schreef hij een lijk-dicht in het Latijn op de overledene en liet dat Hogerbeets ter hand stellen.

Ongeveer eene maand of drie daarna kwam Mevrouw De

Groot met de kinderen weer op Loevestein terug. Ook Elsje was er weer bij.

Nadat men elkander over en weer begroet had, vroeg De Groot of er ook rechtstreeksche pogingen bij Zijne Excellentie aangewend waren om dezen te bewegen hem de vrijheid te geven.

„Ja,“ antwoordde Mevrouw De Groot.

„En?“ vroeg De Groot nieuwsgierig. „Zijne Excellentie, die mij nu niet zoo heel ongenegen was, heeft wellicht eenige hoop gegeven?“

„Eilaci, neen, Hugo! Men schijnt aan het oor van den Prins allerlei kwaad van ons allen en van u in het bijzonder gesproken te hebben!“

„Ik heb vele vijanden,“ sprak De Groot met eenen diepen zucht, en vervolgde: „Weet gij ook wat Zijne Excellentie gezegd heeft, Maria?“

„Ja! Toen onze vrienden bij den Prins ten uwen voordeele spraken, en zeiden, dat gij, als gij vrij waart, den Lande toch zulke gewichtige diensten zoudt kunnen bewijzen, zeide hij, op den weerhaan van den Sint-Jacobstoren wijzend: „Ziet gij dien weerhaan, Messieurs? Welnu, dat is het hoofd van De Groot. Er is niets bestendigs van hem te wachten!“

„Hij is een sterk man, die in den maalstroom dezer woelige tijden zichzelf altijd gelijk blijft,“ zeide De Groot, en zette zich eene poos later weer aan den arbeid, die hem ten allen tijde zijn droevig lot kon doen vergeten. Nu eens was hij bezig zijne eigene kinderen te onderrichten, dan verledigde hij zich met Willem, die meer en meer bliken gaf, een schrander jonkman te zijn, niet alleen in het Latijn en Grieksch, maar ook in de rechtsgeleerdheid, les te geven, en ten slotte verdreef hij de verveling zijner gevangenis door studeeren, vertalen en het schrijven van nieuwe werken. Hij vertaalde oude treur- en blijspelen, maakte gedichten op onderwerpen uit hét Oude en Nieuwe

Testament, schreef zijn „Het Bewijs van den waeren Godtsdienst,” en vele andere geleerde werken, doch te midden van dat alles, vergat hij zijnen drijftol niet. Geregeld kon men hem met dit speeltuig een paar keeren op eenen dag bezig zien. Het scheen zelfs, dat hij er niet meer aan dacht nog vrij te komen, en van ontsnappen was geene sprake. Hij schikte zich geheel in zijn lot, verheugde zich, als zijne oude Moeder hem eens kwam bezoeken, en gaf zich over aan de Voorzienigheid.

Op zekeren dag evenwel, dat Elsje inplaats van Mevrouw De Groot naar Gorkum was geweest, bracht ze, behalve de kist met boeken en hare boodschappen, ook nog een briefje mede voor Willem Van Velden, dat ze zorgvuldig onder de voering van haren mantel vastspelde; want er stond op: Geheim.

Zoodra Elsje binnen het slot was, werd de kist met boeken nauwkeurig onderzocht, de boodschappen werden van alle kanten bekeken en haar daarna gevraagd of ze ook nog wat verborgen hield.

„Wel zeker,” zei Elsje, „ik heb ook nog eenen brief aan Dorus Molik. Maar dien moet ik hem afzonderlijk geven. Hij komt van eene voornam Prinses, die zijn portret zoo gaarne als eene rariteit in de mooie kamer wilde ophangen. Nu, Dorus, word maar niet verlegen, arm lam!”

De soldaten lachten, dat ze schaterden, doch Dorus bromde: „Prei van eene meid, wacht maar, boontje komt om zijn loontje! Over twintig jaar ben je zoo leelijk als eene vleermuis!”

„Nu kan men toch zien, dat gij mij nog minder gunt dan uzelfen! Eene vleermuis is immers nog bang voor eenen molik? Fij, Dorus, wat gunt gij mij een karig beetje! Hoe kunt gij het over uw harte verkrijgen, man?” zeide Elsje alweer, die andermaal de lachers op hare hand had en nu ongehinderd doorging.

Zoodra Willem het briefje ontvangen had, brak hij het open en las.

Getrouwe Vriend!

Er loopen hier in de Hofstad geruchten, dat de Heer De Groot ontvluchten wil. De Heer Muis van Holy heeft op den elfden van Louwmaand in de vergadering van de Staten-Generaal gezegd, dat Mevrouw De Groot touwen heeft gekocht om haren man te laten uitbreken. Nu zal de wagenmeester Doublet naar Loevestein gezonden worden om in alle stilte de zaak te komen onderzoeken. Indien de Heer Muis van Holy waarheid moest gesproken hebben, dan zult gij wel zorgen, dat men die touwen niet vindt. Onze goede vriend Willem Burchoutsz., die hoe langer hoe meer genegenheid voor onzen Grotius opvat, is mij zulks komen zeggen. Daar ik Joffer Daatselaar een weinig kende en toch naar Gorkum moest, verzocht hij mij u dit eens te schrijven. Willem en ik varen wel. Moei Geerte wordt jong opnieuw, want, en dat moet ik u nog gauw melden, over eene maand hoop ik, dat ze mij tot schoonzoon hebben zal, daar ik met nicht Stientje in het houwelijk treden zal. Ik beloof u dat ik voor u en het geheele gezin eene trommel, — met reuzelbollen denkt ge wellicht, — maar dat is mis, neen, eene trommel met hijlikskoek zal zenden, altijd in afwachting, dat gij dat ook doen zult, als gij met Elsen in het houwelijks-bootje treedt. Joffer Daatselaar althans heeft mij gemeld, dat het tusschen u beidjes krul-aan is. Is het zoo? Nu, dag Willem! Ik ben

Dijn

GERRIT DIRKSZ. MEERMAN.

Willem groet u ook. Zult gij dit briefken terstond verbranden om niemand in perikel te brengen? En zijt gij alhaast werkelijk Advocaat? Wat Elsen grootsch zijn zal!”

Willem lachte eens in stilte, liet Elsje, die zoogenaamd boos werd, het laatste gedeelte van dit briefje lezen, en ging er toen mede naar zijnen Heer, die, daar de kinderen er niet bij waren, met zijne vrouw in een huishoudelijk gesprek was.

„Ik heb een briefken gekregen, Mijnheer,” zeide Willem. „Een briefken van een oud vriend uit Den Haag en wel van Gerrit Dirksz. Meerman, die eene lakennering in de Hoogstraat heeft!”

„Zoo,” zeide De Groot, „en wat schrijft hij zoo al? Want, dat er iets bijzonders in staat, zal wel waar zijn, anders zoudt gij mij dat niet zoo opeens komen vertellen! Hij is immers een zoon van mijnen vriend Dirk Meerman uit Delft?”

Willem bedacht zich een oogenblik, wat hij doen moest: vertellen, wat er in het briefje stond, of het laten lezen. Eindelijk besloot hij tot het laatste. Hij begreep wel dat Mijnheer en Mevrouw De Groot er niemendal van zouden zeggen, waar Gerrit hem met Elsje plaagde. Er, in alle gevallen ook, ze mochten het wel weten, dat hij heel graag eenmaal met zijn Elsje in het huwelijk zou willen treden.

De Groot en zijne vrouw lazen dus het briefje en zoodra dit geschied was, ging De Groot naar den vuurhaard, scheurde het gevaarlijke papier in kleine stukjes en smiet ze op het vuur, niet weggaande vóór hij het laatste snip-pertje had zien verbranden.

„De Heer Doublet kan komen, als hij wil,” zeide nu Mevrouw De Groot; „wij behoeven niets weg te bergen. Het is eene hatelijke leugen, die zeker door onze goede vrienden Prowning en Dorus behendig verspreid zijn, om ons lot te verzwaren! Maar wat zit er tusschen u en Elsje, jongen? Is het werkelijk, zooals Joffer Daatselaar gezegd heeft, zoo krul-aan tusschen u beiden?”

Onze knecht werd verlegen, doch zich eensklaps flink houdend, zei hij: „Zoo ik ooit nog van Loevestein kom en eene vrouw zoek, dan zou ik gelukkig wezen, in Elsje er

eene te vinden! Maar zoo lang we hier zijn, is er geene sprake van, Mevrouw!”

„Maar, jongen, gij en Elsje kunnen immers weg als gij wilt,” zeide Mevrouw De Groot.

„Ja, als we willen, Mevrouw! Maar wij willen niet,” klonk het besloten. „Als Meneer vrij is, dan zijn wij ook vrij en vroeger niet!”

Juist toen dit gezegd was, kwam Cornelia, een dochtertje van De Groot binnen, en de volle kist met boeken ziende staan, riep ze: „He, Vader, mag ik die nu alweer eens voor u uitpakken?”

„O, zeker, mijn kind,” sprak De Groot, „doe dat!”

Hierop begon Cornelia de boeken er een voor een uit te nemen, en toen ze hiermede klaar was, zei ze: „Hé, wat een bom van eene kist toch! Met ons allen kunnen wij er wel wegkruipertje in spelen!”

De Groot lachte eens, en begon terstond in de gezondene boeken te snuffelen; onze knecht vatte zijne boeken op en begon te leeren, en Mevrouw De Groot begaf zich naar het kookvertrek om de spijsen voor het middagmaal gereed te maken.

Toen men des avonds naar bed ging, zag De Groot wel, dat zijne vrouw ergens aan liep te denken en toen hij vroeg: „Komt de rekening van ons huishoudentje niet uit, Maria, dat ge zoo loopt te peinzen?” zeide ze zacht: „Straks zal ik u wel zeggen welke gedachten er door mijn brein spoken.”

Zoodra al de kinderen sliepen, zei De Groot: „Komaan, wat is het?”

„Ge moet morgen eens probeeren of ge niet in de kist kunt, Hugo,” sprak Maria van Reigersbergen fluisterend.

„En dan?”

Mevrouw De Groot legde haren mond aan zijn oor en zeide zoo zacht, alsof ze bang was, dat Luitenant Prowning bij haar stond: „Toen Cornelia zei, dat we er allemaal

wel wegkruipertje in konden spelen, dacht ik terstond: In die kist moet Grotius uit het slot en in volle vrijheid de wereld in!”

De Groot sidderde, alsof hij plotseling de koorts kreeg, en met eenen blos van overspannen hoop op het gelaat antwoordde hij: „Ik zàl dat! Heere mijn God, als mij het mocht gelukken! Hoe zoude ik U dankbaar zijn!”

Nog veel werd er over en weer gefluisterd eer de slaap de echtgenooten het zwijgen oplegde, en het spreekt vanzelf, dat er reeds in alle stilte duizend en één plannen gemaakt en prachtige luchtkasteelen gebouwd werden.

Den volgenden morgen stond De Groot op den gewonen tijd op en begon weer te arbeiden. Maar ieder oogenblik bleef de pen, die anders over het papier vloog en bijna onleesbaar gekrabbel maakte, stilstaan, en keek hij naar de boekenkist, die nog altijd geopend bij zijne tafel stond. En dan begon hij weer te werken om evenwel weer even spoedig op te houden.

„Leelijk, onbehouden ding,” fluisterde hij, de boekenkist nog eens aanziende, „waarom spookt gij mij zóó in het hoofd?”

Hierop ging hij er naar toe, keek naar de bedsteden, waarin vrouw en kinderen nog sliepen, en niets gewaar wordende, dat zij wakker zouden zijn, stapte hij in de kist, ging er in liggen met eenigszins gebogen knieën, lachte even, wipte er gauw weer uit en stond op den vloer.

„Ja, zij past, Hugo!” klonk eene zachte stem op fluisterenden toon.

De Groot schrikte, doch opziende, zag hij zijne vrouw, die het hoofd tusschen de groene bedsteë-gordijnen stak.

Nu was hij gerust; hij knikte haar lachend toe en zag, dat er twee tranen langs hare wangen biggelden, toen ze het nog eens herhaalde: „Ja, zij past, Hugo!”

„Op een klein beetje na, Maria,” fluisterde De Groot. „Als ik het waagde, mij inplaats van boeken in deze kist

uit het slot te laten dragen, zou ik wat krom moeten liggen!”

„Beter een paar uur krom gelegen, dan een geheel leven gevangen gezeten. Dat krom liggen geeft u stevigheid! Ik zeg u: „Zij past, Hugo!”

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Een korte, maar bange tocht.

Reeds waren verscheidene dagen na deze proefneming verlopen, en reeds meermalen had De Groot onderzocht hoe lang hij het wel in die kist kon uithouden, als zij gesloten was, en door er telkens wat langer in te blijven liggen, had hij het eindelijk zoo ver gebracht, dat hij het er twee uren lang in volhouden kon, zelfs als Mevrouw een oogenblik op de kist voor het sleutelgat, waardoor hij versche lucht krijgen moest, ging zitten. Die tijd nu was lang genoeg en thans kon men er aan gaan denken, plannen voor de ontvluchting te maken.

Tot nu toe was er nog niemand meê bekend gemaakt. De Groot wilde dat niet doen. Niet omdat hij bang was, dat zijne kinderen, Willem of Elsje het verklikken zouden; maar wel om niemand in gevaar te brengen van zich eene rechterlijke veroordeeling op den hals te halen. Kon de heele ontvluchting nu plaats hebben zonder dat er iemand anders dan Mevrouw in betrokken was, zooveel te beter, doch toen men daartoe allerlei middelen bedacht bleek het, dat geen enkel kon gevolgd worden.

Maar de kinderen, hoezeer ze ook blijde waren hen dag aan dag om zich heen te zien, waren den Ouders nu deerlijk in den weg. Indien zij nu niet op het kasteel waren, dan

zou Mevrouw zelve meêgaan om de kist ergens heen te brengen; want als die aan den schipper werd overgelaten, wie weet hoe deze er dan mede handelen zou.

„Hoor eens, Maria,” zei De Groot tenslotte op Vrijdagavond den negentienden Maart, „hoor eens, ik zie wel dat we, of Willem, of Elsje in ons geheim moeten betrekken; want de heele zaak alleen bedisselen, gaat niet. Zou Willem niet de geschiktste persoon zijn van die twee?”

„Ik geloof dat niet, Hugo,” antwoordde Maria. „Elsje is, als zij wil, eene echte heks, en de soldaten, die haar meermalen beproefd hebben voor den mal te houden, wagen zich niet meer aan haar. Bovendien is ze ook veel meer gevat om bij voorkomende gelegenheid te spreken en te handelen, zooals dat het best is! En dan, Elsje is reeds meermalen te Gorkum geweest en heeft dan wel eens eene kist met boeken mede genomen. Willem heeft dat nog nooit gedaan, en als hij het nu deed, dan zou het misschien achterdocht wekken!”

„Gij hebt gelijk, Maria! We zullen dus [Elsje van ons plan kennis geven. Maar, waar moet de kist heen, als zij te Gorkum aangekomen is? Te Gorkum moet ik er uit; langer dan twee uur kan ik het in die kist niet volhouden. En hoe, en waar zal ik er uitkomen?”

„Hoor eens, Hugo, morgen ga ik naar Gorkum en dan zal ik onze goede Joffer Daatselaar eens polsen. Als die het op zich wilde nemen, de kist te ontvangen, dan zouden we gered zijn!”

„Dus nóg een in het geheim nemen?”

„Als het niet anders kan, ja! Maar kan ik een antwoord uitlokken zonder ons geheim te verklappen, dan zal ik het natuurlijk niet nalaten!”

De Groot berustte er in, en den volgenden dag ging Mevrouw naar Gorkum om boodschappen te halen.

Geen wonder, dat onze gevangene telkens door het raam keek of hij de schuit niet terug zag komen, en toen dat

wat langer duurde dan gewoonlijk, begon hij te vreezen, dat zij niet klaar gekomen was. Hij zette zich nu weer aan den arbeid en juist in dien tijd kwam de schuit aan, zoodat Mevrouw De Groot nog onverwachts binnentrad, gevolgd door de kinderen, die hunne Moeder, als deze naar de stad geweest was, altijd naliepen. Meest altijd bracht ze eene kleine versnapering voor hen mede, en dat was de oorzaak, dat de kinderen haar dan als eene klit aan hare kleëren hingen.

De Groot durfde haar dus niets vragen, doch hij zag aan hare oogen wel dat, als de zaak met Joffer Daatselaar niet beklonken was, dan toch met een ander.

Mevrouw sprak er met hem dan ook geheel niet over en begon, nadat ze eenige kleinigheden bij Joffer Prowning bezorgd had, toebereidselen voor het middagmaal te maken.

Al sedert geruimen tijd had Mevrouw het zich tot eene gewoonte gemaakt, nu en dan eens wat voor de vrouw van den Luitenant mede te brengen. Zij begreep zeer goed, dat Joffer Prowning dan wel eens bij haren man een goed woordje voor de gevangenen zou doen, of althans den strengen en hatelijken Luitenant wat zachter en menscheijker stemmen.

Eindelijk werd het middagmaal opgedragen, en het geheele gezin, waarbij Elsje en Willem, volgens de goede gewoonte van die dagen, ook waren, zette zich aan den eenvoudigen disch; want de dienstboden werden toen bijna overal geheel als leden van het gezin beschouwd.

De Groot deed hardop het gebed en daarna begon de maaltijd. Eer deze evenwel afgeloopen was, zeide Willem: „Ik heb daar zoo even vernomen, dat Luitenant Prowning door Zijne Excellentie Prins Maurits benoemd is tot Kapitein. Aanstaaenden Maandag moet hij, om met zijne nieuwe compagnie kennis te maken, naar Heusden!”

„Lichtelijk dat de man eene kleine, buitengewone belooning ontvangt voor de gewichtige diensten, die hij den Lande

bewijst, door hier als cipier te spelen," zeide De Groot. „Maar zou het wel waar zijn?"

„Ja, Vader, daar straks heeft Mina Prowning mij ook gezegd, dat haar Vader Kapitein geworden is," zeide de negenjarige Cornelia.

„En heeft ze ook gezegd, dat haar Vader overmorgen naar Heusden moet?" vroeg Mevrouw.

„Neen, Moeder, daarvan heeft ze niet gesproken!"

„Och, dan zal het ook wel een loos gerucht zijn," meende Mevrouw. „Prowning is veel te bezorgd voor ons om Loevestein te verlaten, want wie zou ons dan begluren?"

„Met uw verlof, Mevrouw! Maar Prowning is in den laatsten tijd wel eens meer uit geweest, doch, als hij uitgaat, geeft hij zijne bevelen vooraf aan zijne vrouw," zeide Elsje.

„Nu, dan zal het wel waar zijn! Maar, laten we eten! En wat gaat het ons eigenlijk aan of Luitenant of Joffer Prowning hier bevel voert? Wij hebben het er toch niet beter of slechter om," sprak Mevrouw, en gaf nu zelve het voorbeeld van te zwijgen en goed toe te tasten.

De avond ging, zonder dat er iets merkwaardigs voorviel, langzaam voorbij, doch juist toen ieder zijne slaapstede ging opzoeken en Willem al goeden nacht had gezegd, riep Mevrouw onze Elsje terug en gelastte haar nog iets te doen.

Terwijl ze hiermede bezig was, zeide Mevrouw op eenmaal: „Zijt gij erg bang, Elsje?"

„Grut, Mevrouw, wat rare vraag is dat," antwoordde Elsje. „Waarom vraagt u dat toch zoo?"

„Is de deur wel goed gesloten?"

„Ja, Mevrouw!"

„Goed! Hier, hang dezen doek op de kruk, dan is het sleutelgat bedekt!"

Elsje nam den doek aan en hing hem zoo, dat niemand, die buiten de deur stond, door het sleutelgat kon zien,

wat er in de kamer voorviel. Toen zij weer naar de plaats kwam, waar Mevrouw ter neder zat, scheen haar geheele gelaat wel één groot vraagteeken te zijn.

„Hebt ge er nooit zoo eens over gedacht, Elsje,” dus begon Mevrouw op half fluisterenden toon, „dat Meneer toch wel eens zou kunnen ontvluchten?”

„Neen, Mevrouw, daaraan heb ik nog nooit gedacht.”

„Maar als hij dat nu eens vanplan was te doen, wat zoudt ge dan zeggen?”

„Wel, Mevrouw, dan zou ik zoo zeggen, als het Mijnheer gelukt te ontkomen, dan zal dat een zegen voor velen zijn en niet het minst voor u!”

„Nu, dat zal het zeker! Maar als hij, om kans te hebben, zóó te ontvluchten, dat men hem niet achterhaalt, eens hulp, en wel uwe trouwe en hartelijke hulp noodig had, wat zoudt gij dán zeggen?”

Elsje zweeg, want op die vraag was ze niet voorbereid.

„Nu, zeg het maar ronduit, zooals ge het meent,” sprak De Groot, die tot nu gezwegen had.

„Zouden ze mij er ook voor straffen kunnen, als ik u geholpen had?” vroeg Elsje.

Zonder aarzelen gaf De Groot hierop ten antwoord: „Ja, Elsje, die daad is strafbaar!”

Elsje zweeg een oogenblik, doch toen ze aan de oogen van De Groot en zijne vrouw zag, dat dezen zeer gelukkig zouden zijn, als ze niet weigerde, zoo zeide ze: „Welnu, er kome van wat wil, ik zal het wagen, en u kan op mijne hulp rekenen. Maar hoe zou u dat aanleggen?”

„Gij zijt eene trouwe en eerlijke ziel, Els,” sprak de gevangene bewogen, terwijl Mevrouw de ruwe handen der dienstmaagd drukte en haar daarna eenen kus gaf.

„Nu ja, Mijnheer, al lofs genoeg! Wees u nu zoo goed te zeggen hoe ge de zaak zoudt willen aanleggen!”

Mevrouw vertelde alles en wees eindelijk op de kist, zeggende: „Ze past juist.”

„Ei, dat geloof ik niet,” sprak Elsje. „Ze is veel te klein, dunkt mij!”

„Wel, zie dan, meid,” antwoordde De Groot en ging in de kist liggen.

Elsje zag het lachend aan.

„Nu, waarom lacht ge, Els?” vroeg Mevrouw.

„Wel, Mevrouw, ik moet wel lachen, want dat kan zoo niet gaan! Het is glad onmogelijk.”

„En ik heb het er twee uren lang in vol gehouden, en — met het deksel dicht,” zeide De Groot.

„O, ja, Mijnheer, dat wil ik wel gelooven; maar de kist bleef op den vloer staan. Zoo u evenwel in die kist ontvluchten wil, dan moet u zoo stevig liggen, dat u niet verschuiven kan. Als u maar even verschoof, zou men terstond voelen, dat de zaak daar in die kist niet pluis was, en, eer u uit het slot was, zou men het al ontdekt hebben!”

Onze arme gevangene zuchtte, want die eenvoudige dienstmeid zette hem, den geleerden man, beschaamd, en treurig gaf hij ten antwoord: „Ja, meid, gij hebt gelijk! Ik zie, de kans is dus verkeken!”

„Nu, dat staat nog te bezien, Meneer,” sprak Elsje. „Hier, ga er nog eens in, en laat mij u dan een groot boek, als hoofdkussen geven. Uwe knieën moet u ook wat optrekken en als ik daar dan eenige kleine boeken onder leg, dan hebben uwe beenen steun!”

De Groot deed alles, wat Elsje zeide, en toen hij daar zoo lag, zag hij dat het deksel niet dicht kon.

„Ja, ziet u, zóó met al die kleeren aan kan u er niet in. Als ge het doet, dan moet ge zeer dun gekleed zijn!”

„Maar, Elsje! weet ge wel dat het Maart is, en dat het gisteren nog gevoren en gesneeuwd heeft? Meneer zal het dan met zoo weinig kleeren aan, van koude besterven,” sprak Mevrouw, meenende, dat zij de schrandere dienstmeid nu ook op eene domheid betrapte.

„Dat geloof ik zoo gauw niet, Mevrouw! Ik meen dat Meneer wel niet geheel zonder angst zal zijn, en dan heeft een mensch het gewoonlijk niet koud. En dan, door het sleutelgat zal nu wel zoo heel veel lucht niet komen! Neen, Mevrouw, al kon Meneer er met al zijn dikke kleeren aan, in, dan zou ik nog zeggen: u moet ze afdoen!”

De Groot keek de dienstmeid vol bewondering aan en zeide: „Elsje, gisteren en vandaag hoopte ik, dat de vlucht gelukken zou, maar nu weet ik het zeker!”

„Grut, Meneer,” zei Elsje heel leuk, „we zijn er nog niet! U loopt er veel te licht over heen!”

Nu, dat begonnen De Groot en zijne vrouw ook langzamerhand te begrijpen, en misschien zouden ze op stuk van zaken het heele plan nog hebben laten varen, als niet de kleine Cornelia op Maandag-morgen in de kamer kwam loopen en hare Moeder toeriep: „Moeder, Moeder, vandaag moet Vader weg!”

„Vader weg, kind?” vroeg Mevrouw.

„Ja, ik heb dat vannacht gedroomd, Moeder,” was het antwoord. „Heusch waar, ik heb het gedroomd.”

De Groot en zijne vrouw beschouwden den uitroep van dit kind, als eene waarschuwing van onzen Lieven Heer, en dachten er geen oogenblik over na of de kleine meid er misschien niet iets van gemerkt had. En dit zou zoo onwaarschijnlijk niet zijn, want hoewel de bedden in een afzonderlijk vertrekje waren, kon het kind er wel iets van gehoord hebben. Het gehoor van kinderen is soms buitengewoon scherp. Maar scherper nog is hunne gave in het waarnemen, en al kunnen ze ook niet alles begrijpen en wat ze begrijpen, niet in woorden brengen, toch weten ze soms veel meer dan men denkt.

Terstond werd alles, terwijl Willem en de kinderen buiten het vertrek waren, in gereedheid gebracht, doch De Groot stapte niet eer in de kist voor hij God vurig om hulp gesmeekt had. Hierop nam hij een teeder afscheid van

zijne vrouw, en nadat hij zich, met niets aan dan linnen onderkleeren en zijden kousen, in de kist gevlijd had, werd de koffer gesloten en kreeg Elsje den sleutel.

Mevrouw De Groot, die bij afwezigheid van Luitenant Prowning, die inderdaad naar Heusden was gegaan om zijne compagnie te zien, aan Joffer Prowning verlof gevraagd had, eene kist met boeken te mogen verzenden, en dit verlof ook verkregen had, schelde en Willem verscheen.

„Willem,” zei Mevrouw, „roep eenige soldaten om deze kist met boeken naar de schuit van Jan Woutersz. te dragen.”

„Is Meneer weer ongesteld?” vroeg Willem, die De Groot's kleeren op eenen stoel voor de bedstede zag liggen.

Mevrouw, die dat met opzet gedaan had om de soldaten, die in het vertrek zouden komen, te doen gelooven, dat de gevangene ziek te bed lag, bromde zoo wat, zoodat Willem eigenlijk niet wist wat ze zei: ja of neen.

Spoedig kwamen eenige soldaten aan, die de kist oppakten.

„Stom, kerels, wat eene vracht,” zeide er een.

„Zou de Arminiaan er niet in zitten?” vroeg een ander.

„Neen, die ligt achter de groene gordijnen ons uit te lachen, dat hij ons mooi voor knecht laat spelen! Komaan, pakt op, een — twee — drie!” sprak een ander.

Op de trap scheen De Groot zich even te bewegen, hetgeen een der dragers deed uitroepen: „Er zit leven in de kist!” en daar ze juist voorbij de deur van Joffer Prowning kwamen, vroegen zij haar of ze de kist ook eens zouden openen.

„Welneeh, mannen,” antwoordde deze, „dat gebeurt immers bijna nooit meer! Wat zou er in zitten?”

„Nu maar, ik geloof stellig, dat de Arminiaan er in zit,” zeide nog eens een der dragers, „want die kist kan zoo zwaar niet wegen, als er enkel boeken in zijn!”

„Zegt, mannen,” riep eene soldaten-vrouw, die dit alles had aangehoord, „zegt, weet gij wel, dat er eens een gevangene in eene kist ontsnapt is?”

„Ik zal eene boor halen en hem door zijn lijf heen boren,” sprak een ander der dragers.

„Welja,” zeide Elsje, „maar dan moet je er eerst eene laten maken, die van hier naar zijne kamer reiken kan, want zulke groote zijn er op heel Loevestein niet te vinden, al zoek je nog zoo lang!”

Morrend droegen de soldaten de zware kist verder en kwamen er eindelijk meê bij de schuit. Dertien deuren, zoo groote als kleine, waren geopend moeten worden om De Groot zoover te brengen.

„Zoo, Els, gaat ge weer meê?” vroeg de schipper.

„Ja,” antwoordde Elsje. „Maar zeg, zoudt ge niet eene dikke loopplank over deze dunne leggen? De kist is zwaarder dan anders, want er liggen ouderwetsche folianten in, die zeer veel geld waard zijn, en als ze in het water viel, dan waren al de boeken bedorven.”

Onze schipper voldeed aan haar verzoek en een oogenblik later was de kist aanboord en de schuit van den wal en onderzeil.

Tot nu was alles gelukkig afgeloopen, en nu had Elsje met Mevrouw afgesproken, dat zij, ten teeken dat alles nog in orde was, met haren zakdoek zou waaien. Haperde er iets aan, dan zou ze met de handen onder het hoofd zitten.

Mevrouw stond voor het raam, dat gedeeltelijk op Gorkum zag, op den uitkijk, en . . .

Eensklaps was het, alsof alles met haar in het rond draaide: ze moest zich terstond neerzetten, anders zou ze gevallen zijn. Zoo aangedaan was ze, want — Elsje had lustig met haren zakdoek gewaaid.

„Zeg, malle meid, wat beteekent dat gewuif?” vroeg de zoon van den schipper. „Gij gaat toch niet voor goed weg van Loevestein?”

„Neen, vriendje! Maar kijk, ginder voor dat raam, neen, hij is al weg en je kunt hem niet meer zien, stond onze malle knecht, die meende, dat ik vandaag met dien wind niet

rechtop in de schuit zou kunnen staan! Ha, ha, als we gewed hadden, zou ik het met glans gewonnen hebben!”

Na dit gezegd te hebben, stak ze den doek in haren zak, keek naar de kist en zag eenen Officier er op en vlak voor het sleutelgat zitten; deze trommelde bovendien op zijne manier eens heel gezellig tegen den zijwand van de kist.

Elsje ging er terstond heen en zeide: „Och, Mijnheer, wil u, als het u belieft, niet zoo op die kist zitten trommelen. Er is eenig porselein in en dat kon lichtelijk breken!”

„Stellig, meid, stellig wil ik dat!” antwoordde de Officier en ging terstond ergens anders zitten.

Zoo kwam de schuit ongehinderd te Gorkum aan, waar onze schipper maar terstond wilde beginnen met zijne boodschappen in de stad te bezorgen. Naar hij meende, was er met de kist zooveel haast niet.

Elsje was evenwel van eene heel andere gedachte en zeide: „Geene haast met die kist? Veel meer dan gij denkt. Ze moet eerst naar Daatselaar, die in den garen- en lintwinkel op de Hoogstraat woont, en daar moet ik ze even open doen om er eenige goederen uit te halen, en dan moet ik ze naar de Hoenderschuit, die op Delft vaart, laten brengen! Gij ziet dus, eerst de kist, daar helpt niemendal aan!”

„Nu, jongen, haal dan maar dadelijk eenen kruiwagen,” zeide de schipper tot zijnen zoon.

„Zeg, ben je nu wel zestig? Zoudt gij die kist willen laten kruien? Neen man, dat gaat niet! Mevrouw heeft ook gezegd: „Els, betaal liever eenen stuiver of wat meer en laat ze dragen!”

„Ook al goed,” bromde de schipper, „haal dan maar eenen stevigen bierboom, jongen!”

Spoedig kwam Wouter met eenen bierboom of eene draagbaar aansjouwen, de kist werd er behoorlijk en juist in het midden op gezet en — en daar ging het verder.

Onder het dragen scheen de gevangene zich even te be-

wegen, zoodat de jongen zei: „Vader, er is leven in die kist!”

„Boeken hebben geest en leven, man,” zeide Elsje, „draag jij maar als een knappe jongen, hoor!”

De jongen lachte en ging nu met zijnen Vader inplaats van over de markt, waar het, omdat het voorjaarskermis was, krioelde van menschen, door een achterpoortje het huis van Daatselaar binnen. Men zette de kist in het achterhuis, Elsje betaalde de dragers en dezen gingen weg.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

De vogel is gevlogen.

Terstond liep de trouwe dienstmaagd naar Joffer Daatselaar en zeide: „Ik heb Mijnheer daar achter in eene kist. U moet hem helpen weggkomen!”

Op dit bericht werd de goede Joffer doodelijk bleek van schrik en liep met Elsje mee, die bij de kist gekomen, er zich overheenboog en zachtjes riep: „Mijnheer! Mijnheer!”

Hij hoorde het wel, doch daar hij er aan twijfelde of het Elsjes stem wel was, zoo gaf hij geen antwoord.

„Ach, ach, Mijnheer is dood!” klaagde Elsje.

„Nu, dat heeft uwe Mevrouw dan ook eens heel verstandig aangelegd,” sprak de Joffer. „Eerst had ze eenen gevangen man en nu eenen dooden!”

Thans hoorde onze Hugo duidelijk, dat het Elsje geweest was en daarom gaf hij door een zacht geklop antwoord.

Elsje opende de kist en, de ontsnapte stapte er uit.

„Hier, hier, gauw naar boven!” zei de beangste Joffer, de trapdeur opensmijgend, waarop de voorloopig bevrijde naar eene bovenkamer ging en aan zijne gastvrouw vroeg of ze er altijd zoo bleek en bestorven uitzag.

„Ach, neen, Mijnheer, het is enkel van den schrik,” gaf zij ten antwoord. „En als ze er achter komen dat Uwe Edelheid hier geweest is, wie weet welk lot ons dan boven het hoofd hangt! Ach, ach!”

„Vrees niet, Joffer, vrees niet! Ik ga weer in de kist en zal mij terstond weer naar Loevestein laten brengen,” sprak de arme man.

„Neen, Mijnheer, dat niet! Nu Uwe Edelheid eenmaal hier is, keert ge niet terug en ik zal u voorthelpen. Heb maar geduld en wacht even!”

Omdat hij thans zat te beven van de koude, gaf zij hem een glas Spaanschen wijn en wierp hem bovendien eene deken toe, waarop ze naar haren man ging om te vertellen, wie er op de bovenkamer zat, en te vragen, wat er nu wel gedaan moest worden.

„Zwijg, vrouw,” zeide haar echtgenoot. „Handel naar eigen goedvinden. Ik wil den ontsnapt en gevangene zien noch spreken. Als de zaak voor de Rechters komt, moet ik, naar waarheid, kunnen bezweren, dat ik hem niet gezien en nog veel minder gesproken heb.”

Thans liep onze Joffer dadelijk naar boven en zeide: „Ach, Mijnheer, mijn man wil u niet zien of spreken om zich bij de Rechters niet in moeielijkheden te brengen. Hij wil naar waarheid kunnen zweren, dat hij u niet gezien en ook niet gesproken heeft!”

„Uw man heeft zeer verstandig gedaan, Meijoffer! Maar overleg langzaam! Op Loevestein hebben we met elkander zoo afgesproken, dat ze mij voor morgen of overmorgen niet zullen missen. Mijne vrouw zal van avond weer, even alsof ik er nog ben, het licht op mijne werktafel ontsteken, en dat licht is het eerste en bijna het eenige waarnaar men tegenwoordig kijkt!”

„Gekheid, Mijnheer! Gij kunt immers niet weten of men er niet achterkomt, dat Uwe Edelheid weg is! Ik zeg u: er is groote haast bij uw vertrek uit Gorkum!”

„Goed dan, Mejoffer, ik geef mij aan u over,” was het antwoord. „Gij zult alles wel goed beschikken!”

Terstond ging de gejaagde vrouw nu naar haren zwager Cornelis Jacobsz. Van der Veen, die eenen lakenwinkel had, en omdat hij Memmoniet was, nu niet zoo bijzonder veel voorliefde had voor de Contra-Remonstranten, zoodat hij stellig niets verklikken zou.

Toen ze den winkel binnentrad, stond er juist een Officier van Loevestein, en zoodra zijne schoonzuster hem zachtens verteld had, wie ze bij haar aan huis had, liet hij den Officier door zijnen knecht helpen en ging met haar mede.

Toen Van der Veen met zijne schoonzuster op de bovenkamer kwam, waar de ontsnapte zat, vonden ze dezen nog in hetzelfde pak waarmede hij uit de kist gekomen was. Natuurlijk rilde hij van de koude.

„Ziedaar nu onze arme vriend,” zeide de Joffer.

„Zoo! Is u nu de man van wien het heele land den mond vol heeft?” vroeg Van der Veen.

„Ja, vriend,” was het antwoord, „ik ben die man.”

„Het is ons dan ten sterkste geraden u zoo spoedig mogelijk van hier te krijgen, Mijnheer! Lang blijven kan gevaarlijk, spoedig voortmaken kan voordeelig zijn. Maar hoe zullen wij het aanleggen?”

„Ja, dat zou ik u niet kunnen zeggen, goede vriend,” werd geantwoord. „Mijne vrouw en ik konden geene andere plannen maken dan van Loevestein tot Gorkum. Eenmaal hier zijnde, zou ik nieuwe moeten bedenken.”

Van der Veen liep de kamer een paar keeren op en neer, doch eensklaps stilstaande, zeide hij: „Ik weet wat. Ik zal zien u een oud metselaars-pak te verschaffen. Gij moet het veer over om zoogenaamd in het Brabantsche steen te gaan koopen. Tot straks, Mijnheer! Ik kom zoo spoedig mogelijk terug.”

„Ik stel mijn lot in uwe handen, goede vriend,” sprak De Groot en verheugde zich, dat hij hier in Gorkum zoo-

vele vrienden en helpers vond. Of er soms ook bij waren, die hem zouden gaan verklikken, hieraan dacht hij geen enkel oogenblik. Hij, de beroemde geleerde, was in vele opzichten argeloos, ja, soms onbeholpen en goedgeloovig als een kind en die eigenschappen waren voornamelijk de oorzaak van al zijne wederwaardigheden.

Van der Veen liep nu wat hij loopen kon naar eenen metselaar, die dikwijls bij hem aan huis gewerkt had en die Jan Lambertsz. heette. Thuis vond hij hem niet; hij was op zijn werk, zoo zeide men hem.

En weer ging Van der Veen verder om den man te zoeken.

Eindelijk zag hij eenen steiger staan, en boven op dien steiger was Jan Lambertsz. aan het werk.

„Hei, Jan Lambertsz., kom eens naar beneden,” riep Van der Veen. „Ik moet u eens spreken!”

„Ik kom,” antwoordde de metselaar en den steiger afklimmende, stond hij weldra voor Van der Veen, en vroeg: „En wat belijft u?”

„Jongen, ik heb zulk een mooi werk voor u. Maar er is gevaar aan verbonden,” zeide Van der Veen.

„Gevaar, zegt ge? Nu, dan moet het wel wat bijzonders zijn, want ge weet wel, dat ik niet zoo erg bang uitgevallen ben.”

„Zeker, dat weet ik, doch er is nog een ander gevaar dan halsbrekend werk te verrichten. Althans het werk, dat ik op het oog heb, is nu juist geen metselaars-karweitje, maar toch, ge kunt het met een gerust geweten doen!”

„Ha, waait de wind uit dien hoek? Ei, neen maar, dan wordt het wat anders! Nu beloof ik niet zoo stellig uw man te zijn! Katten in den zak koop ik niet.”

„Ik wed, dat gij het doen zult! Gij zijt immers geen vriend van de Contra-remonstranten?”

„Nu vraagt ge toch naar den bekenden weg, Sinjeur! U weet ik ben een Lutheraan, en kan dus de voordeelen, die ik tegenwoordig van de Contra-Remonstranten ontvang, best op mijne vlakke hand leggen!”

„En hoe denkt ge over De Groot?”

„Gauw gezegd; ik houd hem voor onschuldig!”

„En als hij zijne gevangenis eens ontvlucht en hier in Gorkum was, en ik vroeg uwe hulp om hem voort te helpen, wat zoudt gij dan zeggen?”

„Van ganscher harte tot uwen dienst!”

„Aangenomen, man! Hij is op dit oogenblik ten huize van mijnen zwager Daatselaar in de Hoogstraat en hij moet weg, hoe eer hoe beter. Hebt gij bij geval nog niet een oud werkpak?”

„Ja, ik heb er nog een; maar het is heel oud. Ik kocht het buis indertijd van eenen kurassier. Het is van ongeverfd bokkenleder en met ruw linnen gevoerd, met een vulsel van watten er tusschen. Er zijn tinnen knoopjes aan en op de naden liggen groene koordjes. Dan heb ik nog eene oude broek, oude kousen, oude schoenen en eenen ouden hoed. Ik gebruik dat alles, als ik wat erg vuile werkjes te doen heb! Zou dat kunnen dienen?”

„Past dat pak u?”

„Mij wel! Maar waarom vraagt ge dat?”

„Ja, ziet ge, dan denk ik dat het onzen vriend ook wel passen zal. Hij is een weinig langer en breeder dan gij zijt. Kunt gij het mij terstond aan huis bezorgen?”

„O, zeker! Ik zal het dadelijk halen en goed in eenen doek geknoopt bij u brengen,” zeide Lambertsz. en liep heen.

Een poosje later werd een en ander bij Van der Veen aan huis bezorgd.

„En weet ge wat ge nu doet?” zei Van der Veen. „Ga naar huis en zeg aan uwe vrouw, dat ge voor mij even naar Brabant moet, en kom dan dadelijk terug; maar niet hier. Ga dan maar naar Daatselaar!”

Lambertsz. beloofde zulks te doen en Van der Veen ging naar zijne schoonzuster, waar hij De Groot terstond hielp en waar deze zich in het gelapte metselaars-pak stak.

„En kom nu eens hier, dan maak ik u heelemaal met-

selaar," zeide Joffer Daatselaar en begon De Groots fijne en blanke handen eens ferm met kalk in te smeren. Juist toen ze hiermede klaar was, kwam Lambertsz. en nadat De Groot van zijne trouwe vrienden een hartelijk afscheid genomen had, begaven onze twee zich dwars over de volle markt naar het veer.

Geen mensch lette op die mannen, en niemand was er, die niet gelooven wilde, dat een van die twee eigenlijk geen metselaar was; want hij was in alles een metselaar tot den maatstok, dien hij in de hand hield.

Toen zij evenwel aan het veer kwamen, wachtte hen eene teleurstelling.

„Gij komt toch niet om overgezet te worden, mannen?" vroeg de schipper.

„Ja, zeker! Waarom zouden we dat niet komen doen?" gaf Lambertsz. ten antwoord.

„Waarom niet? Omdat het veel te hard waait!"

„Waaien? Noemt gij dat hard waaien?"

„Ik wel, en ik zet vandaag niemand over!"

„Maar ik moet, schipper, ik moet!"

„Ja, ja, moeten! Weet ge wat het versje zegt: „Moeten is dwang en huilen is kindergezang!"

„Hei, schipper," riep op dit oogenblik Van der Veen, die kwam aandraven, „wacht wat met overzetten!"

„Moet ge dan ook over?" vroeg de veerschipper.

„Nee, ik moet Lambertsz. spreken!" antwoordde Van der Veen, en zich hierop tot Lambertsz. wendende, zei hij: „Wilt ge voor mij ook een vier duizend steenen bestellen?"

„Dat zou ik graag doen; maar de veerschipper hier, wil wgens het stormachtige weder van geen overzetten weten!"

„Kom, kom, ge kunt eenen goeden dag maken, betaal hem dan wat meer," zeide Van der Veen.

„Ja, als ge voor u en uwen gezelschap een dubbel veergeld wilt betalen, dan zal ik het doen," sprak de schipper. „Een

mensch is zóó niet, of hij kan wel een meevallertje gebruiken! Stapt maar in!"

De overtocht geschiedde vrij spoedig, doch toen ze daar aan den Brabantschen wal stonden, wisten ze den weg niet. Op goed geluk liep men maar verder, in de hoop te Waalwijk te zullen komen.

„Zouden we het niet eens aan dien man vragen?" zei Jan Lambertsz., toen deze iemand in de verte zag. „Het kon anders wel eens gebeuren, dat we nog te Woerkum (Woudrichem) aankwamen, en wie weet wat er dan gebeurde!"

Nu vraag het hem dan maar eens," antwoordde De Groot die tamelijk onbeholpen op reis was en zich geheel aan Jan Lambertsz. overgaf.

Het was gelukkig, dat Lambertsz. naar den weg vroeg, want ze waren beiden leelijk aan het dwalen. De man duidde het hun goed uit en daardoor kwamen ze nog vóór het vallen van den avond te Waalwijk aan. Hier vonden ze eenen der uitgeweken Remonstrantsche Predikanten, die daar tamelijk veilig woonde. Maar voor eenen man, als De Groot, was het daar bij lange na nog niet veilig genoeg en daarom werd er besloten, dat hij dien avond nog verder gaan zou. Lambertsz. ging er dadelijk op uit om eenen vrachtrijder te zoeken en toen hij dezen gevonden had, zei hij: „Goê man, wilt gij graag wat verdienen?"

„Zeker, zeker!" was het antwoord.

„Goed, kom dan dadelijk met eene kar en een flink paard er voor, ginder bij den Remonstrantschen Predikant!"

„Gaat die het op een loopen zetten, ja?" vroeg de voerman.

„Nee, hij blijft hier. Maar er is daar een man in huis die vanavond bepaald nog weg moet. Hij moet zijn lijf te Antwerpen gaan bergen. Het blijft onder ons, het is een koopman, ziet ge, wiens zaken leelijk in de war zijn."

De voerman, die meende, dat hij nu ook wel eene groote som kon vragen, zette, zooals men dat wel eens noemt,

eenen verbazend grooten mond op en toen Lambertsz. dadelijk zelf: „Nu, dat is goed! Maak maar, dat ge dadelijk voorkomt,” dacht de voerman: „Had ik nu nog maar wat meer gevraagd!”

Te zes uren in den avond stond de kar voor het huis van den Remonstrantschen Predikant, en daar deze al dadelijk gezien had, dat men den geleerden De Groot, waar het op alledaagsche zaken aankwam, wel levend kon verkoopen, zoo zocht hij inderhaast nog eenen vertrouwden vriend op, die hem tot Antwerpen vergezellen zou.

Lambertsz. nam afscheid, keerde naar Gorkum terug en vertelde daar aan de vrienden, dat tot Waalwijk alles vrij goed gegaan was, en dat er groote kans bestond, dat De Groot nu wel al op Spaansch grondgebied en in veiligheid zou zijn.

Nu, veel scheelde het niet, maar toch had onze vluchteling zich nog bijna verraden; want toen ze bij eene taveerne kwamen, en men daar wat ging gebruiken, bleek het, dat De Groot de waarde van de geldstukken, die hij bij zich had, niet eens kende.

„Als dat een bankroetier is,” bromde de voerman, „dan ben ik er ook een! Wie weet wat ik nog meer verdiende, als ik eens den verkeerden weg reed en wel naar Holland!”

Misschien had hij het ook wel gedaan, als De Groot alleen was geweest; maar nu er iemand bij hem was, die den weg kende, durfde hij het toch niet te doen. Hij reed dus in de richting van Antwerpen voort en toen ze daar nog zoo wat een uur of drie vier vandaan waren, verscheen er eensklaps eene afdeeling soldaten op den weg.

„Halt,” klonk het woord van den bevelvoerende Officier. „Wien hebt gij daar, voerman?”

„Ze zeggen dat hij een bankroetier is, maar ik geloof het niet,” antwoordde de voerman, doch zoo zacht, dat De Groot en zijn gezelschap het niet hooren konden.

„Wat gelooft ge dan?”

„Dat hij een gek of nog heel wat anders is!”

„We zullen zien, wat er van is,” sprak de Officier en op de kar klimmende, vroeg hij: „Wie is daar?”

„Mag ik zoo vrij zijn te vragen, Mijnheer, wie u is?” vroeg De Groot erg verlegen.

„Wij zijn dienaars van den Rooroê of Landrost van Antwerpen,” klonk het antwoord.

Nauwelijks had De Groot dat gehoord, of hij rees uit de kar op, ging overeind zitten en vroeg: „Is u de Landrost?”

„Neen, die ben ik niet; maar als ge hem soms spreken wilt, hij is hier dicht genoeg in de nabijheid! We zullen u er wel brengen, vriendjes!”

„Uitnemend, Mijnheer,” sprak De Groot, die nu wist, dat hij op het grondgebied van Antwerpen en dus buiten bereik van de Republiek was.

„Ja, goed of niet goed, dat kan ons niet schelen. We zouden je er toch heen brengen,” sprak de Bevelvoerder onbeleefd.

Weldra hadden ze den Landdrost gevonden.

„Mag ik weten wie ge zijt, vanwaar ge komt en waar uw paspoort is?” vroeg de Drost.

„Om met het laatste te beginnen, Mijnheer de Drost,” zei De Groot, „ik heb mijn paspoort onder de voeten!”

„Dus ge zijt een vluchteling?”

„Om u te dienen, Mijnheer!”

„En vanwaar komt ge?”

„Van Loevestein, Mijnheer!”

„Wat, sakkerloot, hei- hei- van Loevestein? Wonen daar kooplui, die bankroet gaan?” riep de voerman en zette een paar oogen op als volle manen.

„En uw naam is?” vroeg de Drost verder.

„Hugo De Groot,” antwoordde onze vluchteling op opgeruimd toon en lachend om het gezicht, dat de voerman nu zette.

„Lieve schepsel, wat een leelijk, gemeen zaakje is dat! Gauw, gauw, als de wind mijn karreken uit! Dat is om mijnen mooien knikkerbol te doen! Wat eene gemeene affaire is dat! Gauw, gauw, er uit, er uit!” schreeuwde de voerman, en duwde De Groot en zijn gezelschap met alle macht de kar uit, en nauwelijks was de voerman zijne twee reizigers kwijt, of hij vloog langs de hobbelige heide terug, dat de kar nu en dan heelemaal opwipte.

De Drost, die door het geschreeuw en getier van den voerman nog geenen tijd gevonden had den beroemden vluchteling toe te spreken, zei nu: „Wees welkom op Spaansch grondgebied, Mijnheer De Groot! Hier zijt gij vrij! Waar wilt gij heen?”

„Ja,” antwoordde De Groot, „ik zal eerst naar Antwerpen gaan. Ik heb daar onder de Remonstrantsche vluchtelingen nog al vele kennissen! Ik kan dan op mijn gemak plannen maken omtrent de toekomst.”

„Dat kan u ook,” sprak de Drost. „En om gauwer te Antwerpen te zijn, bied ik u een mijner paarden te leen aan. Bestijg het, en mijn Onderbevelhebber zal u brengen waar gij zijn wilt.”

De man, die hem door den Remonstrantschen Predikant mede gegeven was, ziende dat De Groot thans zijne hulp kon missen, nam afscheid en zocht gelegenheid op om weer thuis te komen. De gelukkig ontsnapte vogel sloeg het beleefde aanbod van den Landdrost niet af, en weldra was hij bij zijnen vriend Nicolaas Grevinckhoven, vroeger Predikant te Rotterdam, waar hij als een zoon ontvangen werd.

De Groot, de man, die in heel Europa om zijne geleerdheid beroemd, en om zijn ongelukkig lot beklaagd was, was vrij, volkomen vrij.

En nauwelijks had Joost Van den Vondel, de beroemde Nederlandsche dichter, die weldra in zijn treurspel „Palamedes” zou toonen, dat hij de vriend niet was van de Contra-

Remonstranten en Zijne Excellentie Prins Maurits, die ontvluchting vernomen, of hij schreef:

„Gewelt van wallen, dubbele gracht,
 Ontruste honden, wacht bij wacht,
 Beslaghe poorten, ijsre boomen,
 Geknars van slotwerck, breede stroomen,
 En d'onvermurwde kastelein
 Verzeckerden op Loevestein
 Den Grooten Huighen, buiten duchten
 Van in der eeuwigheit t'ontvluchten;
 Ten waer zijn schrandre gemalin
 En druckgenoot en kruisheldin,
 Een eerlijke uitkomst had gevonden,
 En hem van langh verdriet ontbonden.
 Zij sprak
 Mijn geest zal nu wat groots bezoeken.
 Terstond verandert hij in boecken.
 De schildwacht draeght dien vetten buit
 Op haere beë voor boecken uit.”

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Het Kooitje is er nog.

Toen Mevrouw De Groot door het wuiven van Elsje te weten was gekomen, dat alles tot zoover goed afgelopen was, dankte ze God voor de hulp aanvankelijk verleend, en smeekte Hem, haren man ook verder te willen beschermen. Hierop ging ze aan hare gewone bezigheden, maar telkens moest ze toch eens naar het raam gaan om te zien of de schuit soms ook terug kwam, vóór dat ze te Gorkum kon geweest zijn.

Onder de soldaten liepen tweeërlei geruchten. Er waren er, die zeiden: „Ik wed dat de Arminiaan vanmorgen in de kist zat!” maar de meesten hielden vol, dat de gevan-

gene weer ziek was; want des morgens hadden ze, bij het weghalen van de kist, zijne kleêren op eenen stoel voor het bed zien liggen.

„Zeg, wat denkt gij ervan?” vroeg een der soldaten tenslotte aan Dorus, die zich nog over niets uitgelaten had.

„Ik weet niet, wat ik zeggen moet, mannen! Maar weet gij wel, dat De Groot altijd zoo nijdig zijn raam kon dichtslaan, als we een liedeken onder zijn venster stonden te zingen?”

„Ja, verleden zomer! Maar nu zal hij zijn raam toch niet open hebben? Wie doet zulke dwaasheid in Maart?” merkte een ander aan.

„Wie zulk eene dwaasheid doet? Wel, de Arminiaan. Ik heb er op gelet, dat het heel den winter des voormiddags een oogenblik open was. Het is daar boven niet frisch!”

„Nu, dan konden wij het lichtelijk probeeren,” sprak er een, en hierop gingen een stuk of vijf soldaten onder den voorzanger „Dorus Molik” onder het raam staan zingen:

„Hoe sal het elcken Armienjaen
 Vergaen?
 Men siet se trouw ter galghe gaen,
 Verstaen!
 Een Armienjaen is . . .”

Klets, daar werd het raam gesloten.

Het was Meyvrouw De Groot, die daar was, en het onwillekeurig deed.

Van buiten kon men niet zien of het een man of eene vrouw was, die het sloot; want er waren zware tralies voor en het raam ging naar binnen open.

„Ge kunt er op rekenen, hoor, dat de Arminiaan thuis is,” zeide Dorus en begon nu, om hem daar boven te ergeren, nog veel harder en leelijker te zingen. En toch was het juist „Dorus Molik”; die misschien wel het meest van allen twijfelde.

Even na de middag kwam Elsje thuis.

„Ik zal haar eens goed opnemen,” dacht Dorus. „Zoo de baas ontsnapt is, zal ik het wel aan haar gezicht zien!”

Niet te vergeefs echter hadden De Groot en zijne vrouw op Elsje vertrouwd, en niet voor niemendal haar hun vertrouwen geschonken. Hoe blijde ze ook was, dat De Groot tot nu toe gelukkig ontkomen was, toch was geen trek op haar gelaat, welke van die blijdschap iets liet zien. Ze was als altijd even snibbig tegen de soldaten, die een grapje met haar wilden maken, en even vlug en rad met haar tongetje om een gevat antwoord te geven.

Zij haastte zich niet meer dan anders; ze keek niet treuriger, niet vrolijker, ze deed niets anders dan gewoonlijk, kortom, hoe Dorus ook op den loer zat om op haar gezicht te lezen, of er ook wat gaande was, de man bleef even wijs. Ja, zij haastte zich zóó weinig om hare boodschappen boven te brengen, dat Dorus nu bepaald meende te kunnen gelooven, dat ook nu dit gerucht, evenals dat vroeger van die touwen, heelemaal verzonnen was.

Ook Mevrouw De Groot paste wel op van zich niet te laten zien, of Elsje toe te roepen, dat ze zich wat haasten moest. Hoe zij ook van verlangen brandde er iets meer van te weten, ze hield zich, alsof ze niet nieuwsgierig was.

En Willem Van Velden?

Wel, die wist immers nergens van? Die kon zich niet anders dan natuurlijk houden, want hij wist niet beter of Meneer De Groot was ziek. Hij liep zelfs op zijne kousen door de kamer en op de trap om den arme zieke niet te hinderen? Hij kwam beneden, liep Elsje voorbij, zeide eene aardigheid, kreeg even goed als de soldaten, een snibbig antwoord terug, en ging toen weer naar boven, alsof er niets aan de hand was.

Eindelijk ging ook Elsje de trap op en, na in het voorbijgaan aan Joffer Prowning een paar boodschappen terhand

gesteld te hebben, kwam ze bij hare Mevrouw. Na zich overtuigd te hebben, dat er niemand in de nabijheid was, zei ze haastig: „Meneer is als metselaars-gezel gekleed naar den Brabantschen wal overgevaren.”

Meer zei ze niet en ging toen weer aan het werk.

Een poosje later kwam Willem bij haar.

„Nu, Els,” zei hij fluisterend, „nu moet ge voor mij nog eens eené goede portie visch bakken, zult ge? Als een mensch ergens voor het laatst eet, dan mag hij eens onthaald worden!”

„Zoo, gaat gij dan weg? Kunt ge het niet langer meer op Loevestein volhouden, neen? Gij zijt zeer dankbaar om onzen goeden Meester, die u zooveel geleerd heeft en nog meer leeren wil, in den steek te laten!”

„Ge zult wel voor Mevrouw zorgen, Els! Ik ga het voor Mijnheer doen,” sprak Willem nog zachter.

„Dwaas, die gij zijt, noemt ge dat voor Mijnheer zorgen, als ge hier de plaat gaat poetsen?” zeide Elsje zoogenaamd nijdig.

„Nu, nu, laat dat zoo zijn, ge kunt u goed houden, hoor! Ik ga vanmiddag nog weg, begrepen?” vervolgde Willem en zijnen mond hierop tegen Elsjes oor leggende, zeide hij nauwelijks hoorbaar: „Maar ik ga over Woerkum, dan ben ik spoediger te Antwerpen!”

Elsje verschoot thans van kleur en op eenen onnatuurlijken toon zei ze: „Ge raaskalt! Maak dat ge wekomt!”

„Geduld maar, Elsje, geduld maar! Over een paar uurtjes ga ik heen; Ik wilde eerst wat eten. Maar, zeg, van harte geluk met de ontvluchting van Mijnheer, hoor! Was Mevrouw ook niet blij?”

„Meneer is . . .”

„Mijnheer De Groot zat vanmorgen in de boekenkist, Elsje! Ik heb het dadelijk aan Mevrouw's oogen gezien toen die eene soldaat zulk eenen uitval deed, en . . . Meneers schoenen stonden ook niet voor het bed!”

„Aan wien hebt ge al dat moois verteld, spion?” vroeg Elsje, die thans in ernst zeer boos was.

„Zeg, dat gij het werkelijk meent, dat gij mij spion noemt, dan zal ik u nooit meer onder de oogen komen! Een spion te zijn is het laagste, wat een mensch worden kan,” zeide Willem op zijne beurt boos wordend.

„Nu ja, spion, dat meen ik niet zoo erg! Maar wat hebt gij alles ook zoo af te loeren, wat geheim moet blijven?” vroeg Elsje, thans wat minder boos.

„Ik kan mijne oogen niet in den zak steken, Elsje! Maar, laten wij er maar niet verder over spreken. De spion gaat vanavond weg! Hij zal hier niet meer alles afloeren, wat geheim moet blijven!”

„Neen, gij moogt niet weg,” sprak Elsje. „Als gij vandaag vertrekt, zullen ze te vroeg weten, wat gij weet, en dan kan alles verloren zijn. Ze mogen het hier niet weten voor morgen-avond? Ge moet dus blijven en — en — vergeef me dat ik u „spion” genoemd heb. Ik weet immers wel, dat gij evenveel van Mijnheer en Mevrouw De Groot houdt, als ik!”

„Ik vergeef het u graag, Elsje, want ik weet dat uwe hartelijke genegenheid voor de familie De Groot u dat leelijke woord onbedacht spreken liet.”

„Goed, en ge blijft hier ook, en houdt u zoo goed, als daar straks toen ik thuis kwam. Maar wat praat ge van Antwerpen? Heeft Mijnheer De Groot u dat gezegd?”

„Mijnheer De Groot heeft mij niets gezegd. Maar Antwerpen ligt dichtbij en onze goede Meester is daar volkomen veilig. De Spanjolen, die in hunne handen wrijven van blijdschap, dat binnenlandsche twisten ons arm land verdeelen, zullen er grootsch op zijn, den beroemden man te ontvangen en gastvrijheid te verleenen! Doch genoeg nu, ik ga aan mijn gewoon werk en blijf tot morgen, overmorgen of tot zoolang gij zulks wilt.”

Toen Elsje weer met Mevrouw alleen was, vertelde ze haar, wat Willem gezien had en wat hij wist.

„Ja, Els, wie kan ook op alles bedacht wezen,” sprak Mevrouw. „Maar als ze er mij naar gevraagd hadden, dan had ik er wel op willen zweren, dat hij nergens af wist, want door op zijne kousen te loopen en Cornelia telkens stil te houden, meende ik, dat hij geloofde, dat mijn man ziek was. Hij is slim, maar men kan ook in zulk eene besogne niet aan alles denken. Ge weet niet, Elsje, hoe ik in spanning ben en hoe ik aan mijnen goeden man denk.”

Dat dit maar geen los gezegde was, maar dat zij het inderdaad meende, bewees ze des avonds nog. Ze had met De Groot afgesproken dat ze, even alsof hij thuis was, licht op zijne werkkamer zou laten branden, en — dat vergat ze.

En buiten liep Dorus, die het met zichzelf toch nog maar niet eens kon worden, rond om naar het lichtje te kijken. Hij wachtte tot het geheel en al donker was, doch, het licht kwam niet.

Daar zag hij den nieuwen Kapitein van Heusden op het slot terugkomen, en dadelijk liep hij hem te gemoet.

„Hei, hei, Dorus, wat haast, man? Is een van de Armi-
nien dood?”

„Ik heb De Groot heel den dag niet gezien, en er is geen licht voor zijn venster!”

„Welnu, hij zal weer ziek zijn! Wat zou het anders?”

„Wat het anders zou, Kapitein? Dat hij vanmorgen om negen uren in eene boekenkist ontsnapt is! Ik mag wel twintig jaar als trekpaard voor de jaagschuit loopen als het niet zoo is,” sprak Dorus.

Kapitein Prowning liep nu terstond zijne deur voorbij en klopte bij Mevrouw De Groot aan.

„Waar is uw man?” schreeuwde hij haar toe en begon alvast overal naar den gevangene te zoeken, en deze nergens vindend, snauwde hij haar nogmaals toe: „Waar is uw man, vraag ik! Hoort ge mij niet?”

„Ja, Heer Prowning, om u ronduit te zeggen, zooals het is, — het vogeltje is gevlogen, maar . . .”

„Talm niet! Wat wilt ge meer zeggen? Gauw wat!”

„Maar het kooitje is er nog,” zeide Mevrouw De Groot met een ondeugend lachje.

Prowning kreeg eene hoestbui van kwaadheid en rolde meer de trappen af, dan hij ze afliep.

„Is er vanmorgen eene kist met boeken verzonden?” vroeg de Kapitein aan zijne vrouw, even in huis stuivende.

„Ja, Jacob!”

„Wat moois! De Arminiaan zat er in!” schreeuwde Prowning en hierop naar de wacht loopend, klonk het: „In 't geweer!”

De soldaten wisten niet hoe gauw ze hunne wapenen zouden opnemen.

„In eene schuit naar Gorkum, mee! De Groot is vanmorgen ontvlucht in eene boekenkist. Als we die kist nog krijgen, dan hebben we den Arminiaan ook!”

In een oogenblik zat Prowning met eenige soldaten in de schuit op Gorkum.

„Mijn zoon en ik hebben de kist bij zekeren Daatselaar gebracht,” zei Jan Woutersz.

„Goed, goed, dan eerst naar het vriendje van den Arminiaan,” sprak Prowning, „zet alle zeilen bij, en als er geroeid moet worden om er gauwer te zijn, dan kunnen deze slaapkoppen van soldaten helpen!”

Dat roeien was niet noodig. Er was zóóveel wind, dat de schuit over het water vloog, en weldra was men, hoewel midden in den nacht, te Gorkum.

Zoodra men aan de poort kwam, gaf Prowning aan de wacht te kennen, dat hij terstond den Drost van de stad en omstreken, Jonker Jacob van Paffenrode moest spreken, en toen deze verscheen en op de hoogte van de zaak was, werden er aanstonds dienaren uitgezonden om het huis van Daatselaar te onderzoeken, en toen men daar niets vond, snelde men naar de Hoenderschuit, die op Delft voer.

„Is hier eene kist met boeken van Loevestein aanboord?” vroeg Jonker van Paffenrode.

„Ja, Uwe Edelheid, daar staat ze,” sprak de schipper.

„Ha, het veugelken is wat te vroeg achterhaald!” juichte Prowning. „Breekt die kist open, mannen, en houdt de musketten gereed om los te branden, als de Arminiaan ontsnappen wil!”

Enkelen braken de kist open en de anderen stonden met hunne musketten op de kist gericht.

Daar ging het deksel open en —

Lapjes, doekjes, garen, band, wol, saiet en andere dingen waren het, die men te zien kreeg.

De schipper kon zich niet bedwingen, en schaterde het uit van lachen. De soldaten volgden weldra zijn voorbeeld. Alleen Jonker van Paffenrode lachte niet, en Prowning stampvoette van kwaadheid.

Zou zijn gevangene dan werkelijk ontsnapt zijn, en hij geheel buiten staat, hem te achterhalen?

Wat zou Zijne Excellentie Prins Maurits zeggen?

Neen, die kon niets zeggen. Die wist dat hij dien dag te Heusden moest zijn.

Maar wat zouden de Hoog Mogende Heeren der Staten-Generaal van hem zeggen?

Prowning wist het wel dat dezen, ondanks het zegevieren der Contra-Remonstranten, misschien meer gezag hadden dan de Prins, die zich bovendien niet gezond gevoelde.

En waarheen zou hij nu gaan in den donkeren nacht? Waar kon hij hem vinden?

O, het was om van boosheid een ongeluk te krijgen!

Maar die daar op het slot zou hij het inpeperen. Hij zou die leuke Mevrouw De Groot, die brutale Els en dien naren Van Velden doen ondervinden, wat het zegt, hem in zulke moeielijkheden gebracht te hebben. Zij zouden weten, dat hij wist wat straffen was!

Maar stil, daar komen nog een paar kermishouders aan, en nauwelijks hebben dezen vernomen, wat er gaande is, of ze vertellen, dat de schipper op Brabant dien middag

twee metselaars overgevaren heeft, en dat er maar een van de twee zoo even terug is gekomen.

Nu krijgt Kapitein Prowning weder moed en geeft bevel, dat er terstond twintig ruiters naar den Brabantschen wal moeten oversteken om den vluchteling, die toch nog zoo heel ver niet zijn kan, te achterhalen.

„Mag ik ook mee, Kapitein?” vroeg Dorus.

„Jij bent de rechte er toe, Dorus! Als jij hem niet vindt, dan vindt niemand hem,” antwoordde Prowning. „Ga mee, en wijs den luiden den weg.”

Zoodra Dorus vergunning gekregen had, den tocht mede te maken, wreef hij van blijdschap in de handen.

„Dat geeft wat, vast en zeker,” dacht hij. „Hebben wij het geluk hem te achterhalen, dan beloonen de Heeren mij en snappen we hem niet, dan ga ik naar zijne vrouw en zeg: „Mevrouw, ik had uwen man kunnen laten pakken, als ik gewild had; want ik wist den weg, dien hij gegaan is. Ik heb met opzet eenen anderen weg genomen. Nu is Uw man vrij, en dat heeft hij mij te danken. Hoeveel is u dat waard?”

De ruiters waren al aan den Brabantschen wal gekomen, eer Prowning op Loevestein terug was; want om te maken, dat De Groot, als hij nog in Gorkum mocht zijn, niet ontsnappen kon, werden alle poorten gesloten en kon er niemand uit of in, die niet eerst nauwkeurig onderzocht was geworden. Op een en ander liet Kapitein Prowning, wien het heel wat waard was, den gevangene weer terug te krijgen, het oog gaan, en eerst toen hij verzekerd was, dat alles in orde was, ging hij naar het kasteel terug.

Opnieuw werden Mevrouw De Groot en Elsje ondervraagd, doch uit alles, wat hij vernam, werd hij niet veel wijzer. Zij vertelden hem, wat hij wist. Gaarne had hij vernomen waarheen De Groot gevlucht was, doch daar Mevrouw eerst des Donderdags hiervan bericht kreeg, en wel door een briefje, dat in een tarwebroodje gebakken was, zoo kon zij het onmogelijk zeggen, ook al had zij het gewild.

Er zat dus voor onzen bedrogen Kapitein niets anders op dan aan de Hooch Mogende Heeren der Staten-Generaal den volgende brief te schrijven:

Doorluchtige Hooch Mogende Heeren!

Ick achte, dat uw Ho. Mo. door den Heere Drossaart sult verstaen hebben het ontvluchten ende onteomen van Grotius uyt syne gevangenis, het selve mij boven maeten leet synde ende droevich maeckende; hij ist ontcomen gesloten synde in een cofferen, hetwelck door syne dienstmaecht tot Gorcum gebracht is, ende daer bij haer geopent, ten huuse van eenen Arien Daetselaer, inde roose alhier tot Gorcum woonende, alwaer de voorsz. Grotius quaede klederen aentreckende, over de volle marckt, sonder mantel, is wechgegaan, ende uyt de stadt gecomen. Waer hij heenen is, can ik noch uyt d' huysvrouwe van Grotius, noch uyt de dienstmaecht verstaen. Dit is alle in mijn absentie geschiet, maer saterdach ende sondach tot maendach naer middach uyt het fort, om mijne nootwendige affairen, geweest hebbende; t' is zonder mijn schult ende ben reyn daer aff; het op ende affgaen tot Gorcum der huysvrouwen heeft mij soo dikwijls benaut gemaect; dit syn nu de vruchten daervan ende van de correspondentien. Ick bidde oytmoedichlyck uw. Ho. Mo. gelieven dit mijn ongeluck my buyten mynen weeten overcomen, genaedelick aen te sien; ick bewaere de huysvrouwe van Grotius, met de dienstmaecht en de knecht, off uw Hooch Mog. geliefde de selve te doen examineeren. Ick hebbe alle tijd neerstelick mijn devoir (plicht) gedaen; in mijn absentie is mij nu dit overcomen. Ick bidde uwe Hooch Mog. sullen mijn ongeval genaedelyck aensien als gansch onnosel synde. Daer omme ick uw Hooch Mog. seer onderdaenichlyck bidde, ende eygene mij ten dienste van uw Hooch Mog. in aller demoedicheyt ende eerbiedinge, oock Godt Almachtich biddende, Doorluchtige Hooch Mogende Heeren, uw Hooch Mog. te neemen in syne heylige bewaeringe ter eere van syne kerke.

In Louvesteyn, desen 23 Martii 1621.

De Doorluchtige
Hooch Mogende Heeren
Mijn Heeren de Staten
Generael der Vereenichde
Nederlanden.

Uw Hooch Mogende
onderdaenigen dienaar:

JACOB PROWNING,
genaemt *Deventher*.

Juist toen de brief geschreven was, werd op de trompet geblazen. Prowning sprong op, keek door het raam en zag de paarden van de ruiters op het Monniken-land staan.

Hij snelde naar beneden, liep naar de brug en kwam daar Dorus tegen.

„Wel, hebt gij den Arminiaan?” vroeg hij gejaagd.

„Eilaci, Kapitein! We zijn te laat gekomen. Hij is op eene boerenkar van Waalwijk naar Antwerpen gevlucht. Den lummel, die hem wegbracht, zijn wij tegen gekomen. Hij sprong, toen hij ons zag, van zijne kar, viel op zijne knieën en schreeuwde: „Vergeving, en slaat mij niet! Schiet mij niet dood! Ze zeiden mij dat hij een bankroetier was. Ik heb het geloofd. Ik kan het niet helpen!”

„En hebt gij hem toen alles laten vertellen?”

„Ja, Kapitein!”

„En wat hebt gij hem gegeven?”

„Eene goede dracht opstoppers, Kapitein!”

„Gij zijt dus zeker dat de Arminiaan bij de Spanjolen is?”

„Ja, Kapitein!”

„Luitenant,” sprak hierop Prowning tot eenen der Officieren, „ga naar het Monniken-land, en zeg dat de ruiters naar hun garnizoen kunnen terugkeeren!”

„Goed, Kapitein,” antwoordde deze en ging heen om het bevel te volbrengen.

Hierop wendde Prowning zich tot Dorus en zeide: „Over een uur komt ge bij mij om eenen brief naar Den Haag te brengen!”

Dorus beloofde zulks te doen, en nauwelijks was de Kapitein weg, of hij ging naar de keuken van de gevangenen, waar hij Elsje en Willem in druk gesprek vond.

„Ik zou Mevrouw Grotius wel eens willen spreken,” zei hij tot Willem.

„Jij, moet jij Mevrouw spreken? Och loop, kerel, het koldert je in den bol,” riep Elsje.

„Dat gaat jou niemendal aan, prei van eene meid! Ik zeg je, dat ik Mevrouw wil spreken,” hernam Dorus.

„Wat komt die man hier doen?” vroeg Mevrouw De Groot, die ongemerkt in de keuken kwam.

„Ik wilde u wel eens even spreken,” zeide Dorus zoo beleefd en zoo vriendelijk mogelijk.

„Welnu, ik ben hier! Wat hadt ge?” sprak Mevrouw.

„Ik wilde u wel eens onder vier oogen spreken,” hervatte Dorus.

Mevrouw verbleekte en zou misschien toegegeven hebben, doch toen Willem dat zag, zeide hij: „Mevrouw, hoor niet naar dien man. Hij was steeds de voorzanger van de schimpliedekens.”

„Dan sta ik hem niet te woord. Elsje, ga eens even mee! Willem, laat dien man de keuken uit,” sprak Mevrouw De Groot en ging hierop met Elsje heen.

De valschaard knarste van nijd op de tanden, liep naar beneden en bromde in zichzelf: „Schuiven zoo gaan ze, bakker! Al de voordeeltjes waarop ik gerekend had, gaan mijnen neus voorbij.”

Een uur later was hij op de kamer van Kapitein Prowning.

„Hier is een brief,” sprak de Kapitein. „Gij ziet dat hij aan de Hoog Mogende Heeren Staten-Generaal gericht is! Breng die in Den Haag, en als je die boodschap gedaan hebt, behoef je niet naar Loevestein terug te keeren. Je behoort niet onder mijn vendel.”

Dorus ging, bracht den brief aan zijn adres, vond het in Den Haag minder prettig, en wist te deserteeren. Gerrit Dirksz. Meerman, wiens Vader een der Bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie was, wist een jaar of wat later te vertellen, dat een zekere „Dorus Molik” in de Oost voor verrader had willen spelen, doch dat men zijne plannen ontdekt had, en dat hij toen opgehangen was.

EENENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Na vierentwintig jaar.

Wij doen in onze geschiedenis opeens eenen grooten sprong, en willen ons verbeelden, dat het de derde October van het jaar 1645 is.

Veel is in dien tijd veranderd; maar toch alweer niet zooveel, als gij misschien wel denkt. In onzen tijd hebben er meer veranderingen in tien jaren plaats, dan vroeger in eene eeuw. En toch was er in die vierentwintig jaar veel veranderd en veel gebeurd. Ons kleine land was onder het bestuur van Stadhouder Frederik Hendrik, die na het overlijden van Prins Maurits in 1625, zijnen broeder opgevolgd was, in macht en aanzien zeer geklommen. Nog altijd waren we in oorlog met Spanje, doch hiervan bemerkte men al heel weinig. De macht der Spanjaarden beteekende niet veel meer. En rijk waren we geworden. Had de Oost-Indische Compagnie ons zilver bij hoopen aangevoerd, de West-Indische had eenen tijd gehad, dat zij de kisten en koffers met goud vulde. Onze rijkdom was verbazend vergroot, de welvaart algemeen, en armoede niet veel meer dan bij naam bekend. En bovendien hadden wij ons ook leeren kennen, als meesters van de zee. Dat hadden de Spanjaarden in 1639 maar al te zeer ondervonden toen onze wakkere Marten Harpertsz. Tromp hunne vloot bij Duins bijna geheel vernielde.

Wie dus al die vierentwintig jaren mee geleefd had, kon van heel veel vertellen.

Ook Mr. Hugo De Groot had die vierentwintig jaren mee geleefd; maar, helaas, niet zooals hij dat wel gaarne gewild had. Hij leefde buiten zijn Vaderland en stierf er buiten. Vandaag was het de dag, dat hij er voor goed kwam en er blijven zou; maar — als doode.

Vandaar die drukte en beweging op den weg van Den Haag naar Delft.

Wat al karossen van de voornaamsten in den lande!

Wat al boerenwagens van lieden, die uit de omliggende dorpen komen!

Wat al trekschuiten, opgepropt met Hagenaars, die er geen rijtuig op nahouden, doch die nu toch zoo minvermogen niet zijn, of ze kunnen wel eens eenen dag verzuimen en uit varen gaan!

En het is zoo niet enkel op den weg van Den Haag naar Delft, neen, van alle kanten komt men de poorten van de oude Gravenstad binnen. Zoo even is de zesde schuit vol volks van Rotterdam gekomen.

Men wilde Mr. Hugo De Groot, het „Delfts Orakel”, „de Zon des Lands”, eene laatste rustplaats zien verleenen in een graf van het koor der Nieuwe kerk, niet verre van den kelder waarin het gebeente van Prins Maurits, zijn Vorstelijke tegenstander, rustte.

De wereldberoemde balling had in het Vaderland bij vele vijanden, ook vele vrienden en vereerders gevonden.

Eer we ons bij dien treurigen stoet aansluiten, willen we u, zoo kort mogelijk, vertellen, wat er met De Groot in dat vierde deel eener eeuw al gebeurd is.

Wij hebben hem bij zijnen vriend Nicolaas Grevinckhoven te Antwerpen gelaten en zullen hem daar weer opzoeken.

Zoodra hij te Antwerpen wat op rust gekomen was, schreef hij aan de Hoog Mogende Heeren Staten-Generaal eenen brief, waarin hij verlof voor zijne vrouw verzocht, Loevestein te mogen verlaten, en hieraan werd den zeventen April gevolg gegeven.

Spoedig daarop reisde hij naar Parijs, waar hij met heel veel onderscheiding ontvangen en behandeld werd. Hij kwam daar evenwel in eenen tijd, die niet voordeelig voor hem was. Er heerschte een binnenlandsche oorlog tusschen de Katholieken en Protestanten, en daar De Groot zeer veel

werk van de Godgeleerdheid maakte, zoo kon hij, als Remonstrant, noch den Franschen Protestant, noch den Katholieken behagen. Daarbij kwam, dat de Nederlandsche Gezant aan het Fransche hof juist niet alles deed, wat hij kon, om De Groot het leven te veraangenameu. Nu eens moest hij zich op deze, dan op die beschuldiging verdedigen, en de Nederlandsche Gezant zorgde er wel voor, dat De Groot in den eersten tijd met allerlei soort van zelfverdedigingen handen vol werks had. Het liep zelfs zoo erg, dat hij op het laatst bijna elk verzoek van Nederlanders om bij hem toegelaten te worden, van de hand wees, omdat men die gelegenheden gewoonlijk gebruikte, om hier in ons land naderhand te vertellen: „Dit of dat heeft De Groot nu al weer verteld.” Geen wonder, dat onze geleerde balling in den eersten tijd zijn genoeg dus wel op kon.

Eindelijk evenwel werd hem, door bemiddeling van den Prins van Condé, met wien De Groot zeer bevriend was, een jaargeld van drieduizend livres, dat is ongeveer vijftienhonderd gulden toegezegd.

Kort hierop schreef De Groot eene „Apologie,” dat is een geschrift, waarin hij zichzelf verdedigde in alles, wat hij gedaan had. Deze Apologie nu was naar de meening van de Staten-Generaal zoo kras, of liever zoo leugenachtig, dat ze den schrijver terstond vogelvrij verklaarden, en iedereen, die ze durfde koopen, — want ze was in druk, — met de doodstraf bedreigden.

Dat laatste was niet wijs van de Heeren Hoog Mogenden; want juist werkte dit verbod het tegenovergestelde uit van hetgeen ze bedoelden: het werd druk verkocht. Iedereen, die het betalen kon, schafte zich in alle stilte zulk eene Apologie aan.

Na het schrijven van die „Apologie” vestigde De Groot zich op Balagni, een kasteel, dat in eigendom toebehoorde aan eenen zekeren Franschman met wien hij zeer bevriend was. Op dit kasteel schreef onze geleerde verscheidene werken op godsdienstig en rechtsgeleerd gebied.

Had men hem nu maar geregeld zijn jaargeld uitbetaald, dan had De Groot vrij goed met zijn gezin kunnen leven. Maar hieraan ontbrak veel; want de Fransche schatkist liet te menigmaal den bodem zien, om eenen Hollander, met wien men toch, eerlijk gezegd, niets te maken had, boven Fransche ambtenaren voor te trekken. Daardoor kwam het dat De Groot het waagde, in 1631 zijn Vaderland te bezoeken. Hij meende, nu Maurits dood was, in Stadhouder Frederik Hendrik eenen machtigen voorspraak te hebben. Maar hij bedroog zich, en al deden de beroemde Pieter Cornelisz. Hooft en de geleerde Vossius alles, wat ze konden, het mocht hun niet gelukken De Groot kwijtschelding van straf te verleen. Ja, de Hoog Mogenden loofden op het laatst zelfs tweeduizend gulden uit aan ieder, die den vogelvrij verklaarden Arminiaan het gerecht in handen leverde. De Groot verliet hierop den zeventienden April opnieuw het Vaderland, en vluchtte naar Duitschland, waar hij twee jaar in de nabijheid van Hamburg leefde. Gelukkig had hij reeds in 1630 zijne goederen, die, zooals wij weten, verbeurd verklaard waren, gedeeltelijk terug gekregen. Tot zijne vrienden had hij indertijd ook mogen rekenen Gustaaf Adolf, Koning van Zweden. Deze was evenwel in 1632 reeds gesneuveld, doch de Zweedsche Kanselier Oxenstierna wist te bewerken, dat De Groot tot Afgezant van Zweden bij het Fransche Hof benoemd werd. Hierop ging De Groot weer naar Parijs en bleef daar als Afgezant van Zweden tot 1645, doch door allerlei tegenwerking van de Nederlanders en Franschen, kon hij het daar ook niet langer volhouden en verzocht daarom zijne terugroeping. Hieraan gaf Koningin Christina, die haren beroemden Vader Gustaaf Adolf opgevolgd was, gehoor, en beloofde hem meteen eene andere betrekking aan haar Hof. Op die reis naar Zweden reisde hij door Holland, waar men hem vooral te Amsterdam en Rotterdam groote eer bewees. Te Stockholm gekomen, werd hij daar wel met allerlei vleijende

woorden ontvangen, doch de Zweden waren jaloersch op hem, dat hij, als vreemdeling, zoo in de gunst van hunne Koningin stond. Dat daardoor het leven van De Groot niet veraangenaamd werd, spreekt vanzelf, en toen ook het Noorsche klimaat op den duur nadeelig voor zijne gezondheid bleek te zijn, besloot hij Stokholm te verlaten. Ongelukkig leed hij op die reis schipbreuk, en werd op de kust van Pommeren geworpen. Wel liet men hem daar niet aan zijn lot over, en verschafte hem gelegenheid in een rijtuig naar Rostock te vertrekken, doch de vele ongevallen, die hij op de reis geleden had, oefenden zulk eenen grooten invloed op zijn verzwakt lichaamsgestel uit, dat hij te Rostock eene zware ziekte kreeg, en daar den achtentwintigsten Augustus 1645 overleed. Toen hij stierf, bevond zijne vrouw zich te Delft bij haren schoonzoon De Mombas, die in het rampspoedige jaar 1672 den Franschen Koning beter diende dan het Vaderland zijner vrouw. Zijne moeder beleefde dit evenwel niet, want zij overleed reeds in 1653.

Het echte, gelukkige familie-leven had Mevrouw De Groot evenmin leeren kennen als haar Echtgenoot, want terwille van de opvoeding der kinderen, leefden ze van dezen gescheiden.

Zoo was dus het leven van deze twee menschen een leven vol van moeite en verdriet geweest, en slechts Pieter, de jongste zoon, scheen de voetstappen van zijnen grooten Vader te zullen drukken.

Maar ook dat zouden De Groot en zijne edele gade niet meer beleven en evenmin zouden ze getuigen zijn van het feit, dat hij de Nederlanden ontvluchten moest, omdat hij, beschuldigd van te heulen met Lodewijk XIV, zijn leven hier niet zeker was.

Doch keeren we tot ons verhaal terug.

„Het „Wonder van Holland” was niet meer.

De man, die zijn Vaderland zulke groote diensten had kunnen bewijzen, als hijzelf misschien maar wat slimmer en minder eerlijk ware geweest, en als geene kwaadwillige

tegenpartij zich steeds tegenover hem gesteld had, stierf in den vreemde, en werd zelfs na zijnen dood door velen onder zijn eigen volk belasterd en beschimpt. En toch had hij nimmer opgehouden in zijn hart Hollander te zijn. Ware hij dat minder geweest, De Groot had in Franschen dienst eervolle en rijkbeloonde betrekkingen kunnen krijgen. Nu was en bleef hij er een vreemdeling, beroemd en benijd, ontzien en belasterd, geprezen en beschimpt. Eerst later zou men hier in zijn Vaderland leeren begrijpen, welk een man Hugo De Groot, als mensch, zoowel als geleerde geweest was. En van die geleerdheid zou later de geheele wereld gewagen, als zij kennis nam van die groote reeks werken, die [hij geschreven had op rechtsgeleerd, geschiedkundig en godgeleerd gebied. Geen wonder, dat de beroemde Raadpensionaris] Johan De Witt reeds moeite deed, om voor den grooten Delftschen geleerde in zijne geboortestad een standbeeld op te richten, en dat zijne vrienden al spoedig besloten, op zijn graf een prachtig gedenkteeken op te richten. Maar praalgraf en standbeeld zouden pas veel later komen. Eerst in 1781 richtte men op [zijne laatste rustplaats een zoogenaamd praalgraf op, dat ge eens moet gaan zien als ge te Delft komt, en eenige jaren geleden plaatste men hem ter eere ook zijn standbeeld op de Groote Markt van zijne geboorteplaats.

En hoe was Hugo De Groot als mensch?

Hij besteedde zijnen tijd zoo nuttig mogelijk en zoolang hij leefde, dacht hij, waar hij voor zichzelf, voor zijn gezin of in dienst van anderen werkte, aan zijne spreuk: „Ruit hora,” — „het uur snelt heen.” — Iederen morgen om negen uren liet hij zijn geheele gezin bij elkander komen om den dag met een gebed te beginnen. Van deze bijeenkomst waren zelfs zijne onderhoorigen niet uitgesloten. Had men behoefte aan raad, dan gaf hij dien evenwel niet altijd. Hij wilde graag zien, dat een mensch zelf ook wat moeite deed om iets te vinden. Zoo had hij onder anderen

eenen Secretaris, Pels geheeten, wien hij aanbeval veel in den Bijbel te lezen, en toen deze hieraan voldeed, doch dan wel eens bij zijnen Meester kwam om uitlegging van het een of ander te vragen, dan zeide De Groot: „Komt u iets voor, dat gij niet verstaat, leg daar een vouwtje bij, en lees voort. Het eene zal het andere duidelijk maken, en God zal u helpen!”

Hij was vroolijk in den omgang, en als hij buiten zijne studeerkamer was, kon hij soms lachen, dat hij schaterde en hij had ook niets op met lieden, die een benepen en verdrietig gezicht zett'en.

Voor zijne kinderen, van welke er bij zijn overlijden nog vier in leven waren, was hij alles, en als echtgenoot had de edele Maria van Reigersbergen zich geen en beteren man kunnen wenschen.

Hoe hij zich als vriend tegenover vrienden te gedragen had, vergat hij nimmer; maar zoo goed hij als vriend was, zoo slecht was hij als vijand, daar hij niet recht scheen te weten hoe men eenen vijand behandelen moest. Hij had al bitter weinig verstand van vijandschap, en maakte zich daardoor juist, zoo iets is meer gezien, van vrienden soms bittere tegenstanders.

Van geldzaken had De Groot, dat hebben we reeds op zijne vlucht gezien, geen verstand en evenmin van de huishouding. Het was daarom voor hem een groot geluk, dat zijne vrouw hem hierin verre overtrof, en dat zij hem overleefde.

Dat iemand, die zoo geleerd was als hij, eene groote boeken-verzameling had, is niet te verwonderen. Men vindt aangeteekend, dat zijne bibliotheek voor vierentwintig duizend gulden verkocht werd.

Hoewel De Groot nog al eens ongesteld was, denklijk veel ten gevolge van zijn zittend leven, had hij toch eene frissche gelaatskleur. Hij had donkerblauwe en glinsterende oogen, lichtbruin haar en eenen neus, die een weinig gebogen was. Hij was meer dan middelmatig van lengte en

vlug in zijne bewegingen, zoodat we zeer goed begrijpen kunnen, dat men hem voor eenen der schoonste mannen van zijnen tijd hield.

Ook met kleinigheden kon De Groot ingenomen zijn en soms hechtte hij veel waarde aan dingen, waarop een ander, minder geleerd dan hij, niet zou gelet hebben.

Een bewijs hiervan vinden we in het volgende.

De kist, waarin hij van Loevestein ontvlucht was, werd door zijne familie trouw bewaard, doch zie, bij eene verhuizing gebeurde het, dat ze door den eenen of anderen liefhebber gestolen werd, en waar zij gebleven was, kon niemand te weten komen. Dit geval werd ook aan De Groot bericht, en deze schreef daarop: „Ik zou niet gaarn zoo groot een gedenkteken van Godts goetheit over mij quyt wezen. Die de kussens uit het koffer genomen heeft, moet weten waar dat is, en de sleutels van 't koffer. Ik hoop, dat het door uw vlijt uit den schuilhoek zal te voorschijn raken, en 't geheugen van Godts overgrote weldaad tot de nakomelingen voortzetten. 't Moeit mij hooglijk, dat er zoo sloffe zorg gedragen is voor dat koffer.” —

Zoo ik hoop zullen mijne lezers mij tot hier gevolgd zijn, want het geheele leven van dien beroemden man in mijn verhaal te brengen, dat ging niet. We zouden dan ook Willem Van Velden, Elsje Van Houweningen, Gerrit Dirksz. Meerman en Willem Burchoutsz. geheel uit het oog verloren hebben, en ik weet zeker, dat ge wel een weinig nieuwsgierig zult zijn, te weten, wat er van die vier toch wel geworden is.

Willen we eens zien of we hen soms vinden kunnen?

„Stil, is dat daar niet een oude bekende, die daar, een heel eind van het graf verwijderd, tegen eene pilaar staat te leunen?

Het is een mooie en krachtige man met geestige oogen en een hoog voorhoofd. Hij heeft een stukje papier in de hand waarop hij iets schijnt te schrijven. We willen hem eens

over den schouder kijken, en, al is het ook niet fatsoenlijk van ons, eens zien, of we niet lezen kunnen wat hij geschreven heeft.

Het is vrij duidelijk schrift en — een gedicht. Er staat boven: *Uitvaart van Zijne Excellentie den Heere Huig De Groot, aen de Wethouders van Delft.*

Hij houdt het papier vrij stil en wij lezen:

„Helaes, wie komt mijn hoop vermoorden?
Wat onweër ruischt' er uyt den Noorden?
Verzekert fluks ons beste pant!”

Dat is jammer! De man laat het papier zakken en wij kunnen het niet verder lezen.

Maar wacht, daar licht hij de hand weer op, en, al heeft hij nu de andere zijde van het papier ook boven, dat hindert niet, wij kunnen dan toch misschien het slot lezen. Daar is het.

„Nu delft, heel Delft met lijkgezangen
Zijn ingeboren in het graf;
Daer d' afgunst, entlijk afgeronnen,
Zijn doot gebeente rust moet gonnen,
Die zij den levende nooit gaf.
Och kranke troost in zulk een jammer!
Men stell', gelijk den Rotterdammer,
Een beelt den wijzen Delvenaar.”

De dichter vouwt eensklaps het papier op, en naar de menschen ziende, die zich om het graf verzameld hadden, en zich nu verwijderen, zegt hij: „Rust wel, arme zwerfer! Rust wel!” Hierop slaat hij de oogen naar de plaats waar de grafkelder van Willem van Oranje is, in welchen Prins Maurits ook rust, en ontevreden bromt hij:

„Die zorgt, en waeckt, en slaeft, en ploeght, en zwoeght, en zweet
Ten oirbaer van het lant een lastigh ampt bekleet,
En waent dé menschen aan sijn vroomheit te verbinden,
Zal zich te jammerlijck in 't eindt bedroghen vinden
Van 't wispeltuurigh volck, dat, veel te los van hoeft,
Genooten dienst vergeet, en 't erghste liefst gelooft.”

Na dit gezegd te hebben verlaat de ontevreden dichter het kerkgebouw, en daar bijna iedereen door de wijdgeopende deuren verdwenen is, zoo willen wij hem volgen.

Langzaam gaat hij verder en daar hij telkens doet, alsof hij naar den weg zoekt, zoo begrijpen wij, dat hij een vreemdeling is. Om den hoek van de kerk gekomen, ontmoet hij een zwaar gebouwd man van ongeveer vijftigjarigen leeftijd.

„Och, vriend,” zoo zegt hij, „kunt gij mij ook den weg naar de Haagpoort wijzen?”

„Welzeker,” antwoordt de kloeke vijftiger, die zeer deftig gekleed is. — „Van den Vondel, als ik mij niet bedrieg?”

„Juist, juist, kent gij mij?” vraagt de dichter.

„Kennen? Nu ja, zooals men vele menschen kan kennen. Ik ben koopman in koloniale waren in Den Haag en ben vaak te Amsterdam geweest. Daar heeft men mij wel eens gezegd: „Kijk, dat is Joost Van den Vondel!” Ziet u, zóó ken ik u, en meer niet! Moet u naar Den Haag soms?”

„Ja, dat wilde ik wel! Ik ben in langen tijd niet in Den Haag geweest. En nu ik toch hier was, dacht ik: Kom Joost, neem het er nu eens van, en ga eens een paar dagen in de Hofstad zwalken!”

„Welnu, Mijnheer Van den Vondel, ik woon ook in Den Haag, en ga er ook heen. Laten wij samen gaan! Dat kort den weg. Het spreekwoord toch zegt: Goed gezelschap maakt korte mijlen. Of hebt gij soms andere plannen?”

„Neen, Mijnheer, neen, neen! Ik wil gaarne met u medegaan, heel gaarne!” antwoordde Joost, en voegt er terstond bij: „Heel wat drukte hier in het stille Delft vandaag, nietwaar?”

„Ja, ja, heel wat! Het deed mij een waar genoegen den dichter van „Palamedes” ook in de kerk te zien!”

„Zoo, gij waart daar dus ook?”

„Het was de laatste dienst, dien ik hem bewijzen kon. Hij kon het, helaas, niet meer zien. En toen ik het doen wilde bij zijn leven, mocht ik het niet!”

„Stil,” zei Vondel en plaatste zich opeens voor den spreker. „Stil, gij zijt toch niet zijn oude knecht Willem Van Velden!”

„Neen, Mijnheer, Van den Vondel! Willem Van Velden is een mijner beste vrienden. Ik ben Willem Burchoutsz. en was Sergeant-majoor op Loevestein toen Grotius en Hogerbeets er kwamen om levenslang gevangen te zitten. Ik kende den Heer Grotius, en hoewel ik in krijgsdienst en dus onder Zijne Excellentie Prins Maurits stond, meende ik toch de gevangenen goed te mogen behandelen. Luitenant Prowning, opgestoot door eenen liederlijken kerel, wist evenwel gedaan te krijgen, dat ik verplaatst werd. Kort daarop ben ik uit den krijgsdienst getreden en koopman geworden. Nu heb ik, Goddank, een goed stuk brood!”

„Dat doet me genoegen, vriend, dat doet me genoegen. Maar die Willem Van Velden, van wien ge zoo even spreekt, is die werkelijk gehuwd met Elsje Van Houwingen?”

„Ja! Hij is met haar al lang en breed gehuwd; maar, het heeft moeite gekost!”

„Zoo, hoe dat?”

„Wel, ze hadden het op Loevestein al zoo wat met mekaër gevonden, ziet ge. Maar na de ontvluchting van Grotius gingen beiden later naar Parijs om daar weer knecht en meid te worden. Nu had Elsje evenwel te veel gedaan om die ontvluchting te doen gelukken, om haar maar eenvoudig meid te doen blijven. Zelfs Pierre Jeannin, de Fransche gezant bij onze Republiek, had, toen hij een bezoek bij Grotius bracht, haar, vol Fransche verrukking, eenen zoen gegeven en haar toegewenscht, dat God haar zegenen mocht. Dat was nu wel wat al te veel eer voor eene dienstmaagd, en toch wilde Elsje niet anders zijn. En Willem Van Velden, de knecht, die al vóór de gevangenneming van Grotius, Latijn leerde, heeft op Loevestein zóó goed gebruik gemaakt van de lessen, die Grotius hem gaf, dat hij eigenlijk voor knecht veel te veel wist. Maar ook Willem wilde

zijn Meester niet verlaten. En zoo zat Mevrouw Grotius met eene meid, die te beroemd was om als meid te dienen, en Grotius zelf zat met eenen knecht, die te geleerd was om eenvoudig knecht te wezen. Ten laatste vond Mevrouw Grotius er wat op. Deze wist, dat Elsje onzen Willem graag mocht lijden, en dat Willem ons Elsje gaarne tot vrouw zou willen hebben. Nu wist ze het eindelijk, na veel moeite, — want Elsje en Willem wilden bij de familie dienstbaar blijven, — zoo ver te krijgen, dat ze met elkander huwden en naar Holland gingen!”

„En hebben ze nog al een goed stuk brood, ja?”

„Dat zou ik gelooven. Nu drie jaar geleden is Willem als Advocaat voor den Hove van Holland beëdigd, en hij heeft als Notaris eene uitmuntende praktijk. Daarbij is Elsje, zoowel als Willem, zuinig en nauw, zoodat ik u kan verzekeren, dat ze een aardig potje maken! En in aanzien staat hij ook. Hij heeft zelfs verleden jaar het testament van Zijne Hoogheid Prins Frederik Hendrik helpen maken.”

„Zoo! Zijne Hoogheid schijnt dan aan den voormaligen knecht goed te hebben willen maken, wat hij aan den Meester te kort gekomen is. Hoeveel ik ook met Zijne Hoogheid op hebbe, kan het mij spijten, dat hij aan de verwachtingen der Remonstranten niet beantwoord heeft. Hij had althans veel meer kunnen doen.”

„Och, wat zal ik u zeggen, Mijnheer Van den Vondel? Een mensch kan niet altijd, wat hij wil, en een Stadhouder ook niet. Maar, als ge nog wat vlugger beenen kunt maken, dan halen we die luiden daar ginder in!”

„Zoo, kent gij ze!”

„Goed, heel goed. Die kleinste van de twee mannen is een zekere Gerrit Dirksz. Meerman, een lakenkooper uit de Hoogstraat in Den Haag!”

„Nog familie van Dirk Gerritsz. Meerman uit Delft, die tijdens onze Grotius in Parijs was, zooveel gedaan heeft om de geldelijke aangelegenheden van den balling in orde te brengen?”

„Gerrit is zijn zoon. Hij woont al sedert jaren in Den Haag. Hij heeft het vak geleerd bij zijne Moei Geerte, die eene eenige dochter Stientje had. Naderhand is Gerrit met Stientje getrouwd, en hebben ze de zaak van de oude vrouw overgenomen. Ze hebben het hok vol kinderen; maar hij verdient geld als water, en als de oude Moeder komt te sterven, en Stientje hare nalatenschap erft, dan is hij een der rijkste handelaars uit Den Haag. Tusschen twee haakjes, evenals Willem Van Velden, kende hij mij reeds als kind, en hij is het geweest, die mij door het voorschieten van de noodige penningen, aan mijne zaak hielp!”

„En die andere man, die naast die vrouw loopt, is dat ook al een kennis?” vroeg Van den Vondel.

„Wel, dat is de man, dien gij wel eens zoudt willen ontmoeten. Dat is Meester Willem Van Velden met zijne echtgenoot Elsje Van Houwingen!”

Zoodra Van den Vondel dat wist, versnelde hij zijne schreden en weldra hadden onze twee Willem met zijne vrouw en Gerrit Meerman ingehaald.

Met recht mocht het nu heeten: Goed gezelschap maakt korte mijlen. Men was in Den Haag eer men er aan dacht. Willem Van Velden troonde onzen dichter mede naar zijn huis, dat toen achter de Groote kerk stond, en als des avonds Van Veldens kinderen naar bed waren en Meerman met Burchoutsz. en hunne vrouwen ten bezoek aangeklopt en binnen gelaten waren, begonnen Willem en Elsje voor het gezelschap de deugden van Grotius en zijne vrouw nog eens op te halen, en eer Van den Vondel de slaapstede, hem gulhartig en gastvrij aangeboden, opzocht, wist hij in al zijne kleuren te vertellen, wat Hugo De Groot als mensch en geleerde, wat Mevrouw De Groot als echtgenoot en Moeder was, en —

HOE WILLEM ADVOCaat WERD.

